

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

ΤΗΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

εἰς τὴν ἀρτίως πεμφθεῖσαν πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς
Ἐγκύκλιον Ἐπιστολὴν τοῦ Μ. Πάπα τῆς Ῥώμης

ΠΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝΝΑΤΟΥ (1).

Ἡ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΩΣ ΕΚ ΠΡΩΤΗΣ
ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΗΣ, ΟΥΤΩΣ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣΗΣ ΔΕΙΠΟΤΕ,
ΚΑΙ ΕΝ ΑΥΤῳ ΗΔΗ Τῳ ΑΙΩΝΙ, ΚΑΘΑΠΕΡ ΚΑΤΑΙΓΙΣΙ ΚΑΙ
ΚΛΥΔΩΣΙ ΧΕΙΜΑΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΙΣ ΠΟΛΕ-
ΜΕΙΤΑΙ ΜΕΝ, ΑΛΛ' ΟΥ ΠΗΠΤΕΙ, ΠΡΟΣΒΑΛΛΕΤΑΙ, ΑΛΛΑ ΣΤΕ-
ΡΕΑ ΕΠΙ ΤΗΝ ΑΣΑΛΕΥΤΟΝ ΠΕΤΡΑΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΣΤΗ-
ΚΕΝ, ΩΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΘΡΑΤΟΥ ΘΕΟΥ ΟΡΑΤΩΣ ΠΕΡΙΦΡΟΥ-
ΡΟΥΜΕΝΗ.

Πρότασις Α'.

Ὁ Μακαριώτατος Πάπας Πίος ὁ Θ', ἐν τῇ αὐτοῦ Ἐγκυκλίῳ Ἐπι-
στολῇ, μετὰ τὸ εἰπεῖν ἱκανὰ πρὸς τοὺς μείναντας σταθερῶς ἐν τῇ
κοινωνίᾳ καὶ πίστει τῇ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ, μεταφέρει (Σελ. Ζ΄.)
τὸν λόγον πρὸς ἡμᾶς ἐν γένει τοὺς Ἀνατολικοὺς Ὀρθοδόξους, ἐκ-
φραζόμενος μετ' ἀγάπης, εἰρήνης (ὡς λέγει) καὶ φιλοστοργίας πρὸς
ἡμᾶς, τοὺς τὸν Χριστὸν μὲν λατρεύοντας, ἀλλοτρίους δὲ τοῦ θρόνου
τοῦ Πέτρου, καὶ ὅτι κατὰ τὸ Χριστοῦ παράδειγμα προσπαθεῖ, ἵνα

(1) Ἐξεδόθη τῷ 1848 ἔτει ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ Πατριαρχικῇ τοῦ Γένους
Τυπογραφίᾳ. (Σημ. Ἐκδ.).

τὰ διασκορπισθέντα πρόβατα ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν μάνδραν τῆς τοῦ Κυρίου Ποίμνης· καὶ τέως ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς προέχοντας ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς τιμαῖς (σιωπήσας τὸ Πατριαρχικὸν ὄνομα), ἐπενθυμίζει αὐτοῖς τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν, ὅτε αὐταὶ ἦσαν συνδεδεμέναι διὰ τῆς ἐνώσεως ταῖς λοιπαῖς τῆς Οἰκουμένης Ἐκκλησίαις, καὶ λέγει, ἵνα παρατηρήσωσιν οἷαν ὠφέλειαν ἔφερον αὐτοῖς αἱ μετὰ ταῦτα διαφωνίαι, ὧν ἕνεκα οὐ μόνον μετὰ τῶν ἐν Δύσει Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' οὐδ' ἐν μέσῳ αὐτῶν (τῶν Ἀνατολικῶν Ποιμένων) διετηρήθη ἡ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἱεράς ἐπιστάσεως ἐνότης.

Ἀντίθεσις.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία μετὰ τε τῶν Προέδρων αὐτῆς καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἕνεκα τῆς φροντίδος, δι' ἧς προσπαθεῖ, ὥπως τὰ διασκορπισθέντα τῶν προβάτων ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν μάνδραν. Καὶ περὶ μὲν τῶν μυριάδων ἐκείνων πολλῶν, τῶν ἀποσχισθέντων καὶ ἀποσπασθέντων τῆς μετὰ τῆς Ῥώμης κοινωρίας, χρέος ἱερὸν τῇ Ἀρχιερατείᾳ αὐτῆς ἐπίκειται, ὥπως ἐπανακαλέσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Ποίμνην, ἀφ' ἧς ἀπεσκίρτησαν, περὶ δὲ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων περιττὴ ὅλως ἐστὶν ἡ τοιαύτη προσπάθεια· οἷδε γὰρ καλῶς αὐτὸς τὸν τε τῆς ὁμοφροσύνης ἀρχαῖον σύνδεσμον τὸν ἐφ' ὅλοις αἰῶσιν ὀκτῶ συνενοῦντα τὰς δύο ἀδελφὰς Ἐκκλησίας ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ὁμολογίᾳ Πίστεως, καὶ τὰ αἷτια τὰ οὐκ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ σοβαρά, ὡς περὶ Θείου Δόγματος, δι' ἃ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐμμένουσα τῇ καινοτομίᾳ, τοῦτον τὸν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας συνέχοντα αὐτὴν ἱερὸν σύνδεσμον διέλυσεν· ἡ δ' Ἀνατολικὴ αὕτη, καὶ πρότερον, καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τῶν πολιτικῶν αὐτῆς πραγμάτων, καὶ ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἤδη Ἐξουσίας, οὕτω τοῦ προνοητικοῦ Θεοῦ νεύσαντος, οὐδὲν τῆς ἀνέκαθεν μετέβαλε καταστάσεως· τὸ γὰρ ἑαυτῆς ἀρχαῖον ἀμετάβλητον καθ' ὅλα ἀποσώζει σχῆμα, καὶ ὁ Κλῆρος τὰ τοῦ βαθμοῦ ἀκωλύτως ἀποτελεῖ, καὶ ἑκασταχοῦ τὰ θεῖα ἱεουργεῖται Μυστήρια, καὶ διὰ βραχέων, πάντα, ἡ Ἀνατολικὴ αὕτη Ἐκκλησία, ὅσα ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Θεηγόρων Πατέρων καὶ Διδασκάλων παρέλαβε Δόγματα, ἀπαρατρόπια καὶ ἀμετασάλευτα, μηδὲν ἐν μηδενὶ καινοτομήσασα, διέσωσε, καὶ στερεῶς διασώζει καὶ διασώσει, καὶ διατηρήσει ἄνευ οἰαστινοσούν διαφωνίας, καὶ κομμάτων καὶ διαιρέσεως κατὰ τε τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν τῶν Ποιμένων ἐνότητα, ὡς πικρῶς διαβάλλεται ἄλλως.

Πρότασις Β'.

Ἡ Μακαριότης αὐτοῦ ἐπάγει ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ, ἵνα μνησθῶσιν οἱ Ἀνατολικοὶ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, καὶ τῆς μιᾶς ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἀρνοῦνται ὡς ὑφισταμένην αὐτὴν ἐν τῇ κοινωρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης.

Ἀντίθεσις.

Οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Καθόλου καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Χριστιανοὶ πιστεύουσι καὶ ἀποδέχονται τὸ εὐσεβὲς σύστημα τὸ περὶ τὰ Δόγματα ὀρθὸν καὶ ὑγιαῖνον. Κύριλλος δ' Ἱεροσολύμων, Κατηχήσει ΙΗ', ἐρμηνεύων τὰς λέξεις τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου φησὶν· «Καθολικὴ κα-»
 «λεῖται, διότι κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην ἐξαπλοῦται, καὶ τοῦ-»
 «του ἕνεκα τίθεται τὸ Καθολικόν, τουτέστι τὸ ἀπανταχοῦ ἄνευ»
 «ἐλλείψεως περὶ πάντων τῶν Δογμάτων.» Ἡ ἄνευ οὖν ἐλλείψεως κατὰ πάντα τὰ Δόγματα καὶ παρασαλεύσεως τούτων Ἐκκλησία, ἔστι μία, ὡς ἐν τι ὅλον, μία, διότι εἰς ὁ Θεὸς, ἁγία, διὰ τὴν ἁγίαν αὐτῆς Κεφαλὴν, ἥτις ἐστὶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστός· ὑπὸ δὲ ταύτῃ τῇ Κεφαλῇ κινούμενοι οἱ Πρόεδροι τῆς ἀπ' ἀρχῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς κανονικῶς τεταγμένων, καὶ τῶν ἄλλων κατὰ τόπους αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν, διοικοῦσιν ἐν συνδέσμῳ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, κατὰ τε τὴν τῆς Πίστεως ὀρθότητα, καὶ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν Κανόνων τὴν ἀκεραιότητα, τὸ τῶν Ὁρθοδόξων Ἀνατολικῶν πλήρωμα, συνιστῶντες ἐν σῶμα παναχρόνιον, καὶ μίαν τὴν ἁγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Πρότασις Γ'.

Ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ ἐπομένως, προτείνονται τὰ πρὸς κύρωσιν τῆς τῶν Προέδρων τῆς Ῥώμης ἐξουσίας συνήθη ἐπιχειρήματα· Α', τὸ περὶ τῶν δοθεισῶν κλειδῶν τῷ Ἀποστόλῳ Πέτρῳ· Β', περὶ τοῦ μὴ ἐκλείψαι τὴν Πίστιν αὐτοῦ· Γ', τοῦ στηρίξαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· Δ', περὶ τοῦ ποιμαίνειν καὶ βόσκειν τὰ πρόβατα.

Ἀντίθεσις.

Τὰ παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ λεχθέντα τῷ Πέτρῳ, «σὺ εἶ Πέτρος κτλ.» ἐρρέθησαν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν Ἀποστόλων· «ὅσα ἂν

» δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » (Ματθ. Κεφ. ΙΗ'. 18.). Ὡσαύτως καὶ τὸ, « ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, » ἐρρέθη καὶ πρὸς πάντας τοὺς Ἀποστόλους καὶ αὐτοὺς τοὺς Προφῆτας: « ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν. » (Ἐφ. Κεφ. Β'. 20.). « Τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ τῆς καταβαινούσης ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ τὸ τεῖχος, ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν δώδεκα Ἀποστόλων τοῦ Ἀρνίου. » (Ἀποκ. Κεφ. Ι'. 14.). Συνάγεται δ' ἐκ τῶν ρηθέντων, ὅτι πρώτη Πέτρα θεμελίου τῶν τε Ἀποστόλων καὶ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας ἐστὶ μόνος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, « ὄντος Ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. » (Ἐφ. Κεφ. Β'. 20.). Ἐρρέθη μὲν παρὰ τοῦ Κυρίου τῷ Πέτρῳ πρὸς ἀπόκρισιν: « Σὺ εἰ Πέτρος, » καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, » ἀλλὰ διότι ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως προέλαβε τῶν ἄλλων Ἀποστόλων μαθητῶν, ὁμολογήσας « Σὺ εἰ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. » (Ματθ. Κεφ. ΙΣΤ'. 16.). Τὴν δὲ ἔννοιαν τῶν λόγων αὐτῶν « καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, » πρὸς τοῖς ἄλλοις Ἀνατολικοῖς Πατράσι, καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος (Πράξ. 124. εἰς τὸν Ἰωάννην) διασαφεῖ οὕτω: « Σὺ εἰ Πέτρος, λέγει ὁ Χριστὸς, » καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ, ἣν σὺ ὁμολόγησας, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ, ἣν ἐγνώρισας εἰπὼν: Σὺ εἰ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν: ἐπ' ἐμὲ μὲν δύνασαι σὺ οἰκοδομῆσαι, οὐκ ἐμὲ δὲ ἐπὶ Σε, τουτέστι τὸ σῶμά μου, τὴν Ἐκκλησίαν μου: οἱ δὲ ἄνθρωποι, οἱ βουλόμενοι ἐπ' ἀνθρώποις θεμελιωθῆναι, ἔλεγον: ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ (Πέτρου). » (Πρὸς Κορινθ. Α'. Κεφ. Α'. 12.). Ἐκ τῆς γνώμης δὲ ταύτης τοῦ Θείου Δυτικοῦ Πατρὸς, βλέπομεν πρῶτον, ὅτι ἡ Πέτρα, ἐφ' ἣ οἰκοδομήθη ἡ Ἐκκλησία, οὐκ ἔστιν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ἀλλ' ἡ τούτου ὁμολογία τῆς Πίστιος, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός: « Ἡ δὲ Πέτρα ἦν ὁ Χριστός. » (Α'. πρὸς Κορινθ. Κεφ. Ι' 4.). Δεύτερον, οἱ λέγοντες, ἐγὼ μὲν εἰμι Κηφᾶ (Πέτρου), καὶ αὐτὸν ἐξαίρετως πρεσβεύω καὶ πιστεύω κεφαλὴν πάντων τῶν ἱερῶν Διδασκάλων καὶ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν θεσπέσιον Παῦλον, καὶ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον, οἱ τοιοῦτοι μερίζουσι τὸν Χριστὸν, καὶ οἰκοδομοῦσι τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ θεμελίῳ ἀνθρώπων.

Περὶ τοῦ Πέτρου, περὶ οὗ ἐδεήθη ὁ Χριστὸς, ἵνα μὴ ἡ Πίστις αὐτοῦ ἐκλείψῃ, « ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ Πίστις σου, καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψῃς, σῆριζον τοὺς ἀδελφούς σου. » (Λουκ. Κεφ. Β'. 32.). περὶ τῆς δεήσεως ταύτης τοῦ Κυρίου πρόκεινται πρᾶξι διασαφές τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἷον Βασιλείου,

Χρυσοστόμου, Αὐγουστίνου, Ἀμβροσίου, Ἐπιφανείου, Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, Τίτου τοῦ Βόστρων, Θεοφυλάκτου, καὶ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδεήθη κοινῶς ὑπὲρ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὑπὲρ τῶν διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν πιστευόντων, ἐν ἐκείνῃ τῇ θαυμασίᾳ προσευχῇ καὶ δεήσει πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα, τῇ ἐν τῷ ΙΖ' Κεφαλαίῳ τοῦ Ἰωάννου: ἐδεήθη δὲ ἰδίως περὶ τοῦ Πέτρου, διότι προεῖδε τὴν διὰ τῆς ἀρνήσεως χαλεπὴν πτώσιν τούτου, τοῦ μεγαλοφρόνως εἰπόντος, « εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθῶσιν, » ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. » διὸ καὶ τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει θαρσύνσας, καὶ υποσχεθεὶς ὅτι οὐκ ἔμελλε πληρῶσαι, παρεδόθη τῇ δειλίᾳ καὶ πέπτωκεν εἰς ἄρνησιν: ὁ γὰρ Χριστὸς οὐκ ἐδεήθη, ἵνα μὴ σαλευθῇ ἡ τοῦ Πέτρου Πίστις, ἡ κατὰ συγχώρησιν Θεῖαν, διὰ τὴν ἀλαζονείαν τῶν λόγων αὐτοῦ, σαλευθεῖσθαι, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκλείπῃ, καὶ ἀπελπισθεῖς διὰ τὴν ἄρνησιν ἀπωλεσθῇ: διὰ δὲ μετάνοίας καὶ δακρύων, ἐξαλείψας τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν προτέραν πίστιν, γένηται τύπος σωτηριώδους στηριγμοῦ πρὸς τοὺς σαλευομένους ἄλλους ἀδελφούς περὶ τὴν Πίστιν.

Μετὰ δὲ ταῦτα, τὰ παρὰ τῶν Πατέρων ρηθέντα, τὰ καὶ δεικνύοντα σαφῶς, ὅτι οὐ διὰ μοναρχίαν ἐρρέθησαν παρὰ τοῦ Κυρίου τῷ Πέτρῳ τὰ ἀνωτέρω μνησθέντα, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἀπογνῶναι αὐτὸν περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ οὗ πεποίηκεν ἁμαρτήματος, ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ Ἐπιστολῇ, πρὸς ὑπόστασιν τῆς ἥς ἀντιποιοῦνται οἱ τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοποι ἐξουσίας, ἐπάγονται αὐθις τὰ συνήθεια συνήθη ἐφεξῆς ἐπιχειρήματα, ἅτινα ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία πρὸ τοσούτων αἰώνων Γραφικῶς ῥήσας ἀνεσκεύασεν.

Πρότασις Δ'.

« Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παρέδωκε τελευταῖον εἰς τὸν Πέτρον τὴν βόσκην τὰ ἀρνία καὶ πρόβατά του, καὶ ἐπομένως ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, συνισταμένην εἰς τὰ ἀληθῆ ἀρνία καὶ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ταῦτα μὲν ἀνήκουν πρὸς τοὺς ἄκρους Ἀρχιερεῖς τῆς Ῥώμης. κτλ. »

Ἀντίθεσις.

Πρὸς δὲ λύσιν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ταύτης τῆς προτάσεως λέγομεν. Οἱ διὰ τῆς τριττῆς ἐρωτήσεως λόγοι τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον, εἰσὶ μᾶλλον ἐντολὴ ἢ ἕτερόν τι, οὐχὶ ἐξουσία, ἀλλὰ χρέος: καὶ τοιοῦτον ἱερὸν χρέος, τὸ ἀποτόμως ἐντελλόμενον πρὸς πάντας τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Κυρίου, « Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν Ποίμνιον

» τοῦ Θεοῦ. » (Πέτρ. Α'. Κεφ. Ε'. 2.)· ἀλλ' οἱ λέγοντες ἔχουσιν τὴν πρὸς τὸν Πέτρον ἐντολὴν ταύτην λαμπρόν τι, ἰδέτωσαν τοὺς θεοὺς Πατέρας, Αὐγουστίνον, Ἀμβρόσιον, Χρυσόστομον, Ἐπιφάνειον, καὶ Κύριλλον Ἀλεξανδρείας, πῶς ταύτην ἐννοῦντες ἀναπτύσσουσι· καὶ διὰ βραχέων, ἰδοὺ οἱ τοῦ ὑστάτου Πατρὸς λόγοι· « Τῷ τριττῷ » τῆς τοῦ Πέτρου ὁμολογίας (ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε), » ἐξηλείφθη τὸ τῆς τριττῆς ἀρνήσεως ἁμάρτημα, καὶ ἀνεκαινίσθη » τὸ τῆς ἀποστολῆς ἀξίωμα ἐν τῷ Πέτρῳ, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἄρνη- » σιν, εἰς ἣν δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν πέπτωκεν, ἐξασθενήσασα » νομισθῇ». Τοιαύτη γοῦν παρατηρήσει ἀναγνωστέον τὰ τοῦ Εὐαγγε- λίου ἱερὰ λόγια, κατὰ τὸν νοῦν τῶν ἀρχαίων Πνευματοφόρων Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας· λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Σίμωνι Πέτρῳ· « Σί- » μων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; » τρυτέστι, Σὺ ὁ ἐπαινε- θεὶς ποτε καὶ εἰπὼν, « εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν Σοί, » ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι (Ματθ. Κεφ. ΚΣΤ', 33.), εἰπέ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων; τῇ δὲ λυπηρᾷ δοκιμῇ ὁ μαθὼν καὶ σωφρονισθεὶς Πέτρος, οὐδὲ τολμᾷ εἰπεῖν τῷ Ἰησοῦ, ὡς ἀγαπᾷ πλεῖον τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἀπεκρίθη· « Ναὶ, Κύ- » ριε, Σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε »· ἀποδεχθεὶς δ' ὁ Κύριος τὴν ταπεινὴν αὐτοῦ ταύτην ἀπόκρισιν, ἐρωτᾷ αὐτὸν ἐκ δευτέρου, οὐχὶ περὶ τῆς ἥς ἐκαυχῆθη ποτὲ πλείονος ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ἀγάπης αὐ- τοῦ, ἀλλὰ περὶ ἀπλῆς ἀγάπης· « Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; » διὸ καὶ ἐν ταπεινότητι δευτεροῦται ἡ αὐτὴ ἀπόκρισις· ἀλλ' ὅταν ὁ Πέ- τρος ἡρωτήθη καὶ Τρίτον, τότε δὴ ἀναμνησθεὶς τὸ Τρίτον τῆς αὐτοῦ ἀρνήσεως, κατεθλίβη τὴν καρδίαν καιρίως, « ἐλυπήθη ὁ Πέ- » τρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ Τρίτον, φιλεῖς με. » Ἐπεταὶ ἄρα ἐκ τῶν ρηθέντων, ὅτι οὐδέν τι λαμπρὸν ἐμφαίνεται τῷ Πέτρῳ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄρνησιν, μᾶλλον ἀμαύρωσις· πρὸς δὲ τῷ αὐτελέγκτῳ τούτῳ, καὶ τὸ Τριττὸν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον, περὶ τοῦ ποιμαίνειν καὶ βόσκειν, οὐδ' ὅλως σημαίνει οὔτε ὅλην τὴν Ἐκκλη-σίαν, οὔτε ἄλλο ἀνήκουστον, ὃ ὑπολαμβάνουσιν ἀντιποιούμενοι οἱ τῆς Ῥώμης καὶ παραφθέγγοντες, κατὰ τὸ δοκοῦν. Πρὸς δὲ πλείονα βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, παράγομεν τὴν τῶν Λυτικῶν ἀγίων Πα-τέρων μαρτυρίαν, καὶ πρῶτον τὴν τοῦ ἱεροῦ Ἀμβροσίου· « Ὁ Ἀπό- » στολος Πέτρος, φησὶ, μετὰ τὴν ἐκπτώσιν αὐτοῦ ἐν τῷ πάθει » τοῦ Κυρίου δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, τρεῖς ἐρωτᾶται, διότι τρεῖς » ἡρνήσατο· τὸ γὰρ πρῶτον φιλεῖς με, τὴν πρὸ τοῦ Σταυροῦ ἀγά- » πην αὐτοῦ δηλοῖ· τὸ δὲ δεύτερον, τὴν πρὸς τὴν Ποίμνην ἀγά- » πην· τὸ δὲ τρίτον, τὴν συγχώρησιν τοῦ αὐτοῦ ἁμαρτήματος. » (Βιβλ. Β'. περὶ Μυστηρ. Κεφ. Ζ.)· δεύτερον, καὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ Αὐ-

γουστίνου ταύτην· « Τρεῖς ἡρνήσατο ὁ φόβος, τρεῖς ὁμολόγησεν ἡ » ἀγάπη· εἰ δὲ καὶ ζητεῖς, τί ἄρα δηλοῖ ἡ τοῦ Κυρίου ἐντολὴ, » ποιμαίνει τὰ πρόβατά μου; μάθε, τὸ ποιμαίνειν ἐστὶ τὸ διδά- » σκειν καὶ τὸ τρέφειν πνευματικαῖς ταῖς τροφαῖς. » (Πράξ. Ε'. εἰς τὴν Ἐπιστολ. Ἰωάννου). Ταῦτα Πατέρες ἅγιοι μαρτυροῦσι, καὶ φρόνημά ἐστι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀνέκαθεν στερεὸν καὶ πά- σης βεβαιομένης τροπολογίας ἄλλης τῆς κατὰ σκοπὸν, ὑπέρτερον.

Ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ἐπάγονται (σελ. 9.) τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ Εἰρη- ναίου κατὰ Αἱρέσεων (Βιβλ. Γ'. Κεφ. Δ'.) ἀναφερόμενα, ἀλλὰ κατὰ τὸ δοκοῦν παρηλλαγμένα οὕτως.

Πρότασις Ε'.

Ὁ Εἰρηναῖος θέλων νὰ ἀναφέρῃ κατὰ τῶν Αἱρετικῶν τοῦ αἰωνός του τὴν τῶν Ἀποστόλων διδασκαλίαν, νομίζει μάταιον νὰ ἀριθμῇ τὴν διαδοχὴν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἔλαβον τὴν ἀρχὴν τῶν παρὰ τῶν Ἀποστόλων, βεβαιόνων, ὅτι τοῦ ἀρκεῖ ν' ἀναφέρῃ κατ' ἐκείνων τὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίαν· ὅθεν λέ- γει· « δεῖ συνέρχεσθαι πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν, δηλονότι τοὺς παν- ταχόθεν πιστοὺς, ἕνεκα τοῦ Πρωτείου, ἐν ταύτῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ πάντα ὑπὸ τῶν πανταχόθεν πιστῶν διετηρήθη ἡ παρὰ τῶν Ἀπο- στόλων δοθεῖσα παράδοσις. »

Ἀντίθεσις.

Τὰ τοῦ Εἰρηναίου κατὰ τῶν αἱρετικῶν Γνωστικῶν οὕτως ἀπα- ραισιήτως ἔχουσιν· « Ἐπειδὴ πασῶν ἐπαριθμῆσαι τὴν διαδοχὴν » τῶν Ἐκκλησιῶν λίαν μακρόν ἐστι (οὐχὶ δὲ μάταιον), τῆς μεγί- » στης καὶ ἀρχικωτάτης καὶ πάσης γνωστῆς, παρὰ τῶν ἐνδοξο- » τάτων δύο Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (καὶ οὐ μόνον Πέ- » τρου) ἐν Ῥώμῃ οἰκοδομηθείσης Ἐκκλησίας, ἣν ἔχει παρὰ τῶν » Ἀποστόλων παράδοσιν, καὶ ἀγγελθεῖσαν τοῖς ἀνθρώποις Πίστιν, » μέχρις ἡμῶν ἐλθοῦσαν ἀνακρίνοντες, ἀναστομίζομεν τοὺς παρὰ » τὸ προσῆκον συλλέγοντας· ταύτη γὰρ τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν κρα- » ταιοτάτην ἀρχὴν χρὴ πᾶσαν συμφωνεῖν Ἐκκλησίαν, ἥτοι τοὺς » ἀπανταχοῦ πιστοὺς, ἐν ᾗ πάντοτε διετηρήθη ἡ τῶν Ἀποστόλων » παράδοσις. »

Πόσον ἀθλίως διέστραπτται τὸ τοῦ Πατρὸς κείμενον ἐξαλλοιω- θέν! ἀντὶ τοῦ, χρὴ πᾶσαν συμφωνεῖν Ἐκκλησίαν, ἀσυντάκτως οἱ φθορεῖς παρήμειψαν εἰς τὸ, δεῖ συνέρχεσθαι τοὺς πιστοὺς εἰς ταύ-

την ἑνεκα τοῦ Πρωτείου Ἐκκλησίαν (τῆς Ῥώμης), ὃ Πρωτεῖον οὐ-
δαμῶς ὅλως ἐγίνωσκεν, ὡς μὴ ἐπινοηθέντος οὐδὲ ὑπάρχοντος τότε,
ὁ μακάριος Εἰρηναῖος, ὅς τις διαλεγόμενος περὶ τῶν Γνωστικῶν
ἀπετείνετο εἰς τὰς Δυτικὰς Ἐκκλησίας, τὰς τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώ-
μης ὑποκειμένας. Ἐνιστάμενος δὲ κατὰ τῶν ῥηθέντων Αἰρετικῶν,
ἐκ τῆς παλαιᾶς παραδόσεως, τουτέστι τῆς παρὰ τῶν Ἀποστόλων
ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις, ἅς τινες ὡς πολλὰς παραλιπὼν, προῦ-
βάλετο μόνην τὴν ἐν Ῥώμῃ, ὡς ὑπὸ τὴν Ἐπαρχίαν αὐτῆς ὣν καὶ
ἐπισκοπεύων, μὴδὲ οὔσης τότε ἄλλης Βασιλευούσης. Ἡ τῆς πρε-
σβυτέρως Ῥώμης Ἐκκλησία εἶχε τὰ Πρεσβεῖα ἐπὶ τὰς κατὰ τὴν
Δύσιν ὑποταγεῖς πρὸς αὐτὴν Ἐκκλησίας, διὸ καὶ ὁ Εἰρηναῖος αὐτὴν
καὶ προέτεινεν. Ἐπὶ δὲ τούτοις, ὁ Πατὴρ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ
τῶν Γνωστικῶν κεφαλαίῳ, οὐ μόνον τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν,
ἀλλὰ γε καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ καὶ τὴν ἐν Σμύρνῃ ἀναφέρει· καὶ εἰ ἐγί-
νωσκε μοναρχικὸν ἀξίωμα τοῦ Ῥώμης, ἀνέφερεν ἂν αὐτὴν τὴν Ἐκ-
κλησίαν μόνην κατὰ τῶν Γνωστικῶν, ἄνευ τοῦ μνησθῆναι καὶ ἄλ-
λων Ἐκκλησιῶν, ἅς καὶ ἐγνώριζεν ἴσας τε καὶ ἰσοδυνάμους τῇ τῆς
Ῥώμης, καὶ οὐδὲ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν Ἐπισκόπων παρῆναι τὸν
Πάπαν Βίκτορα ἐπιτιμῶν, ἵνα μὴ ἀφορίζῃ, ὡς ἁμαρτάνων, ἐπὶ τῇ
διαφορᾷ τῆς τοῦ Πάσχα ἡμέρας, τοὺς ἐν Ἀσίᾳ, καὶ σχίζῃ οὕτως
εὐκόλως τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνότητα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν συνηνωμένοι ἦσαν, διὰ τε τῆς
ἁκεραιότητος τῶν θείων Δογμάτων καὶ τοῦ συνδέσμου τῆς ἐν Χρι-
στῷ ἀγάπης καὶ ἐνώσεως, ἥ τε Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία,
πολλάκις οἱ ἱεράρχαι τῆς Ἀνατολικῆς ἐπὶ περιστάσεως καταδρομῆς
κατ' αὐτῶν ἀδίκου ἐπεκαλέσαντο τὴν προστασίαν τῶν εὐσεβούντων
Προέδρων τῆς Ῥώμης, ὡς πρεσβυτέρων κατὰ τὴν τιμὴν τῆς στά-
σεως καὶ Προεδρείας· μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν,
φρονήσαντες οἱ τῆς Ῥώμης Πρόεδροι ὑψηλότερα τοῦ πρέποντος, καὶ
ἀφέντες τὸ τῆς στάσεως, ἐνηγκαλίσθησαν Πρωτεῖον ὑπερόχου κυ-
ριότητος ἐπὶ πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν· διὰ δὲ τοῦτο, τὸ τῆς ἐκζητή-
σεως βοηθείας, ὡς μέγα τι καὶ σοβαρὸν δείγμα περὶ τοῦ Πρωτείου
τῶν τῆς Ῥώμης Ἀρχιερέων, προβάλλεται πρὸς παράδειγμα ἐν τῇ
Ἐπιστολῇ (σελ. 9.), μετὰ τοῦ Εἰρηναίου, καὶ πρῶτον τὸ περὶ
τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου οὕτως·

Π ρ ό τ α σ ι ς ΣΤ'.

« Ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἱεράρχης Ἀθανάσιος, ἀδίκως καταδικα-
σθεὶς καὶ διωχθεὶς τοῦ Θρόνου του, ἀφίχθη εἰς Ῥώμην· ὁ δὲ τῆς

Ῥώμης Ἐπίσκοπος Ἰούλιος γνωρίσας τὰς ὑποθέσεις ἐκάστου (διότι
καὶ ἄλλοι διωκόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἀφίκοντο εἰς Ῥώμην),
καὶ εὐρὼν αὐτοὺς συμφώνους μετὰ τὴν Πίστιν τῆς Νικαίας, καθότι
φρονούντας τὸ αὐτὸ μ' ἐκείνον, ἐδέχθη αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν· καὶ
ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ Θρόνου ἡ φροντίς πάντων ἀνήκει εἰς αὐ-
τὸν, ἀπέδωκεν τὰς Ἐκκλησίας των κτλ.

Ἀ ν τ ί θ ε σ ι ς.

Ὁ Μέγας καὶ πολύτλας Ἀθανάσιος συκοφαντηθεὶς καὶ κατακρι-
θεὶς παρὰ τῶν Ἀρειανῶν Ἐπισκόπων, προσεζάρχοντος τοῦ μεγάλου
ἐχθροῦ αὐτοῦ Καισαρείας Εὐσεβίου, ἀφίκετο εἰς Ῥώμην, πρὸς τε τὸν
Κώνσταντα Αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως, καὶ πρὸς τὸν Πάπαν Ἰού-
λιον, ἅτε δὴ εἰδὼς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης μὴ ἀρειανίζουσιν,
ἀλλ' ὀρθοτομοῦσιν τὴν ἐν Νικαίᾳ Πίστιν. Ἐγραψε μὲν ὁ Ἰούλιος
πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς καὶ ἀρειανίζοντας ὑπὲρ Ἀθανασίου, ὡς ἀδι-
κουμένου, ἀλλ' οὔτε ἐν ἐξουσίᾳ, οὔτε, οὕτως ἐδοξε τῇ τῆς Ῥώμης
Ἐκκλησίᾳ, δυνάμει τῶν τοῦ Πέτρου κλειδῶν, οὔτε ἐν ἄλλῳ τινὶ
τυφῶδει προσήματι, ἀλλὰ σεμνῶς καὶ Ἐκκλησιαστικῶς, ἀποδει-
κνύων τὸν ἀντὶ Ἀθανασίου χειροτονηθέντα Ἀλεξανδρείας Γρηγόριον
παράνομον, οὐδ' εἶπε, δέον ἦν πρότερον ἐρωτῆσαι τὸν Πάπαν, καὶ
οὕτω καθαιρέσει ὑποβαλεῖν τὸν Ἀθανάσιον, καὶ προβαλεῖν τὸν Γρη-
γόριον, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἔγραψεν, « ὅτι πρέπον ἦν τοὺς Ἀνατολι-
κοὺς τοιαῦτα ἐνεργοῦντας, γράψαι καὶ πρὸς τοὺς Δυτικοὺς, ἵνα
δρισθῇ παρὰ πάντων τὸ δίκαιον, ὡς οἱ πάσχοντες ἦσαν Ἐπίσκοποι
τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκείνων, ὧν μόνοι οἱ Ἀπόστολοι καθηγηταὶ γεγό-
νασι· » τὴν δὲ ἐπιστολὴν πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀνατολικοὺς, ἐπάγει ὁ
Ἰούλιος, γεγραμέναι προτροπῇ τῆς ἐν Ῥώμῃ Συνόδου· φησὶ γάρ, « εἰ
καὶ μόνος ἔγραψα, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ μόνου ἐστὶν ἡ γνώμη, ἀλλὰ πάν-
των τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν Ἐπι-
σκόπων· » καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς ταύτῃ Ἐπιστολῇ
πολλάκις προβάλλει κριτὴν οὐχ ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὴν Σύνοδον, ἄρα
οὐδὲν ἀξίωμα μοναρχίας Ἐκκλησιαστικῆς καὶ αὐτογνώμου ἀποφά-
σεως ἐκ τούτου συνάγεται (Ἀθαν. ἀπολογ. Β'. Σωκράτης καὶ ἄλλοι).
Καὶ συλλήθδην εἰπεῖν, τὸν Ἀθανάσιον οὐχ ὁ Ῥώμης, ἀλλ' αἰτήσῃ
σὺν ἀπειλῇ ἅμα τοῦ Κωνσταντος, μεταπεμφάμενος ὁ Κωνσταντῖος
ἀπέδωκεν αὐτῷ τὸν Θρόνον, καὶ ἐπέτρεψε τὴν εἰς Ἀλεξανδρείαν αὐ-
τοῦ κάθοδον. (Σωκρ. Βιβλ. Β').

Ἐπομένως προβάλλοντα ἐν τῇ Ἐπιστολῇ καὶ περὶ τοῦ Χρυσόρ-
ρήμονος ταῦτα·

Π ρ ό τ α σ ι ς Ζ'.

« Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀρχιερεὺς, καταδικασθεὶς ἐν τῇ ἐν Καρχηδόνι (γράφει Χαλκηδόνι) Συνόδῳ ὑβριστικῶς πως, κατέφυγε δι' ἐπιστολῶν καὶ Πρέσβεων εἰς τοῦτον τὸν Ἀποστολικὸν θρόνον, καὶ ἀνεδείχθη ἀθῶος παρὰ Ἰννοκεντίου Α' τοῦ προκατόχου μας. »

Ἀ ν τ ί θ ε σ ι ς.

Ὁ θεῖος Ἰωάννης ἐκπεσὼν τοῦ Θρόνου ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν Ἀρῦν, ἐγγὺς κειμένην τῆς Χαλκηδόνος, συστάσης κατὰ τοῦ Θεσπεσίου ἀνδρὸς παρανόμου Συνόδου, οὐ μόνον πρὸς τὸν Ἰννοκέντιον (μηδαμῶς δὲ καὶ Πρέσβεις ἐπεμψεν) ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πολλοὺς ἄλλους περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ὑπὸ πάθους ἀδίκου καταδρομῆς, οἷον πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Φλαυϊανὸν, πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Ἰωάννην, πρὸς Εὐλόγιον κατ' Ἀσίαν Ἐπίσκοπον, πρὸς τὸν κατὰ Παλαιστίνην Σκυθουπόλεως Ἐπίσκοπον Θεοδοσίον, πρὸς τοὺς κατὰ Μακεδονίαν Ἐπισκόπους, καὶ πρὸς τὸν κατ' Ἀφρικὴν Καθαργένης Αὐρήλιον (Σωζόμ. Βιβλ. Η'. Κεφ. 24. Ἐπιστ. Χρυσ. 37. 94. 95.)· ὁ δ' Ἰννοκέντιος, κατὰ ζήτησιν Χρυσοστόμου, τοῦ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπὶ ἐρεῦνῃ καὶ κρίσει τῶν κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶν ἐπικαλουμένου, καὶ τοι πολλὰ ἀγωνισθεὶς, καὶ βοηθὸν ἔχων τὸν τῆς Δύσεως Αὐτοκράτορα Ὀνώριον, ὑπὲρ ἀθροίσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οὐδὲν ἡδυνήθη πράξαι· τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Πάπα ἀποσταλέντας ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἰς Βυζάντιον πρεσβευσομένους, οἱ παρὰ τῷ Ἀρκαδίῳ καὶ τῇ Εὐδοξίᾳ διαβολὰς κατεσκεύασαν, καὶ τούτους μὲν τοὺς παρὰ τοῦ Πάπα, ὡς ὑπερόριον ἀρχὴν ἐνοχλῆσαι σταλέντας, οὐκ ἐντίμως ἀπέπεμψαν, τὸν δὲ θεῖον Ἰωάννην, ψήφῳ Βασιλέως, πορρωτέρω μετοικισθῆναι εἰς Πιτυοῦντα κατώρθωσαν (Ἐπιστ. Ἰωάνν. Β'. πρὸς Ἰννοκ. Σωζ. Βιβλ. Η'. Κεφ. ἐσχάτῳ). Ἐκ δὲ ταύτης τῆς ἐναλήθου, ὡς λόγῳ θεμελιουμένης καὶ μαρτυρίαις κρηπιζομένης ἐκθέσεως, καὶ οὐ τῶν ὧν ἀνθυποφέρουσιν οἱ τῆς Ρώμης πλασμαίων καὶ παριστοριῶν, δείκνυται, ὅτι ὁ μὲν θεῖος Πατὴρ ἔγραψεν οὐ μόνον τῷ Ρώμης περὶ τῶν συμβάντων αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλους, τὸ δὲ ἄκρον τῆς ἡς ἐζήτουν ἀμφοτέρωι ὅτε Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰννοκέντιος Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀξίωμα, ἀριδῆλως ἐμφαίνεται.

Ὡς δ' ἐν ἐπιθήκῃς μοίρα, πρὸς πειθῷ τῆς διὰ τοῦ πολυθρυσλήτου Πρωτείου παντοκρατορίας τῶν Προέδρων τῆς Ρώμης, ἐν τῇ Ἐγκυ-

κλίῳ Ἐπιστολῇ ταύτῃ, τῇ ἐν μέσῳ τοῦ τηλικούτου πανδήμου συσσεισμοῦ καὶ ἀπονοίας τῶν ἔθνων ἀδοκῆτως ἀναφανείσῃ, ὑποτίθενται καὶ τὰ ἐξῆς·

Π ρ ό τ α σ ι ς Η'.

« Ἔτερον τεκμήριον τοῦ σεβασμοῦ τῶν ὑμετέρων Προγόνων πρὸς τὸ τῶν Ρωμαίων Ἀρχιερέων Πρωτεῖον ὑπάρχει ἐν τῇ ἐν Καρχηδόνι (γράφει Χαλκηδόνι) Συνόδῳ· κατὰ τὸ ἔτος 451, οἱ συναχθέντες ἐκεῖ Ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν ἐξακόσιοι, οἵτινες, ὀλίγων ἐξαιρουμένων, ἦσαν ἐκ τῶν Ἀνατολῶν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἐπιστολῶν (γράφει Ἐπιστολῆς) τοῦ ἄκρου Ἀρχιερέως τῆς Ρώμης, Λέοντος ἀγίου τοῦ μεγάλου, εἰς τὴν δευτέραν Πράξιν τῆς Συνόδου ἐφώναζαν· « ὁ Πέτρος διὰ τοῦ Λέοντος οὕτως ὠμίλησε κτλ. »

Ἀ ν τ ί θ ε σ ι ς.

Ἡ τοῦ Πάπα Λέοντος Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Τετάρτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, τὴν ἐν Χαλκηδόνι συγκροτηθεῖσαν, καὶ τοι ὀρθόδοξος οὔσα, ὑπέπεσεν ὅμως ἐξετάσει Συνοδικῇ καὶ δοκιμασίᾳ, εἴ γε τῇ ὁμολογίᾳ τῆς Πίστεως τῆς τε Πρώτης καὶ Δευτέρας, καὶ τῇ τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου τῆς Τρίτης τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων συνάδει, ὡς ἐν ταῖς πράξεσι ταύτης τῆς Δ' Συνόδου ἐμφαίνεται. Μετὰ δὲ τὴν γενομένην ἀνάκρισιν ταύτης, καὶ ἐρώτησιν, εἰ ὀρθόδοξος αὕτη καὶ σύμφωνος τῷ ὅρῳ τῶν τριῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος, ὅτι σύμφωνος τῷ ἱερῷ Συμβόλῳ τῶν τε τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ, καὶ τῶν ἑκατὸν πενήτην, καὶ τοῖς πραχθεῖσιν ἐπὶ Κυρίλλου παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ ὅρα, οὐχὶ ἀπὸ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Λέοντος τῆς εἰς δοκιμασίαν ὑπαχθείσης, ἢ περὶ τῆς Αἰρέσεως τοῦ Εὐτυχοῦς κρίσις καὶ διάλυσις τῆς ἐγερθείσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταραχῆς ἐγένετο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τε ἐν Νικαίᾳ, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τῶν Συνόδων· ἐκ δὲ τούτου πρόδηλον, τίς ἄρα μείζων, ὁ ἐξεταζόμενος καὶ ἀνακρινόμενος, ἢ ὁ ἐξετάζων καὶ κρίνων; Ὁ γὰρ Λέων, καὶ τοι ὀρθόδοξων καὶ ἅγιος ὢν, οὐδὲν ἐν τῇ πρὸς τὴν Σύνοδον Ἐπιστολῇ αὐτοῦ εἶπεν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἅπερ εἶπον οἱ πρὸ αὐτοῦ τῶν Συνόδων Πατέρες, ταῦτα ὁμολογῶν ἐξέθετο. Ὅθεν οὐδὲ μοναρχικὸν ἀξίωμα ἢ Πρωτεῖον ἐκ τούτου συνάγεται, ὡς οἱ τῆς Ρώμης τὴν τοῦ Λέοντος Ἐπιστολὴν ταύτην πρὸς τὴν Δ' Σύνοδον σταλεῖσαν, πρὸς δεῖξιν δῆθεν κυριότητος, οἶονται. Καὶ ἐὰν ἡ Λέοντος αὕτη Ἐπιστολὴ

ἐκλήθη στήλη τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἀνατολῆς Γράμματα πρὸς τὸν Πατριάρχην Ταράσιον, παρὰ τῶν Πατέρων τῆς Ἐβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, *Στύλος εὐσεβείας* ἐκλήθησαν, καὶ ἐναλλάξ ἡ τοῦ Ταρασίου πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς αὐτοὺς Ἐπιστολή, *Ὁρος Ὁρθοδοξίας* παρὰ τῶν Πατέρων τῆς Ζ' Συνόδου ἐπωνομάσθη. Στήλη οὖν Ὁρθοδοξίας, στύλος Εὐσεβείας, καὶ Ὁρος Ὁρθοδοξίας, τὰ αὐτὰ ἐστί.

Ζητηθείσης παρὰ τῶν Πατέρων τῆς Δ' Συνόδου πρῶτον, τῆς τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας Ἐπιστολῆς, καὶ ἀναγνωσθείσης, ἐβόησεν ἡ Σύνοδος· «Κυρίλλος οὕτω πιστεύει, καὶ ἡμεῖς οὕτω πιστεύομεν· αἰώνια ἡ μνήμη Κυρίλλου.» Ἀναγνωσθείσης δ' εἶτα καὶ τῆς τοῦ Λέοντος, ἐβόησαν ἐπίσης· «Αὕτη ἡ Πίστις τῶν Πατέρων, αὕτη ἡ Πίστις τῶν Ἀποστόλων, Πέτρος διὰ Λέοντος ταῦτα ἐφώνησε», καὶ εἶτα προσέθηκάν, «Οἱ Ἀπόστολοι οὕτως ἐδίδαξαν». Δῆλον οὖν ὅτι, ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Κύριλλον συμφωνίας, οἱ Πατέρες πιστὸν τὸν Λέοντα ἀποφαίνονται. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἔδωκε τῷ Κυρίλλῳ ἡ τούτου Ἐπιστολή Πρωτεῖον, οὐδ' ἄρα τῷ Λέοντι.

Πρότασις Θ'.

«Οἱ Ῥωμαῖκοι Ἀρχιερεῖς (σελ. 10.) ἔλαβον τὸ πρῶτον μέρος εἰς τὰς Συνόδους, κυρίως δὲ εἰς τὰς Οἰκουμενικάς, καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία των ἐπεκαλέσθη καὶ πρὶν τῆς συγκροτήσεως τῶν Συνόδων καὶ ὕστερον, ἐκτὸς τῶν Συνόδων ἡδυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν πολλὰς ἄλλας πράξεις καὶ Συγγράμματα τῶν Πατέρων καὶ ἀρχαίων Ἀποστολικῶν, δι' ὧν δεικνύεται, ὅτι τὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν Ἀρχιερέων Πρωτεῖον ἴσχυεν εἰς τὰς Ἀνατολάς παρὰ τοῖς ὑμετέροις Πατράσι κτλ.»

Ἀντίθεσις.

Ἐν πρώτοις, οὐδεμίαν τῶν Οἰκουμενικῶν ἐπτὰ Συνόδων συνεκροτήθη ἐκ Ποντιφικῆς τοῦ Ῥώμης δοκούσης ἐξουσίας, ἐπεκαλεσθείσης οἶον καὶ πρὸ τῆς τῶν Συνόδων συναθροίσεως, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ θετικῶς καὶ κυρίως, ὡς κατὰ δῆλον ἀπὸ τε τῶν Συνοδικῶν Πράξεων καὶ τῶν ἱστοριῶν, παρὰ τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας τῶν Ὁρθοδόξων Ἀνατολικῶν Αὐτοκρατόρων, τῶν διὰ θεσπίσματος αὐτῶν τοὺς ἀπανταχοῦ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως αὐτῆς τῆς ἱερωσύνης Ἀρχηγούς συγκαλεσάντων παρῥησιασθῆναι ἢ αὐτοπροσώπως, ἢ διὰ τοποτηρητῶν. Ὅτι δὲ οὕτε τῶν Παπῶν πρὸς συγκρότησιν τῶν Οἰκουμενικῶν ἐπτὰ Συνόδων ἐδέησέ ποτε ἢ ἐπίνευ-

σις, οὐτε ἐν ἐξουσίᾳ, ἀλλ' ἐν ταπεινότητι οἱ τοῦ Πάπα Τοποτηρηταὶ ἐπαρρόησιάζοντο, ἀπόχρη πρὸς δῆλωσιν τὰ ἐφεξῆς. Οἱ ἀπὸ τοῦ Πάπα Ἀγάθωνος ἀποσταλέντες Λεγάτοι εἰς τὴν Ἑκτὴν Οἰκουμενικὴν, εἶπον πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνάτον· «Δέσποτα, κατὰ τὴν δοθείσαν Σάκραν ἐκ τοῦ Θεοφόρου
» ὑμῶν Κράτους πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἡμῶν Πάπαν, ἀπεστάλημεν
» παρ' αὐτοῦ πρὸς τὰ πανευσεβῆ ἔχνη τῆς Θεοστηρίκτου ὑμῶν Γαλήνης μετὰ καὶ ἀναφορὰς αὐτοῦ.» Ἐν δὲ ταύτῃ διετρανοῦντο ταῦτα· «Κατὰ τὴν εὐσεβεστάτην κέλευσιν (Σάκρα) τῆς Θεοσκε-
» πάστου ὑμῶν ἡμερότητας, ἕνεκα ὑπακοῆς ἧς ὀφείλομεν, οὐχ ἕνεκα
» παρῥησίας, πέμπομεν τοὺς παρόντας συνδούλους ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ
» ὧν γονυπετοῦντες τῇ διανοίᾳ ἱκετικῶς τὴν ὑμετέραν φιλανθρω-
» πίαν δυσωποῦμεν, ἵνα ἀποδοχῆς αὐτοὺς ἀξιώσῃ.» (Πράξ. πρώτη τῆς Συν.). Ἐπὶ δὲ τῆς Ἐβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ Πάπας Ἀδριανὸς, ἀποστέλλων τοὺς Τοποτηρητὰς αὐτοῦ, ἔγραψε πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην ταῦτα· «Εὐσεδέστατοι
» καὶ Γαληνότατοι Δεσπόται δυσωπῶ μετὰ μεγάλου πόθου καὶ
» καρδίας τὴν ὑμετέραν παρότητα, καὶ ὡς παρὼν γονυπετῶν καὶ
» τοῖς ὑμετέροις ἔχνεσι κυλινδούμενος ἱκετεύω, καὶ ἐνώπιον Θεοῦ
» παρακαλῶ καὶ δροκίζω, τὰς ἱεράς Εἰκόνας ἐν αὐτῇ τῇ Βασιλίδι
» Πόλει, καὶ τοῖς ἀμφοτέροις μέρεσι τῆς Γραικίας εἰς τὴν ἀρχαίαν
» βάσιν συστήσαι καὶ στηρίξαι καλεῖσθε.» (Πράξ. Β'. τῆς Σ.).

Τὸ δὲ πολυθρύλλητον καὶ περιμάχητον Πρωτεῖον, ὃ περὶ πολλοῦ περιποιεῖται, ὑψοῖ, ἐπαίρει, καὶ ἐπιστεῖ, καθάπερ τὰ νέφη τοὺς κεραυνούς, ὁ Ῥώμης, ἐροῦμεν τὸ ἀληθές, οὐτε ἐν τοῖς Συγγράμμασι τῶν Ἀνατολικῶν Πατέρων δεικνύεται, οὐτε καὶ ὡς ἰσχύον, καθὰ φρονοῦσιν αὐτὸ οἱ τῆς Ῥώμης Ἀρχιερεῖς, ἐγνώρισεν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία πώποτε, ἥτις μετὰ τῶν τῆς ἱερωσύνης Ἀρχηγῶν αὐτῆς τεσσάρων Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν, οὐδὲν ἄλλο πρὸ τοῦ σχίσματος, κατὰ τοὺς τῶν Οἰκουμενικῶν ἐπτὰ Συνόδων ἀποφαντικούς Κανόνας, ἀπέδωκε τοῖς τῆς Ῥώμης Προέδροις, εἰμὴ Πρεσβεῖα στάσεως, οὐχὶ δὲ καὶ Πρωτεῖα ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὅλην. Τῆς μὲν πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ ς'. Κανὼν βοᾷ ταῦτα· «Τὰ ἀρχαῖα ἔθη
» κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Αἰθιόπῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν
» ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν,
» ἐπειδὴ καὶ τῷ Ῥώμης Ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν, ὁμοίως δὲ
» καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις Ἐπαρχίαις τὰ πρε-
» σβεῖα σώζεσθαι ταῖς Ἐκκλησίαις.»

Ἀπὸ δὲ τοῦ ρηθέντος ἱεροῦ ψηφίσματος προδήλως ὁρᾶται τὸ, οἶαν ἐξουσίαν εἶχεν ὁ Ῥώμης, τὴν αὐτὴν καὶ ἴσην εἶχον καὶ ὁ Ἀλε-

ξανδρείας καὶ ὁ Ἀντιοχείας καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Ἐπισκόπων. Ἐκ δὲ τούτου συνάγεται ἄρα σαφῶς, πόσον μακρὰν ἀπείχεν ἡ τῶν Οἰκουμενικῶν πρώτη τοῦ γνωρίσαι ἐν τῷ Ῥώμης Πρωτεῖον πικτοκρατορικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν ἔχοντι, ἢ κεφαλὴν αὐτὸν τῆς Ἐκκλησίας.

Τῆς δὲ δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ τρίτος Κανὼν θεσπίζει ταῦτα· « Τὸν μὲν τοι Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ » Πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶ- » ναι αὐτὴν Νέαν Ῥώμην. »

Ἐὰν δ' ὑποτεθῇ ἐξαίρεσις τις ἐν τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς Ῥώμης, ἐστὶν αὕτη ἀπλῶς ἡ κατὰ τὰ Πρεσβεῖα τῆς στάσεως τιμὴ, καὶ οὐδ' ὅλως Πρεσβεῖα γενικῆς ἐξουσίας. Παρατηρητέον δ' ἐπισταμένως τὴν δύναμιν τοῦ Κανόνος, τίνος ἕνεκα ὁ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὸν Ῥώμης; διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ῥώμην· καὶ τίνι λόγῳ ὁ Ῥώμης πρὸ τούτου; διὰ τὸ εἶναι Ἀρχαίαν Ῥώμην. Ἰδοὺ ἐκπεφασμένως οἷαν ἐξαίρεσιν Πρεσβεῖου δίδωσιν ἡ δευτέρα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῷ Ῥώμης, καὶ μηδαμῶς ἐξηρημένην ἄλλην ἐξουσίαν.

Ἡ δὲ τρίτη τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐπικυροῦσα τὰ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἀνεξαρτησίας δίκαια πρὸς τε τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Κύπρου, καὶ ἄλλους, ὡς ἐπηρεαζόμενα ὑπὸ τῶν κατὰ μέρος Ἐπισκόπων, καὶ περιορίζουσα τὴν ἐξουσίαν ἐκάστου Ἐπισκόπου ἐν μόναις ταῖς ἰδίαις Ἐπισκοπαῖς καὶ οὐ περαιτέρω, διεθέσπισεν ἐπὶ προφυλακῇ τοῦ λοιποῦ ταῦτα· (Καν. Η'). « Ἴνα μὴ οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων παρ- » θαίνωνται, μηδ' ἐν Ἱερουργίας προσήματι ἐξουσίας τύφος κοσμι- » κῆς παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν » ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν » Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. »

Τῷ τοιούτῳ οὖν τρόπῳ καὶ ἡ ἱερὰ αὕτη Σύνοδος ἀπέρριψεν ἀποδοκιμάσασα καὶ μὴ δεχθεῖσα τοιαύτην αὐτοδέσποτον ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκόπων (οἷαν ἀποδέχεται τὴν σήμερον ἐν τῷ Πάπᾳ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης), καὶ ἔλαβεν ἡ Σύνοδος σοβαρὰν προσοχὴν, ἵνα μὴ τοιοῦτος ἐξουσίας τύφος ἀναφανῇ τοῦ λοιποῦ ἐν μέσῳ τῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ δὲ εἰκοστὸς ὀγδοὸς Κανὼν τῆς Τετάρτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου βοᾷ καὶ αὐτὸς ταῦτα· « Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅροις » ἐπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα Κανόνα τῶν ἐκατὸν πεν- » τήκοντα Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων (τὸν Γ'. τῆς Β'. Συνόδου), » τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου, » γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ » τῶν Πρεσβεῖων τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταν-

» τινουπόλεως Νέας Ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς Πρεσβυτέρας » Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν Πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως » ἀποδεδώκασι τὰ Πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ » ἐκατὸν πεντήκοντα Ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα Πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ » τῆς Νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ Θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν Βα- » σιλεῖα καὶ Συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν Πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύ- » ουσαν Πρεσβεῖων τῇ Πρεσβυτέρᾳ Βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς Ἐκ- » κλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' » ἐκείνην ὑπάρχουσαν. »

Κατὰ δὲ τὸ θέσπισμα καὶ ταύτης τῆς Συνόδου, σκοπεῖν δεῖ πρῶτον, ὅτι ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἀποδέχεται μὲν τὰ Πρεσβεῖα τοῦ Ῥώμης, διὰ μόνην τὴν Ῥώμην, οὐχὶ δὲ καὶ ἄλλην ἐν αὐτῷ ὑπερβάθμιον ἐξουσίαν, οἷαν τὴν σήμερον αὐτὸς γαύρως περιβάλλεται· δεύτερον, τῷ τῆς Νέας Ῥώμης Θρόνῳ καθὼς περ ἡ δευτέρα, οὕτω καὶ ἡ τρίτη τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀπέδωκε τῷ Θρόνῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης τὰ αὐτὰ Πρεσβεῖα. Ὅθεν, ἐὰν ὁ Ῥώμης ἔλαβε Πρεσβεῖα στάσεως καὶ τιμῆς πρὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τούτῳ μόνῳ ἔλαβε ταῦτα, διότι ἄλλως ἦν ἀδύνατον τοῦ εἶναι ἅμᾳ δύο πρώτους, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τούτῳ, ἵν' ἔχῃ ὑπεροχὴν τινὰ ἰδιαιτέρας ἀποκλειστικῆς ἐξουσίας καὶ ἰσχύος ἐπὶ τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἦν ἐπίσης ἐν τῇ Νέᾳ, ὅτι ὁ Ῥώμης ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ, ἡ δὲ τῆς Νέας Ῥώμης παρὰ τοσοῦτον ἐξήρτητο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, παρ' ὅσον καὶ αὕτη τῆς ἄλλης· τὸ αὐτὸ δ' ἐννοεῖται καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τριῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Πατριαρχῶν, οἵτινες ἔντε Συνόδοις καὶ Συνελεύσεσι τῷ τε Ῥώμης καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀπέδωκαν πάντοτε Πρεσβεῖα στάσεως μόνης καὶ Προεδρείας, καὶ οὐδὲν ἥμισυ ἕτερον.

Τέως καὶ ἡ ἔκτη Οἰκουμενικὴ διὰ τοῦ τριακοστοῦ ἔκτου Κανόνος αὐτῆς, ἀνανεοῦσα τὰ ἐπὶ τῶν προλαβουσῶν Συνόδων περὶ τῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων ἀποφανθέντα καὶ νομοθετηθέντα, ἐπάγει καὶ αὕτη ταῦτα·

« Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἐκατὸν πεντήκοντα Πατέρων ἁ- » γίων, τῶν ἐν τῇ Θεοφυλάκτῳ τχύτῃ καὶ Βασιλικῇ Πόλει συνελ- » θόντων, καὶ τῶν ἐξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνα- » θροισθέντων νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινου- » πόλεως Θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν Πρεσβεῖων τοῦ τῆς Πρεσβυ- » τέρας Ῥώμης Θρόνου, καὶ ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνον » μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκείνον ὑπάρχοντα, μετ' » θν δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω Θρόνος, εἴτα ὁ » τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν Πόλεως. »

Κατὰ δὲ τὰ θεσπισθέντα Συνοδικῇ ἀποφάσει καὶ ταῦτα, ὁ μὲν Κωνσταντινουπόλεως κατ' ἔθος τῶν Ἀνατολικῶν ὀνομάζεται Πατριάρχης, ὁ δὲ Ρώμης κατ' ἔθος τῶν Δυτικῶν Πάπας, ὡς καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας, κατ' ἔθος ἀρχαῖον, Πάπας ἐπίσης. Ἐκ δὲ τούτων πασῶν τῶν ῥηθειῶν ἀποφαντικῶν ἀποδείξεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐν αἷς καὶ οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι τότε Πάπαι συνήδρευον, συνεψήφουν καὶ συνεπικύρουν, κρινάτω πᾶς ἀπαθής, πόσον ἀπέχει ἀληθείας τὸ ὑποτιθέμενον τουτὶ Πρωτεῖον, ὡς ἰσχυρόν ποτε εἰς Ἀνατολὴν παρὰ τοῖς ἡμετέροις Πατράσι, τουτέστιν ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς ταύταις Συνόδοις· ἀλλ' οὕτω κοινῇ σχεδὸν καὶ φίλον καὶ σύνηθες τῇ Ρώμῃ ἤδη, πάντα κατὰ τὸ δοκοῦν παρανοεῖν, παρερμηνεύειν καὶ διαστρέφειν.

Οὐδὲν οὖν τοιοῦτον Πρωτεῖον, ἢ Κεφαλὴν Ἐκκλησίας, ἢ Παντοκρατορικὴν ἀρχὴν, ἢ Κέντρον ἐνότητος, οἶδεν ἢ ἐγνώρισε πώποτε ἐν Ἐπισκόπῳ ἢ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ὡς καλῶς εἰδυῖα, ὅτι οἱ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας Ἐπίσκοποι διὰ μνήμης εἶχον πάντοτε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, « ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν διάκονος » (Ματθ. Κεφ. Κ'. 26.). Καὶ ἐπειδὴ τούτων ἕκαστος, κατὰ τὴν θείαν ἐντολὴν ταύτην, ἡγεῖτο ἑαυτὸν δοῦλον ἐλάχιστον, ἕως οὗ ὑπῆρχον ἐν τοῖς ζῶσιν Ἀπόστολοι καὶ τούτων ὁμιληταὶ Ἀποστολικοὶ ἄνδρες, οὐδεὶς τῶν Ἐπισκόπων ἐφ' ἑαυτὸν πώποτε Πρωτεῖον καὶ ὑπεροχὴν ἐπ' ἄλλους· ἀλλ' αἱ τῶν ἐπιστημοτέρων τότε Πόλεων Ἐκκλησίαι, αἱ ἔχουσαι ἀριθμὸν εὐσεβῶν πλείονα, καὶ μᾶλλον ἐκεῖναι, ὧν ἦν γνωστὴ ἢ ἄμεσος διαδοχὴ παρὰ τῶν Ἀποστόλων, προσέλαβον Πρεσβεῖον, πρὸ τῶν ὁμόρων ἄλλων ἡττον ἐπισήμων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, γινόμεναι οἷον καταφύγιον αἱ δευτέραι πρὸς τὰς πρώτας. Τοιαῦται γοῦν ἦσαν ἢ τε τῆς Ἀντιοχείας, ἣς οἱ Ἐπίσκοποι συνεστήθησαν παρὰ τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἢ τῆς Ἀλεξανδρείας παρὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, καὶ ἢ τῆς Ρώμης παρὰ Πέτρου ὁμοῦ καὶ Παύλου· ἢ δὲ τάξις εἶτα, ἐπὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οὕτως ἀπῆλθην, ὥστε ἐκ τῶν τριῶν ῥηθέντων Ἐπισκόπων τῶν ἐπιστημοτέρων Ἐκκλησιῶν προτιμηθῆναι ἓνα, καὶ τούτῳ δοθῆναι τὸ τῆς στάσεως Πρεσβεῖον· ἐνθεν τοι κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Οἰκουμενικοῦ θεσπίσματος, οἱ Πατέρες τῷ Θρόνῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν Πόλιν ἐκείνην, εἰκότως ἀποδεδώκασιν τὰ Πρεσβεῖα. Ἐμβριθὲς δὲ παρατηροῦντες τοὺς λόγους τοῦ Συνοδικοῦ τοῦδε Κανόνος « οἱ Πατέρες ἀποδεδώκασιν τὰ Πρωτεῖα, » ἀνενδοιάστως ἐπειγόμεθα γινῶναι τὸ τοῦ συναγομένου βέβαιον, ὅτι οὔτε οἱ Ἀπόστολοι, οὔτε καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς, δεδώκασιν τῷ Ρώμης ταῦτα.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία κατ' οὐδένα λόγον λογίζεται σῶμα τῶν Προέδρων τῆς Ρώμης, ἄρα οὐδαμῶς δύνανται εἶναι κεφαλὴ ταύτης· ἐκτὸς γὰρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδεὶς ἄλλος, κατὰ τὴν ἱερὰν Γραφὴν καὶ τὸν Οὐρανοβάμονα θεῖον Ἀπόστολον, ἐστὶ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας (πρὸς Ἐφεσ. Κεφ. Α'. 8—15.).

Ἐὰν δὲ πρὸς δεῖξιν τοῦ Πρωτείου προβάλληται ἡ τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Κορινθίους, οὐδὲν συνάγεται ἐκ τούτου, διότι κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, αἱ ἡττονες τὸν ἀριθμὸν εὐσεβῶν Ἐκκλησίαι, ἐπὶ πραγμάτων τῶν τῆς Πίστεως καὶ ἄλλων διαφορῶν καὶ συζητήσεων, ἀνεφέροντο πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπιστημοτέρων Πόλεων, οἵα ἦν καὶ ἡ τῆς Ρώμης Ἐκκλησία, οὐχὶ δὲ διὰ τὴν ἣν ἀντιποιοῦνται οἱ τῆς Ρώμης ἤδη Πρόεδροι ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας αὐτῶν Ἐκκλητην, τὴν ὅλως ἄγνωστον (ὡς ὁπὲρ δὴ ἐπινοηθεῖσαν), μάλιστα κατ' ἀρχὰς τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος· καὶ ἐὰν ὁ Ρώμης Κλήμης ἔγραψεν εἰς Κόρινθον, « παύσασθαι τῶν κακῶν καὶ τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν πολιτεύεσθαι » παραινῶν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀλλαχοῦ Ἐπισκόποις, καὶ ὁ ἐπὶ Ἀντωνίου Βήρου ἀκμάσας Κόρινθος Διονύσιος, ἱερὸς ἀνὴρ, μαθητὴς τῶν συνομίλων τοῖς Ἀποστόλοις, λόγων καὶ φιλοπονίας ἐμπλεως, ἔγραψε πρὸς πολλὰς Ἐκκλησίας, χρησιμώτατον καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἑαυτὸν ἐν ἅπασιν καθιστῶν· τοιοῦτον δὲ πόθον ἐν πολλαῖς τῶν Ἐκκλησιῶν ἐξῆψαν αἱ διδασκαλίαι καὶ μαθήσεις ἐμφαντικαὶ αὐτοῦ Ἐπιστολαί, ὥστε ἐζήτουν καὶ δευτέρας, ὡς ρεούσας οὐ γάλα, ἀλλὰ τροφὴν στερεάν. Ἐγραφον οὖν, κατὰ τοὺς τότε πρώτους χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ Πίστεως, οἱ θεσπέσιοι ἄνδρες τοιαύτας πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἐπιστολάς, οὐ διὰ φιλαρχίαν, ἀλλὰ πρὸς οἰκοδομὴν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, καὶ καταρτισμὸν τῆς πανταχοῦ Χριστοῦ Ποίμνης.

Οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, εὐχαριστοῦσι τῇ Μακαριότητι αὐτοῦ διὰ τὰς προτροπὰς, δι' ὧν ἔσπευσε καλῶν ἡμᾶς, καὶ ἄνευ ἀναβολῆς, ὅπως ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ Θρόνου αὐτοῦ, ὡς θεμελίου ὄντος τῆς ἀληθοῦς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κτλ. Λέγομεν μὲν πρῶτον, ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐδὲ ἐγνώρισέ ποτε, ἀφ' ἧς συνεστήθη, καὶ οὐδὲ γνωρίζει, ὡς ἄνωθεν ἀποχρώντως ἀνεπτύχθημεν, τὸν Πέτρον ἢ ἄλλον, ὡς θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας. Πρώτην οὖν Πέτραν θεμελίου αὕτη, ὡς μὴ ἑτεροφρονοῦσα, ὁμολογεῖ καὶ πιστεύει μόνον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· « θεμέλιον γὰρ ἄλλον » οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός. » (Α'. πρὸς Κορινθ. Κεφ. Γ'. 11.). Δεύτερον δὲ προβάλλεται ἐν τῇ Ἐπιστολῇ, ὅτι θελήσαντες οἱ Ἀνατολικοὶ ἀπεσπάρθησαν τῆς

στερεώτης τῆς Πέτρας, ἐφ' ἣ ὠκοδομήθη ἡ τῆς Ρώμης Ἐκκλησία· τουτέστιν ἡ Ἀνατολικὴ ἐχωρίσθη τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἵνα προβληθῇ τοῦτο μετ' ὀρθοῦ λόγου, δεόν ἦν ἀποδειχθῆναι τὴν Δυτικὴν τῆς Ρώμης Ἐκκλησίαν ὡς διαμείναςαν, καὶ μετὰ τὴν ῥῆξιν, τὴν αὐτὴν, οἷα ἦν ἀπ' ἀρχῆς, τὴν δ' Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἐξ ἐναντίας, παραβάσαν νόμον τινὰ μέγαν, ἀχώριστον τῆς Καθολικῆς μιᾶς καὶ ἀγίας Ἐκκλησίας· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο σεσιώπῃται, χωροῦμεν ἐπ' ἄλλο. Παρατηροῦντες καὶ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς αὐτῶν ἐνώσεως, ἢ μᾶλλον, παρατηροῦντες τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὰς ὁκτὼ πρώτας ἐκατονταετηρίδας, εὐρίσκομεν, ὅτι αὕτη πρὸς διατήρησιν ἀκριβῆ καὶ ἀσφαλῆ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς καὶ καθαρότητος, προσελάβετο, ὡς ἄλλον νόμον ἱερὸν, τὸ ἐφεξῆς. Οἱ ἐν γένει μὲν ὀρθότης τῆς Πίστεως, καὶ ὁ Κανονικὸς ὅρος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας θεσπίζεται παρὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ διὰ κοινῆς Συμπνοίας ταύτης καὶ τῶν Πατέρων αὐτῆς καὶ Διδασκάλων· αἱ δὲ κατὰ μέρος τοπικαὶ Ἐκκλησίαι δύνανται μὲν πράξει ἰδικὰς διατάξεις, ἀλλ' ἀνηκούσας μόνῃ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ εὐταξίᾳ, οὐχὶ δ' αὐθαιρέτως τοιαύτας, ὥστε διασεῖσαι τὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ βάσεις· ἐπὶ δὲ τῷ ἱερῷ νόμῳ τούτῳ τεθεμελιώνται ἰσχυρῶς καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ τῶν Συνόδων, καὶ οὐδ' ἂν ποτε ὑπῆρξαν, εἰ μὴ αὐτὸς οὐχ ὑφίστατο.

Ἀρξώμεθα οὖν ἀπὸ τῶν πρώτων ὁκτὼ αἰώνων τῆς Οἰκουμενικῆς μιᾶς ἀγίας Ἐκκλησίας, καὶ προχωροῦντες ἄχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐγένετο ἡ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διαίρεσις, ἐρευνήσωμεν, εἰ ὁ ῥηθεὶς ἱερὸς αὐτὸς νόμος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας διετηρήθη καὶ εἰ διετηρήθη, ἐν ποίᾳ ἄρα τῶν δύο τούτων ἀσυμφώνων ἤδη καὶ διηρημένων Ἐκκλησιῶν διαμένει; Παρατηροῦντες δ' ἀτενῶς τὴν τῆς Ρώμης Ἐκκλησίαν, βλέπομεν ἐν αὐτῇ ὁμολογίαν Πίστεως νέαν, τὴν ἐν Τριδέντῳ τῆς Γερμανίας συστάσης Συνόδου τῷ 1545 ἔτει, Ποντιφικοῦντος Παύλου τοῦ τρίτου, κυρωθεῖσαν, Πίστιν ὁμολογίας διαφέρουσαν, καὶ κατὰ διάμετρον πάντῃ ξένην καὶ ἀλλοτρίαν τῆς ὁμολογίας τῆς ἀρχαίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τῆς πρώτης, καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἱεροῦ Συμβόλου. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν Τριδέντινον ὅρον, πρὸς τῇ ἐναντίον τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀποφαντικῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ παναθέσμῳ προσθήκῃ τοῦ ἀρχαίου σεπτοῦ Δόγματος, ἔπονται δόγματα καινόφωνα ἀντίστροφα τοιαῦτα, καὶ διατάγματα παράβολα, ὧν οὐδὲ ἵχνος ὑπάρχει ἐν τῷ ἀρχαίῳ γεραρῷ Συμβόλῳ, ἅτινα ἡ τολμηρὰ καινοτομία προσέθετο· οἷον, πρῶτον, ὁμολογῶ μυστήριον ἀληθές, ὅλον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν

καὶ ἀκέραιον μεταλχμζανόμενον ὑφ' ἐνὶ καὶ μόνῳ τῷ εἶδει· δεῦτερον, πιστεύω εἰς τὴν τῶν Συγχωρητηρίων (Ἰνδουλγεσιῶν) δύναμιν, δοθεῖσαν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τὴν τούτων χρῆσιν ὡς σωτήριον τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει· τρίτον, τῷ τῆς Ρώμης Ποντίφικι, καθὰ διαδόχῳ Πέτρου, καὶ Ἐπιτρόπῳ Χριστοῦ ἀληθῆ ὑποταγῇ καὶ εὐπειθείᾳ τελείᾳ, ἐφ' ᾧ Θεὸν ὁμνυμι.

Ἰπ' ὅψιν τοιούτων καὶ τοσοῦτων καινοτομιῶν καὶ παρεισάκτων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς Πίστεως ὁμολογίᾳ ἄρθρων, ὀρισθέντων αὐθαιρέτως ὡς ἐν Συνόδῳ δῆθεν Οἰκουμενικῇ, καθὰ οἱ Δυτικοὶ λέγουσι, μὴ εἰδότες, ὅτι ἐξ οὗ χρόνου τὰ τῶν Χριστιανῶν διηρέθησαν εἰς δύο ἀσύναπτα ἡμισυ, Σύνοδος Οἰκουμενικὴ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ λέγεται ἢ μὴ γενομένη κατὰ συναίνεσιν καὶ ἐνώσιν ἀπάσης τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας· ἢ δ' ἐν Τριδέντῳ ῥηθεῖσα, οὐδὲ δύναται μάλιστα ὀνομασθῆναι καὶ κοινὴ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὡς οὕσης ταύτης τότε ἐν πολλῷ σάλῳ δονουμένης καὶ κυμαινομένης, διηρημένης καὶ διασπαρραττομένης ὑπὸ τοῦ Λουθήρου· ὑπ' ὅψιν οὖν, φαμεν, τῶν τηλικούτων καινοτομιῶν, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ τῆς ἀποστασίας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τῆς τε ἀρχαίας πανιέρου ὁμολογίας τῆς Πίστεως, καὶ τοῦ διὰ λόγου Θεοῦ ὀρισθέντος νόμου τῆς ὀρθότητος τῶν Δογμάτων, τῶν ὁμολογουμένων καὶ πρεσβευσόμενων καὶ παρ' αὐτῆς συμφώνως καὶ ὁμοδόξως ἀπαραλυμάτων μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δι' ὁκτακοσίων καὶ μικρὸν ἐπέκεινα χρόνων, ἡ πόρῃσε, καὶ ἀποροῦσα θαυμάζει ἡ Ἀνατολικὴ αὕτη μετὰ τε τῶν Προέδρων ταύτης καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος, πῶς ὁ Μακαριώτατος Πάπας, ἐπὶ τοιούτου πανδήμου συσσεισμοῦ, ἐπεβάλλετο τοιαύτη πράξις ἐπὶ τῷ πείσαι πρὸς ἐνώσιν μετὰ τοῦ θρόνου αὐτοῦ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἐν διηνεκεῖ συμπνοίᾳ καὶ συμφωνίᾳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τῆς εἰς Χριστὸν Πίστεως θείου κηρύγματος μέχρι ταύτης Θεολογοῦσαν καὶ Ἱεουργοῦσαν τὸ αὐτὸ εὐσεβές καὶ γνήσιον, ὃ παρέλαβε, τῆς Θεοπαράδοτου Πίστεως Δόγμα, καὶ διετήρησε καὶ διατηρεῖ αὐτὸ ἀπαράτρωτον καὶ ἀνέπαφον, ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαρασάλευτον, μηδὲν καινοτομήσασα ἢ προσθέσασα ἢ ἀφαιρέσασα; Πῶς δὲ προτρέπει Γένος ἀποσκιρτῆσαι τῶν Πατέρων καὶ ἀκαινοτόμων, ὃ πρῶτον τῶν ἄλλων Ἐθνῶν ἀπάντων ἐδέξατο τὴν εἰς Χριστὸν Πίστιν, καὶ πρῶτον αὐτὸ τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι ἐπωνομάσθη, καὶ ὅπερ τοσαῦτα κατὰ θρησκείαν καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔπαθεν, καὶ ὅσα ἢ ἀδέκαστος ἱστορία διέξεισι, καὶ ὅσα μετὰ ταῦτα ὑπέστη παρὰ τῆς Ρώμης καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀποστελλομένων πρὸς διάδοσιν, καθὰ λέγουσι, τῆς Πίστεως, τῶν σοφίσμασι, προσδιαλέξει, Συγγράμμασιν, ὡς καὶ ἤδη, διαβολαῖς, ἐπηρείαις ποικί-

λαις, τρόποις παντοίοις, μεταπίσαι αὐτὸ βουλομένων καὶ διασῆσαι τῶν Πατροπαράδοτων, ἀλλ' εἰς κενὸν κοπιᾶσάντων, ὡς ἐμμένον καθ' ὅλας τὰς περιπετείας τῶν χρόνων, στερεὸν καὶ ἀμετάβλητον ἐν οἷς οἱ Πατέρες ἔθεντο ὁρίοις, μηδεμίαν κενόφωνον ἀνασχόμενον προσθήκην, ἀλλ' ἀπλανῶς καὶ ἀπαρασαλεύτως διακρατοῦν τὰς Ἀποστολικὰς διδασκαλίας καὶ παραδόσεις, κατὰ τοὺς ἐν ἑπτὰ Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν Πατέρων ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφανθέντας ὁρους καὶ Κανόνας;

Ἀποχρώντως ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διὰ τῶν Προέδρων καὶ τοῦ ὀρθοδόξου αὐτῆς πληρώματος ἀνεπτύχθη προκαλουμένη ἐπὶ τὸ ἐκκλῖναι τῆς ὁμολογίας τῆς Πίστεως αὐτῆς, ἀποστῆναι τῶν ἱερῶν Δογμάτων, καὶ ὑποκύψαι εἰς τὰ τῆς Ῥώμης, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τῆς ὁμολογίας καινότομα καὶ παρείσχιστα Τριδέντινα, δι' ὧν ἡ Δυτικὴ αὕτη Ἐκκλησία, οὐ μόνον τῆς Ἀνατολικῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχαίας ὀρθῶς δογματιζούσης Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης διήρηται καὶ διέσχισται· καὶ συλήθην, ἐφ' ὅσον τὸ ἀνίατον τῶν καινοτομιῶν, καὶ μᾶλλον, τὸ τῆς προσθήκης καὶ κορωνίδος ὅλων τῶν κακῶν, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης ὑφίσταται, καὶ τῇ ἐπιμονῇ τοῦ πρὸς ἀποβολὴν τούτων τῶν καινοτομιῶν διαμένει ἀσυνάλλακτον καὶ ἀσύμβατον, ἐν μέσῳ τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ τῆς πρώτης ἀδελφῆς Λατινίδος Ἐκκλησίας, λέγομεν, χάσμα μέγα συνενώσεως τῶν διεστώτων ἐστήρικται.

Ὡς δὲ πέρας τῆς ἀπαντήσεως ταύτης, ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐπεύχεται, ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Δεσπότης Ἰησοῦς Χριστός, ἡ Κεφαλὴ ταύτης καὶ ἡ Πέτρα τῆς Πίστεως, ἵασιν δῶ καὶ θεραπείαν τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀρχεκάκου ὄφους ἐπενεχθεῖσι, διὰ τοσούτων καινοτομιῶν, δῆγμασι καὶ τραύμασιν, ἀναρρώσῃ τὰ πονηθέντα, καὶ ἀναζωογονήσῃ τὰ κακωθέντα μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, οὐ ἐπὶ τὴν θεϊὰν δύναμιν ἡ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία αὕτη ἐπεριδομένη, πέποιθεν ἀδιστακτῶς, ὅτι ἐξ ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, πανδήμως τερατουργήσῃ τέως, ἵασιν παρέχουσα τοῖς τραύμασι, ζωὴν ἀντὶ θανάτου, ἔνωσιν ἀντὶ διαιρέσεως, ἀντὶ ἐμπαθῶν διενέξεων, λοιδוריῶν καὶ κακολογιῶν, κατανόησιν, παρὰ Δυτικοῖς, καὶ ἐπίγνωσιν τῆς ἐναλήθου ἐννοίας περὶ τῆς προαιωνίου ὑποστατικῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ Πατρὸς ὑπάρξεως, ἀντὶ τῆς λέξεως Προέσεως (ἐλλείψει λέξεως Λατινικῆς ταυτοσημάντου καὶ ἰσοδυνάμου Ἐκπορεύσεως), δι' ἧς αὐτοὶ δοξάζουσι τὰς διαφόρους προόδους, τὴν τε ἀναρχον, ἀπαρινόητον καὶ ἀπόρρητον, καὶ τὴν χρονικὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος, οἷον τὰς κατὰ ταύτην ὑπερφυσίς αὐτοῦ δωρεάς, τὰς ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ προχο-

μένας, χορηγούμενας καὶ μεταδιδόμενας, ὡς ἐν καὶ ταῦτόν. Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ τῆς οὐσίας καὶ τὸ τῆς ὑποστάσεως ἅμα, οὐ δυσὶν ὀνομάτων σημασίαις, ὡς ἡ Ἑλλάς φωνὴ διατρέπει, ἀλλὰ μιᾷ μόνῃ λέξει, τῇ κατ' ἐκείνους Σουπστάντσια, ἀδιαφόρως αὐτοὶ ἀμφοτέρα συγγέουσιν, ἐκλαμβάνοντες ἀντὶ οὐσίας, ὅτε σημαίνει ὑπόστασιν, καὶ ἀντὶ ὑποστάσεως, ὅτε δηλοῖ οὐσίαν· καὶ τὸ μὲν οὐσιωδῶς ἐξ ἀμφοῖν Πατὴρ ἅμα καὶ Υἱοῦ, καὶ πιστεύει καὶ ὁμολογεῖ ἡ Ἀνατολικὴ αὕτη Ἐκκλησία, τὸ δὲ καθ' ὑπόστασιν, ἥτοι Προσωπικῶς ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἀπαρνέεται, καὶ τοὺς οὕτω κεινοφωνοῦντας, ἢ μᾶλλον κεινοφωνοῦντας, ὡς βλασφήμους ἀποστρέφεται. Τοιουτοτρόπως οὖν μὴ συνιέναι θέλοντες τὴν διαφορὰν οὐσίας καὶ ὑποστάσεως, ἀποσχίζουσιν ἑαυτοὺς τῆς ἀληθοῦς Θεολογίας· ἐνθεν τοι ἡ παρεκτροπὴ πᾶσα ἐκείνων, κἀντεῦθεν τὸ αὐτῶν Σχίσμα, καὶ ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διάσσις.

Ἀλλ' ὁ τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ὁμόνοιαν καὶ σύμπνοιαν βραβεύων τῷ Κόσμῳ Πατὴρ καὶ Θεός τὰ ἀμφοτέρω εἰρηνεύσειεν (εἴ γε τὸ περὶ Δόγματος, ὃ δοκῶδεσι γόμοις τῇ διανοίᾳ ἐκείνοι ἰσχυρογνώμως τε καὶ ἀπονενοημένως προσήλωσαν, ἀποβαλεῖν θελήσειαν, ἐπεξεργαστικώτερον ἀνιχνεύσαντες), καὶ τὰς ἀπ' ἀλλήλων τῇ διαφωνίᾳ καὶ τῇ διαιρέσει διεστηκυίας δύο ἀδελφὰς Ἐκκλησίας, τῇ κοινωνίᾳ τοῦ καθ' ὑπαρξίν ἀίδιον ἐξ αὐτοῦ μόνου ὑφειρηκότος ἀγίου Πνεύματος, συνάψαιεν, ὡς τὸ πρότερον, γένοιτο, γένοιτο!

O. A. E. X.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΥΣ ΕΚΔΟΘΕΝΤΩΝ ΣΟΥΤΑΝΙΚΩΝ
ΟΡΙΣΜΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΗΜΕΤΕΡΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΕΝ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΤΟΠΩΝ. (1)

Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Χαλῖφου Ὁμερ Χατὰπ τῷ 637 ἔτει, καὶ τοῦ Χιτζρέ τῷ 16, Πατριάρχοντος τῆς Ἱερουσαλὴμ Σωφρονίου, πρὸς ὃν ὁ Χαλῖφης προσενεχθεὶς εὐμενῶς δέδωκεν Ἀκτιναμὲν, ὃν ἔχουσιν οἱ Ἀγιοταφεῖται.

(1) Ἰδ. εἰς τὸ Παράρημ. τὴν 5ην Ἐπιστολὴν καὶ τὴν ὑποσημείωσιν. (Σημ. Ἐκδ.).

Κυριευομένης τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ δεκάτου ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Φατιμιέδων καταγομένου, Μελέχι (Βασιλέως) τῆς Αἰγύπτου Πιλλάχι Ἀχμέτ, ἐάλω ἡ ἁγία Πόλις αὕτη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων Λατίνων τῷ 1099 ἔτει καὶ τοῦ Χιτζρέ 493.

Ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Δεβλὲτ Ἐγιουπιέ, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Φατιμιέδων, Γιουσούφ Σαλαχαδὶν Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου, πολιορκεῖ τὴν Ἱερουσαλήμ, νικᾷ τοὺς Σταυροφόρους καὶ ἐκπορθεῖ ταύτην ἔτει 1188, καὶ τοῦ Χιτζρέ 581. Οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι Ἄραβες Χριστιανοὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Συρίας κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ σφαγὴν τῶν Λατίνων, ὡς ὑπήκοοι τοῦ Σαλαχαδὶν νικητοῦ, καταβολῇ χρημάτων ἱκανῶν, ἔλαβον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τὸν τε Νάον τῆς Ἀναστάσεως, τὸν ἐν διαστήματι χρόνων 90 κρατούμενον ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἐπίσης δὲ πᾶ τε ἔνδον τῆς ἁγίας Πόλεως καὶ τὰ ἔξω ταύτης Ἱερὰ Προσκυνήματα, ὡς εἶχον ταῦτα ἀρχῆθεν πρὸ τῆς ἐκστρατείας τῶν Σταυροφόρων.

Τῷ 1242 ἔτει καὶ τοῦ Χιτζρέ 641, ὁ τῆς Δαμασκοῦ Σουλτάνος Σαχίλ Ἰσμαήλ, τῇ τῶν Σταυροφόρων τῶν ἐμφωλευόντων ἔτι κατὰ τὰ παράλια τῆς Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Συρίας συμμαχία, πολεμῇ τὸν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σαλαχαδὶν Σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου Νιτζεμουδὶν Ἐγιοῦπ, κυριεύει τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ παραχωρεῖ αὐτὴν πρὸς τοὺς Σταυροφόρους. Ἀλλ' ὁ Νιτζεμουδὶν ἐκστρατεύει καὶ κατισχύσας, κατεπόρθησεν, ἐλεηλάτησε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ κατέσφαξε τοὺς Λατίνους, ὅς τις ἔδωκε πάλιν τὸν Νάον τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ λοιπὰ Προσκυνήματα, μετὰ τὴν ἐξόντωσιν ἀπὸ τῆς ἁγίας Πόλεως τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σταυροφόρων, πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους αὐτόχθονας Ἄραβας ὑπηκόους του.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δεβλὲτ Ἐγιουπιέ ὑπὸ τῶν Μαμλούκων Παχαριτῶν, τῶν φονευσάντων τὸν ἐκ τοῦ Σαλαχαδὶν ἔσχατον ἀπόγονον καὶ νικητὴν τοῦ ἐκστρατεύσαντος κατὰ τῆς Αἰγύπτου Βασιλέως τῶν Γάλλων ἁγίου λεγομένου Λουδοβίκου, Μουαζέμ-Γαζέτ-δὶν Τουράν αὐθέντην αὐτῶν καὶ Σουλτάνον, καὶ συστησάντων τῷ 1250 ἔτει καὶ τοῦ Χιτζρέ 649 Βασιλείαν ἰδίαν ἐπ' ὀνόματι Δεβλὲτ Τουρκιγιέ, ἡ Δεβλὲτ Πενὶ Ἐτράκ, ἐξ αὐτῆς τῆς δυναστείας ὁ μὲν κατὰ τὸ 1263 ἔτος καὶ Χιτζρέ 661 τέταρτος Μελέκι-Ταχίρ-Πιπάρ ἀποδιώξας ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης τέλεον τοὺς Λατίνους, περιεποιήθη τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀνεκαίνισε τὰ τεῖχη της, καὶ ἐκύρωσε τὴν κατοχὴν τῶν Προσκυνημάτων καὶ τὸς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἱερουσαλήμ Ὀρθοδόξους Ἄραβας· ὁ δὲ κατὰ τὸ 1280 ἔτος καὶ τοῦ Χιτζρέ τῷ 678 ἑβδομος Πελέκι-Μανσουρ-Ἐποῦλ Μααλί-Καλαοῦν, στρατεύει μετὰ δυνάμεων καὶ καταπολεμήσας τοὺς Σταυροφόρους,

ἐξεπόρθησε τὰ κατὰ Συρίαν κρατούμενα παρ' αὐτῶν παράλια Φρουρία τῆς Λαοδικείας, Τριπόλεως, Βηρυττοῦ τῆς Σιδῶνος. Ὁ δὲ τούτου διάδοχος, Μελέκι-Ἐσρέφ-Χαλίλ προσβάλλει γενναίως κατὰ τοῦ ὑστάτου καὶ μόνου ἀπὸ τούτων ἀποκτημάτων ἐγκαταλειφέντος εἰς τοὺς Σταυροφόρους Φρουρίου τῆς Πτολεμαίδος, (Ἄκι, ἡ Ἄκρι), καταρρίπτει τὰ τεῖχη καὶ καταπορθεῖ τοῦτο, φυγόντων τῶν Λατίνων διὰ θαλάσσης. Καὶ οὕτω πέρας ἔλαβεν ἡ τῶν Σταυροφόρων σκηνὴ ἐκείνη ἡ πολυθρόλλητος τῷ 1291 ἔτει.

Οἱ Ὀρθόδοξοι κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἱερουσαλήμ Ἄραβες, ἀπὸ τοῦ Γιουσούφ Σαλαχαδὶν καὶ καθεξῆς, τῶσον ἐπὶ τῶν Μαμλούκων Παχαριτῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν διωξαμένων αὐτοὺς τῷ 1382 ἔτει καὶ τοῦ Χιτζρέ 782 Σιρχασίων, καὶ συστησάντων ἐν Αἰγύπτῳ τὸ Δεβλὲτ Τζερακισέ, ὡς ὑπήκοοι αὐτῶν, ἐν διαστήματι, μέχρι τοῦ κατακτητοῦ τῆς Αἰγύπτου Γιαβούς Σουλτάν Σελήμ τοῦ Α', χρόνων 300 καὶ ἐπέκεινα, κατεῖχον καὶ ἐξουσίαζον μόνοι, ἐλλείψει ἐκεῖσε Φράγγων καὶ Ἀρμενίων, τὸν τε Νάον τῆς Ἀναστάσεως ὄν, ὡσαύτως τὰ τε ἔνδον τῆς ἁγίας Πόλεως καὶ τὰ ἔξω ταύτης, Γεθσημανῆ, Βηθλεὲμ, Ναζαρέτ, Ὀρεινῆς καὶ λοιπὰ ἄλλα Προσκυνήματα ἐν πάσῃ ἀδείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ δι' ὀρισμῶν τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, οἵτινες, καθὰ ὑπομνήματα ἀναγκαῖα, τυχὸν διαφυλάττονται παρὰ τῶν Ἀγιοταφитῶν, ἡ ἐνταῦθα, ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις.

Ἰστέον δὲ, ὅτι μετὰ τὴν κατατρόπωσιν καὶ ἐξόντωσιν τῶν Λατίνων ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐρρέθη, οἱ χρηματίσαντες Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων μέχρι τοῦ ἔτους 1534, ἦσαν πάντες Ἄραβες, ἐκλεγόμενοι καὶ ψηφιζόμενοι παρὰ τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Θρόνου Ἀράβων καὶ τῶν, καὶ τοῦ Ὀρθοδόξου ἐκεῖσε Κλήρου. Ἐκ δὲ τῶν ὑστάτων δύο Ἱεροσολύμων Πατριαρχῶν Ἰωακείμ καὶ Δωροθέου Ἀράβων, παργενόμενος ὁ πρῶτος εἰς Βασιλεύουσαν, ἔλαβεν ὀρισμὸν παρὰ τοῦ πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως συστατήριον ὑπὲρ τῶν Ἀγίων Τόπων πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ Σιρχασίους Σουλτάνους.

Οἱ ἐκ τοῦ τάγματός τῶν Φρανσισκάνων ἐν Ἱεροσολύμοις Φράτορες, καὶ τιτλοφορούμενοι φύλακες τῶν Ἀγίων Τόπων, ἐπὶ τῆς γενομένης πρὸ ἐνὸς αἰῶνος παρ' ἐνὸς Πασᾶ τῆς Δαμασκοῦ καταδρομῆς κατ' αὐτῶν, καὶ τῆς λεηλασίας τοῦ Μοναστηρίου τῶν, ἀπώλεσαν, ὡς λέγουσι, πολλὰ ἐγγράφα. Ἐκ δὲ τῶν διασωθέντων δὴθεν ἐπιδείκνυνται δι' αὐτῶν τὴν ἀρχαιότητα τῆς νομιζομένης ὑπάρξεως αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. Πρῶτον ἐνα ὀρισμὸν τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Μουζαφέρ, διαλαμβάνοντα τὸ νὰ μὴν ἐμποδίζηται πρὸς τοὺς Φράτορας ὁ οἶνος, ἐκδεδομένον τῇ 43 Ῥετζέπ τῷ 444 τοῦ Χιτζρέ.

Ἀναίρεσις.

Τὸ ἔτος 414 συμπίπτει τῷ 1023 Σωτηρίῳ ἔτει. Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον δὲν ὑπῆρξε Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ἐπ' ὀνόματι τοιούτῳ, ὅς τις τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐξουσίαζεν. Ὁ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος, ἐστὶν ὁ ἐκ τῆς δυναστείας Δεβλὲτ Τουρκιγιὲ ἀπὸ τῶν Μαμλούκων Παχάριδων, Μουζαφερουδὶν-Κουτουρ, Σουλτανεύσας ἐν Αἰγύπτῳ περὶ τὸ 637 τοῦ Χιτζρὲ, καὶ τὸ 1258 ἔτος τὸ ἡμέτερον.

Δεύτερον Ὄρισμὸν τοῦ Σουλτάν Μχταμέτ, διαλαμβάνοντα τὸ νὰ μὴν ἐπηρεάζωνται οἱ Φράτορες, ἐκδεδομένον τῇ 2 Σεβάλ τῷ 501 τοῦ Χιτζρὲ, ὅ ἐστι τῷ 1107 καθ' ἡμᾶς.

Ἀναίρεσις.

Μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους τούτου, ἡ Ἱερουσαλὴμ ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Σταυροφόρων.

Τρίτον Ὄρισμὸν τοῦ Σουλτάν τῆς Αἰγύπτου Ἀχμέτ, ἡ Ταχίρ Τσακμάκ, διαλαμβάνοντα, ὅτι οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Φράτορες δύναται νὰ ἐνταφιάζωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, νὰ κατασκευάζωσιν οἶνον οἱ κρασοπατέρες, νὰ φέρωσι τροφὰς καὶ ἄλλα τοιαῦτα μηδισμινά, ἐκδεδομένον τῇ 10 Σεφὲρ τῷ 609 Χιτζρὲ, τῷ 1212 ἔτει.

Ἀναίρεσις.

Ὁ ἐκ τῶν Σιρκασίων Μαμλούκων καταγόμενος αὐτὸς Ἀχμέτ ἡ Ταχίρ Τσακμάκ Ἐλζαχίρ, ἐσουλτάνευεν ἐν Αἰγύπτῳ οὐχὶ κατὰ τὸ 1212 ἔτος, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1438 ἔτος καὶ τοῦ Χιτζρὲ τῷ 842.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν καὶ ἀποδίωξιν τῶν Λατίνων Σταυροφόρων ἀπὸ τε τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Συρίας τῷ 1291 ἔτει, οἱ νῦν Φράτορες ἐν Ἱερουσαλὴμ, αὐτοὺς τοὺς κατὰ τὴν χρονολογίαν ἐσφαλμένους, ὑπόπτους καὶ ἀσημάντους Ὄρισμοὺς τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου ἔχουσι πρὸς μαρτυρίαν καὶ ἐνδειξιν, ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν Σουλτάνων εἶχον κατοχὴν δῆθεν εἰς τε τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ εἰς τὰ ἄλλα τῶν Προσκυνημάτων.

Οἱ Ἐνετοὶ κατὰ τὸν Η', ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἶωνα, ὡς ἐπιχειρηματικώτεροι περὶ τὴν ἐμπορίαν ὄντες, τότε ἔπλεον εἰς Αἰγύπτον καὶ ἡγόραζον τὰς μεταφερομένας ἐκεῖσε πραγματείας ἀπὸ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας διὰ τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου εἰς Σουέζ, καὶ διὰ τῆς Ἀλεξανδρείας διεπόρθμευον καὶ ἐπώλουν αὐ-

τὰς πανταχοῦ. Ἐπὶ τοιαύτης ληψοδοσίας μετὰ τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, διὰ μεσολαβήσεως αὐτῶν πρὸς τε τοὺς Παχαρίτας καὶ ἐπομένως Σιρκασίους Σουλτάνους, εἰσῆχθησαν οἱ ἐκ τῶν Φρανσι-σκάνων Φράτορες τὸ πρῶτον εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔλαβον τοὺς δύο ῥηθέντας ἀσημάντους Ὄρισμοὺς, ἐν οἷς οὐδὲ μνεία, ὅτι ἐξουσίαζον ἢ μέρος τι ἐνδον τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ἢ ἄλλα ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ Προσκυνημάτων, τὰ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ὄντα ἀνεξαίρετως τῶν Ὀρθοδόξων Ἀράβων.

Ἰστέον, ὅτι μὲ ὅλην ταύτην τὴν μεσολαβήσιν τῶν Ἐνετῶν, οἱ Φράτορες Φρανσισκάνοι, ἐπειδὴ παρὰ τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου Σιρκασίων ἐμισοῦντο, κατετρέχοντο καὶ ἐδιώκοντο, ἀπειδὸν εἰς τὸν δόλον καὶ ἀπατήσαντες τὸν Ἱεροσολύμων Ἰωακεῖμ Ἀράβα, τῷ 1454 ἔτει, κατώρθωσαν οἱ πονηροὶ, ὥστε ὁ Πατριάρχης νὰ ἐγγυηθῇ εἰς τὴν Ἐξουσίαν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ Χοτζετίου τῆς κρίσεως, σωζομένου, πιθανόν, μέχρι τούτου. Καὶ οὐ μόνον ἡ ἀπλότης τοῦ ῥηθέντος Ἱεροσολύμων τοῦτο ἔπραξεν, ἀλλ' εἰσέτι φιλοφρονεσέως, ὡς μὴ ὠφελε, προσενεχθεῖς, ἔδωκε πρὸς αὐτοὺς εἰς κατοικίαν τὸ ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ τῆς ἀγίας Σιών Μοναστήριον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, διὰ τὸ ἀγέρωχον καὶ ταραχώδες τοῦ τρόπου των, μεταβληθέντος τούτου ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων εἰς Τέμενος ἰδίον, ταῖς ὑπούλοις τῶν Φρατόρων ἱεσείαις πάλιν ὁ ἀπλοὺς αὐτὸς Πατριάρχης εἶξας, παρεχώρησε πρὸς αὐτοὺς δι' ἐνοικίου τὸ ἐνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Μοναστήριον, τὸ ὁποῖον τέλος, ὡς ῥαδιοῦργοι, ἰδιοποιηθέντες ἐξουσιάζουσι μέχρι τούτου.

Εἰς τοὺς Κώδικας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Φρατόρων εἰσὶ καταγεγραμμένα τὰ ἴσα τῶν δοθέντων πρὸς αὐτοὺς παρὰ τινων Σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀρισμῶν, δι' ὧν ἔσχυσαν τέλος νὰ κυριεύσωσι μέρος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τῆς Βηθλεὲμ, τῆς Γεθσημανῆ, τοῦ κατὰ Ναζαρέτ καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ὀρεινὴν Μοναστηρίου τοῦ Προδρόμου, φέροντα τὰ ἴσα πάντα τοιαύτην ἐπισημείωσιν. « Ἴσον Ὄρισμῷ ληφθέντος διὰ τῆς ἐνστάσεως καὶ ἐκζητήσεως τοῦ παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πόρτᾳ Πρέσβεως τῆς Γαλλίας. »

Μετὰ θάνατον τοῦ Γιαβούρ Σουλτάν Σελήμ, κατὰ τὸ ἔτος 1520 καὶ τοῦ Χιτζρὲ 926, τόσον ὁ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πορθητοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ὄρισμὸς (ἐὰν ὅμως ἐξεδόθη καὶ ὑπάρχη), ὅσον καὶ οἱ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς διαδόχων αὐτοῦ ἐκδοθέντες κατὰ καιροὺς Ὄρισμοὶ ὑπὲρ τῶν ἀγίων Τόπων πρὸς τοὺς ἡμετέρους, ἀναμφιβόλως κεῖνται φυλαττόμενοι παρὰ τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τὰ ἰσχυρότερα Χατσερρίφιά εἰσι, τὰ τε ἐκδοθέντα τρία παρὰ τοῦ φαβεροῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Δ' τὸ μὲν πρῶτον τῷ 1634

ἔτει καὶ τοῦ Χιτζρέ 1044, κατὰ Ἀρμενίων· τὸ δὲ, τῷ 1635, Χιτζρέ 1045, καὶ τὸ διὰ λέξεων ἐπαπειλητικῶν τρίτον τῷ 1637, κατὰ τῶν Λατίνων Φρατόρων, τῶν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ τῶν Γάλλων Πρέσβεως ἀρπασάντων δόλου καὶ πανουργίᾳ τῷ 1635 ἔτει, δυνάμει ἐνδὸς Ὄρισμοῦ γενομένου κατὰ τὴν μαρτυρίαν δύο ἐξηγορασμένων Χοτζετίων, ὅλα σχεδὸν τὰ Προσκυνήματα. Ἐπὶ δὲ τὸ διὰ τῆς ἐνθέρμου συνδρομῆς τοῦ ἐκ τοῦ ἡμετέρου Γένους πρώτου παρὰ τῇ Ἱψηλῇ Πόρτᾳ μεγάλου Διερμηνέως Παναγιωτάκη ἐκείνου τοῦ Νικοσίου πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συμβάντος τῷ 1673 ἔτει, ἐκδοθέν Χατσερίφ, τὸ ὁποῖον ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος τῷ 1775 ἔτει παρῆρσιάσας τῷ Σουλτάν Μεχμέτ τῷ Δ', ἐν Ἀδριανουπόλει διατρίβοντι, διεμαρτύρατο κατὰ τῆς ἀδίκου ἀρπαγῆς τῶν Ἁγίων Τόπων, γενομένης παρὰ τῶν Λατίνων καὶ τοῦ Πρέσβεως τῆς Γαλλίας Νοεντέλ. Τῇ δὲ δυνάμει τούτου τοῦ Αὐτογράφου, ἐξεδόθη ἕτερον θεμελιούμενον ἐπὶ τε τὸν Ἀκτιναμὲν τοῦ Ὁμερ Χατάπ, καὶ ἐπὶ τὸ προεκδοθέν ἰσχυρὸν ἐκείνο καὶ ἐπαπειλητικὸν τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Δ', ἐπικυροῦν τὴν κατοχὴν τοῦ τε Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῶν ἄλλων Ἁγίων Τόπων πρὸς τοὺς ἡμετέρους.

Κάτωθεν τοῦ Γολγοθᾶ ἐπὶ τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως κεῖνται οἱ τάφοι τῶν δύο ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τῶν Σταυροφόρων ἀνομασθέντων Βασιλέων τῆς Ἱερουσαλὴμ Γοδεφρουά Βοϊλλόν καὶ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Βαλδουίνου. Ἀλλὰ, διότι οἱ Σταυροφόροι ἐπὶ τῆς παροδικῆς ἐκείνης κατακτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ παρ' αὐτῶν, ἀποθανόντας οὐς ὠνόμασαν Βασιλεῖς, ἔθαψαν αὐτοὺς ἐνδον τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, θεμελιωθέντος παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, δύναται ἄρα ἡ κόνις αὐτῶν τῶν νεκρῶν μετὰ 700 χρόνους, νὰ χορηγήσῃ τοσοῦτον δικαίωμα, ὥστε ὁ τεφρωθεὶς οὗτος Ναὸς καὶ ἀνοικοδομηθεὶς παρὰ τοῦ ἡμετέρου Γένους, νὰ ἐξουσιασθῇ παρὰ τῶν χθὲς καὶ πρώην παρεισφρησάντων ἐκείσε Φρατόρων;

Ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως οὗτος Ναὸς, ὡς μὴ ἔχων κάμμιαν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις, τοῖς μὴ πρεσβεύουσι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν σταυρωθέντα, τυχόντα καὶ ἀναστάντα, ἀλλ' ἀναληφθέντα, ἀφέθη καὶ δὲν μετετράπη εἰς Τέμενος· ἄλλως δὲ, καὶ οἱ τάφοι τῶν ῥηθέντων Λατινοβασιλέων, ἤθελον ἀνασκαφῇ.

τὸ αὐτὸ παράφορον δικαίωμα, ἀνάγκη νὰ διισχυρίζωνται τὴν κυριότητα τῶν ῥηθέντων αὐτῶν Ταμενῶν, ὡς εἰς αὐτοὺς τοὺς ποτὲ Ναοὺς ἐνταφιασθέντας Γάλλους· τὸ γένος Βασιλεῖς ἐπὶ τῆς παροδικῆς ἐκείνης διὰ 58 χρόνων κατασχέσεως ὑπ' αὐτῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΔΙΑΝΤΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Κ. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΡΕ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΩΝ ΤΟΠΩΝ. (1)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐμελλεν ἄρα καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος τῶν Φώτων, ὅπως μὲ θρησκομανεῖς σφοδρὰς πνοὰς ἐπαναφθῇ ἡ φλόξ τῶν αὐτῶν, ὡς μὴ ὥφειλε, συζητήσεων καὶ ἐρίδων, αἱ ὁποῖαι κραταιῶς καὶ διαφόρως διετάραζαν, διὰ τὰς τοῦ λαοῦ τότε χυδαίας προλήψεις, τοὺς παρωχηκότας χρόνους, χρόνους ἀγροικίας καὶ ἀμαθείας, καθ' οὓς ἡ Ποντιφικὴ τυφώδης δεσποτεία ἐπ' ἀκρότητα ἐλάσασα, ἐξεζήτει ἀπολύτως τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν, καὶ τὴν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Ἀνατολὰς ἐπέμβασιν, πρὸς πλατυσμὸν τῆς Ἐκκλησίας της.

Ὡς δὲ ὑπέκκαυμα τῶν ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον μνήμην μόλις ἐξαλειφθεισῶν τοιούτων Συζητήσεων, ἀνεφάνη τὴν σήμερον Γάλλος τις

(1) Ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει 1851. Τύποις Ἀντωνίου Κορομηλᾶ καὶ Πλάτωνος Πασιπλάη.

Εὐγένιος Βορέ ἐπωνυμούμενος, κινῶν τὸν αὐτὸν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Ἰησουϊτισμοῦ ἀνάγυρον, καὶ ἀγωνιζόμενος φορᾷ σοφισμάτων καὶ ὕβρεων, ἵνα φυτεύσῃ εἰς τὰς Ἀνατολάς αὐτὸ τὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς ἐπεμβάσεως στυγερόν Ἰησουϊτικὸν ἀξίωμα, διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντος ἤδη παρ' αὐτοῦ Λιβέλλου, εἰς τὸν ὁποῖον φέγει πικρῶς καὶ διαβάλλει ἀναιδῶς ἡμᾶς τοὺς Γραιοὺς δι' αἰσχροτάτων λέξεων, ὡς ἀδίκους ἀποκαλῶν καὶ ἀλιτηρίους ἄρπαγας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἁγίων Τόπων ἐξ αὐτῶν τῶν Λατίνων, τῶν καὶ μόνων ἰδιοκτητῶν τούτων ἐξ αἰώνων.

Ἦν οὖν τῶν τοιούτων κατηγοριῶν καὶ ἀνευθυριάστων ψευδολογιῶν, ζήλω τῆς ἀληθείας ἀνελάβομεν τὴν δε τὴν ἀνασκευὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδεικνύομεν καὶ διὰ λόγων ἐμβριθῶν, καὶ δι' ἀναντιρρήτων, σωζομένων παρὰ τε τοῖς Πατριάρχαις τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀρχείοις, ἀρχαίων σοβαρῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν, πάντα ὅσα ἂν ὁ ῥηθεὶς Λιβέλλογράφος ἐπάγῃ ἐπιχειρήματα, πρὸς πίστωσιν τοῦ περὶ τῶν Ἁγίων Τόπων ζητήματός του, καὶ ἀπάτην τῶν μὴ εἰδόντων, ὡς αὐτόχρημα φλυαριῶν πάταγον.

Ἐξελέγχομεν τὴν γενομένην ὑπὸ πονηρίας παρὰ τῶν Φραγκισκάνων, τῶν λεγομένων φυλάκων τῶν Ἁγίων Τόπων, νοθεύειν οὐς προβάλλει ὁ φυλλαδιογράφος αὐτὸς Βορέ δρισμούς, καὶ τοὶ ἀσημάντους, δοθέντας παρὰ τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου Μαμλούκων πρὸς αὐτοὺς τοὺς δυτικοφράτορας· ἀποδεικνύομεν ἔτι, ὅτε, ποῖω τρόπῳ, καὶ ἐκ ποίων περιστάσεων, ἐπέτυχον αὐτοὶ τοῦ νὰ λάβωσι καί τινα Σουλτανικὰ ὑπὲρ αὐτῶν Αὐτόγραφα· καὶ τέως ἐκφραζόμεν αὐτοὺς τοὺς ἀπὸ Δύσεως ἐλθόντας εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Μαμλούκων, ξένους δυτικούς μοναστάς, καὶ τυχόντας παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ξενίας Εὐαγγελικῆς καὶ ἐστίας, ὡς σφετεριστάς αὐτοὺς πραγματικῶς, (μετὰ τὸν πορθητὴν τῆς Ἱερουσαλήμ Σουλτάν Σελήμ τὸν Α΄.) καὶ ἄρπαγας προφανεῖς τῶν ὧν ἤδη κατέχουσιν Ἁγίων Τόπων, ὧν μὴ ἀρκοῦμενοι, ἐπανεστήσαν τανῦν ζητοῦντες καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνεξαίρετως τῶν Ἁγίων Τόπων πάντας, ταύτην, λέγομεν, τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτι Ἐκκλησιαστικοῦ αἰῶνος Πατρός ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων κληρονομίαν.

Πέποιθε δὲ τὸ ἡμέτερον Γένος ὑπὲρ προστασίας ἀναμφιβόλου τῶν δικαίων του, ἐπιστηριζόμενον, μετὰ τὴν Θεῖαν ἀντίληψιν, ἐπὶ τὴν φιλεύσπλαγχτον εὐθυκίαν τοῦ Κραταιοτάτου Ἀβδοῦλ Μεδτζίτ Αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, τοῦ τοὺς οἰκτιρμούς Αὐτοῦ καὶ τὰ ἐλέη δημέραι Βασιλικῶς καὶ ἀφθόνως ἐπὶ τοὺς πιστοὺς Αὐτοῦ ὑπηκόους διαχέοντος, καὶ ἐπὶ τὴν εὐεργετικὴν συνδρομὴν ἐπίσης τοῦ ἐξόχου

ἀνδρὸς, μεγάλου Ὑπουργοῦ, τοῦ κατὰ τὸν Ἀνακτορικὸν Ὑψηλὸν σκοπὸν τήν τε Πρόδοον καθ' ὅλα καὶ τὸν Πολιτισμὸν ἀρίστως διευθύνοντος καὶ εὐκλεῶς προάγοντος.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Κατὰ τοῦ ζητήματος τοῦ Κ. Εὐγενίου Βορέ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἁγίων Τόπων.

Ὁ ῥηθεὶς ἄρχεται τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Λιβέλλου αὐτοῦ περὶ τοῦ ζητήματος οὕτως· Ἡ ἡμετέρα διοίκησις, λέγει, οὐδὲ δύναται νὰ παραγνωρίσῃ, ἢ νὰ ἀμελήσῃ τὰ πολύτιμα δικαιώματα, τὸ θεμέλιον τῆς καθολικῆς αὐτῆς προστασίας· ἡ Γαλλία, πρὸ ἐνὸς ἡδὴ αἰῶνος ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμούς της ἐπὶ τὸ μέγα τοῦτο τῆς Ἀνατολῆς συμφέρον· ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ ἐνδείξῃ τὴν σήμερον ἐπικροτον τὴν ἱκανοποίησίν της, ἐπαναλαμβάνουσα τὴν κατὰ παράδοσιν Πολιτικὴν τῶν Σταυροφοριῶν, καὶ ἐκδουλεύουσα τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἀπαντῶντες δὲ πρὸς ταῦτα λέγομεν· Ὁ ῥηθεὶς Βορέ ἐκ προοιμίων τοῦ Λιβέλλου τοῦ παροτρύνει, δι' ὧν γράφει ἐρεθιστικῶν, τὴν τῆς Γαλλίας Διοίκησιν, ἵνα ἀναλαμβάνουσα τὴν τῶν Σταυροφοριῶν Πολιτικὴν, καὶ ἐκδουλεύουσα τὴν Ἐκκλησίαν, παρεπιδείξῃ ἑαυτὴν ἐπικρατεστέραν ἐν τῷ Κόσμῳ. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις εἶναι τόσον σοφὴ, συνετὴ καὶ δικαία, ὥστε οὐδέποτε θέλει εὐδοκήσῃ νὰ ἀνχάδῃ τὴν τῶν Σταυροφόρων Πολιτικὴν, τουτέστι τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, καὶ τὴν οἰωδῆποτε τρόπῳ κατάκτησιν τῶν ἀλλοτρίων, πρὸς δεῖξιν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, πρὶν νὰ ἀκούσῃ καὶ τοὺς λόγους τῶν πικρότατα διαβαλλομένων, καὶ ἐμπαθέστατα κατηγορουμένων Γραικῶν παρὰ τοῦ Κ. Βορέ. Ἡ Γαλλία καὶ οὕτως ὑπάρχει ἰσχυρά, καὶ ἀνάγκην ὅλως δὲν ἔχει, ἵνα ἀναμιγνυομένη εἰς Καλογηρικὰς συζητήσεις, ἐπαυξήσῃ τοιοιτοτρόπως τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς εἰς τὸν Κόσμον.

Ἱστορικὴ μελέτη καὶ ἔρευνα περὶ τοῦ
ζητήματος.

Ἐν τῷ Λιβέλλῳ αὐτοῦ τούτῳ ἄρχεται αὐτὸς ἀπὸ τοιοῦτον σοφιστικὸν συλλογισμόν· Συμφωνία, λέγει, πρὸς ἓνα τρίτον (τουτέστι

τοὺς Γραικοὺς) ἐν ἀγνοίᾳ καὶ βλάβῃ τοῦ κυρίου καὶ συμβαλλομένου μέρους (ἤτοι τῶν Λατίνων), λογίζεται ἄκυρος· διότι τοῦτο δεικνύει, ὅτι ὁ τρίτος αὐτὸς δὲν ἔχει τίτλους, ἀλλὰ περιποιεῖται τίτλους, ἀναγνωρισθέντας πολλάκις ψευδεῖς ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ δικαστοῦ (οἷον τῶν Ὁθωμανῶν Κριτῶν καὶ αὐτῶν τῶν Σουλτάνων), ὃν ζητεῖ νὰ ἀπατήσῃ· καὶ ὅτι ὁ ἀδικούμενος (ὁ Λατίνος) παρρησιάζει ἀποδείξεις καὶ συμπεράσματα ἱεροῦ ἀρχαίου καὶ ἀπαραγράπτου δικαιώματος· ὁ δὲ ἀδικούμενος αὐτὸς εἶναι Κυβερνήσις (ἐννοεῖ τοὺς τῶν Καθολικῶν Βασιλεῖς), διὸ καὶ ὁ συμβιβασμὸς περὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως εἶναι μεταξὺ Ἐθνῶν Συνθήκη.

Ἀ π ά ν τ η σ ι ς .

Συμφωνίαν ἐννοεῖ ὁ Κ. Βορέ, ὡς ἄκυρον, τὴν τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίων Τόπων παρὰ τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς Γραικοὺς παραχώρησιν, ὡς γενομένην ἄνευ εἰδήσεως καὶ γνώμης πρότερον τῶν Λατίνων, ὡς μέρους τούτων ὄντων, διὰ τὰς ἀντιποιήσεις αὐτῶν τοῦ κυριωτέρου. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ 1547 ἔτος, καὶ τοῦ Χιζρὲ τὸ 923, Σουλτάν Σελήμ ὁ Α΄. κυριεύσας καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ (καθὼς καὶ ὁ πρὸ 882 χρόνων τούτου Χαλίφης Ὁμερ-Ἰπνι-Χατὰπ), οὐδὲ ἐγνώρισεν καὶ ἐκείνος καὶ ὁ κατακτητὴς αὐτὸς, εἰσελθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ, κύριον ἄλλο μέρος καὶ συμβαλλόμενον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε πρότερον νὰ διαπραγματευθῇ συμφωνίαν καὶ συνθήκην, κατὰ τὸν συλλαγιστικὸν ῥηθέντα ὅρον τοῦ Βορέ, ἀλλ' εὑρεν εἰς τοὺς Γραικοὺς Καλογήρους καὶ εἰς τὸν Πατριάρχην τότε τῶν Ἱεροσολύμων Δωρόθεον, οὐ τίτλους περιποιούμενους καὶ οἰκαιοποιημένους ψευδῶς, κατὰ τὴν συκοφαντίαν τοῦ Λιβελλογράφου, ἀλλὰ τίτλους ἀρχαίους καὶ ἀψευδεῖς, πραγματιώδεις καὶ δεδειγμένους, ὡς κατέχοντας τοὺς Γραικοὺς καὶ τότε, δικαιώματι κληρονομικῷ, πάντας τοὺς τε ἔνδον καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ ἱεροὺς Τόπους, ὧν τὴν κατοχὴν ἀναγνώρισας καὶ αὐτὸς ὡς δικαίαν, ῥητῶς κατ' ὄνομα προσεπεκύρωσε δι' ἱεροῦ αὐτοῦ Αὐτογράφου (Χάττι-Σερῖφ) αὐταῖς λέξεσι· «κατὰ τὸν ἱερὸν ὀρισμὸν μου ἐπεργεῖσθω· ὅς τις δ' ἄν ἄλλως πράξῃ, ὑποπεσάτω τῇ τοῦ Θεοῦ δικαίᾳ σπάθῃ.»

Ἐρωτῶμεν, οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀείποτε καὶ ἀχωρίτως κατέχοντες τοὺς ἱεροὺς τόπους μονασταὶ Λατῖνοι, καὶ πλουτοῦντες τοσαῦτα ἀρχαῖα καὶ ἀπαράγραπτα δικαιώματα, κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ Λιβελλογράφου, διὰ τί ἡμέλησαν καὶ δὲν ἔσπευσαν νὰ παρρησιασθῶσι καὶ αὐτοὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Κατακτητὴν καὶ νικητὴν, πρὸς ἐμφάνισιν τούτων τῶν δικαιωμάτων, καὶ τῶν ὧν εἶχον κτήσεις, καὶ ζήτησιν

τῆς δι' ὀρισμοῦ Σουλτανικοῦ ἐπικυρώσεως αὐτῶν; Ἀποδείξεις περίτρανος, ὅτι δὲν ἐπαρρησιάσθησαν, διότι δὲν εἶχον δεῖξεις βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς δικαιωμάτων, ὡς οὐδεμίαν κτήσιν ἰδίαν τότε ἔχοντες πολλὴν ἢ ὀλίγην, ὡς ἐπομένως ἀποδείξομεν.

Μετά τινα ἄλλα, ἀνεκθέτει ὁ φυλλαδιογράφος, πρὸς ἔπαινον τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνων, καὶ κατὰ τῶν ἀνανεωθέντων τῷ 1840 ἔτει, μετὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸν Σουλτανικὸν Θρόνον τοῦ νῦν εὐκλεῶς Αὐτοκρατοροῦντος, περὶ τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων ὀρισμῶν, τῶν ἐπικυρούντων (ὡς πικρῶς κατηγορεῖ) τὰς ἀρπαγὰς τοῦ τε Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, καὶ ἐκείνου τοῦ τῶν Ἀρμενίων, ἄνευ γνώμης τοῦ συμβαλλομένου μέρους, διότι θέλει αὐτὸς Κράτος ἐν Κράτει, ἐπάγει τέλος τὸ λογιζόμενον παρ' αὐτῷ ὡς βασιμώτερον τῶν λοιπῶν ἐπιχειρημάτων του, ἐπὶ τὸ ὅποσον στηρίζει ὅλον τὸ περὶ τῶν ἁγίων Τόπων αὐτοῦ ζήτημα, λέγων· Ἡ θέσις τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Λατινοκαλογήρων ἔχει τὸ προτέρημα καὶ δικαίωμα μιᾶς ἀρχαιότητος βυθιζομένης εἰς ἀμνημονεύτους χρόνους, καὶ μιᾶς διαδοχῆς κατὰ συνέχειαν ἀδιακόπου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν· διὸ καὶ λανθάνονται οἱ φρονούντες, ὅτι αὐτοὶ κατεστάθησαν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῶν Σταυροφόρων· διότι αὐτὸς εὕρισκε αὐτοὺς πολὺ πρότερον τούτων ἀπὸ τοῦ 414 τοῦ Χιζρὲ (1023). Ἡ τοιαύτη πρώτη μαρτυρία, λέγει, καὶ τῆς τούτων, τῶν Λατίνων μοναστῶν, ὑπάρξεως ἐκείσε, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς προστασίας τῶν Μουσουλμάνων ἡγεμόνων, σώζεται εἰς τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀρχιεπισκοπικὸν τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Σωτήρος (1). Ὁ Σουλτάν Μουζαφφὲρ εἰς τὴν διαταγὴν αὐτοῦ ἐπιτάττει τὸ νὰ μὴ πληρόνωσιν οἱ μονασταὶ Φράγκοι κατασκευάζοντες οἶνον (2).

Ἀ π ά ν τ η σ ι ς .

Κατὰ τὴν ῥηθείσαν ἐποχὴν τοῦ 414=1023 δὲν ὑπῆρχεν Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὸ τοιοῦτον ὄνομα· ἀλλ' ἐπὶ ταύτης ἐσουλτάνευσεν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ ἐκ τῆς Δυναστείας τῶν Φατιμιγέδων Ζ΄. Ἐλζαχίρου λιζάζι δινιλλάχ Ἀλῆ· ὁ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος Μουζαφφὲρ εἶναι ὁ ἐκ τῆς Δυναστείας Δεβλέτι Τουρκιγιέ Μαμλούκων Βαχαριτῶν τρίτος Μουζεφερουδὶν Κουτοῦς, Σουλτανεύων ἐν Αἰγύπτῳ

(1) Τὰ ἀρχεῖα ταῦτα φέρουσιν ἰταλιστὶ τοιαύτην ἐπιγραφὴν· «Κατάλογος τῶν εὕρισκομένων ἐγγράφων εἰς τὰ Ἀρχεῖα ταύτης τῆς Γενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς γῆς τῆς ἁγίας.

(2) Ἐπίταγμα τοῦ Σαρακηνοῦ Μουζαφφὲρ ἐμπεριέχον, ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται οἱ φράγκοι ἱερεῖς κατασκευάζοντες οἶνον. 13 Σελήνης Ρετζέπ, Χιζρὲ 414.

(1259=657), τουτέστι μετά τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Σαλλαχιδὶν κατὰ τὸ 1188 ἔτος, χρόνους 76. Ἀλλ' ὑποθετόν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (657=1259), ἐξεδόθη ὁ ὁρισμὸς παρὰ τοῦ τότε Σουλτανεύοντος Μουζαφφὲρ, πάλιν ὑπόκειται αὐτὸς εἰς ἀμφιβολίαν· διότι τὸ κατὰ τῶν Σταυροφόρων, τῶν κατεχόντων εἰσέτι, καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ὑπὸ Σαλλαχιδὶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὰς παραλίους πόλεις τῆς Συρίας, μῖσος καὶ πάθος τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου ἦτον μέγα καὶ ἄσπονδον· διὸ καὶ αἱ ἐκστρατεῖαι καὶ πόλεμοι αὐτῶν μετ' ἐκείνων ἦσαν ἀκατάπαυστοι, καθὼς καὶ ὁ Μουζαφφὲρ αὐτὸς, καὶ ὁ τούτου διάδοχος Μέλεκ Ταχίρ Βιπάρ, 1268=666, κυριεύσας μὲ μεγάλην σφαγὴν τὴν Ἀντιόχειαν, ἐξετίναξε τοὺς Σταυροφόρους καὶ ἀπὸ ἄλλης πόλεις τῆς Συρίας. Ὅθεν ἐπὶ τοιαύτης ἀνυποστάτου ὁρμῆς τῶν ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου, πρὸς τελείαν ἀποδίωξιν τῶν φράγκων ἐξ Ἀνατολῶν, τὸ νὰ ἐκδοθῇ ὁρισμὸς, καὶ μάλιστα διὰ οἶνον, ὑπὲρ μοναστῶν φράγκων, ἐξ ὧν οὐδὲ εἰς ὑπῆρχε τότε ἐν Ἱερουσαλὴμ, εἶναι πρᾶγμα ἀπίστευτον, διότι οὐδεὶς τῶν ἀμερολήπτων τῶν τὴν ἱστορίαν τῶν τότε συμβάντων εἰδόντων, θέλει πιστεύσει εἰς τοιαῦτα πεπλασμένα, δόλον καλύπτοντα διηγήματα.

Ἀλλ' εἰς τὰ ἀρχεῖα ταῦτα τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνων, σώζεται ἐτι ὑπὸ ἀριθμὸν 2 ἐν ἔγγραφον (1), ἀποδιδόμενον εἰς τινα Σουλτάνον Ματαμάδ, ἐκδεδομένον κατὰ τὰς 2 τοῦ Σεβάλ τοῦ 501 τοῦ Χισζρέ, καὶ διαλαμβάνον τὸ νὰ μὴν ἐπηρεάζωνται οἱ μοναχοὶ φράγκοι· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ τοῦ Χισζρέ συμπίπτει κατὰ τὸ 1107 ἔτος, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Ἱερουσαλὴμ ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Σταυροφόρων, ὁ Λιβελλογράφος, ἵνα μὴ κατασιχύνῃ καὶ τοὺς Φραγκισκάνους ὡς πλαστογράφους, καὶ ἑαυτὸν ψεύστην, παρέρχεται τοῦτο μὲ σιωπὴν, χωρὶς νὰ τὸ ἀναφέρῃ παντελῶς.

Ἀφοῦ ἀπεδείχθησαν τὰ δύο ἀνωτέρω ἔγγραφα, τὰ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Φραγκισκάνων σώζόμενα, ἀπὸ τῆς παραλλαγῆς τῶν χρόνων παρέγγραπτα καὶ ὑποβολιμαῖα, καὶ ἡ σύστασις τοῦ θέματος τοῦ Λιβελλογράφου, τοῦ ὅτι οἱ μοναχοὶ φράγκοι ὑπῆρχον εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ πρὸ τῆς σταυροφορίας, ὡς ἀσύστατος, ἀπαντῶμεν, ὅτι ὅσους ἂν ἄλλους ὁρισμοὺς τῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων ἀναφέρῃ ὁ ῥηθεὶς, τοὺς καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἐποχὰς ἀντιπίπτοντας ὄντας, ὡς ἐκ προθέσεως πονηρᾶς, νενοθευμένοι εἶναι ἐπίσης πάντες.

Εἰς ταῦτα τὰ ἀρχεῖα σώζεται ὑπὸ ἀριθμὸν 5. Σελ. 370 διαταγὴ

(1) Ἐπίταγμα τοῦ Σαρακηνοῦ (ἡγεμόνος) Ματαμάδ ἐμπεριέχον, ἵνα μὴ ἐπηρεάζωνται οἱ Καλόγηροι φράγκοι. 2 τῆς Σελήνης Σεβάλ, Χισζρέ 501, ὑπὸ ἀριθμ. 2.

(ἦν καὶ ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει) τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ Τζακμάκ, ἐποχὴν φέρουσα καὶ αὐτὴ 609 τοῦ Χισζρέ, 1212, διαλαμβάνουσα πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι δύνανται νὰ ἐνταφιάζωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν οἱ μονασταὶ φράγκοι, δύνανται νὰ κατασκευάσωσιν οἶνον, νὰ ἀγοράσωσι τροφὰς, νὰ μὴ καταβιάζωνται εἰς Ραμά, νὰ ἱππεύωσιν, ἐνεκα δόσεως φόρου τινὸς τεταγμένου, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκέπτονται ἐτι τὰς κτήσεις αὐτῶν νὰ μὴν ἐμποδίζωνται, (κτήσεις δ' ἄλλην τότε οὐκ εἶχον, εἰμὴ τὴν παραχωρηθεῖσαν εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς ἁγίας Σιών ἐξω τῆς Ἱερουσαλὴμ), καὶ τέλος, οὐδεὶς νὰ ἀντιποιῆται, ἵνα γίνηται παρ' αὐτοῖς βιαίως Δραγομάνος (1). Ὁ ῥηθεὶς, ὁ ἐκ τῶν Συρκασίων Μαυλούκων δέκατος Μέλεκ Ἀχμέτ, ἢ Ταχίρ Σζακμάκ (2), ἐσουλτάνευσεν εἰς Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ 815=1410, μέχρι τοῦ 480=1436 ἔτους, καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν νοθευθεῖσαν ἐποχὴν τοῦ 609=1212.

Πρὸς τοῖς ῥηθεῖσι παρεφθαρμένοις τὴν χρονολογίαν ἀμφιβόλοις καὶ ὑπόπτοις διατάγμασιν, ἀναφέρει ὁ Λιβελλογράφος καὶ ἄλλα ἄλλων Σουλτάνων· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἐπαναλαμβάνει καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Λιβέλλου του, ἐκείσε καὶ ἡμεῖς θέλομεν κάμει τὴν πρὸς τὰ διατάγματα ταῦτα πρέπουσαν ἀπάντησιν. Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι ὅλαι αἱ ἐποχαὶ τῶν ὁρισμῶν τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου εἶναι πρὸ πολλοῦ παρὰ τῶν καλῶν μοναστῶν Φραγκισκάνων ἐξηλλαγμέναι, παρεφθαρμέναι καὶ προγενέστεραι τῶν χρόνων, καθ' οὓς

(1) Εἶδμεν τὴν τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σζακμάκ ἔννοιαν, ἀλλ' ὁ Λιβελλογράφος ἀποφεύγων τὴν αἰσχύνην τῶν φραγκισκάνων, ὡς μὴ δυναμένων ἀνευ ἀδείας τῶν δυναστῶν Μαυλούκων, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε εἶναι νὰ κατασκευάσωσιν, ἀλλ' αὐτε καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ζωοτροφῶν νὰ φροντίσωσιν, ἐκτὸς τῆς ἥς φέρει ὁ ὑποτιθέμενος αὐτὸς ὁρισμὸς νενοθευμένης χρονολογίας, παρέπλασε καὶ αὐτὸς τοῦτον κατ' ἄλλην ἔννοιαν, ὡς προστάττοντα δῆθεν, ἵνα μὲ πᾶσαν ἀδειαν χαίρωσιν οἱ φραγκισκάνοι τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν τὰ ἃ εἶχον ἀρχαίῃθεν, καὶ ἐτι ἐναγόμενοι, ἵνα μὴ πληρόνωσι πρὸς τὸν δημόσιον Ἀξιώματικόν, τὸν ἄγαντα αὐτοὺς εἰς τὸ Κριτήριον, εἰμὴ ὀλίγους τινὰς ἐβολούς. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, μὲ τοὺς οὓς προβάλλει διεφθαρμένους κατὰ τὰς ἐποχὰς ὁρισμοὺς τῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων, καὶ τὰς διαστρεφὰς τῶν τούτων ἐννοιῶν, ὃ πᾶσον μακρὰν πλατᾶται τῆς ἀληθείας!

(2) Σώζεται πρὸς τοῖς λοιποῖς εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τούτου τοῦ Μέλεκ (Βασιλέως) τῆς Αἰγύπτου Σζακμάκ, ὁρισμὸς 815=1410, φέρων τὴν ὑπογραφήν αὐτοῦ οὕτω· «Σουλτάν Ἀχμέτ Σείφιδιν Σζακμάκ» καὶ ἀπεινόμενος πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων ἀπορροῖον, καὶ διακαλεῖται, ὅτι, καθὼς οἱ προκάτοχοι τούτου ἔκπαλαι, οὕτω καὶ αὐτὸς νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείῃ τὴν Πύλιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀνεμποδίστως. Ἐπίσης καὶ ὁ μετὰ τὸν Μέλεκ Τζακμάκ, Μέλεκ Εὐρέφ Σείφιδιν εἰς τὸν αὐτοῦ ὁρισμὸν πρὸς τὸν Πατριάρχην 841=1437, ἐπιτάττει τὰ αὐτὰ τὸ νὰ κατέχῃ τὰ ἐντὸς πάντα τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τὸν Τάφον, τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη, ὡς ἴδια αὐτοῦ κτήματα, νὰ κἀνται μέσα εἰς αὐτά, καὶ νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείῃ τὴν Πύλιν τοῦ Ναοῦ ἐλευθέρως.

ἔσουλτάνευον, καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ ὑποβολὴ καὶ λύμη τῶν ἐποχῶν, διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐρραδιουργήθη, πρὸς δεῖξιν καὶ ἀπάτην, ὅτι αὐτοὶ ἀχωρίστως διὰ παντὸς εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχον.

Ὁ Διβελλογράφος λέγει· Οἱ τῶν Λατίνων μοναχοὶ, οἱ φύλακες αὐτοὶ τῶν ἁγίων Τόπων, αὐξηθέντες καὶ στερεωθέντες ἐπὶ τῶν Σταυροφόρων καὶ τῶν Βασιλέων τῆς Ἱερουσαλὴμ, δὲν ἔπαυσαν κατέχοντες τοὺς ἁγίους Τόπους καὶ μετὰ τοὺς Σταυροφόρους· διότι μὴ λαβόντες μέρος εἰς τὰ πολιτικά (ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ παρὰ τοῦ Σαλλαχιδίν), δὲν ἐδοκίμασαν πὰς ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰς, ἀλλ' ἔμειναν κάτοχοι τῶν ἁγίων Τόπων.

Ἀπάντησις.

Ἀλλ' ὁ φυλλαδιογράφος ἢ ἀγνοεῖ τὴν ἱστορίαν, ἢ τῇ σιωπῇ παρέρχεται ταύτην ὑποκρινόμενος. Ὁ Σαλλαχιδίν μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἦταν, ἀκάθεκτος ὑπὸ ὀργῆς γενόμενος, ἐπέρχεται ἐπὶ τοὺς Σταυροφόρους μὲ περισσώτερας δυνάμεις, κατατροποῦται αὐτοὺς κατὰ τὴν Τιβεριάδα, πίπτει εἰς χεῖρας τοῦ αἰχμαλώτου ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ Γουὶ ὁ Δουζιανός· πολιορκεῖ εἰτα τὴν ἁγίαν Πόλιν, καὶ μετὰ δεκατέσσαρας ἡμέρας καὶ πολλὴν σφαγὴν, ἐκπορθεῖ ταύτην, καὶ εἰσελθὼν νικητὴς, ὁρμῇ ἀσχετῇ, ἐκδικεῖται κατὰ Λατίνων, δι' ὅσα πρότερον ἔπαθον ἐξ αὐτῶν οἱ τοῦτου ὁμογενεῖς καὶ οἱ ὁμόθρησκοι, οὐδένα τούτων οἰκτεῖρας ἢ ἐλεήσας, ἀλλὰ πάντας (ἐκτὸς τῶν ὧσων ἠθέλησε νὰ κρατήσῃ αἰχμαλώτων), ἀνηλεῶς θανατώσας. Ἐκάκωσε καὶ τοὺς Γραικοὺς διὰ τὴν ἀνάμιξιν αὐτῶν μετὰ τῶν Λατίνων, κατέρριψε τὴν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ὠραίαν ὀρθομαρμάρωσιν, καὶ ἐμελλεν ἀφεύκτως νὰ κρημνίσῃ καὶ τὸν μέγαν τοῦτον Ναόν, καὶ πάντα τὰ τε ἔνδον καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ τῶν ἱερῶν Τόπων κτίρια, ὡς ὑπεκκαύματα ταῦτα τῆς τῶν Σταυροφόρων ἐκστρατείας καὶ ἐφόδου αὐτῶν κατὰ Συρίας καὶ Παλαιστίνης, καὶ οὕτω νὰ ναρκώσῃ τὴν ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ὁρμὴν τῶν δυτικῶν εἰς νέας Σταυροφορίας, ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἄγγελος δὲν ἐτάχυνε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν Πρέσβεις καὶ δῶρα· ἢ δὲ μεσολάβησις αὐτῇ δυσωπήσασα τὸν Σαλλαχιδίν, διέσωσε τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τοὺς ἁγίους Τόπους, οὗς καὶ παρέδωκε πρὸς τοὺς Γραικοὺς καὶ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιον τὸν Β', ὃν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως.

Τούτων τῶν Ναῶν καὶ τῶν ἁγίων Τόπων τὴν κατοχὴν διετήρησαν οἱ Γραικοὶ καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλὲτ Ἐγίουπιε τῶν διαδόχων τοῦ Σελλαχιδίν, καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλὲτ Τουρκιγιέ, ἢ Πενὶ Ἐτράκ Μαμλού-

κων Βαχαριτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλὲτ Σζιρακισέ τῶν Μαμλούκων Συρκασίων, ὧν τὰ κατὰ καιροὺς διατάγματα ὑπὲρ κατοχῆς τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων, παρῤῥησιασθέντα πρὸς τὸν νικητὴν καὶ ὀλοθρευτὴν τῶν Μαμλούκων καὶ κατακτητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελὴμ τὸν Α'. παρετηρήθησαν, καὶ κατ' ἐκεῖνα, ἐξέδωκε τὸ αὐτοῦ Αὐτόγραφον (Χατ-Σερῖς), ἀρχόμενον οὕτω· « Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, καὶ τοῦ ἡγαπημένου αὐτοῦ Ἀποστόλου, ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μου, κατὰ τὴν κ.α. Σεφέρ, 923, ἐκυρίευσα αὐτήν. Ὁ οὖν τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχης Ἀττάλας (Δωρόθεος) ἐλθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν Καλογήρων, καὶ ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ κράτος ἡμῶν, ἐζήτησατο, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κειμένας Ἐκκλησίας, Μοναστήρια καὶ Προσκυνήματα, ἃ εἶχον, ἔχωσι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ χρῆσιν αὐτῶν, κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀκτιναμὲ τοῦ Ὁμερ-Χατάπ. Ἐπιτάττω γοῦν καὶ ἐγὼ διὰ τοῦ παρόντος μου ἱεροῦ ὁρισμοῦ, ἵνα ἐξουσιάζωσιν... » ἐπαριθμῶν κατ' ὄνομα ἕκαστον, σχεδὸν ἅπαντα τὰ Προσκυνήματα τὰ τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἁγίας πόλεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπειτα καὶ οἱ Φράγχοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι, κατὰ χαριστικὴν Σουλτανικὴν ἐπίνευσιν, καὶ οὐχὶ δικαιοματικὴν, εἰσεχώρησαν· τὸ δὲ περίεργον, ὅτι ὁ Σουλτάν Σελὴμ πληροφορηθεὶς πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ ὁ ἐδόθη Μοναστήριόν ποτε τῆς κειμένης ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἁγίας Σιών παρὰ τῶν Πατριαρχῶν πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους, χάριν φιλοξενίας, πρὸς κατοικίαν τῶν παροίκων αὐτῶν, ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον κτῆμα αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν Ῥωμαίων, συμπεριέλαβε καὶ τὴν ἁγίαν Σιών ῥητῶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν κήπων, εἰς τὸ δαθέν πρὸς τὸν Πατριάρχην Δωρόθεον Αὐτόγραφον αὐτοῦ, ὡς ἰδίαν καὶ αὐτὴν κτῆσιν τῶν ἡμετέρων.

Οἱ δὲ τότε εὐρισκόμενοι εἰς Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνοι, πάλιν λέγομεν, οὐδὲ ἐπαρρησιάζθησαν πρὸς τὸν Πορθητὴν, οὐδὲ ἐζήτησαν καὶ αὐτοὶ ὁρισμὸν, διότι δὲν εἶχον κτῆσιν ἰδίαν, οὐδ' ἄλλα ἔγγραφα πρὸς ἀπόδειξιν, εἰμὴ τὰ ῥηθέντα κατὰ ἀναχρονισμὸν, παρεφθαρμένα καὶ κίβδηλα· διὸ καὶ ὑφωρόμενοι τὴν παρὰ τοῦ τοιούτου πολυπράγμονος Σουλτάνου ἀνακάλυψιν τοῦ δόλου, οὐδὲ ἐτόλμυσαν ταῦτα νὰ ἐμφανίσωσι καὶ αὐτοὶ, καθὼς περ καὶ οἱ Γραικοὶ ἀνυπόπτως τὰ ἑαυτῶν, ἅτινα δι' ἑτέρου αὐτοῦ ὁρισμοῦ, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος Χισζρέ 923, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου εἰς Δαμασκόν, ἐκδοθέντος πρὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Γραικοὺς, ἐπιχωρῶν λέγει, ὅτι, « Ἀναρρῶς παρῤῥησιασθείσης εἰς τὴν ὑψηλὴν μου Πύργον παρὰ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις βασιλικοῦ (οὕτω ῥητῶς) Ἐθνους

τῶν Γραικῶν, ἐξητήσαντο τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προνομίων, κατὰ τοὺς ἀνὰ χεῖρας αὐτῶν ὁρισμούς τῶν προκατόχων ἡμῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων, τοὺς εἰς πλάτος διαλαμβάνοντας καὶ διαβεβαιοῦντας πάντα τὰ προνόμια, ὡς τοῦτο ἐμφαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου πρὸς αὐτοὺς ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάνου Κανσου-Γουρί-Γαβρί (910—1511). Ἐπικυροῦμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἐκείνων περίληψιν, τὰ αὐτὰ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ, ὥστε τοῦ λοιποῦ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑποταγὴν των, νὰ χαίρωσιν, ὡς καὶ πρότερον, τὰ δωρηθέντα αὐτοῖς προνόμια κτλ. ».

Οἱ Σουλτάνοι, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, Αἰγύπτου καὶ Συρίας ἐπροστάτευσαν τοὺς Φραγκισκάνους εἰς ἐκτέλεσιν τῶν τῆς θρησκείας καθηκόντων μέχρι τοῦ 1342 ἔτους, ὅτε εἰς ἐξ αὐτῶν διεφιλονείκησε τὴν ιδιοκτησίαν τῶν αὐτῶν καταστημάτων, τὰ ὁποῖα καὶ ἐξηγόρασεν ὁ Βασιλεὺς τῆς Σικελίας Ῥοβέρτος, καὶ ἡ σύζυγός του βασίλισσα Σάνσα· καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀναφέρει τὴν παρὰ τοῦ Πάπα Κλήμεντος ΣΤ΄. ἐκδοθεῖσαν περὶ τούτου Βούλλαν ἐν Ἀβενιῶνι τῆς Γαλλίας.

Ἀπάντησις.

Ἀμφιβάλλεται ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1342 ἔτους, ὑπῆρχον ἐν Ἱερουσαλὴμ μονασταὶ Φράγκοι. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Πάπας Κλήμης ΣΤ΄. ἐπειδὴ καὶ ἐσκόπευε νὰ ἀποστείλῃ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκάνων τινὰς εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀναμφιβόλως, ὅτι διὰ παρακινήσεως τούτου ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, καὶ οὐχὶ τῆς Σικελίας, Ῥοβέρτος, (διότι εἰς Σικελαίνεδασίλευε κατὰ τὸ ῥηθέν 1342 ἔτος Λουδοβίκος ὁ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνος Πέτρου διάδοχος) ὅστις τὰ λοιίσθια πνέων καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀποθανὼν, ἐχορήγησε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ποσότητα χρημάτων εἰς τοὺς μέλλοντας κατελθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνους, πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐκεῖσε δι' ἐξαγορᾶς προστασίας παρὰ τῶν Μαμλούκων, ἀποκτίσεως καταστήματος, καὶ δι' ἄλλας περιπτώσεις ἐνδεχομένας. Ταύτην δὲ τὴν Ῥοβερτικὴν βοήθειαν μεταπλάσας ὁ Λιβελλογράφος, ἢ μᾶλλον οἱ Φραγκισκάνοι, ἐξ ὧν αὐτὸς παρέλαβε τὸ πλάσμα, λέγει, ὅτι εἰς ἐκ τῶν Σουλτάνων, (καὶ αὐτὸς ὁ τὴν ὑποτιθεμένην τσαούτην βλάβην εἰς τοὺς Φραγκισκάνους προξενήσας, πρὸς ἔλεγχον τοῦ προφανοῦς πλάσματος, ἀνώνυμος καὶ ἄγνωστος) προσέβλεπε καὶ διεφιλονείκησε τὴν κατ' ἰδέαν ταύτην ιδιοκτησίαν τῶν καταστημάτων, ἐνῶ οὐδὲ μονασταὶ φράγκοι τότε ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰσέτι ὑπῆρχον, ὡς ἐφεξῆς ῥηθήσεται.

Αὕτη ἡ ῥηθεῖσα ιδιοκτησία, λέγει, ὡς συμφωνηθεῖσα παρὰ Πρίγκιπος (τοῦ Ῥοβέρτου) μετὰ Πρίγκιπος (τοῦ ἀκατονομαστοῦ καὶ ἄγνωστου Σουλτάνου), διὰ πωλήσεως καὶ ἀγοράσεως δημοσίου, ἐξασφαλίζει παρὰ τοσοῦτον τὴν τῶν μοναστῶν φράγκων ιδιοκτησίαν, ὥστε κατὰ τὸ ὁμόφωνον φρόνημα τῆς δημοπρασίας, διέφυγεν αὕτη τὴν τῆς πορθήσεως (τῆς Ἱερουσαλὴμ) λαφυραγωγίαν. Ὅθεν καὶ ὁ Κατακτητὴς κατὰ νόμον τοῦ δικαιώματος τῶν Ἑθνῶν δὲν δύναται νὰ οἰκαιοποιηθῇ, εἰμὴ τὰ δημόσια, καὶ οὐχὶ τὰ ιδιωτικά. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ αὐθαιρέτου, ἀναφέρει τὴν δοθεῖσαν 1760 πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Γαλλίας ἀπάντησιν τοῦ Βεζύρη Ῥαγίπ » Πασᾶ. « Οἱ τόποι αὐτοὶ ἀνήκουν εἰς τὸν Κύριόν μου τὸν Σουλτάνον, αὐτὸς τοὺς δίδει εἰς ὃν τινα θέλει· ἴσως ἦσαν πάντοτε εἰς » χεῖρας τῶν φράγκων, ἀλλὰ τώρα ἡ Α. Μ. θέλει νὰ ἦναι τῶν » Ῥωμαίων ». Ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπάντησις ἀκυροῖ τὰς συνθήκας καὶ ἀθετεῖ τὰς διὰ πολλῶν φερμανίων δοθείσας διασαφήσεις, ὅτι τὰ καταστήματα εἶναι τῶν Λατίνων μοναχῶν, ὅτι ἀείποτε ἦσαν αὐτῶν, ὅτι ἡγοράσθησαν διὰ χρημάτων, ἢ ἐξ ἀφιερωμάτων, καὶ ὅτι ἀπατῶνται οἱ Μουσουλμάνοι, λέγοντες, ὅτι εἶναι ιδιοκτησίαι Ὀθωμανικαί, διότι εἶναι ἀρχαιότεραι τῶν κατακτήσεων τῶν Ὀσμανλίδων.

Ἀπάντησις.

Ἀποπέμπομεν τὸν νέον νομοδότην (εἰς τὸ ὅτι ὁ Κατακτητὴς δὲν ἔχει δικαίωμα, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ δημόσια κτήματα, οὐχὶ δὲ κατὰ νόμον καὶ εἰς τὰ ιδιωτικά) εἰς ὅσας Πόλεις κατὰ καιροὺς ἐξεπόρθησαν διὰ χύσεως αἱμάτων καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτάς νικηταὶ Βασιλεῖς, ἐὰν νόμῳ πολέμου δὲν κατέσχον καὶ δημόσια καὶ ιδιωτικά κτήματα, μάλιστα κατὰ τοὺς τότε αἰῶνας. Ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ μέγας Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων, δὲν ἦσαν ιδιωτικαὶ οἰκοδομαί, ἀλλὰ δημόσιοι, ὡς ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων ἀνεγερθεῖσαι. Ἐπὶ τῆς κυριεύσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Χαλίσου Ὁμερ υἱοῦ Χατάπ, νόμῳ κατακτίσεως ἀνῆκον μὲν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὸ μεγαλοφυγίας, καίτοι εἰσελθὼν εἰς ταῦτα τὰ ἱερὰ κτήματα καὶ παρατηρήσας αὐτὰ, ἀφῆκεν ὅμως πάντα εἰς τὴν προτέραν κυριότητα τοῦ τε Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Σωφρονίου καὶ τῶν Γραικῶν. Μόνον δὲ οἱ Σταυροφόροι, ὡς χριστιανοί, δὲν ἐδάδισαν, οὔτε κατὰ τὸ ἀξίειπαινον παράδειγμα τοῦ Χαλίσου Ὁμερ Χατάπ, ἀλλ' οὔτε κατὰ τὸ ὃ ἀναφέρει αὐτὸς ὁ Βορέ δικαίωμα τῶν Ἑθνῶν, ἀλλ' εἰσελθόντες τῷ 1099 ἔτει νικηταὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὐ μόνον ἐξου-

σίας ἀνεξαιρέτως πάσας τὰς ἱερὰς οἰκοδομὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδιωτικούς οἴκους, ἀποδιώξαντες καὶ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Συμεὼν, τὸν Κλῆρον καὶ τοὺς Γραικοὺς τῆς πόλεως, οἱ ὅποιοι καὶ κατέφυγον, οἱ μὲν εἰς Βηθλεὲμ, οἱ δὲ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Ἡ Πολωνία κατὰ τὸ 1764 ἔτος, ἐπευξεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκάνων Θωμᾶν Μορεβίσκη ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ἵνα συνενωθῇ μετὰ τε τοῦ Πρέσβευς τῆς Γαλλίας Βερζεν, μετὰ τοῦ Βαίλου τῆς Ἑνετίας Φόσκαρη, μετὰ τοῦ Ἰντερνουσίου τῆς Ἀουστρίας Σβναχέϊμ, καὶ μετὰ τοῦ τῆς Νεαπόλεως Λουδῶλφ, καὶ συντελέσῃ, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὴν ἀπόδοσιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους, τοὺς ἀνησυχούς αὐτοὺς καλογίρους, τοὺς ταραττοντας ἀείποτε καὶ Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις, καθὼς καὶ ἤδη. Στενοχωρούμενος δὲ ὁ τότε συνετὸς μέγας Βεζύργις Παγίπ Πασᾶς ὑπὸ τοιούτων ἐνοχλητικῶν ζητημάτων, εἶπεν ὅσα ὁ φυλλαδιογράφος ἀναφέρει εἰς τὸν Λίβελλόν του.

Ὁ Λίβελλογράφος μηχανευόμενος νὰ ἀποδείξῃ πᾶσαν ἰδέαν σφαλερὰν τῶν πιστευνόντων τὰς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἱερὰς οἰκοδομὰς, ὅτι εἶναι ἔργα τῶν προγόνων τῶν Γραικῶν, προβάλλει, ὅτι αὐτοὶ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ καὶ ἐπαναλέγουσιν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν, ὅτι ἐὰν οἱ φράγχοι μοναχοὶ ἔχωσι τίτλους ἰδιοκτησίας, ἀνερχομένους εἰς τοὺς Δυνάστας Ἀραβας (Μαμλούκους), οἱ Γραικοὶ ὅμως ἔχουσιν ἀρχαιοτέρους, διότι ἦσαν ὑπῆκοοι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις κατὰ τὴν καταγωγὴν, καὶ κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν γλῶσσαν ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν Δύσιν, ἢ εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἀπάντησις.

Καὶ πρῶτον, ὅσον μὲν διὰ τὴν πίστιν, μία καὶ ἡ αὐτὴ ἦτον τότε ἡ ὀρθόδοξος καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολήν καὶ κατὰ τὴν Δύσιν, πρεσβεύουσαι ἀμφοτέραι αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ἱεουργοῦσαι τὸ αὐτὸ εὐσεβὲς καὶ γνήσιον τῆς θεοπαραδότου πίστεως δόγμα, ἕως οὔ ἡ Δυτικὴ διάτε τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἄλλων καινοτομιῶν, οὐ μόνον τῆς Ἀνατολικῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχαίας ὀρθῶς δογματιζούσης Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης διήρηται καὶ διέσχισται. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ ὅτι ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ Γραικοὶ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν ἐπαναλείγοντες ὅσα ἀνωτέρω αὐτὸς πλάττει, ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἀπαχρώντως ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς ἰδίους αὐτῆς πολλοὺς χρονολόγους, γινώσκει τὴν ἱστορίαν, καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην

διὰ τῆς ἐπανελημμένης πρὸς αὐτὴν ἀναμνήσεως τῶν Γραικῶν, καὶ πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ μάθῃ τίνος ὑπῆκοοι αὐτοὶ ἦσαν. Ὅθεν καὶ ὡς ἔχοντες ἀρχαίῳθεν κατὰ διαδοχὴν τὴν κτῆσιν τῶν Καταστημάτων αὐτῶν, πάλιν εἰς αὐτοὺς τὴν χρῆσιν τούτων εὐμενῶς αὐτὴ παρεχώρησε.

Ταῦτα δὲ τὰ ἱερὰ Καθιδρύματα οὐδὲ ἀνηγέρθησαν παρὰ Λατίνων· χεὶρ ἐπιστάσις ἑλληνικῆς τῆς ἐκ Βυθινίας μακαρίας Ἑλένης, καὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν Αὐγούστης Εὐδοκίας τοῦτα ἐθεμελίωσε, καὶ ἡ τῶν Αὐτοκρατόρων ἐπομένως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπανωκοδόμησε, πολυτελῶς ἐκαλλώπισε, λαμπρῶς ἐπεσκεύασε, καὶ ἐκ τῆς τελείας τούτων καταστροφῆς πολλάκις διέσωσε. Ταύτην δὲ τὴν Προγονικὴν κληρονομίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους οὐδὲ ὁ Χαλῖφης Ὁμερ διέσεισε, μόνον δὲ οἱ Σταυροφόροι διὰ τῶν ὀπλῶν διέτάραξαν (καθὼς καὶ ἤδη διπλωματικῶς οἱ καλοὶ μονασταὶ Λατῖνοι) μετὰ δὲ τούτους, οὔτε καὶ ὁ Σαλλαχιδὴν ἐπομένως, οὔτε καὶ ὁ Σουλτάν Σελῆμ ὕστερον παρεσαύλευσαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἐπεικύρωσαν τὴν αὐτῆς τῆς κληρονομίας χρῆσιν. Λέγομεν χρῆσιν, διότι εἰς τὰ πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων ἐκδοθέντα Σουλτανικὰ Αὐτόγραφα διαλαμβάνεται οὕτως, ὅτι κυριευθείσης τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν Ῥομφαίᾳ παρὰ τοῦ μεγάλου Σουλτάν Σελῆμ, καὶ ταῦτα πάντα (τὰ Προσκυνήματα) ἐγένοντο νόμῳ πολέμου καὶ εἰς κτήματα βασιλικά· ὅθεν καὶ πρὸς τὰ διαφερόμενα καὶ διαμαχόμενα μέρη Γραικῶν καὶ Φράγκων παρεχωρήθησαν ταῦτα τὰ Προσκυνήματα, οὐχὶ εἰς κυριότητα, ἀλλ' εἰς χρῆσιν προσκυνήσεως, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὑποτελεῖς Γραικοὺς ἐδόθησαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ παρὰ τοῦ Κατακτητοῦ Σουλτάν Σελῆμ, κατὰ τὸ αὐτοῦ Αὐτόγραφον, τὸ διαλαμβάνον ἅπαντα ῥητῶς ὅσα οἱ Γραικοὶ κατεῖχον· πρὸς δὲ τοὺς μουσαφίριδες Καλογήρους τῶν Φράγκων, μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, ἐξεδόθησαν καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁρισμοὶ Αὐτόγραφοι, ἵνα ἔχωσι καὶ αὐτοὶ τὴν χρῆσιν εἰς τινὰς τόπους τῶν αὐτῶν Προσκυνημάτων καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων των. Ὅθεν καὶ μὲ τοιοῦτον ὄμμα καὶ ἐθεώρησεν ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορὶς καὶ θεωρεῖ τὴν παραχώρησιν τῶν ἱερῶν ἐκείνων Καταστημάτων, πρὸς χρῆσιν μόνον, καὶ οὐχὶ κυριότητα αὐτῶν νόμῳ κατακτήσεως.

Ὁ Πάπας Κλήμης ὁ ΣΤ' μαθὼν παρὰ τῶν ὧν ἔστειλε Λεγάτων του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Καντακουζηνός, κατὰ τὸ 1348 ἔτος, ἐμελλε νὰ πέμψῃ Πρέσβυν εἰς Αἴγυπτον, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν κατατρεχθέντα ἐν Ἱερουσαλὴμ παρὰ τῶν

ἐξουσιαστῶν Μαμλούκων Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρον πρὸς τὸν τότε Σουλτάνον ἐκ τῶν Πηχαριτῶν Ἰθ'. Νασρεδὶν Χασάν, συνιστῶν φιλικῶς τήν τε ἀποκατάστασιν αὐθις τοῦ Πατριάρχου, τὸ ἀνεπηρέαστον ὑπὸ βιαιῶν καταδρομῶν καὶ ζημιῶν τῶν ἱερῶν Ναῶν καὶ ἁγίων Τάπων, καὶ τῶν ἀπερχομένων προσκυνητῶν, διεμήνυσεν ἡ Μακαριότης του πρὸς τὸν Καντακουζηνόν, ἵνα μεσολαβήσῃ, ὥστε τοὺς οὓς σκοπεύει μὲν νὰ ἀποστείλῃ τινὰς τῶν Φραγκισκάνων εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἀναγκαιτίζεται, ὑποπτευόμενος τὸ πρὸς ξένους, καὶ μᾶλλον πρὸς Λατίνους μοναστάς, ἀρχαίον μῖσος καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῶν Μαμλούκων, νὰ λάβῃ τούτους ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἐξαεραλίζων τὸ αὐτῶν ἀνεπηρέαστον. Ταύτης δὲ τῆς συζητήσεως τελεσθεύσης, ὁ Πατριάρχης δι' ὀρισμοῦ τοῦ ρηθέντος Σουλτάνου πρὸς τὸν Ἡγεμᾶνα καὶ διοικητὴν τῆς Ἱερουσαλήμ Μαμλούκον, ἀποκατασταθεὶς αὐθις εἰς τὸν Θρόνον του, ὑπεδέχθη κατὰ τὸ 1351 ἔτος τοὺς σταλέντας Φραγκισκάνους φιλοφρόνως, ἐγγυηθεὶς ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὡς ξένων μὲν, ἀλλ' ἀνυπόπτων. Ἐπομένως ταπεινῶ τῷ τρόπῳ παρεκάλεσαν νὰ παραχωρήσῃ πρὸς αὐτοὺς εἰς κατοικίαν, ἕνα τῶν τοιούτων Ναῶν καὶ Μοναστηρίων ἔνδον τε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ὄντων, πρὸς οὓς καὶ ἐδόθη κατὰ φιλοξενίαν εὐαγγελικὴν, ἡ ἁγία Σιών. Μετὰ δὲ παρέλευσιν πολλῶν χρόνων, διὰ τὸν αὐθαίρετον αὐτῶν τρόπον, οἱ Μουσουλμάνοι ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, καὶ εἰς ἴδιον τέμενος αὐτὴν μετεποίησαν, κατὰ τὸ ἔτος 1527=930 Χιζρέ.

Οἱ Φραγκισκάνοι, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἁγίας Σιών παρὰ τῶν Μουσουλμάνων, τῷ 1527 ἔτει, ἠβουλήθησαν ἢ νὰ ἀγοράσωσιν, ἢ τέλος νὰ ἐνοικιάσωσιν τὸ ἔνδον τῆς Ἱερουσαλήμ κείμενον Μοναστήριον τῶν Ἰβήρων Δερ' Ἀμιδ (μοναστ. τοῦ Στύλου) ἀραβιστὶ λεγόμενον. Τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Μουσουλμάνοι κατὰ τὸ 942=1563 ἔτος, ὅτε καὶ Χοτζέτιον (νόμιμον δικαιοκτῆριον) παρὰ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ Κριτηρίου ἐγένετο, διαλαμβάνον πάντα τὰ συμβάντα, καὶ οὐ ἴσον κεκυρωμένον κεῖται εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων Ἀρχεῖα, συνῆλθον ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ Κριτήριον, ὅτε φύλαξ τῆς Ἱερουσαλήμ Ἀχμέτ Πασᾶς, ὁ Μουφτής, ὁ Νακίπ, οἱ Μουτερίσιδες, οἱ Ἐξηγηταί, οἱ Ἰμάμιδες μετὰ τῶν Λατίπιδων, οἱ Σέχιδες, οἱ Σπαχίδες, οἱ Γενίτσαροι καὶ ἅπαντες οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ εὐρισκόμενοι Μουσουλμάνοι, καὶ εἶπον, ὅτι οἱ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τῆς Σιών κατοικοῦντες φραγκοκαλόγηροι βυβλονται νὰ εἰσελθῶσιν ἔνδον τῆς Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ νὰ κατοικήσωσιν, ἀλλ' ἡμεῖς παντελῶς

αὐτοὺς δὲν δεχόμεθα, ὡς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους, καὶ τρεῖς χειρωσαμένους τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς ἀκούομεν ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἔλαβον ἰδιοκτησίαν ἔνδον τῆς Ἱερουσαλήμ μετὰ συνθηκῶν ὅμως καὶ συμφωνιῶν δυνάμεθα τέλος νὰ δεχθῶμεν αὐτοὺς. Ὅθεν μετακαλεσάμενοι τὸν τε προεστῶτα αὐτῶν τῶν Φραγκοκαλογήρων μετὰ καὶ ἄλλων φράγκων μοναχῶν καὶ τοῦ ἐρμηνεύς αὐτῶν, προέτειναν πρὸς αὐτοὺς τὰς συμφωνίας· πρῶτον, ἵνα δίδωσι κατ' ἔτος φιλοδωρήματα εἰς τὸν κατὰ καιρὸν Κριτὴν, εἰς τὸν Διοικητὴν καὶ ἐξουσιαστὴν καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς παρόντας προκρίτους: Β'. ἵνα λαμβάνωσι καθ' ἑκάστην ἐορτήν ἕνα ἐκ τῶν Σπαχίδων καὶ ἕνα ἐκ τῶν Γενιτσάρων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν εἰς τὴν θύραν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ τῶν Ἰβήρων καὶ Γραικῶν Καλογήρων: Γ'. ἐὰν ἐξ ὑμῶν ἀποθάνῃ τις, μὴ βαστάζετε αὐτὸν ἐπ' ὤμων ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Μουσουλμάνων, ἀλλὰ περιτυλίξαντες τὸν νεκρὸν εἰς τάπητα, ἐκφέρετε καὶ ἐνταφιάσατε: Δ'. μὴ ὑψώσητέ ποτε οἰκοδομὴν βλέπουσαν εἰς μουσουλμανικὸν οἶκον, μηδὲ νὰ ἀγοράσητέ ποτε ἰδιοκτησίαν, καὶ ἂν ἀγοράσητε, γενέσθω αὐτὴ ἰδιοκτησία τοῦ Τζαμίου Σαχριτουλλάχ: Ε'. μὴ ἀφίνητε τοὺς Καλογήρους ὑμῶν νὰ περιέρχωνται εἰς τὰς ἀγυιάς ἀφόρητον γὰρ τοῦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Μουσουλμάνων: ΣΤ'. μὴ ὑψόνητε προσευχόμενοι (ἀσεβοῦντες) τὰς φωνὰς ὑμῶν ἐνώπιον τῶν Μουσουλμάνων: Ζ'. κατὰ τριετιαν θέλει γίνηται ἐπιθεώρησις εἰς ὃ κατοικήσετε μοναστήριον παρὰ τε τοῦ Κριτοῦ, τοῦ ἐξουσιαστοῦ καὶ τοῦ Μειμάρ-πασα (Ἀρχιτέκτονος), μήτι ἐνεωτερίσατε: Η'. νὰ παρέχητε καθάρσια καὶ ἀλειφὰς πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους κατὰ τὴν προτέραν ὑπόσχεσιν: Θ'. ὅταν ἔλθωσι προσκηνυταὶ ὑμῶν, ἢ φορτία ὑμέτερα, θέλουσι μένει ἔξω τῆς πόλεως, ἕως οὗ ἐπιθεωρηθῶσι παρὰ τοῦ Κριτοῦ καὶ τοῦ Ἐξουσιαστοῦ, μήτι κέκρυπται εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς αὐτὰ πολεμεφόδια: Γ' μηδέποτε νὰ ἐνοχλῇτε παντελῶς Ῥωμαίους καὶ Ἰβήρας διὰ τὰ Καταστήματα, διότι αὐτοὶ εἶναι ἀρχαῖοι, κατὰ τὴν Διαθήκην τοῦ Καλίσου Ὁμερ Χατὰπ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν διαδόχων. Γιννομένων δὲ τούτων τῶν συμφωνιῶν, ἔφθασε καὶ ὁ εἰς Τρίπολιν τῆς Συρίας ἀποδημίσας Τέκις-Ἰλδὶν Ἀπιπέ-κερ μαθὼν δὲ τὴν ἐν Κριτηρίῳ συνέλευσιν, ἦλθε καὶ αὐτὸς καὶ εἶπεν· ὅστις τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Μουσουλμάνων ἀποπλεύσας, ὑποπέσῃ εἰς πειράτας, ὑπόσχεσθε νὰ ἐπιστρέψῃτε αὐτὸν ἀπὸ τῆς Φραγκίας; Ὑποσχεθέντων δὲ τῶν Φραγκοκαλογήρων ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω, εἶπον ἔτι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν νὰ μὴ ὑπερβαίνει τῶν εἰκοσιτεσσάρων, καὶ ἐρχόμενοι οἱ προσκυνηταὶ αὐτῶν νὰ δια-

μένωσιν ἓνα ἡμισυ μῆνα ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐ περαιτέρω, καὶ ὅτι δύνανται συμφωνήσαντες τὸ ἐνοίκιον νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ Δερ-ἀμούδ Μοναστήριον τῶν Ἰβήρων, μὴ ἔχοντες ὅμως ἐξουσίαν νὰ ἀγοράσωσιν αὐτό· 942, κατὰ Σελήνην Σαπάν· 1536. Εἰδοποιηθεῖσα δὲ ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα περὶ τῆς συμφωνίας ταύτης καὶ ὑποσχέσεως, διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ Μουσουλμάνων καὶ τοῦ Μουλᾶ, ἐξέδωκε κυρωτικὸν ὅρισμὸν ἀποσταλέντα διὰ τοῦ Καπουτζίμ. παση Μαχμούτ Ἀγᾶ.

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἀγίας Σιών καὶ μετὰ τρεψὶν ταύτης εἰς Τέμενος, συμφωνήθη ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου καὶ τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον τοῦ ῥηθέντος τῶν Ἰβήρων Μοναστηρίου δι' ἑκατὸν Σουλτανικῶν φλωρίων, καὶ ἐλήφθη, κατὰ τὸ διασωζόμενον Χοτζέτι 966 Χισζρέ παρὰ Ἰωακείμ ἡγουμένου τῶν Ἰβήρων διετὲς ἐνοίκιον, διακόσια φλωρία.

Κατὰ τὸ διαφυλαττόμενον χοτζέτιον 969, Ῥαμαζᾶν 18, συμφωνήσας ὁ τῶν Φραγκισκάνων ἡγούμενος, παρέλαβε δι' ἐνοικίου ὡσαύτως παρὰ τοῦ τῶν Ἰβήρων ἡγουμένου Βασιλείου καὶ ὅλον τὸν κῆπον, τὸν κεκολλημένον εἰς τὸ ῥηθὲν Μοναστήριον, ὃ ἔλαβον δι' ἐνοικίου οἱ Φραγκισκάνοι Δερ-Ἀμιδ, μετὰ συμφωνίας, ἵνα κατέχωσιν αὐτὸν οἱ Φραγκισκάνοι τεσσαράκοντα ἔτη, δι' ὀγδύκοντα φλωρία Σουλτανικά, ἀνὰ δύο ἐν ἑκάστῳ ἔτει.

Κατὰ τὸν χρόνον 976=1568, οἱ Ἰβῆρες παραχωρήσαντες πάντα τὰ οἰκήματα τοῦ Μοναστηρίου δι' ἐνοικίου, ὡς ἐρρέθη, πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους, τὴν εἰς τὸ Μοναστήριον Ἐκκλησίαν δὲν εἶχον συμπαραλάβῃ εἰς τὸ συμφωνηθὲν ἐνοίκιον, διότι αὐτοὶ εἰς τοῦτο τὸ δι' ἐνοικίου, ἰδιαιτέρως καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν συγκατένευσαν. Οἱ δὲ καλοὶ μονασταὶ αὐτοὶ, οἱ πρὸς τὰς ξένας κτήσεις ἐτοιμότατοι, καὶ διὰ χρημάτων καὶ διὰ ψευδομαρτυριῶν, κατὰ τὸ χοτζέτιον, ἤρπασαν παρὰ τῶν Ἰβήρων τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅθεν δύο ἐκ τῶν Ἰβήρων μοναχῶν, Βαρνάβα καὶ Ἰωσήφ, προσκλαυθέντων, ἐξεδόθη ὁρισμὸς τοῦ Σουλτάν Σελήμ τοῦ Β' ἵνα ἐξετασθέντος τοῦ πράγματος ἐπιστραφῇ ἡ Ἐκκλησία.

Χοτζέτιον ἔτι, 984=1576, τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτοῦ, διαλαμβάνον, ὅτι ἐστάλη, κατὰ τὰς προκλαύσεις τῶν Ἰβήρων Καλογήρων, ὁρισμὸς δι' ἐπίτηδες βασιλικοῦ ἀνθρώπου, ὡς μὴ θελόντων τῶν Φραγκισκάνων νὰ πληρώσωσι τὸ συμφωνηθὲν ἐτησίως ἐνοίκιον, δι' ὃ παρέλαβον παρ' αὐτῶν Μοναστήριον, καὶ ἐπιτάττων, ἵνα ἀπαραιτήτως αὐτὸ πληρώσωσι· καὶ ὅτε παρρησιασθέντων καὶ τῶν φράγκων καὶ τῶν Ἰβήρων εἰς τὸ Κριτήριον, εἶπον οἱ φράγκοι, ὅτι ἀντὶ τῆς Σιών, ἣν παρ' ἡμῶν παρέλαβον, ἐδόθη πρὸς ἡμᾶς παρὰ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦτο τὸ τῶν Ἰβήρων (διαλαμβάνει μὲν

ὁ ὁρισμὸς 960 Χισζρέ, νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ τῶν Ἰβήρων Δερ-Ἀμούδ, ἀλλὰ δι' ἐνοικίου ῥητῶς). Καὶ μετὰ πολλὰς ἀντιλογίας, τέλος ἀπερασίσθη, ἵνα πληρώσωσι τοῦ λοιποῦ πρὸς τοὺς Ἰβήρας ἡ Γεωργιανούς κατ' ἔτος ἐνοίκιον τεσσαράκοντα Σουλτανικά φλωρία· ταῦτα δὲ, καθ' ἐν ἄλλο Χοτζέτιον 1025=1618, δεικνύεται, ὅτι οἱ φραγκισκάνοι ἐπλήρουν εἰσέτι, ἕως οὗ τὸ ξένον πρᾶγμα ὅλως ὠκειοποιήσαντο μετὰ χρόνους ὑστέρον.

Ταῦτα δὲ πάντα τὰ τῶν σωζομένων ἐγγράφων ἐκθέτονται, πρὸς ἔνδειξιν περίτρανον καὶ βεβαίωσιν, οἷον μέγα μῖσος εἶχον αἰετοτε καὶ Μαρμπλοῦχοι καὶ Ἀραβες πρὸς τοὺς Λατίνους, καὶ μὲ ποῖον ἐχθρικὸν καὶ ὑποπτον ὄμμα αὐτοὺς ἐβλεπον πάντοτε, ὡς διαδεχόμενοι ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν τὴν ἀνάμνησιν τῆς τῶν Σταυροφόρων ἐφόδου, καὶ τὴν κατὰ κληρονομίαν πρὸς τοὺς φράγκους ἀπέχθειαν· ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἀναμρίβολον πίστωσιν τοῦ ὅτι σφοδρῶς ἦν ἀπηγορευμένον τὸ νὰ ἔχωσιν ἰδιοκτησίαν· ἔτι, τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ αὐτῶν διαμονὴν, ἐν τεταγμένῳ ἀριθμῷ Φραγκισκάνων, καὶ ταύτην, διὰ συμφωνιῶν καὶ ὑποσχέσεων μύλις ὑποφέροντες, καὶ δι' ἐνοικίου τέως καὶ ἄλλων προσφορῶν, ὡς εἰς τὸ κατὰ τὸ ἔτος Χισζρέ 942 ῥηθὲν γενικὸν μαρτυρικὸν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτηρίου διατρανοῦνται. Ὅθεν ὅλαι αἱ διὰ τύπου θωρυβώδεις κραυγαὶ τοῦ φυλλαδιογράφου Βορέ, ὅτι οἱ Λατῖνοι ἦσαν διὰ παντὸς ἀχωρίστως τῆς Ἱερουσαλὴμ, κάτοχοι ἀνέκαθεν τῶν ἀγίων Τόπων, καὶ δικαιώματα ὡς ἔχοντες ἰδιοκτησίας, ὑπ' ὅφιν τῶν τε μνησθέντων ἐγγράφων, καὶ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἀνασκευῇ ἄλλων ἀποδείξεων, ὡς ἀποβαίνουσαι διόλου κεναί, εἰς κενὸν ἀέρα καὶ διαλύονται. Τὰ δὲ γεγονότα καὶ ταῦτα πάντα, οἶδαμεν, ὅτι εἶναι καταγεγραμμένα εἰς τὰ ἀρχίδια τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ λεγομένης γενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἀγίας Γῆς, ἀλλ' ὡς ὅλως μὴ συμβάλλοντα, καθὰ ἀνατρεπτικά τοῦ Φραγκισκανικοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος, κεῖνται ἀφανῆ καὶ ἀνέκδοτα.

Ὁ Λιβελλογράφος μὴ ἔχων ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ περὶ τῶν ἀγίων Τόπων θέματός του, καταφεύγει εἰς διαβολὰς καὶ κατηγορίας ἀνυποστάτους, Συγγραφεὶ μὴ προπούσας, κατὰ Γραικῶν καταφερόμενος δὲ μὲ ὁρμὴν πάθους μισαλλοθρήσκου, ἐπισωρεύει τὰς ἐφεξῆς συκοφαντίας. Οἱ Γραικοί, λέγει, λαβόντες ἐπιβροχὴν εἰς τὰ πολιτικά, ἐπεχείρησαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Πατριαρχείων Ἱερουσαλὴμ, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας· Οἱ Γραικοὶ δὲν εἶχον σχέσιν μὲ τοὺς Συρορωμάνους κατοίκους τῆς Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Συρίας, τὴν γλῶσσάν των μόνον ἔδωκαν εἰς τὴν λειτουργίαν τινῶν Ἐκκλησιῶν ἐκεῖσε, καὶ οἱ Ἱερεῖς μετεῖχον μὲν τῶν ἀγίων Τόπων μετὰ καὶ ἄλλων χριστιανι-

κῶν Ἑθνῶν μέχρι τοῦ Θ'. αἰῶνος ὡς καθολικοὶ, μετὰ δὲ τὸ Σχίσμα τοῦ Φωτίου, ἔχασαν τὸ δικαίωμα τοῦτο, διδόμενον τακτικῶς παρὰ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ρώμης.

Ἀπάντησις.

Ἐξαπατᾶται ὁ Λιβελλογράφος φρονῶν, ὅτι διὰ τὴν ἡν, ὡς λέγει, ἔλαβον κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα ἐπιβροήν πολιτικὴν οἱ Γραικοί, ἐζήτησαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν τριῶν Πατριαρχείων. Ἐρωτῶμεν, ὁποῖαν αὐτὸς ἀποκατάστασιν ἐννοεῖ, τὴν τῶν θέσεων, ἢ τὴν τῶν τίτλων; ἀλλ' ἀμφότερα διεφυλάχθησαν, καὶ οὐδέποτε ἐξέλιπον. Ταύτην δὲ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων διαδοχὴν τῶν δύο Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἱερουσαλὴμ, διέσεισαν καὶ διετάραξαν οἱ τὸ δυτικὸν φρόνημα δι' ὅπλων καὶ σφαγῶν ἐπιχειρήσαντες νὰ φυτεύσωσιν εἰς τὰς Ἀνατολάς, καὶ τοσούτων λαῶν ἀπωλείας παραίτιοι γινόμενοι Σταυροφόροι, ἀποβαλόντες τοὺς γνησίους Ποιμένας, καὶ ἀντεισαγαγόντες τοὺς ἑαυτῶν, καίτοι προσκαίρως. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποδίωξιν αὐτῶν ἐξ Ἀνατολῶν, οἱ γνήσιοι Ποιμένες οἱ ἀλληλοδιαδόχως διαμένοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ περιθαλπόμενοι παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων, ἐπανῆλθον εἰς τοὺς Θρόνους αὐτῶν τῇ συστάσει τούτων πρὸς τε τοὺς ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ Δυνάστας, ὧν ἡ ἐκ τῶν Ἀποστόλων σειρά τῆς διαδοχῆς καὶ εἰς τὰ τρία Πατριαρχεῖα, διετηρήθη μέχρι τούτου ἀπαρασαλεύτως.

Ἐπὶ τῶν Βαχαριτῶν Μουσουλμάνων καὶ τῶν Σιρκασίων, οἱ Πατριάρχαι τὴν Ἱερουσαλὴμ προστατευόμενοι παρ' αὐτῶν, ἐπροστάτευον καὶ αὐτοὶ τοὺς ἁγίους Τόπους, καὶ διὰ τὸ ὁμοιοπαθεῖς, ἐνεκα τῶν ὧν ἔπαθον καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ Γραικοὶ ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, καὶ διὰ τὴν ἡν εἶχον οἱ Μαμλοῦκοι ἀνάγκην τῆς φιλίας τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ ἐπομένως τῶν Παλαιολόγων, διότι παρεχώρουν τὴν ἄδειαν νὰ πλέωσι τὰ τῶν Σουλτάνων πλοῖα τὸν Βόσπορον ἐλευθέρως, νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν Πόντον, πρὸς τε ἄγορὰν νέων τὴν ἡλικίαν Σιρκασίων καὶ Ἀβασγῶν (Ἀπαζάδων), στρατολογίαν καὶ αὐξήσιν τοῦ τῶν Μαμλούκων στρατοῦ ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἡ δὲ δευτέρα πρότασις τοῦ φυλλαδιογράφου δὲν ἔχει καμμίαν ὑπόστασιν ἀληθείας, ἥτις δυνύει αὐτὸν ἢ ἄπειρον ἱστορίας, ἢ ὑπὸ ἐθελοκακίας, πρὸς ἐξαψιν μίσους κατὰ Γραικῶν, ἄλλα ἀντ' ἄλλων προβάλλοντα ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα. Ἀλλ' ὦ Συκοφάντα! πῶς οἱ Γραικοὶ δὲν εἶχον σχέσιν μὲ τοὺς οὓς ὀνομάζεις Συρορω-

μάνους (1) κατοίκους Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Συρίας, καὶ ὅτι τὴν γλῶσσαν τῶν μόνων μετέδωκαν εἰς τινὰς τῶν ἐκεῖσε Ἑκκλησιῶν; Ἐὰν ὑπὸ πάθους μισοθρήσκου ὑποκρίνησαι τὸν ἀμαθῆ, καὶ κρύπτῃς τὴν προφανῆ ἀλήθειαν, μάθε, ὅτι καὶ αἱ ῥηθεῖσαι Ἐπαρχίαι διέλαμψαν καὶ πρὸ τῶν Ῥωμάνων, καὶ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῇ Ἑλληνικῇ σοφίᾳ καὶ μαθήσει. Τὰ εἰς αὐτὰς Φροντιστήρια, καὶ μάλιστα τὰ ἐν Σιδῶνι, ἦσαν πολύτεχνα καὶ καλλιτέχνα, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ κρότου ἐδιδάσκοντο τὰ Φιλόσοφα, τὰ Ἀριθμητικά, Λογιστικά τε, Ἀστρονομικά καὶ Νομικά. Γλῶσσα δὲ τότε κοινὴ καὶ βασιλεύουσα ἐξ αὐτῶν τῶν Πτολεμαίων κατὰ Συρίαν, Φοινίκην, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον (ἡ προχωρήσασα καὶ μέχρις Αἰθιοπίας καὶ Ἀβυσσινίας, ὅπου εἰσέτι σώζοντα μνημεῖα μὲ Ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς). ἦν ἡ τῶν Ἑλλήνων. Ἦνθησαν ἐξ αὐτῶν τῶν ῥηθεῖσων ἐπαρχιῶν ἄνδρες ἐπίσημοι καὶ διαβόητοι ἐπὶ σοφίᾳ καὶ συγγραμμάσι, καὶ Ἐθνικοὶ καὶ Χριστιανοί, καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Διήρκεσεν ἡ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα καὶ διδασκόμενη καὶ ὁμιλουμένη κατὰ τὰς μνησθείσας Ἐπαρχίας μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος· ἔκτοτε δὲ ἡ ἐπενεχθεῖσα κατὰ Χριστιανὸν βία παρὰ τῶν Ἀράβων Δυνατῶν Ἀβασγιέδων, κατηνάγκατε τοὺς Χριστιανούς νὰ μάθωσι κατὰ βραχὺ τὴν Ἀραβικὴν, διαφυλάχθεισος τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὰς ἐπισημοτέρας Ἐκκλησίας καὶ τῶν τριῶν ἐκεῖσε Πατριαρχικῶν Ἀνατολικῶν Θρόνων μέχρι τῆς σήμερον.

Εἰς δὲ τὸ τρίτον αἰτοῦ ἐπιχείρημα ὁ Κ. Βορὲ πατισμένος ἀπὸ τὰς καλογηρικὰς μισαλλοθρήσκους τῶν Φραγκισκάνων προλήψεις, ἐτράπη εἰς θρησκευτικὰς συζητήσεις, εἰς τὰς ὁποίας καταναγκάζομεθα νὰ εἰσέλθωμεν καὶ ἀβουλήτως. Λανθάνεται πολὺ αὐτὸς λέγων, ὅτι ὡς μὴ Καθολικοὶ οἱ Γραικοὶ ἔχασαν τὸ τῆς μετοχῆς δικαίωμα εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους. Οὐτε πρὸ τοῦ Φωτίου, οὐτε ἐπὶ τούτου, ἀλλ' οὐτε καὶ μετὰ τὸν ἱερὸν καὶ Σοφὸν ταύτην ἄνδρα μηδαμῶς οὐδέποτε τοῦτο ἔχασαν· καὶ λόγῳ μὲν θρησκευτικῷ, οἱ Γραικοί, ὡς τέκνα ἀνέκαθεν τῆς μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς μὴ ἀποσχισθέντες τῆς ἀληθείας, τῆς θείας φωνῆς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται,» ὡς μηδὲν καινοτομήσαντες, ἢ προσθέσαντες, ἢ ἀφαιρέσαντες, καὶ ὡς διατηρήσαντες, ὅσα ἂν παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Πατέρων παρέλαβον, ἀναλλοίωτα καὶ ἀπαρασά-

(1) Συρορωμάνοι ἐλέγοντο, ὅταν οἱ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορες αὐτοὺς ἐξουσίαν· ἀλλ' ὅτε μετέβησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ἀνατολῶν Αὐτοκρατόρων, ἐκαλοῦντο Συρορωμαῖοι, ἤτοι Γραικοῦροι.

λευτα' λόγω δὲ δικαιώματος, ὅτι ὅλαι αἱ τῶν ἁγίων Τόπων οἰκοδομαί, ὡς προεβρέθη, εἶναι τῶν Προγόνων αὐτῶν, οἵτινες ἐκ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς αὐτῶν καὶ διέσωσαν καὶ ἀνωκοδόμησαν αὐτὰς λαμπρότατα. Καὶ πρῶτον, γυμνωθέντα τὸν τῆς Ἀναστάσεως μέγαν Ναὸν πάντων τῶν κοσμημάτων αὐτοῦ, κατὰ μέρος κρημνισθέντα, καὶ ἱπποτάσιον γεγονότα, τῷ 1010 ἔτει, ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγιδῶν ΣΤ'. Ἐλχακίμ-Ἐμπριλλάχ Μανσούρ, τοῦ ἀθρήσκου ἐκείνου καὶ τέρατος πάσης κακοηθείας καὶ βδελυρίας, ὅστις τοὺς νόμους αὐτοῦ καὶ διδασκαλίας καὶ τὴν αἰμομιξίαν μετέδωκε καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὸν Λίβανον Δρουσιδες, εἰς τὰς ὁποίας ἔπονται αὐτοὶ μέχρι τούτου, ὡς νομοδότην καὶ Θεὸν αὐτὸν δοξάζοντες τὸν Ἐλχακίμ ὄν βεβηλωθέντα Ναὸν, σπεύσας ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 1033 ἔτει, Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος, ἐπὶ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Ἐλμουστὲν Πιλλάχι, ἤρξατο νὰ ἐπισκευάζῃ, ἀλλὰ θανόντος τούτου, ὁ τοῦτον διαδεξάμενος Αὐτοκράτωρ Μιχαήλ ὁ Παρλαγὼν ἀνεπλήρωσε τὰ τῆς οἰκοδομῆς, καὶ πλουσίως τὸν ἱερὸν Ναὸν ἐκαλλώπισε. Δεύτερον, πολιορκουμένης τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὸ 1099 ἔτος, ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, ὁ πολιορκούμενος στρατὸς τοῦ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγιδῶν Θ'. Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Ἐλμουστάλι Πιλλάχι-Ἀχμέτ, γνωρίσας, ὅτι, ἔνεκα τοῦ Ναοῦ τούτου καὶ τοῦ ἱεροῦ Μνήματος καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων Τόπων, ἀνέλαβον τὴν ἐκ μακροῦ διαστήματος τοιαύτην ἐκστρατείαν οἱ ἄπιστοι, καὶ πόλεμον κατ' αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ παραδώσωσι πρὸς τοὺς Σταυροφόρους τὰς οἰκοδομὰς τῶν ἁγίων Τόπων σωροὺς ἐρειπίων· ἀλλὰ ταύτην τὴν ὑπὸ ὀργῆς ὁρμὴν αὐτῶν μόλις ἐδυσώπησε ταῖς ἰκεσίας αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Συμεὼν καὶ οὕτω τῇ τούτου γενναίᾳ προστασίᾳ οἱ κατασχόντες τὴν Ἱερὰν Πόλιν Λατῖνοι, εὔρον τὸν τε ἐκ νέου ἐπισκευασθέντα Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ ἄλλα σῶα καὶ ἀνέπαφα· ἀλλὰ ποία τέως ἢ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀμοιβή; Ἡ ἀποδίωξις αὐτοῦ ἐκ τῆς πόλεως.

Μετὰ τὴν κυρίευσιν Συρίας καὶ Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, ὑπεπεσόντες μὲν αὐτοὶ εἰς ἀντιζηλίαν καὶ ἐριδὰς πρὸς ἀλλήλους διαφωνίας καὶ διαιρέσεις, ὧν ἔνεκα καὶ ἐβλάψαν τὸν σκοπὸν τῆς Σταυροφορίας, ὁ δὲ τῶν Λατίνων Κλῆρος καταγινόμενος εἰς ἄ... οὐκ ἔδει (1)

(1) Βάβυλος δυτικὸς Συγγραφεὺς, ἀναφέρει εἰς τὸ αὐτοῦ ἱστορικὸν κριτικὸν Λεξικόν, ὅτι ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῶν Σταυροφόρων Κλῆρος λατινικὸς, ὑπέπεσεν εἰς τοιαύτην διαφθοράν καὶ παραλυσίαν, ὥστε διὰ τὰς τοιαύτας ἀσελγείας αὐτοῦ καὶ ἀκαθαρσίας εἰς γῆν ἁγίαν, παραχωρήσει Θεοῦ, ἀλούσης τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατεσφάγη ὑπὸ τοῦ Σαλλὰ Χιδίν.

οὐδὲ ἐφρόντισαν (εὐρόντες τὸν τῆς ἀναστάσεως Ναὸν κάλλιστα, ὡς ἐβρέθη, ἐπεσκευασμένον), καθ' ὅλην τὴν ἐφήμερον τῆς δεσποτείας αὐτῶν ἐκεῖσε πορείαν, ἐπίσημόν τι ἀνωικοδομῆς καὶ μνήμης ἄξιον νὰ ἀσῆσωσιν, εἰμὴ μόνην τὴν κόνιν τῶν νεκρῶν αὐτῶν.

Ὅθεν ἀπέναντι τούτων τῶν προφανῶν πραγματιωδῶν καὶ ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, ἐν ποίᾳ αὐτογνώμῃ καὶ αὐτοδεσπότῳ ἐξουσίᾳ, καταπατῶν τὰ δίκαια τοῦ Ἔθνους τῶν Γραικῶν ὁ συλλαδιογράφος, ἀπαγορεύει τὴν μετοχὴν τῶν ἁγίων Τόπων πρὸς αὐτούς; Βέβαια διὰ τὰ φρονήματα αὐτῶν, ὡς μὴ συμφωνοῦντα μετὰ τῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἄρα γε διὰ τὸ φρόνημα ἐνὸς ὁλοκλήρου Ἔθνους, διότι δὲν γνωρίζει τὸν τῆς Ῥώμης ὡς Κράντορα Ἐκκλησιαστικὸν τοῦ παντὸς Κόσμου, πρέπει νόμῳ αὐθαιρέτῳ νὰ καταδικάζεται παρ' αὐτοῦ, ὡς ἀπολέσαν τὸ Ἔθνος καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ; Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως εἶναι ἡ τῶν ἐλευθεριῶν πρώτη. Τὰ παραδείγματα τῶν φρικτῶν συμβάντων, ὅσα ὁ μισαλλόθρησκος ἐνθουσιασμὸς ἐγέννησεν, ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων μόλις ἐξηλείφθησαν· τὰ ἐμβριθῆ πνεύματα τὰ ἀποστρέφονται, τὰ δὲ ὑπέρθερμα πνεύματα τῶν φραγκοκαλογήρων μάλιστα, κατὰ δυστυχίαν, τὰ ἀνανεοῦσιν.

Εἴπομεν πρὸς ἀπάντησιν ἱκανὰ καὶ δήλωσιν ἐναργῆ τῶν ἀναποσπάστων δικαιωμάτων τοῦ Γραικικοῦ Ἔθνους ἐπὶ τοὺς ἁγίους Τόπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Λιβελλογράφος ἐπάγων ἀμφίβουλον μαρτυρίαν διέσχυρίζεται νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἀπόκληρον. Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, δι' ὧν ἀγωνίζεται αὐτὸς νὰ πιστοποιήσῃ τοὺς μὴ γνωρίζοντας χρονολογίαν, ἱστορίαν καὶ τὰ γεγονότα, τὰ βεβιασμένα καὶ ἀνύπαρκτα, ὡς βέβαια, καὶ οὕτω νὰ πλεονάσῃ τὸ κατὰ Γραικῶν μῖσος, ὡς ἀφανῶν κατὰ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα καὶ ἀγνώστων αὐτῶν εἰς Παλαιστίνην, καὶ μόνους τοὺς Λατίνους μοναχοὺς γνωστοὺς τότε, καὶ τίτλους ὡς ἔχοντας ἀνέκαθεν ἐκεῖσε, ῥαψφδεῖ ταῦτα· « εἶναι βέβαιον, λέγει, ὅτι δὲν φαίνεται τὸ ὄνομα τῶν Γραικῶν, οὔτε καὶ ἡ παρουσία αὐτῶν εἰς οὐδένα τῶν Δυναστῶν τῆς Παλαιστίνης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν τότε αἰώνων, ἐνῷ τὸ διάταγμα τῶν Μουζαφφερ ἐναργῶς δεικνύει τοὺς φράγκους· οἱ δὲ Γραικοὶ μὴ ἔχοντες οὐδένα ἱστορικὸν ἀρχαῖον τίτλον, ὡς οἱ φράγκοι, καταφεύγουν εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν τέχνην τῆς πλαστογραφίας ».

Ἀπάντησις.

Ἦως ποτε ἐπαναλαμβάνει τούτος προτείνων τὸ παράγραπτον, παρερθεμένον καὶ περὶ τοῦ κατ' ἀναχρονισμόν, ὡς ἀνωτέρω

ἀπεδείξαμεν, καὶ ὅπως σχεδὸν ἀμφίβολον διάταγμα τοῦ Μουζαφ-
φέρ, ὡς μαρτύριον ὑπάρξεως φράγκων μοναχῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ
δῆθεν καὶ πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν; Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὑποτιθέμενον
τῷτο διάταγμα (καθὼς καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα τῶν Δυναστῶν τῆς
Αἰγύπτου) δεικνύεται κατὰ χρονολογίαν δόλιον καὶ νόθον, ἅρα ἡ
προσαπτομένη μὲ πάθος ἀκράτητον εἰς τοὺς Γραικοὺς πλαστογρα-
φία, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν εἰπόντα ταύτην κατήγορον, καὶ ὅσα ἂν
ἄλλα ἐτι ἐξεμῇ κατὰ Γραικῶν ὑπάγονται καὶ αὐτὰ εἰς τὴν αὐτὴν
κατηγορίαν, καθὼς καὶ τὸ περὶ τῶν Τίτλων. Τούτους δὲ τοὺς ἀρ-
χαίους αὐτῶν τίτλους οἱ Γραικοὶ, δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ Κα-
λίου "Ομερ-Χαττάπ, ἴσχυσαν καὶ διεφύλαξαν, ἔχοντες καὶ τὴν
κατοχὴν τῶν ἱερῶν τόπων ἐπίσης καὶ τοὺς τῶν Ἱεροσολύμων Πα-
τριάρχας, ὧν ἡ Σειρὰ μετὰ τὸν Σωφρόνιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρε-
δόθη ἡ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν Καλίφην, τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἀδια-
λείπτως παρετάθημέχρι τοῦ Συμεῶν, ὃν οἱ Σταυροφόροι ἀπεδίωξαν
τῆς ἀγίας Πόλεως, καθὼς περ καὶ οἱ Γαδαρηνοὶ τὸν Ναζωραῖον
Χριστόν. Τούτους δὲ τοὺς ἀρχαίους τῶν Γραικῶν τίτλους, δι' ὑπο-
βολιμαίου ἀμφιβόλου ἐγγράφου, ἀρπάζων ὁ Λιβελλογράφος ἀπὸ τοὺς
ιδιοκτητὰς, θέλει νὰ καλλωπίσῃ μὲ ξένα παράσημα τοὺς αὐτοῦ μο-
ναχοὺς φράγκους,

Καὶ αὖθις ὁ φυλλαδιογράφος, κατὰ συνέπειαν τῆς ἥς εἶπε κατὰ
Γραικῶν πλαστογραφίας, ὡς μοναστῶν συνήγορος καὶ πρόμαχος,
κινεῖ τὸν περὶ θρησκευτικῶν συζητήσεων, τῶν τὸσάκις ὑπὸ τῆς Ἀνα-
τολικῆς Ἐκκλησίας ἀνατραπεισῶν, ἀνάγκυρον, λέγων εἰς τὸ Σημεί-
ωμα αὐτοῦ ὁ Φώτιος ἐπλαστογράφησε τὰ πραγματικὰ ὁλοκλή-
ρου Συνόδου, οἱ Γραικοὶ τὰς πράξεις τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου,
καὶ ὁ Αὐτοράτωρ Μιχαὴλ τὰς ἐπιστολάς Νικολάου τοῦ Γ'. καὶ
ὅτι οἱ ταῦτα πράξαντες Γραικοὶ εἶναι πολλὰ πιθανόν, ὅτι μετε-
ποίησαν καὶ διενόθευσαν καὶ πολλὰ τῶν εἰς χεῖρας αὐτῶν φερμανίων
ἔθεν, εἰς ὃ ἀποδειχθεὶς οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ὑποπεσὼν εἰς
τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, ποῦος κριτῆς δύναται πλέον νὰ δώσῃ πίστιν εἰς
τὸν τοιοῦτον;

Ἀπάντησις.

Εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσαν ἐπὶ Φωτίου Σύνο-
δον, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν Τοποτηρητῶν τῶν λοιπῶν τριῶν Πα-
τριαρχῶν, τῇ 866 ἔτει, διὰ τὰ ἐκ τῆς Παπικῆς ὀφρῦος προβαλ-
λόμενα παρὰ Νικολάου τοῦ Γ'. κατεκρίθη παρὰ τῶν Πατέρων τῆς
Συνόδου τὸ προπετὲς τούτου. Προήχθησαν δὲ καὶ ἀνεγνώσθησαν

ἐπὶ τῆς Συνόδου καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦτε Τριβίρεως Ἀρχιεπισκόπου
Θεογάνδου, τοῦ Κολωνίας Γομβιέρου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Ῥαβένης,
δεινολογουμένων περὶ τῆς τοῦ Νικολάου τούτου ἀλαζονείας καὶ
τυραννίας, καὶ ἐπικουρίαν τινὰ παρὰ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Συνόδου
ταύτης ἀπαιτούντων. Διαβάλλονται δὲ τὰ τῆς Συνόδου αὐτῆς Πρα-
κτικὰ ὑπὸ τῶν Παπιστῶν, ὡς μὴ ἀποτελεσθέντα κατὰ τὴν γνώ-
μην τοῦ Νικαλαίου.

"Οτι δὲ ὁ Γρηγόριος κατηγόρησε τὴν τετάρτην Οἰκουμενικὴν
Σύνοδον, ὡς διαστρέψασαν τὰς πράξεις αὐτῆς δῆθεν, δῆλον ὅτι
ὅλη ἡ Παπικὴ χολὴ διὰ τὰ παρὰ τῶν Πατέρων ταύτης τῆς Συνό-
δου, τῶν κυρωσάντων τὸν τῆς τρίτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου τρί-
τον Κανόνα, δοθέντα πρεσβεῖα τιμῆς καὶ στάσεως μετὰ τὸν Ῥώμης
τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

"Οτι δὲ ὁ Φώτιος μετέπλασε τὰς πράξεις τῆς ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει Συνόδου, ψεύδης, διότι αἱ πράξεις τῆς Συνόδου οὐδαμῶς
μετεποιήθησαν, διασωζόμεναι ἐν μεμβράνῃ σφαι παρὰ Γραικοῖς ἐξ
ἀρχαίων χρόνων καὶ ἀκίβδηλοι, ἀλλὰ φράσεις τινὲς τῆς Ῥώμης
τυφώδεις παρελείφθησαν καὶ οὐκ ἀνεγνώσθησαν, ὡς μὴ ἀφορῶσαι
πρὸς εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς σκάνδαλον· οὐ γὰρ οἱ Αὐ-
τοκράτορες τοὺς Πάπας διὰ Λεγάτων, ὡς ἐξεταστὰς καὶ Κριτὰς
ἐκάλεσαν, ἀλλ' ὡς συμβοητοὺς καὶ συνεργοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῆς
Ἐκκλησίας εἰρήνης· καὶ ἐὰν ὁ Λιβελλογράφος, κατὰ τὰς ιδέας τῆς
Ῥώμης βαδίζων, διαβάλλῃ τοὺς ἱεροὺς Πατέρας τῶν Συνόδων, ὡς
διασκεδάσαντας τὰς τούτων πράξεις, καὶ μᾶλλον τὰς ὑπὲρ Φωτίου,
ἢ περὶ τούτου ὑποψία ἀνάγεται εἰς τὸν δυτικὸν Κλῆρον, τὸν ἀσπόν-
δως μαχόμενον τὸν ἱερὸν αὐτὸν Σοφὸν ἄνδρα· καὶ ὡς ποτε παραφθο-
ρὰς καὶ ἀφαιρέσεις ὁ λατινικὸς Κλῆρος πεποίηκεν εἰς τε τοὺς στα-
λέντας ὡς Κανόνας τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τοὺς ἐν
Καθαργένῃ Ἐπισκόπους, καὶ εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι παρηλλαγμένον
τὸν τῆς Α'. Συνόδου ἕκτον Κανόνα προσέφερε, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ὁ
αὐτὸς Κλῆρος, ὡς ἐπιτήδειος ἐκπαλαί εἰς τὴν τέχνην ταύτην, πα-
ρέρθειρε καὶ διενόθευσε καὶ τὰ τῶν Παλαιῶν Πατέρων Ἀνατολικῶν
τε καὶ Δυτικῶν ὑπομνήματα (1) καὶ μάλιστα ὁ ἐκ τῶν Λατίνων
περίκοτος ἐπὶ ψευδοπλαστίᾳ κατὰ τὸ 830 ἔτος ὑπάρξας Ἰσίδωρος
Μερκάτωρ ἢ Πεκάτωρ ἐκείνος ἀπὸ τοῦ Κλήμεντος ἄχρι τοῦ Πάπα
Συρικίου διασκευάσας καὶ διαῤῥαφωδῆσας τὰ αὐτοῦ ψευδοδεκρε-

(1) Ἀδὰμ Ζοιρνικάδιος ὁ Βαροῦσος περὶ τῶν διαφορῶν τῶν ἐν τοῖς τῶν
Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Δυτικῶν Πατέρων Συγγράμμασι παρὰ Λατίνους τετολ-
μημένων. Τόμ. Α'. Πραγματεῖα Β'. καὶ Γ'. σελ. 208 καὶ 280.

τάλεια, τὰ ὅποια δι' ὀκτακοσίων χρόνων καὶ ἐπέκειναν τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν ἐξηπάτησαν, καὶ τὴν τῆς Ῥώμης ὄφρυν ἐπὶ μέγα ὕψος ὑπερῆραν· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1650 ἡ κακουργία τοῦ ψεύδους τέλος πάντων περὶράται, καὶ ἀπελέγχθη ὁ ψευδοῦσιδωρος ὡς ῥαδιοῦργος· τοῦτο δὲ συνείδον καὶ οἱ Παποσέπται καὶ ὁμολόγησαν τὴν ἀπάτην. Τὸ σκευώρημα τῶν ψευδοδεκρεταλίων τοῦ ἀπατεῶνος τούτου, μὲ ὅλον τὸ ὅτι ἦτον παχυλόν, ἐξηπάτησεν ὁμοῦς ὅλην τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν εἰς διάστημα ὀκτακοσίων, ὡς εἵπομεν χρόνων. Εἰς αὐτοὺς τοὺς πλαστογράφους, Κ. Βορέ, πρόσθετες καὶ τοὺς ματαίωφρονας Λατίνους μοναχοὺς σου, τοὺς τολμηρῶς διανοθεύσαντας, πρὸς δεῖξιν ἀρχαίας αὐτῶν ὑπάρξεως ἐν Ἱερουσαλὴμ, πάντα τὰ ἄπροβάλλεις εἰς τὸν Αἰβελλόν σου τῶν Ἀράβων Ἡγεμόνων διατάγματα, καὶ κρῖνον, ἐὰν δύναται τις νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τοιοῦτους.

Περὶ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Χαλίφου Ὁμερ-Χαττάπ, λέγει ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι ἀπεδείχθη (κατὰ μόνην τὴν αὐθαίρετον αὐτοῦ κρίσιν) τὸ ψεῦδος αὐτοῦ· οἱ Γραικοὶ ὁμοῦς παρρησιάζουσι μέχρι τούτου αὐτὸ, ὡς τὸν κυριώτερον τίτλον αὐτῶν καὶ τιμαλφέστερον· ἀλλὰ τοῦτο, λέγει δὲν δίδει δικαιώματα, ὡς μὴ ἀποδεικνύον ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ὑπ' ἤρχον Γραικοὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τοῦ Ὁμερ· τὸ ὅποιον λεγόμενον θεσπισμα, ὡς μὴ γεγραμμένον διὰ Κουφικῶν ψηφίων, δεικνύει διὰ τῆς γραφῆς τῶν ἡδὴ Ἀραβικῶν στοιχείων, τὴν δολίαν ἀντικατασκευὴν τούτου.

Ἀπάντησις.

Τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Χαλίφου Ὁμερ-Χαττάπ θεσπισμα τὸ δοθέν ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιῳ, ὡς δεῖγμα τοῦτο περίτρανον τοῦ ὅτι παρὰ τῶν Γραικῶν τῶν ἐξουσιαζόντων τὴν Ἱερουσαλὴμ παρέλαβε ταύτην διὰ συνθήκης, ὡς καὶ ἐκ τῆς Ἱστορίας δῆλον, καὶ πρὸς αὐτοὺς εὐμενῶς διατεθεὶς παρεχώρησε πάλιν τὸν τε Νάον τῆς Ἀναστάσεως, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τοὺς τε ἔνδον καὶ ἔκτος τῆς ἀγίας Πόλεως ἱεροὺς Τόπους, μὴν ὑποφέρων ὁ φυλλαδιογράφος, ἀγωνίζεται λόγοις μόνοις καινοῖς νὰ κατηγορήσῃ ὡς ψευδόγραφον, καθ' ἃ ἀνατρέπον ὅλα τὰ περὶ τῶν ἀγίων Τόπων μάταια ἐπιχειρήματά του.

Οἱ Γραικοί, ἀφ' ἧς ἐδόθη παρὰ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ πρὸς αὐτοὺς τὸ διάταγμα, οὐδὲ λέξιν τούτου παρέξυσαν ἢ παρέφθειραν, διατηρήσαντες σφάν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, διὸ καὶ ἀνυπόπτως ἐπαρρησίασαν αὐτὸ καὶ πρὸς τοὺς μετὰ τὸν Ὁμερ διαδόχους, τοὺς ἐκ συμφώνου εἰδότες τὸ ἔγγραφον ὡς βέβαιον, αἵτινες διὰ τὴν ἀδιάκοπον τῶν

βεβαιωσάντων αὐτὸ σειρὰν ὡς γνήσιον, ἐπεκύρωσαν καὶ αὐτοὶ οἱ διάδοχοι καὶ οἱ μετὰ τούτους δυνάσται τῶν Μουσουλμάνων καὶ τέλος καὶ οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πρὸς τὸ Γένος τῶν Γραικῶν, τὰ ἐν τῷ θεσπίσματι διακελυόμενα. Ἡ δὲ ὁμόφωνος μαρτυρία τῶν ἀλλεπαλλήλων αἰώνων περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου, οὐδὲν ἕτερον συνίστησιν, εἰμὴ μίαν φωνὴν ἀξιοπιστίας ἀναμφιβόλου. Ὁ δὲ Λιβελλογράφος νομίζει καὶ τοὺς Γραικοὺς, τοὺς ἀνέκαθεν καὶ ἐθνικῶς καὶ προγονικῶς καὶ δικαιωματικῶς ἰδιοκτῆτας τῶν ἐπὶ τῶν ἀγίων Τόπων οἰκοδομῶν, καὶ προνομιούχους διὰ τῶν εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐπιστήμων τῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ πορθητῶν ἐγγράφων, ὡς χρεῖαν ἔχοντας καὶ καταφεύγοντας εἰς κατασκευὴν πεπλασμένων καὶ διανοθευμένων διαταγμάτων πρὸς ἀπόκτησιν τίτλων, καθὼς καὶ οἱ Φραγκισκάνοι του.

Ἐπάγει δὲ καὶ ἕτερον ἐπιχείρημα αὐτὸς συλλογιστικόν, λέγων, ὅτι ἐπειδὴ τὸ θεσπισμα τοῦ Ὁμερ δὲν εἶναι διὰ Κουφικῶν χαρακτῆρων, ἄρα δεικνύεται δόλιον καὶ ἀντικατασκευαστικόν. Ἀλλ' ἀπατᾶται, διότι διὰ τὴν ἀνάγκην τότε τῆς ἀναγνώσεως καὶ κατανοήσεως τοῦ Κορράν πρῶτον, ἐπομένως καὶ τῆς Σούννας (Συλλογῆς παρ' Ἀπουπεκέρ Πράξεων καὶ ὁμιλιῶν τοῦ Μωάμεθ), συνεγράφησαν ταῦτα διὰ ψηφίων τῆς καθομιλουμένης γλώσσης τῶν Ἀράβων, καὶ ὄχι διὰ τῶν ἀρχαίων χαρακτῆρων τῶν γριφωδῶν καὶ σφυρνῶν Κουφικῶν καὶ δυσανάγνώστων· ἔτι δὲ καὶ δι' ἄλλα Γένη προσκαλούμενα εἰς προσηλυτισμόν. (1) Μὲ τοιοῦτους εὐανάγνώστους Κουβικοαραβικοὺς χαρακτῆρας εἶναι γεγραμμένον καὶ τὸ πρὸς τοὺς Μοναστὰς τοῦ Σιναίου Ὅρους δοθέν διάταγμα ἀμέσως παρὰ τοῦ ἰδίου Μωάμεθ, σεσημασμένον τῇ παλάμῃ τῆς χειρὸς του· μὲ τοὺς αὐτοὺς εὐλήπτους ἐγγραφὴ καὶ σώζεται τὸ Κορράν μέχρι ταύτης ἀρχαιότατον· (2) μὲ τὴν αὐτὴν γραφὴν ὡσαύτως ἐγγραφὴ παρὰ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ καὶ τὸ δοθέν διάταγμα πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Σωφρόνιον· τοῦ ὁποίου, ὡς ἐπιστήμου ὑπομνήματος, καταχωροῦμεν ἴσον τοῦ Πρωτοτύπου ἀπαράλλακτον, πρὸς πληροφориαν τῶν

(1) Εἰς τὴν τῆς Ἀγίας Σοφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βιβλιοθήκην μετὰ τῶν πολλῶν ἐκεῖσε χειρογράφων Ἀραβικῶν, Περσικῶν καὶ Τουρκικῶν, φυλάττεται καὶ ἐν Κορράν γεγραμμένον μὲ χαρακτῆρας Κοπτῶν.

(2) Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡσαύτως, εἰς τὴν δημοσίαν Βιβλιοθήκην συστηθεῖσαν παρὰ τοῦ Σουλτάν Ἀπδούλ Χαμίτ, μετὰ τῶν ἄλλων προσκεῖται ἐν Κορράν γεγραμμένον παρὰ τῶν πρώτων Χαλίφων Ὁμερ, Ὁσμάν καὶ Ἀλῆ, καίτοι διὰ χαρακτῆρων Κουβικῶν, ἀλλ' ἡ φράσις τῶν χαρακτῆρων εὐανάγνωστος.

μὴ εἰδότεων ὁποῖαν γενναίαν προστασίαν οἱ πρῶτοι Καλίφιδες παρέ-
σχον πρὸς τοὺς ὑποταγέντας εἰς αὐτοὺς Χριστιανούς.

ΕΙΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΟΥΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΗΜΟΝΟΣ.

ΟΜΕΡ ΥΙΟΣ ΧΑΤΤΑΠ.

«Χάρις τῷ Θεῷ τῷ ποιήσαντι ἡμᾶς ἐνδόξους διὰ τοῦ Ἰσλαμίου (τῆς εὐσεβείας), καὶ τιμήσαντι διὰ τῆς Πίστεως καὶ ἐλεήσαντι διὰ τοῦ Προφήτου αὐτοῦ Μωάμεθ, (ἐφ' ᾧ εὕχαιτο ὁ Θεός, καὶ εἰρήνη εἴη ἐπ' αὐτῷ), καὶ ὁδηγήσαντι ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς διασποράς, καὶ ἐνώσαντι τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ δόντι νίκας ἡμῖν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ στερεώσαντι ἡμᾶς ἀδελφούς συνηγαπημένους. Εὐχαρι-
στήσατε οὖν τῷ Θεῷ οἱ λάτραι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χάριτι.

Τὸ παρὸν εἶναι γράμμα ἐμοῦ τοῦ Ὁμερ υἱοῦ Χαττάπ, καὶ ἐδόθη τῷ ἐντίμῳ καὶ σεβασμίῳ Πατριάρχῃ τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνους Σω-
φρονίῳ ἐν τῷ Ὄρει τῶν Ἑλαιῶν, τῷ τόπῳ τῆς Ἱερᾶς Ἱερουσαλὴμ, Συνθήκη καὶ ὑπόσχεσις εἰς περίθαλψιν τῶν ὑποτελῶν, καὶ Ἱερέων Καλογήρων καὶ Καλογραίων, ἐνθα ἤθελεν εἶναι, καὶ ὅπου ἤθελον εὐρίσκονται καὶ εἰς τὸ νᾶ ἔχωσι παρ' ἡμῶν ἐμπιστοσύνην (ὅταν γὰρ ὁ ὑποτελής φυλάττῃ τὰ τῆς ὑποτελείας καθήκοντα, πρέπει νᾶ ἔχη ἐμπιστοσύνην παρὰ τε ἡμῶν τῶν πιστῶν, καὶ παρὰ τῶν μεθ' ἡμᾶς ἡγεμονευόντων), καὶ εἰς τὸ νᾶ ἐκκόψῃ ἀπὸ αὐτοὺς τὰ αἴ-
τια τῶν ἐνοχλήσεων αὐτῶν, κατὰ τὴν ἣν ἔδειξαν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν, καὶ εἰς τὸ νᾶ ἦναι ἐμπιστοσύνη ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Μοναστηρίων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτῶν λοιπῶν Προσκυνημάτων τῶν ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκτὸς ὄντων. ἅτινα εἰσὶν ὁ Κα-
μαμές, ἡ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰη-
σοῦ, (ἐφ' ᾧ εἴη εἰρήνη), καὶ τὸ Σπήλαιον τὸ ἔχον τρεῖς θύρας με-
σημβρινήν, ἀρκτικήν καὶ δυτικήν· καὶ εἰς τὸ νᾶ ἦναι τὰ λοιπὰ ἐκεῖ Χριστιανικὰ Ἐθνη Νασάριδων, ἥτοι Ναζωραίων (οἷον Ἰῶηρες, καὶ οἱ Χαμπέσιοι) καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔρχονται χάριν προσκυνήσεως, Φράγχοι, Κόπται, Συριάνοι, Ἀρμένιοι, Νεστοριανοί, Ἰακωβῖται καὶ Μαρωνῖται, ὑποκείμενοι καὶ ἀκόλουθοι εἰς τὸν ἡγμέντα Πατριάρ-

χην, καὶ αὐτὸς ἵνα πρωτεύῃ καὶ προηγῇται αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐδόθησαν παρὰ τοῦ τιμίου Προφήτου, τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλ-
μένου, καὶ ἐτιμήθησαν τῇ σφραγίδι τῆς τιμίας αὐτοῦ χειρὸς, (ἐννοεῖ τὸ πρὸς τοὺς μουναχούς τοῦ Σινᾶ Ὅρους δοθέν παρὰ τοῦ ἰδίου Προφήτου Μωάμεθ) καὶ προσέταξεν, ἵνα ἔχωμεν εὐνοίαν πρὸς αὐτοὺς καὶ δεικνύωμεν ἀσφάλειαν. Ὅθεν χάριν τοῦ ἐλεή-
σαντος αὐτοὺς, ἐλεοῦμεν ὁμοίως καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς, καὶ ἔστωσαν ἀσίδοτοι ἀπὸ χαράτσι, ἀπὸ Γαφάρι, καὶ ἀπὸ ἄλλα ἀνήκοντα δο-
σίματα ἀπηλλαγμένοι καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν· καὶ εἰσερχό-
μενοι εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως (Καμαμές) καὶ εἰς ἄλλα Προσκυνήματα, ἵνα μὴ πληρόνωσιν οδύν, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν Να-
σάριδων (Ναζωραίων), τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν Καμαμέν χάριν προσκυνήσεως, ἵνα δίδῃ καθέκαστος τούτων πρὸς τὸν Πατριάρχην ἐν δράμι ἀσημίου, ἢ ἐν τρίτον τοῦ δραμίου. Πᾶς οὖν πιστὸς καὶ πᾶσα πιστὴ θέλει φυλάττῃ ὅσα ἐν τῷ παρόντι ἐπιτάττομεν, ἢ Βα-
σιλεὺς εἴη, ἢ Κριτὴς, ἢ Ἡγεμὼν ἐξουσίαν ἔχων ἐπὶ τῆς γῆς, πλούσιος ἢ πένις ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ ἀπὸ τὰς πιστάς. Ἐδόθη δὲ τὸ παρὸν ἡμέτερον αὐτοῖς, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐντίμων μαθητῶν τοῦ Ἀπδουλλάχ, τοῦ Ὁσμάν υἱοῦ Ἀφράν, τοῦ Σαἰδ υἱοῦ Ζεῖτ, τοῦ Ἀπιδιόραχμάν υἱοῦ Ἀφρ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ φίλων. Ἐκατὸς γοῦν βεβαιούμενος ἀπὸ τῶν γραφομένων ἐν τῷ παρόντι ἡμετέρῳ γράμματι, ἐνεργεῖτω κατὰ τοῦτο, ἀφίνων αὐτὸ πάλιν εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ὅστις δὲ ἀναγνώσας τὴν διαθήκην ἡμῶν ταύτην καὶ παραβῇ αὐτήν, ἔστω ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔως τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως, παραβάτης τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ, καὶ μισητὸς τοῦ ἡγαπημένου αὐτοῦ Ἀποστόλου. Ἐγράφη τῇ Κ'. τῆς Σελήνης Ῥεππιούλ Ἐβέλ τῷ ΙΕ'. ἔτει τοῦ Χισζρέ;»

Ἄλλ' εἰς τί τέλος τὸ μὲ τότεν προσπάθῃσιν ἀγώνισμα αὐτοῦ καθ' ὅλον τὸν Αἰβελλον ἀφορᾷ; εἰμὴ εἰς τὸ νᾶ διασείσῃ καὶ τὰς ἐμφαντικωτέρας ὑπὲρ Γραικῶν ἀποδείξεις, καὶ νᾶ παραστήσῃ αὐτοὺς πλαστογράφους διὰ τοσούτων κατηγοριῶν, διαίους ἄρπαγας, ἀδίκους καὶ διώκτας αὐτῶν τῶν Φραγκισκάνων, καὶ οὕτω νᾶ ὑπεκκαύσῃ καὶ νᾶ ἐξερεθίσῃ τὰ τῶν Δυτικῶν πνεύματα, καὶ κατὰ τὸν ΙΘ'. ἡδὴ αἰῶνα, ἐὰν ὅχι εἰς τὸν διὰ τὸν ὅπλων, καθὼς περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, καὶ εἰς τὸν διὰ Διπλωματίας Σταυροφορικὸν πόλεμον, πρὸς ἀποδίωξιν τῶν ἐχθρῶν Σχισματικῶν Ωραικῶν, οὐχὶ πλέον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ὥς κατὰ τὸ 1204 ἔτος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἡδὴ, διότι μεγαλοδῶρῳ παραχωρήσει τῶν Χαλίφιδων καὶ τῶν Σουλτάνων κάτοχοι εἰσέτι εἶναι τῶν προγο-
νικῶν ἀγίων τόπων αὐτοῖ, οἱ στερεῶς κρατοῦντες τὸ παναρχαῖον

Εὐαγγελικὸν Δόγμα, καὶ οὐχὶ τὸ διὰ τῆς προσθήκης μεταγενέστερον. Ἄλλ' ὅσα ἂν κατείπης, οὐδὲ δύνασαι νὰ ἀνασκευάσῃς τοῦτο τὸ τοῦ Καλίφου Ὁμερ-Ἰπνι Χαττάπ διάταγμα, διότι αὐτὸ ἀπεδέχθησαν, ὡς ἀνωτέρω εἰπώθη, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν διάδοχοι Ὁσμὰν καὶ Ἀλῆς καὶ ἐσεδάσθησαν, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς Χουλεφάϊ Πενὶ Οὐμιγιέ, οἱ Χουλεφάϊ Ἀπασιγιέ, οἱ Χουλεφάϊ Φατιμιγιέ, οἱ Σουλτάνοι ἐπομένως Δεβλὲτ Ἐγιουπιέ, Δεβλὲτ Τουρκιγιέ, ἡ Πενὶ Ἐτράκ Μαλμουῦκοι Παχαρίται, καὶ οἱ Δεβλὲτ Σζερακισέ Μαμλούκοι, ὡς ἐκ τοσούτων αὐτῶν πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων ἐκδοθέντων ὀρισμῶν, τῶν καὶ διατηρουμένων εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχεῖα, τὸ πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ διαδόχου Ὁμερ-Χαττάπ σέβας αὐτῶν καταφαίνεται. Τοῦτο δὲ τὸ τῆς διαθήκης θέσπισμα μετὰ πέντε χρόνους τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔλθων ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος διατίνας ὑποθέσεις του εἰς Βυζάντιον, ἐπαρρησίασε πρὸς τὸν Φετιῆ Σουλτάν Μεχμέτ τὸν Β'. ὅστις καὶ ἐξέδωκεν Αὐτόγραφον φέρον ἐποχὴν κατὰ μῆνα Σεβὰλ 1458=862 τοῦ Χιςζρέ, ἀποδεχόμενος αὐτὸ τὸ τοῦ Ὁμερ καὶ ἐπικυρῶν τὰ ἐν αὐτῷ ἐπομένως καὶ ὁ κατακτητὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ ἐπιβεβαιῶν τὰ ἐν τῷ θεσπίσματι τοῦ Ὁμερ εἰς τὸ αὐτοῦ Αὐτ. γράσον, παρὰ χωρεῖ καὶ αὐτὸς πρὸς τοὺς Γραικοὺς ὅλους τοὺς Ἱεροὺς Τόπους, ὧν καὶ εἶχον τὴν κατοχὴν. Πάντες δὲ καὶ οἱ ἐρεξῆς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες, εἰς τὰ ἐκδοθέντα πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἱερουσαλὴμ Αὐτόγραφα αὐτῶν, μνημονεύουσι τούτου τοῦ θεσπίσματος τοῦ Χαλίφου Ὁμερ μεθ' ὅσου σεβάσματος. Ὅθεν τίνες οἱ ἀξιόπιστοι, οἱ Χαλίφαι, οἱ Σουλτάνοι (1), οἱ Πανευκλεσεῖς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες, οἱ ἀλληλοδιαδόχως σεβασθέντες τὸ τοῦ Ὁμερ διάταγμα, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν γνησιότητά του, ἡ ὁ ὑπὸ πάθους τὸν νοῦν θολοῦμενοι φυλλαδιογράφος, ὁ καλῶν αὐτὸ ψευδὲς καὶ ἐπίπλαστον, ὁ καὶ τοιουτοτρόπως κακολογῶν τοὺς αὐτὸ σεβαζομένους;

(1) Οὕτως ἐκαλοῦντο καὶ Σουλτάνοι οἱ Βασιλεῖς οἱ Αἰγύπτου οἱ ἐκ τῶν Μαμλούκων οἱ εἰς τὴν κτισθεῖσαν παρὰ τῶν Χουλεφάϊ Ἀπασιγιέδων πόλιν Βαγδάτ χαλιφεύοντες πάντας τοὺς εἰς αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς μὲν πολιτικῶς, εἶτα δὲ ἐπὶ τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν τῶν Χαλιφῶν θρησκευτικῶς μόνον ὑπαγομένους ἡγεμόνας ἐπαρχίων, καὶ αὐτοὺς τέλος τοὺς ἰσχυροὺς Σαλτζούκιδας, τοὺς ἐν Περσίᾳ πρότερον καὶ ἐπομένως ἐν Ἰκονίᾳ δυναστεύσαντας, ἐπωνόμαζον Σουλτάνους· ὕστερον δὲ ὁ τίτλος αὐτὸς μετέβη καὶ εἰς τοὺς Δυνάστας Αἰγύπτου, Παλαιστίνης καὶ Συρίας Μαμλούκους, οἱ ὅποιοι ποτὲ μὲν Μελέκι (Βασιλεῖς), ποτὲ δὲ Σουλτάνοι εἰς τοὺς ἐκδιδομένους παρ' αὐτῶν ὀρισμοὺς ὑπεγράροντο.

Ὁ Λιβελογράφος αὐτὸς οὐ μόνον ἐξαλλοιοῖ καὶ μεταπλάττει κακοβούλως, ἐπ' αὐξήσει μίσους κατὰ Γραικῶν, τὰ γενόμενα, διὰ τῶν κραυγῶν του, ἀλλὰ καὶ προσάπτει εἰς αὐτοὺς τέως ψευδέστατα φρικτὸν ἔγκλημα. Οἱ Γραικοὶ (κατὰ τὸ ἔτος 1632), λέγει, ἐξήψαν τὴν διαμάχην τῶν διαφιλονεικιῶν. Ὁ Βεζύρης ἐδείξεν ἀδυναμίαν δωρεδοκθεῖς παρ' αὐτῶν, οἱ δὲ Φραγκισκάνοι πρὸς ἔγκρουσιν τῆς προσβολῆς, προσέφερον πρὸς αὐτὸν μέρος χρημάτων, ὑποσχεθέντες καὶ τὰ ἄλλα· ἀλλ' ὁ Βεζύρης ἐν δὲ τούτῳ ἐκστρατεύει κατὰ Περσίας, ὁ δὲ τοποτηρητὴς (Καῖμακάμης) ἐδέχθη καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Γραικῶν καὶ τὰ προσφερόμενα· οὐδὲν ἰσχυρὸν ἢ μεσολάβησις τῶν τριῶν Πρέσβων, ἢ πλεονεξία ὑπερενίκησεν. Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων διεγείρει τοὺς Γιανισζάρους εἰς ἀποσχασίαν, καὶ αὐτοὶ τὸ πλῆθος πρὸς ὄρεον τῆς Διοικήσεως· ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς πολιορκεῖται εἰς τὸ Παλάτιόν του παρὰ τῶν στασιαστῶν τοῦ Πατριάρχου, ἐπαπειλούμενος καὶ μὲ πῦρ καὶ μὲ θάνατον καὶ μὲ ὕβρεις βαναύσους, καὶ ἡ οἰκία τοῦ Βαίλου τῆς Ἑνετίας βιαίως προσβάλλεται. Εἰς τῶν Δραγομάνων τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας ἀνάσκολοπιζεται, ὁ τῆς Ἑνετίας κρεμάται, καὶ οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἀντιπρόσωποι τοῦ τε Χριστιανικωτάτου Βασιλέως τῆς Γαλλίας, τοῦ Ἀποστολικοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Δουκὸς τῆς Ἑνετίας σιδηροδέσμιοι καθείρχθησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Ἀπάντησις.

Ἄλλ' ὃ μεταπλάττει τῶν χρόνων, τῶν συμβάντων, καὶ ψευδογράφει, οἱ Γραικοὶ ἐξήψαν τὴν τῶν διαφιλονεικιῶν διαμάχην, ἡ οἱ Φραγκισκάνοι, οἱ ἐπὶ τῶν Δυναστῶν Μαμλούκων ὑποκρινόμενοι τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἡσύχους, καὶ μετὰ Σελήμ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σουλεϊμάν καὶ καθεξῆς, διὰ τῆς τῶν Καθολικῶν Πρέσβων πρὸς αὐτοὺς προσφασίας γενόμενοι τολμηροὶ, ἀκράτητοι καὶ βίαιοι πρὸς ἀρπαγὴν τῶν ὧν ἐκ τῶν προγόνων αὐτῶν οἱ Γραικοὶ κατείχον ἁγίων Τόπων; Ἰδοὺ τῶν τότε συμβάντων, κατὰ τε τὰ ὑπομνήματα καὶ αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ τῶν Εὐρωπαίων, ἡ ἀλήθεια. Κατὰ τὸ 1605 ἔτος δολίως φθάσαντες νὰ κυριεύσωσι τὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον, διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ τότε Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Σωφρονίου, ἐκώλυσαν (1041=1631) τὸν Πατριάρχην Θεοφάνην νὰ ἐκτελέσῃ, κατ' ἀρχαῖον ἔθος, εἰς τὰ Ἑσπέρια τῆς Παραμονῆς τῶν Χριστοῦ Γενῶν, τὴν ἐν τῷ Σπηλαίῳ λιτανεῖαν, μὴ θελήσαντες, ὡς κρατοῦντες τὰς κλεῖς, νὰ ἀνοίξωσι τὰς τοῦ Σπηλαίου πύλας. Ὁ Πατριάρχης ὑπαξὰς τὴν καταρρόνη-

σιν ταύτην, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸν Κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ. παρέστησε τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν αἰσχύνην, ἣν προσέξνησαν εἰς αὐτὸν οἱ Φράγκοι, καὶ δικαιωθείς κατὰ τὸ σωζόμενον Ἰλάμι (γενόμενον 1041 Χισζρέ, Σσεμαζιλ-Ἐβέλ 12) εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀρχιερατῶν Πατριαρχῶν τοῦ Κριτηρίου, προσετάχθη, ἵνα ἀκωλύτως ἐκτελῇ τὰ ἐαυτοῦ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμα, ἔχῃ δὲ καὶ τὰς κλεῖς τοῦ Σπηλαιίου· ἀλλὰ δόσει χρημάτων παρὰ τῶν Φραγκισκάνων, καθειργθεὶς ὁ Πατριάρχης παρὰ τοῦ τότε Πασᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀπουφουλ ἐντοπίου Ἀραβος, κρυφίως ἀπέδρασεν ἐκεῖθεν, παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, κρίνεται μετὰ τῶν Φραγκισκάνων ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ βήματος, καὶ ἐπαναλαμβάνει τότε ἅγιον Σπήλαιον καὶ τὰ ἄλλα δι' ὑψηλοῦ Αὐτογράφου τοῦ Σουλτάν Μουράτ Δ'. τῷ 1634 ἔτει. Ἀλλὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον, ἐνῷ αὐτὸς λέγει, ὅτι ὁ Καϊμακάμης δωροδοκηθεὶς συνήργησεν, ὅποια ἀνάγκη ἦν νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλον μέσον, διεγείρων τοὺς ταραξίας Ὀρτάδες τῶν Γιανιτσαρῶν εἰς ἀποστασίαν διὰ νὰ πράξωσιν ὑπὲρ Πατριάρχου ὅσα ἀδύνατα καὶ ἀπίστευτα αὐτὸς ἐρεσχελεῖ; ὥσπερ ἐάν ἦν δυνατόν ποτε καὶ κατορθωτὸν εἰς ὑπήκοον, καὶ αὐτὸς νομιζόμενος ἀσεβὴς (Γκιαβούρ), νὰ διεγείρῃ ὑπὲρ ἐαυτοῦ Μουσουλμάνους εἰς στάσιν τοιαύτην, ὥς νὰ ἐκροβίσῃ καὶ αὐτὴν τὴν Διοίκησιν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοιούτου αὐστηροτάτου Σουλτάνου, οἷος ἐγένετο Μουράτ ὁ Δ'. Περὶ δὲ τοῦ Διερμηνέως καὶ τῶν λοιπῶν, Ἰδού, ὃ ψευδογράφει, ἡ σύγχρονος ἱστορία τῶν τότε πραγμάτων, πῶς διηγεῖται τὸ συμβάν. Εἰς διερμηνεὺς τοῦ Γαλλικοῦ Πρέσβεως Μαρσσεβίλλ ἀνεσκολωπίσθη, διότι ἐπροσάτευσεν μὲ τόνον τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἀτέλειαν, τὰ ἐξασφαλίσθέντα ταῦτα διὰ τῶν συνθηκῶν, ἔνεκα ἐνὸς Γαλλικοῦ πλοίου ἀδίκως ὑποβληθέντος εἰς μεσεγγύησιν, καὶ διὰ τὴν κάθειρξιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Πρέσβεως. Εἰς ἔτι ἔμπορος (οὐχὶ Διερμηνεὺς) Βενετὸς, διότι ἐθεώρησε διὰ τηλεσκοπίου τὰ Ἀνακτορά, καὶ ἐτόλμησε νὰ ρίψῃ βλέμμα τολμηρὸν ἐπὶ τὸν γυναικωνίτην, κατεδικάσθη παρὰ Ἀμουράτ τοῦ Δ'. καὶ ἐκρεμάσθη ὁ ἄθλιος εἰς τὸ παραθύριον τοῦ οἴκου του. Ἰδού, πόσον λανθάνονται οἱ παραδεχόμενοι ἀβασανίστως πᾶν ὅτι ἀπίθανον καὶ ἀνυπόστατον ὑπὸ πάθος ὀρμώμενος σπερμολογεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κατὰ Γραικῶν εἰς τὸν Λίβελλον αὐτοῦ.

Μετὰ ταύτην τὴν διαβολὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται ὁ συκοφάντης φυλλαδιογράφος νὰ ἐξαπατήσῃ τὰ τῆς Εὐρώπης Καθολικὰ Κράτη, δεικνύων πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἷς εἰς αὐτοὺς τοὺς Γραικοὺς προσάπτει, καὶ ὑπαίτιους ῥάσεων καὶ καταδρομῶν κατὰ Πρέσβειων, προστίθῃσι καὶ ἕτερον, ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων (ἐνῷ αὐτὸς μετὰ τὴν ἐκδοσιν 1634 τοῦ ρηθέντος ὀρισμοῦ, καὶ ἀπάντησιν καὶ

τῆς τῶν Ἀρμενίων ὑπὲρ τῶν Ἀγίων Τόπων καταδρομῆς, δι' ὑποθέσεις τοῦ Ἀγίου Τάφου ἀνεχώρησεν εἰς Βλαχίαν) μὴ θέλων νὰ δώσῃ τὴν ἣν ἐκράτει ποσότητά εἰς τὸν Ἀρχιδιάκονον συγγενῇ του, ἤλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἐξώσῃ τοῦ Θρόνου, ὅτι αὐτὸς γενόμενος Καθολικὸς ἀνεκάλυψεν ἐνώπιον τῶν τριῶν Πρέσβειων, Α'. τὴν ὑποτεθειμένην ἐπισκεψιν τοῦ Μωάμεθ εἰς Βηθλεὲμ, ὅτι αὐτὸς ἐπλαστόγραφε· Β'. ὅτι τὸ παλαιὸν Πρωτότυπον τοῦ θεσπίσματος τὸ Ὁμερ-Χαττάπ ὀνομάζει τοὺς Χριστιανοὺς Νασάρα ἤτοι Ναζωραίους, καὶ αὐτὸς ἔγραψε Ῥουμί. Γ', ὁ παρρησιασθεὶς ὀρισμὸς τοῦ Σουλτάν Σελήμ ἦτο πλαστόγραφος, διότι αὐτὸς, ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς τότε ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου, ἔγραψε Θεοφάνης· καὶ Δ'. ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Καπετάν Πασᾶ δελεασθεὶς μὲ 2500 γρ. ἔδωκε τὸ φερμανιον πρὸς ὑπογραφὴν εἰς τὸν Σουλτάνον (εἰάν πρέπη νὰ πιστεύσῃ τις τοιοῦτον πλάσμα) ἐνῷ ἀνέβαινε τοῦ ἵππου, καὶ ὅτι οἱ Πρέσβεις διεκοίνωσαν τὴν τοιαύτην μαρτυρίαν, καὶ ἐπιτυχάνουσι Σουλτανικὸν ὀρισμὸν 1045, ἀναιρετικὸν τοῦ προεκδοθέντος πρὸς τοὺς Γραικοὺς.

Ἀπάντησις.

Παραλείποντες τὴν τῶν ρηθέντων παρὰ τοῦ Λίβελλογράφου ἀνασκευὴν, ἵνα μὴ τὸ Συνταγματικὸν ἐξογκῶμεν, ὡς πάντα ταῦτα αὐτόχρημα Συρράφην πλάσματος οὖσαν, διότι καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ ἐλέγχει τὸ ψεῦδος γράφον Νασάρα, καὶ τὸ τοῦ Σουλτάν Σελήμ ὀνομάζει τὸν τότε Πατριάρχην, τὸν παρρησιασθέντα πρὸς αὐτὸν Ἀτάλα (Δωρόθεον), ἐκθέτομεν, κατὰ τὰ διασωζόμενα ὑπομνήματα, τὴν τῶν χρόνων ἐποχὴν, καθ' ἣν ταῦτα τίνι τρόπῳ συνέβησαν, καὶ οὐχὶ κατὰ προχρονισμὸν καὶ παρηλλαγμένως, ὡς αὐτὰ ὁ Λίβελλογράφος παρίστησι. Περὶ τὸ 1045=1636, ὁ τότε ἀπὸ Καϊμακάμης γενόμενος Μέγας Βεζύρης Παϊράμ Πασᾶς, διὰ τὰ ἃ ἔλαβε πολλὰ χρήματα, ἀποξέσας μυστικῶς ἀπὸ τῶν Κωδίκων (Κατῖδια) τῶν πράξεων τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου, ὅπου ἦτον ἡ περὶ τῶν ἁγίων Τόπων ὑπόθεσις καταγεγραμμένη, τὸ τῶν Γραικῶν ὄνομα, ἔγραψε Φράγκων, καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπάτῃ ἐξεδόθη ὁ ρηθεὶς παρὰ τοῦ φυλλαδιογράφου 1045 ὀρισμὸς, ἵνα παραλάβωσιν οἱ Φραγκισκάνοι τὰ ἱερὰ Καταγένηματα, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ πλάσμα τῆς ψευδομαρτυρίας τοῦ Ἀρχιδιακόνου, τὴν ὁποίαν οἱ Πρέσβεις διεκοίνωσαν δῆθεν πρὸς τὸν ρηθέντα Βεζύρην, ὅς τις πρὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἰδίου Σουλτάν Μουράτ, λαβὼν προσταγὴν, ἐξεστράτευσεν μεθ' ὅλων τῶν ἀναγκαίων πολεμεροδίων

πρὸς πολιορκίαν τοῦ Βαγδατίου. Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεοφάνης ἐπιστρέψας ἀπὸ Βλαχίας, καὶ δεινοπαθὼν διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἁγίων Τόπων, δέδωκε διὰ δύο αὐτοῦ Μοναχῶν, τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν καλῶς εἰδόντων, ἀναφορὰν πρὸς τὸν Σουλτάνον, εἰς τὸ Προάστειον Δουτ Πασᾶ διατρίβοντα, τὴν ὁποίαν διελθὼν ἠρώτησεν αὐτοὺς Ἀραβιστὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καταστημάτων μαθὼν δὲ καὶ ἐκ σώματος αὐτῶν τὴν ῥαδιουργίαν, καὶ ὑπερξέσας τῷ θυμῷ, πέμπει ἓνα τῶν αὐλικῶν Ἀξιωματικῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ, σφραγίζει αὐτὸς κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Σουλτάνου τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον, λαμβάνει τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν τούτου, καὶ τινὰς μεθ' αὐτοῦ Φραγκισκάνους καὶ ἐπανέρχεται. Δικάζονται, κατὰ προσταγὴν, τῷ 1037 τοῦ Χιζρὲ, ὅτε Πατριάρχης καὶ οἱ Φραγκισκάνοι ἐνώπιον πρῶτον τοῦ Σσεχουῖσλάμ καὶ τῶν δύο Καδιουλασκέρ, ἐπομένως καὶ εἰς τὸ Βασιλικὸν βῆμα καὶ κατὰ τὰ ὑψηλὰ θεσπίσματα τοῦ τε Χαλίφου Ὁμερ-Χαττάπ καὶ τοῦ Σουλτάν Σελήμ, Κατακτητῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, δικαιούται ὁ Πατριάρχης, ἐγχειρίζονται αὐτῷ αἱ κλεῖς τοῦ ἁγίου Σπηλαίου, καὶ κατὰ τὸ γεγόμενον παρὰ τῶν ῥηθέντων τριῶν Κριτῶν τῆς διαφοράς Ἰλάμι, ἐκδίδεται τὸ ἐπίσημον ἐκεῖνο (1047=1638) Χάττι-Σσερίφ, τὸ ὁποῖον μὴ χωνεύων ὁ Λιβελλογράφος, ἐστράπη εἰς ἀνσιδεῖς κατηγορίας, τιμῇ ἀνδρὶ μὴ προπούσας, αἰσχρορῆμονων, ὅτι τῇ θυσίᾳ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων τῶν Γραικῶν κατωρθώθη.

Ἐξακολουθῶν αὐτὸς τὰς διαβολὰς, λέγει· οἱ Γραικοὶ μὴ εὐχαριστηθέντες εἰς τὰς κατὰ τοῦ ὑστάτου τούτου ὁρισμοῦ ἀρπαγὰς τῶν ἁγίων Τόπων, διαβάλλουσιν, ὅτι οἱ φράγκοι μοναχοὶ ὑπέκλεψαν ἀπὸ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ τάφου τὸ σῶμα τῆς Θεοτόκου, πωλήσαντες αὐτὸ διὰ σημαντικῆς ποσότητος χρημάτων εἰς τὸν Πάπαν. Ὁ Πρέσβυς τῆς Γαλλίας Δ. de la Haye ἐπιτυχάνει φερμάνι (1066=1656), δεικνύον τὸ ψεῦδος τῶν Γραικῶν, καὶ διατάττον τὴν παραχώρησιν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης εἰς τοὺς φράγκους, ὡς ἔχοντας δικαίωμα κυριότητος 360 ἐτῶν καὶ ὅμως ἤρπασαν πάλιν ταύτην οἱ Γραικοὶ, κρατοῦντες αὐτὴν μέχρι τῆς σήμερον.

Ἀπάντησις.

Οὐδέποτε οἱ Γραικοὶ, οἱ εἰδότες τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἠδύναντο νὰ προσάψωσι τοιαύτην διαβολήν, ὡς πιστεύοντες, ὅτι τὸ τῆς Θεομήτορος ἐνταφιασθὲν Σῶμα, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἔτι τῶν Ἀποστόλων, ἐδοξάσθη μετατεθεῖν, καὶ ὑπελείφθη ἐκ-

τοτε ὁ τάφος κενός· καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ Μουσουλμάνοι τιμῶσι τὸν τάφον τῆς Μεριέμ-Ἀνᾶ (Μαρίας Μητρός), καθὼς καὶ τὸ τῆς Γεννήσεως Σπήλαιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ὕρους τοῦ Ἐλαιῶνος τόπον, ὅθεν ἀνελήφθη, ὑποπτευόμενοι δὲ, ἵνα μὴ οἱ Φράγκοι ἐξ εὐλαβείας μετακομίσωσι τὰς πέτρας τοῦ Μνήματος, δὲν ἐφάνησαν τόσον εὐδιάθετοι, ὥστε νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκτέλεσιν λιτανειῶν καὶ λειτουργίας ἐπ' αὐτοῦ, καθὼς σπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου ἀδιαφοροῦντες. Ἐπάγει ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι οἱ φράγκοι εἶχον δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τοῦ μνήματος τούτου 360 χρόνων· ὑφαιρουμένων δὲ ἀπὸ τοῦ 1656 ἔτους (καθ' ὃ ἐπέτυχεν ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς τὸν ὁρισμὸν) τῶν 360 ἐτῶν, δεικνύεται κατὰ μεταχρονισμόν τὸ 1306 ἔτος· ἀλλ' ἐπειδὴ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους τούτου, οἱ τῆς Αἰγύπτου Δυνασταὶ Μαμλοῦκοι, μετὰ χρόνους δεκαπέντε τῆς τελείας ἀποδιώξεως τῶν Σταυροφόρων τελευταῖον καὶ ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Πτολεμαίδος (Ἄκι), διέσωζον ἀκμαῖον ἔτι ὑπ' ὀργῆς τὸ πάθος καὶ τὸ μῖσος κατ' αὐτῶν, εἶναι ἀπίστευτον τὸ νὰ φρονῇ ὁ Λιβελλογράφος κυριότητα ἁγίων Τόπων καὶ δικαιώματα Λατίνων μοναχῶν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ὅτε οὐδὲ εἰς ἔτι Λατίνος ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχεν. Ἐὰν δὲ προσέθετε πρὸς τοῖς 1306 χρόνοις καὶ ἔτι χρόνους 45, ἤθελε πληρωθῇ τὸ 1351 ἔτος, καθ' ὃ ἐστάλησαν Φραγκισκάνοι τινὲς καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ ὡς προσέπομεν.

Οἱ Γραικοὶ, λέγει, διατηροῦν τὰς ἄλλας αὐτῶν ἀρπαγὰς, μέχρι τῆς ἥς λέγει Συνθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ἄρθρον 33, ἐπὶ Πρέσβειον δὲ Νοεντέλ.

Ἀπάντησις.

Τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίων Τόπων ὅτε φυλλαδιογράφος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Φραγκισκάνοι ἐγκαλοῦσι τοὺς Γραικοὺς ὡς ἀρπαγὰς, καὶ ὅτι μέρος τούτων ἐδυνήθησαν αὐτοὶ νὰ οικειοποιηθῶσι, τὸ δὲ ἄλλο μέρος τῆς ἀρπαγῆς τῶν ἁγίων Τόπων λυποῦνται, ὅτι ἐδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν οἱ Γραικοὶ μέχρι τῆς ἥς λέγει Συνθήκης, ταυτέσιν ὅτε κατὰ τὸ 1671 ἔτος ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Νοεντέλ παραγενόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαρρόησας πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν δῆλωσιν ἐμπεριέχουσαν 32 ἄρθρα ζητημάτων, ἐν οἷς καὶ περὶ τῶν ἁγίων Τόπων. Ἀλλ' ὦ καλοὶ ἀκόλουθοι τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, οὐδεὶς διέσεις τοὺς Γραικοὺς ἀπὸ τῶν προγονικῶν αὐτῶν κτήσεων, τῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Πορθητῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ παραχωρηθεισῶν εἰς αὐτοὺς διὰ προφανῶν ἐπισήμων κυρωτικῶν

θεσπισμάτων, κατὰ δικαίαν εὐθύτητα· οὐδείς ἀποτόμως ὠνόμασεν αὐτοὺς ἄρπαγας τῶν ἰδίων, ἀλλὰ Σεῖς πρῶτοι τὴν λέξιν τῆς ἀρπαγῆς ἀντιστρόφως εἰς αὐτοὺς προσήψατε, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν προκατόχων ὑμῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐβρέθη, καὶ ὡς χριστιανοί, καὶ ὡς ἱερεῖς φιλοξενίας Εὐαγγελικῆς τυχόντες, ἕως οὗ ὑπῆρχεν ἡ τῶν Μαμλούκων Δυναστεία, μέσων συνδρομῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων ὑμῶν στερούμενοι, εἰρηνικῶς καὶ ἀβουλήτως συνεζήτε με τοὺς Γραικοὺς ἡσυχάζοντες, ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΣΤ'. αἰῶνα καὶ ΙΖ'. ὅτε σχέσεις φιλικαὶ ἐν μέσῳ τῶν χριστιανῶν Βασιλέων καὶ τῶν Σουλτάνων Ὁθωμανῶν συνεστήθησαν, τότε δὴ καὶ οἱ αἰδέσιμοι Σεῖς πατέρες, τῆς κατὰ πόθον εὐκαιρίας ἐπιστάσης, ρίψαντες τὸ προσωπεῖον τῆς βεβιασμένης εἰρήνης καὶ ἀγάπης ὑμῶν, ἀνεκαλύψατε τὸ ἐνδύμυχον ὑμῶν μισαλλόθρησκον πάθος καὶ τὸν φθόνον, ὑπερεθίζοντες Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις πρὸς ἀφαιρέσιν ὅλων τῶν ἁγίων Τύπων παρὰ τῆς κατὰ κληρονομίαν νομίμου Κυριότητος πρὸ αἰώνων τῶν Γραικῶν. Ὅθεν καὶ συνέβησαν κατὰ καιροὺς τοιαῦται διαμάχαι καὶ διαδικασίαι, καὶ ἐκδόσεις τοσούτων Σουλτανικῶν ὁρισμῶν. Αἱ δὲ περὶ τῶν ἱερῶν τούτων καταστημάτων, τῶν ὧν ὑπὸ τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν, συζητήσεις, οὐδὲ ἔπαυσαν ἐξακολουθοῦσαι κατὰ δυστυχίαν καὶ μέχρι ἥδη τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος.

Ὁ Πρέσβυς Νοεντέλ, κατὰ τὴν ἐκφρασιν τῶν τότε ἱστορικῶν Συγγραφέων, ἠγάπα τὴν πομπὴν καὶ τὴν μέχρι ἀσωτείας δαφνίαν, καθὼς περ εἰς τὰς ὁμιλίας, οὕτω καὶ εἰς τὰς δεξιώσεις. Ὅτε δὲ ἐπέμενε ζητῶν με ἀπειλὴν τὴν τῶν ἄρθρων ἐπικύρωσιν, ὁ τότε Μέγας Βεζύρης Φαζίλ-Ἀχμέτ Πασᾶς Κιοπρουλῆς ἀπεκρίθη « αἱ πρὸς τοὺς ξένους ἐξασφαλισθεῖσαι ὠφέλειαι παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, οὐδέποτε παρεχωρήθησαν εἰς τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς τὴν γλυκύτητα ». Τῷ 1674 ἔτει ὁ ῥηθείς Πρέσβυς ἠθέλησε νὰ ἐπισκερθῇ τὴν Ἱερουσαλήμ κατὰ προτροπὴν τῶν Φραγκισκάνων· ἅμα δὲ τούτοις εἰς Ἰόππην (Γιάφα) καταπλεύσαντος, φυσιωθέντες οἱ κάλοὶ Φραγκισκάνοι, πρὸς γνῶρισμα τῆς τοῦ προστάτου αὐτῶν ἀφίξεως, προσέβαλον ἐν αὐτῷ τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως τρεῖς τῶν Γραικῶν μοναχῶν, καὶ τοὺς μὲν δύο ἀφῆκαν ἡμιθανεῖς, τὸν δὲ τρίτον ἐφόνευσαν· εἰσελθὼν δὲ ὁ Νοεντέλ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἔπραξε πολλὰ βίαια καὶ σκληρὰ κατὰ τῶν ἐκεῖσε Γραικῶν. Ταῦτα δε μαθοῦσα ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἔγραψε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

(1) Ὁ Πρέσβυς Νοεντέλ ἀναλάβετο τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ ὁδοιπορίαν του ἐπίτηδες, ἵνα μὴ ἀφήσῃ νὰ καταντήσῃ ἀχρηστον τὸ τῆς προστασίας τῶν τῆς

Κατὰ τὸ 1689, ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς δὲ Καστανιέρ, κατὰ τὰς ἐδηγίας του, ἐξηρέθιζε τὴν Ὑψηλὴν Πύλην πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, βεβαιῶν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς αὐτοῦ κηρύξας τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ῥηθέντος Αὐτοκράτορος, μέλλει νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ κέντρον τῆς Γερμανίας με διακοσίας χιλιάδας στρατοῦ· ἡ δὲ ἀγγελία αὕτη χαροποίησεν τὸν τότε Μέγαν Βεζύρη Μουσταφᾶ Πασᾶ Κιοπλουρῆ, ὡς φιλοπόλεμον, συνέδρην αὐτὸν διὰ στενωπάτης φιλίας μετὰ τοῦ Πρέσβεως Καστανιέρ· τὰ ὅπλα τῆς Γαλλίας ἐνεψύχωσαν εἰς αὐτὸν βεβαίως ἐλπίδας, καὶ ὁ ἀντιπερισπασμὸς ἐνέπνευσε τοιαύτην πεποίθησιν, ὥστε κατέπεισεν αὐτὸς τὸν Σουλτάν Σουλεϊμάν τὸν Β'. νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πόλεμον με πολλὴν δραστηριότητα. Ἐπὶ τοιαύτης λοιπὸν εὐαρέστου περιστάσεως, καὶ δεσμοῦ φιλίας τοῦ Κιοπρουλῆ μετὰ τοῦ Πρέσβεως, ἡ περὶ τῶν ἁγίων Τόπων ζήτησις δὲν εὔρεν ἀντίστασιν, ἀλλ' ἐτοίμην ἐκτέλεσιν. Ὅθεν ὁ Βεζύρης σπεύσας προθύμως ἐφιλοδώρησεν εἰς τὸν Καστανιέρ τὸν κατὰ τὸ 1690 ἔτος ὁρισμὸν, διακελεύοντα, ἵνα ἔχωσιν οἱ Φραγκισκάνοι εἰς τὰς λιτανείας αὐτῶν τὰ πρωτεῖα, τοὺς δύο Τρούλλους καὶ τὰς Καμάρας ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, τὴν Ἀποκαθήλωσιν, τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, νὰ λειτουργῶσιν ἐπὶ τοῦ Ἀγίου Τάφου, τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον μετὰ τῶν κλειδῶν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοιούτων δὲ αἰείποτε πολεμικῶν περιστάσεων καὶ ἀναγκῶν ἄλλων πολιτικῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καιροφυλακτοῦντες οἱ εἰς Γαλατᾶ πέρα εἰς τὸν Ξενῶνα (hospice) τῆς ἁγίας γῆς (τουτέστι τῆς Ἱερουσαλήμ) λεγόμενον διαμένοντες Φραγκισκάνοι, οὐ παύουσιν ὑπερεθίζοντες τὰς Πρεσβείας, καὶ μᾶλλον τὴν τῆς Γαλλίας, πρὸς ἐκδοσιν ὁρισμῶν ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν ἁγίων Τόπων παρὰ τῶν ἀρχαίων πρὸ αἰώνων κατόχων τῶν ἱερῶν τούτων Καθιδρυμάτων Γραικῶν· ὅσους δ' ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν ὁρισμοὺς, τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἱστορίας, θλίβοντες καὶ στενοχωροῦντες διὰ τῶν Πρεσβειῶν ἐπὶ

Γαλλίας Βασιλέων δικαίωμα· ἀλλ' αὐτὸς μᾶλλον ἐξησθένισεν ἢ ὑπεστήριξε τὸ τοιοῦτον προνόμιον. Παραχωροῦντος αὐτοῦ εἰς τοὺς Λατίνους πολλοὺς τῶν ἁγίων Τόπων, κατεχομένων παρὰ Γραικῶν, ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, με ἐν ἐφωδιασμένῳ Χάτι-Σερίφ, παρῆρσιόσθη (1675) εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει τότε βασιλικὸν βῆμα, διαμαρτυρούμενος κατὰ τῆς γενομένης ἀρπαγῆς παρὰ τῶν Λατίνων καὶ παρὰ τοῦ Νοεντέλ· τῇ δὲ δυνάμει τούτου τοῦ Αὐτογράφου, οἱ Γραικοὶ ἐπέτυχον ἕτερον, τὸ ὅποιον βασιζόμενον πρὸ τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Δ'. ἀνεφέρετο καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ, ἐπικύρωσεν εἰς τοὺς Γραικοὺς τὴν τε κατοχὴν τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Τάφου, τῆς Βηθλεὲμ, τῶν κλειδῶν καὶ Λυχνίων.

περιστάσεων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν τὸ Ὑψηλὸν Ὀθωμανικὸν Κράτος, τούτους κατώρθωσαν. Ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ Μουσταφᾶ Κιουπρουλῆ δύο Βεζύριδων Ἱμπραῖμ καὶ Σουλεϊμάν, ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Μ. δὲ Γιραρδὲν ἐπαναλαβὼν τὸ ζήτημα τοῦ πρὸ αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ἀγωνισθεὶς, ἵνα ἡ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐπιτήρησις δοθῇ εἰς τοὺς μοναχοὺς Λατίνους, οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ κλίνη εἰς τοῦτο τὸν Μέγαν Βεζύρην Σουλεϊμάν Πασᾶ. «ὡς ζητοῦντες, ἔλεγεν, οἱ φράγκοι ὑπέρογκα καὶ ἀδύνατα, καίτοι ὑποσχόμενοι νὰ πολεμήσωσι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Σουλτάνου Αὐθέντου μου, » 1687=1097. Ἐπέτυχε δὲ ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς τοῦτο μόνον, τὸ νὰ ἀννακαινίσῃ τὴν ἐν Γαλατᾷ Ἐκκλησίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπομένως ἐπὶ Κιουπρουλῆ, διὰ τὴν σύμπτωσιν τῆς τε ὑπισχνουμένης, ὡς ἐρρέθη, συμμαχίας τῶν Γάλλων, καὶ τῆς φιλοπολέμου διαθέσεως τοῦ Βεζύρου τούτου, ἐξεδύθη ὁ κατ'ἐπιθυμίαν ῥηθεὶς ὁρισμὸς 1690=1101, εὐγνωμονῶν ὁ Κ. Βορὲ ὑπερεπαινεῖ τὸν Κιουπρουλῆ, ἐξ ἐναντίας δὲ μὴ εὐχαριστούμενος εἰς τὴν ἀνωτέρω μνησθεῖσαν ἀπόκρισιν τὴν συνετὴν καὶ πρόσφορον τοῦ Μεγάλου Βεζύρη Ῥαγίπ Πασᾶ, πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Γαλλίας τὸν στενοχωροῦντα αὐτὸν πρὸς ἔκδοσιν ἀδίκου ὁρισμοῦ, ψέγει αὐτήν, ὡς ἐπαναλαμβανομένην δῆθεν καὶ τὴν σήμερον παρὰ τῶν μεγάλων Ὑπουργῶν, ἡγορασμένων εἰς προστασίαν τῶν Γραικῶν.

Ταύτης δὲ δραξάμενοι τῆς τοῦ ῥηθέντος 1690 ὁρισμοῦ ἐκδόσεως, λαβῆς, συνέτριψαν τὸ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Βηθλεὲμ Εἰκονοστάσιον, κατέσκαψαν τὴν ἐν τῇ στοᾷ πρὸ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἁγίαν Γράπεζαν, διεκλήρυξαν, ὅτι ἐκρεμάσθη ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διεσάλπισαν πανταχοῦ τὴν νίκην αὐτῶν.

Πρὸς δὲ ἀναίρεσιν τούτου τοῦ ἐκ συμφώνου τοῦ Πρέσβευς Καστανιέρ καὶ τοῦ Βεζύρη Μουσταφᾶ Πασᾶ Κιουπρουλῆ ἐκδοθέντος ὁρισμοῦ, ἕτερος ὁρισμὸς τοῦ Σουλτάν Μουσταφᾶ τοῦ Β' ἐκδοθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει 1109=1698, ἀπονεινόμενος πρὸς τὸν Ἡγεμόνα καὶ τὸν Κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διαλαμβάνει, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἐξουσίαν ἄπ' ἀρχῆς τὸν τε Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἅπαντα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Προσκυνήματα, καὶ ἐπρώτεον εἰς αὐτὰ, κατὰ τὰ εἰς χειρας αὐτῶν ἰσχυρὰ ἱερά ἔγγραφα ἄλλα κατὰ τὸ 1101 ἔτος ἐδόθη τοῖς Φραγκοκαλογήροις ὁρισμὸς παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κιουπρουλῆ Μουσταφᾶ Βεζύρη ἐναντίως εἰς τοὺς τῶν Ῥωμαίων τοιούτους ὁρισμοὺς ἄλλ' αὐτοὶ οἱ Φραγκοκαλόγηροι μὴ ἀρκούμενοι ἐξητήσαντο τὸ νὰ ἐπισκευάσωσι τὸν μέγαν Τρούλλον τῆς Ἀναστάσεως, ὅπως διὰ τῆς ἐπισκευῆς οἰκαιοποιηθῶσι τέλεον τὸν μέγαν αὐτὸν Τρούλλον, καὶ μετασκευά-

σωσι τὸν μικρὸν Τρούλλον τοῦ μνήματος κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἑαυτῶν θρησκείας. Προστάττει οὖν, «ὁ μὲν μέγας Τρούλλος μὴ γενέσθω κτῆμα οὐδενὸς διὰ τῆς ἐπισκευῆς, καὶ αὐτὴ γενέσθω παρὰ πάντων, ὡς κοινὸς ὑπάρχων πάντων: ἐν δὲ τῷ ὑποκάτω τοῦ μεγάλου Τρούλλου μνήματι ἐπ' αἰτία ἐπισκευῆς, μὴ γενέσθω οὐδεμία μεταβολή, διότι ὑπάρχει κοινὸν Προσκύνημα (1). » Οἱ μὲν τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες εἰς τοὺς ἑαυτῶν ὁρισμοὺς, καίτοι ἀνομολογοῦντες τὴν κτῆσιν ὅλων τῶν ἁγίων Τόπων ἀρχαιοτάτην εἰς τοὺς Γραικοὺς, κατὰ τὰ εἰς χειρας αὐτῶν ἔγγραφα, ἀλλὰ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἄλλων Γενῶν, ὀνομάζοντες τὸν μέγαν αὐτὸν Τρούλλον κοινόν, θέλουσι καὶ τὴν τούτου ἐπισκευήν, πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων οἰκειοποιήσεως, ἐπίσῃ κοινὴν ἄλλ' ὁ Αἰθέλλογράφος ποῦρ νομίμῳ δικαιώματι ἀποτόμως θέλει τὸ νὰ μένωσιν οἱ Λατῖνοι ἀποκλειστικῶς, καὶ μετὰ τὴν ὅπως ποτὲ ἐπισκευὴν τοῦ Τρούλλου, ἰδιοκτῆται τούτου; Βέβαια νόμῳ βιαίῳ, νόμῳ, ὡς ἐλπίζει, τοῦ ἰσχυροτέρου.

1757, Ἀπριλίου 2: συνέβη, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ἡ ἐφεξῆς βιαιοπραγία. Πολλαὶ χιλιάδες Γραικῶν προσκυνητῶν κατ' ἀρχὰς τῆς νυκτὸς ἐπέπεσον ἐπὶ τὸ πρὸ τῆς θύρας τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐγειρόμενον κατ' ἔτος εἰς τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν ὑπὸ τῶν Φραγκισκάνων μεγαλοπρεπὲς θυσιαστήριον, κατέρριψαν τὰς ἐπ' αὐτὸ ἀργυρᾶς λυχνίας καὶ ἄλλα χρυσὰ σκεύη καὶ διήρπασαν αὐτὰ: προσέδραμον εὐθὺς εἰς τὸν Καδὴν, καταμαρτυροῦσι τῶν φράγκων, ὡς αἰτίων τῆς τοιαύτης διεγέρσεως ὁ Καδὴς ἐκδίδει Ἰλάμι, τὸ ὅποιον ἔπειτα, λέγει, διεφύσατον. Ὁ Πρέσβυς δὲ Βερζέν μαθὼν τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, ἐξεζήτησεν ἱκανοποίησιν τοῦ ἐγκλήματος ὁ Ῥαγίπ Πασᾶς Μέγας Βεζύρης τότε, ἄνθρωπος ἄξιος μὲν, ἀλλ' ἄπληστος, πρὸς χάριν τῶν Γραικῶν, οὐ μόνον ἀπεσιώπησε τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἔδωκε καὶ εἰς αὐτοὺς ὁρισμὸν, δι' οὗ κατέσχον τὰ ἱερά Καταστήματα.

Ἀνασκευή.

Ὡ πόσον οἱ καλοὶ οὗτοι Φραγκισκάνοι βαρέως ἁμαρτάνουσιν!

(1) Τὸ μικρὸν τοῦτο ἐπὶ τοῦ Παναγίου Μνήματος Τρούλλαιον, μὲ ὅλον τὸ ἐπὶ ὑπάρχει κοινόν Προσκύνημα, ἀλλὰ κατὰ δύο Αὐτογράφους ὁρισμοὺς τοῦ Σουλτάν Αἰμέτ. τὸν μὲν 1131=1719 ἐκδοθέντα, τὸν δὲ 1132=1720, ἡ τούτου ἐπισκευὴ ὅμως ἐπιτάττουσιν, ἵνα γένηται παρὰ μόνων τῶν Γραικῶν [ὡς ἀρχαιότερον τὸ Μνῆμα εἰς αὐτοὺς ἀνήκον], καὶ οὐ παρ' ἄλλου Γένους, ἀλλ' αἱ πέτραι αὐτοῦ καὶ τμήματα γένωσι μὴ ἀφαιρεθῆτωσαν, ἢ ἀλλαχθῆτωσαν, διὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλ' οὕτω τμήματα ἐπισκευασθῆτωσαν.

μεταποιοῦντες καὶ μεταπλάττοντες τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, ἀποδιδόντες, πρὸς ἀποφυγὴν φόγου καὶ κατηγορίας, εἰς τοὺς Γραικοὺς, τοὺς μὲ θερμοτάτην εὐλάβειαν ἀπερχομένους εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων Τόπων, ὅτι αὐτοὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὃν ὑπερβαλλόντως τιμῶσι καὶ σέβονται, διήγειραν τὴν ἣν λέγει βιαιοπραγίαν καὶ ἀρπαγὴν! Οὐχ οὕτως, ὡς ὁ Λιβελλογράφος παραμορφῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ προσάπτων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τὸ κακούργημα πρὸς τοὺς Γραικοὺς ὑπὸ ἀκατασχέτου πάθους, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα συνέβη οὕτως, ὡς κατὰ τὰ ἔγγραφα τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἱερουσαλὴμ. βοᾷ ἡ ἀλήθεια. Οἱ καλοὶ οὗτοι μονασταὶ πέρας μὴ βλέποντες τῆς αἰεὶ διαπαντὸς ἀνησυχούσης αὐτοὺς ὅλων τῶν ἁγίων Τόπων κατακτήσεως, καὶ διεκδικούμενοι, συνήγαγον ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βαΐων τοῦ 1757 ἔτους, ἱκανοὺς Καθολικοὺς Ἀραβας, καὶ ῥοπάλοις καὶ ἄλλοις ὀπλίσαντες αὐτοὺς ἀντετάξαντο κατὰ τοῦ Ἱερατείου τῶν Γραικῶν, καὶ αἰφνης ἐπιπεσόντες αὐτοὶ οὐ μόνον διετάραξαν τὴν διὰ Βαΐων τελουμένην, ὡς ἔθος, λιτανείαν, φυγαδεύσαντες τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τὸν Κληρὸν, ἀλλὰ καὶ διήρπασαν οἱ ῥοπαλοφόροι οὗτοι Ἀραβες τοὺς πολυτίμους καλλωπισμοὺς τῶν Γραικῶν, τοὺς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν κοσμοῦντας τὸν Ναὸν (1).

(1) « 1170, Ρετζέπ 15. Χοτζέτιον τοῦ Ἀπδόλλα Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔχον ὑπογραφὰς Μουσουλμάνων καὶ σφραγίδας 67, καὶ διαλαμβάνον, ὅτι ἀνηγγέλθη εἰς τὸ Κριτήριον παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι εἰς τὰς 14 τῆς ἐνεστώσης σελήνης Ρετζέπ πρὸς τὸ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς, ἐκτελούντων τὰ ἔθιμα τῆς αὐτῶν θρησκείας ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, αἰφνης ὤρμησαν κατ' αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν Βηθλεεμιτῶν Ἀράβων τῶν γενομένων φράγκων, τοὺς ὁποίους εἶχον προσεμθάσει εἰς τὸν Ναὸν οἱ Φραγκοκαλόγηροι, μετὰ πετρῶν, ξύλων καὶ ἄλλων ὀπλων, ἐπλήρωσαν τέσσαρας ἐκ τῶν Ῥωμαίων Καλογήρων, ἐξ ἐκ τῶν προσκυνητῶν, καὶ δεκατρεῖς ἐκ τῶν ἐντοπίων, διεσκόρπισαν τοὺς ἄλλους, καὶ ἀπωλέσθησαν ἐκ τῶν βεβλημένων κειμηλίων πρὸς καλλωπισμὸν διὰ τὴν ἐορτὴν, πολλὰ αὐτῶν, [ἅτινα καὶ ἐπαριθμεῖ], ζητοῦντες ἵνα γένηται ἐπιθεώρησις περὶ τούτου ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. Γενομένης λοιπὸν ἀκριβοῦς ἐπιθεωρήσεως, ἀπεδείχθησαν ἀληθῆς ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω ῥηθέντα· ἐφ' ᾧ καὶ ἐγράφη κοινὴ ἀναφορὰ μὲ Ἰλάμιον παρὰ τοῦ Κριτοῦ πρὸς τὸν Γαληνότατον ἡμῶν Σουλτάνον, ὅπως κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ τὸ δίκαιον.

1170, Ραμαζάν, 10 Χοτζέτι τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ διαλαμβάνον, ὅτι ὁ τῶν φραγκοκαλογήρων Δραγομάνος Μιχαὴλ προσκληθεὶς καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ Κριτήριον, ἐμαρτύρησεν, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν φράγκων ἀπωλέσθη εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν νύκτα τοῦ συμβάντος θορύβου.

1170, Σαπὰν 4, Μαρτυρικὸν τοῦ Ναίπη τῆς Ὑόππης (Γιάφα) διαλαμβάνον ὅτι ἀπέθανον δύο προσκυνηταὶ Ῥωμαῖοι ἐκεῖσε ἀπὸ τῶν ἐξ Ῥωμαίων, τῶν πληγωθέντων ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ θορύβου παρὰ τῶν φράγκων.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων Πατριάρχης Ἱερουσολύμων Παρθένιος μαθὼν τὸ συμβάν, ἀνήγγειλεν αὐτὸ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ἐμφανίσας καὶ τὴν τοῦ συμβάντος θορύβου κοινὴν ἀναφορὰν καὶ τὸ τοῦ Κριτηρίου Ἰλάμι, ἣτις δυσηρεστημένη καὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθετικὰς πράξεις τῶν ξένων αὐτῶν καλογήρων, καὶ διὰ τὰς συνεχεῖς ἐξερεθιστικὰς αὐτῶν ἐνάξεις κατὰ Γραικῶν πρὸς τοὺς Πρέσβεις, πρὸς ἐκδοσὶν ὁρισμῶν ἀφαιρούντων παρὰ τῶν ὑπηκόων τῆς Καταστήματα, τὰ ὁποῖα κατεῖχον καὶ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ παραχωρούντων τινὰ τούτων πρὸς τοὺς φραγκοκαλογήρους, χάριν τῆς μεσιτείας, τῆς ὑπερβαινούσης καὶ αὐτὸ τὸ μέτρον τῆς φιλίας, ἠκροάσατο τὰς τοῦ Πατριάρχου προσκλαύσεις καὶ προσεκάλεσεν εἰς διαδικασίαν καὶ τοὺς Φραγκισκάνους καὶ τοὺς Γραικοὺς. Ἐπὶ δὲ ταύτης (διότι ὁ κύριος σκοπὸς καὶ τῆς συμβάσεως ἔριδος καὶ τοῦ θορύβου ἀπέβλεπε παρὰ τῶν Φραγκισκάνων εἰς τὸ περὶ Πρωτείων καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἁγίου Μνήματος), ἀμφότερα τὰ μέρη ἐπιταγέντα παρέστησαν τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν Σουλτανικὰ ἔγγραφα, ἡ δὲ τούτων παράθεσις καὶ παρεξέτασις, ἀπέδειξε τὴν ἀρχαιότητα τῶν δικσιωμάτων, καὶ ὁμοφώνως τὸ Συνέδριον τῶν Δικαστῶν ἀπέφηνε τὰ τῶν Γραικῶν δίκαια, ὡς ἀρχαῖα καὶ ἀκατάλυτα, χωρὶς ὅμως νὰ στερήσῃ καὶ τοὺς Λατίνους τῆς τῶν Προσκυνημάτων μετοχῆς (ἦν καὶ ἄχρι τοῦδε ἔχουσι) καὶ οὕτω, κατὰ τὸ Ἰλάμι τῶν Κριτῶν, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Σουλτάν Ὁσμάν 1170=1757 Χάττ-Σσερίρ διεξοδικώτατον, ἐπαριθμοῦν ὅλα τὰ κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντα παρὰ τῶν Ὁθωμανῶν Σουλτάνων θεσπίσματα καὶ πρὸς τὰ δύο μέρη μὲν, ἀλλὰ τὰ ἐπιμα-

Ἔτερον Χοτζέτι τῆς δοθείσης εἰς τὸ Κριτήριον μαρτυρίας τῶν Βηθλεεμιτῶν Ἀράβων φράγκων.

1171, Τζεματζιούλ-Εβέλ 18. Χοτζέτιον τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἰμπραὴμ διαλαμβάνον, ὅτι μεταπεμφθέντες ἐπὶ Κριτηρίου οἱ Βηθλεεμιταὶ φράγκοι, καὶ ἐρωτηθέντες περὶ τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀναστάσεως ἔριδος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Φράγκων ὁμολόγησαν, ὅτι κατὰ πρόσκλησιν τοῦ τῶν φράγκων Καλογήρων Δραγομάνου παρεγένοντο εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰσῆλθον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως μεθ' ὀπλων, καὶ ἐποίησαν τὴν ἐφόρμησιν κατὰ Ῥωμαίων.

Ἀρκετὸν γνώρισμα καὶ ταῦτα τὰ καταγεγραμμένα εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτηρίου, καὶ διασωζόμενα ἴσα τούτων κεκυρωμένα καὶ εἰς τὰ Πατριαρχικὰ χαρτοφυλάκια, ῥηθέντα Ἐνδεικτικὰ, τὰ ἐξελέγχοντα καὶ ἐκφαυλίζοντα τὰς τοῦ Λιβελλογράφου ψευδεστάτας διαβολὰς, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ βιβλιάριόν του, καὶ δι' ὧν θορυβεῖ μεταπλάττων καὶ διαστρεβλῶν τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων, καὶ ἀγωνίζεται νὰ προσάψῃ ὅλας τὰς ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ραδιουργίας, καὶ ἐναργεστάτας βιαιοπραγίας τῶν δυτικῶν φρατόρων εἰς τοὺς Γραικοὺς.

χόμενα Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐφρέθη, οὔτε πρὸς τοὺς Γραικοὺς, οὔτε πρὸς τοὺς Λατίνους ἐπὶ κτήσει αὐτῶν καὶ κυριότητι, κατ' αὐτὸ τὸ Αὐτόγραφον, ἀλλ' εἰς χρῆσιν μόνον, προσκύνῃσιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν ἐθίμων. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς Καλογήρους τῶν Γραικῶν ἐδόθησαν ὡς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, πρὸς δὲ τοὺς τῶν Λατίνων καθ' ὑποχώρησιν, φιλικήν· ὅτι τὸ κάθε μέρος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτοῦ μέρος, χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὸ τοῦ ἄλλου, τόσον ἔνδον τοῦ Ναοῦ (Καμαμέ), ὅσον καὶ τῆς Βηθλέεμ· ἀλλ' ὁ Τάφος τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἐξιδιασμένος ὢν εἰς τοὺς Γραικοὺς, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην τῆς Ἱερουσαλῆμ.

Δυσανασχετοῦντες πρὸς ταῦτα οἱ Φραγκισκάνοι, λαβῆς δραξάμενοι ἐπὶ Σουλτάν Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. τοῦ ἐκραγέντος κατὰ τὸ 1768 ἔτος ἐν μέσῳ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας πολέμου, ὑπερέβησαν, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ἐπὶ περιστάσεως τοιαύτης, τοὺς ἰσχύοντας τότε Πρέσβεις τινὰς, ὡς συνεργοὺς τοῦ πολέμου, πρὸς ζήτησιν καὶ ἐξουσίαν ὅλων τῶν ἁγίων Τόπων. Ἀλλ' ὁ τότε Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Ἐφραίμ προσκληθεὶς παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς ἀπολογία τοῦ τοιοῦτου ζητήματος, παρέστησε πάντα τὰ Αὐτόγραφα ἀπὸ Σελήμ τοῦ Α'. καὶ τῶν ἐφεξῆς Σουλτάνων μέχρι τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν, ἐπὶ διαφορῶν ἐπεμβάσεων καὶ καταδρομῶν ὑπὸ τῶν Φραγκισκάνων, ἐκδοθέντα, ἐξ ὧν γνωρίσας καὶ ὁ Σουλτάν Μουσταφᾶς τὰ δίκαια τῶν Γραικῶν, ἀπεποιήθη τὰς μεσιτείας τῶν φίλων Πρέσβειων, καὶ ἀνεκαίνισε τὸ τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν δι' ἰδίου αὐτοῦ Αὐτογράφου.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπομένως, οἷς ὁ Λιβελλογράφος λέγει, παροτρύνων διὰ τῆς λογικῆς του τὸ Κραταῖον Δεβλέτι πρὸς ἀφαίρεσιν ὅλων σχεδὸν τῶν εἰς Ἱερουσαλῆμ Ναῶν τῶν Προσκυνημάτων, καὶ ἀπόδοσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς φραγκοκαλογήρους, ἐπάγει, ὅτι τὰ παρὰ τῶν Γραικῶν ἀρπαγέντα καὶ ἀπολεσθέντα, ἑκατοντάκις εἰπώθησαν καὶ ἐγνωρίσθησαν, ὅτι καὶ ταῦτα, τὰ ὅποια ἔχουσι καὶ κατακρατοῦσιν οἱ Γραικοί, εἰσὶν ἰδιοκτησίαι τῶν φράγκων Φρατόρων, τῶν ὁποίων καὶ ἦσαν φύλακες διὰ τοσούτων αἰώνων, τὰ συνετήρησαν τὰ ἐπεσκεύασαν, τὰ ἠγόρασαν ἐπανειλημμένως οὐ μόνον διὰ χρυσοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν.

Ἀπάντησις.

Εἰπώθη ἀνωτέρω, ὅτι οἱ Φραγκισκάνοι σταλέντες ἀπὸ Ῥώμης ἦλθον εἰς Ἱερουσαλῆμ (753 Χριστῶ 1351), καὶ τῇ ἐγγυήσει τοῦ τότε Ἱεροσολύμων Λαζάρου πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου

Μαμλούκους, μόλις κατεπείσθησαν διὰ τὸ πρὸς τοὺς φράγκους κατὰ διαδοχὴν ἄσπονδον μῖσος, νὰ δεχθῶσιν αὐτοὺς· ὅτι αὐτοὶ μὴ ἔχοντες οὔτε ἴδιον οἶκημα, ὡς ξένοι, οὔτε Ἐκκλησίαν, κατὰ θερμὴν αὐτῶν αἵτησιν ἐδόθη παρὰ τῶν Πατριαρχῶν πρὸς αὐτοὺς ἡ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλῆμ ἁγία Σιών, διότι ἐντὸς τῆς Πόλεως σφοδρῶς ἦτον ἀπεμποδισμένον τὸ νὰ κατοικήσωσιν, ὡς φράγκοι καὶ ὑποπτοὶ ὅτι ἐπαπειλούμενοι νὰ ἀποδιωχθῶσιν ἀπὸ τῆς Σιών, ἐσκόπευον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Πόλιν, ὅτι τοῦτο ἀκούσαντες οἱ Μουσουλμάνοι συνῆλθον ἅπαντες εἰς τὸ Κριτήριον, καὶ εἶδον με ποίας σκληρὰς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεις ἐδέσμευσαν τοὺς Φραγκισκάνους πρότερον, κατὰ τὸ γενόμενον ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον Ἰλάμι παρὰ πάντων τῶν Μουσουλμάνων ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου, καὶ οὕτως ἐκλιναν εἰς τὸ νὰ ἐνοικιάσωσι, καὶ μηδαμῶς ποτε νὰ ἀγοράσωσι κτῆμα ἴδιον, τὸ ἐν Ἱερουσαλῆμ Μοναστήριον Δερ-Ἀμουδ λεγόμενον (Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ποτὲ, καὶ τανῦν τοῦ ἁγίου Σωτῆρος καλούμενον παρ' αὐτῶν), καὶ τούτου τὸ ἐνοικιαστήριον γράμμα ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῶν Μουσουλμάνων, ἀνὰ ἑκατὸν φλωρία Σουλτανικά κατ' ἔτος πληρωτέα, ἐγένετο ἐπὶ Κριτηρίου 966 Χριστῶ. Τοῦτο δὲ τὸ ἐνοικιαστήριον ἐγγράφον σώζεται μέχρι τοῦτου πρὸς ἐνδειξιν, καὶ φήμωσιν τῶν λογοδιαόροιων τοῦ Λιβελλογράφου· διότι ὑπ' ὄψιν θετικῶν πραγμάτων καὶ ἐγγράφων, τὸ νὰ φωνορᾷ, ὅτι τὰ ἱερά προγονικά τῶν Γραικῶν Καταστήματα, τὰ καὶ ὑπὸ τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου (κατὰ τὰ διασωζόμενα αὐτῶν θεσπίσματα), καὶ ὑπὸ τοῦ Κατακτητοῦ ὕστερον τῆς Ἱερουσαλῆμ Σουλτάν Σελήμ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν κυρωθέντα δι' Αὐτογράφων πρὸς τοὺς οὓς εἶχον πάντα ἀνεξαιρέτως Γραικοὺς, ἦσαν δι' αἰώνων αὐτὰ ἰδιοκτησίαι τῶν δυτικῶν Φρατόρων, εἶναι φαντασία τοῦτο νοός, εἶναι αὐτόχρημα χίμαιρα, εἶναι πλάσμα καὶ ἀπάτη.

Ἡ Πόρτα, λέγει ὁ συλλαδιογράφος, 1802, χάριν τοῦ Πρέσβεως τῆς Δημοκρατίας Βρούν ἀπέδωκε τὸ Σπήλαιον τῆς Γεθσημανῆς.

Ἀπάντησις.

Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου ἐξισασθέντες οἱ Γάλλοι μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας, ἐζήτησαν παρ' αὐτῆς ἄδειαν διὰ νὰ ἐπισκευασθῶσι παρὰ τῶν Φραγκισκάνων τὸ τε Κουβούκλιον τοῦ Ἁγίου Τάρου καὶ ἄλλα τοῦ Ναοῦ μέρη καὶ τὸ ἐν Γεθσημανῇ Σπήλαιον. Παραλλάξαντες δὲ, τῇ εἰσηγήσει τῶν Φραγκισκάνων, τὰς ὀνομασίας τῶν μερῶν, ὑπάτησαν τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, καὶ ἔλαβον

τὸν περὶ ἐπισκευῆς ὁρισμόν. Ἄλλ' ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἄνθιμος παρέστησε τὴν ἀπάτην, καὶ κατώρθωσε νὰ ἀνακληθῇ ἡ πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους δοθεῖσα περὶ ἐπισκευῆς ἄδεια, καὶ νὰ κωλυθῶσι τῆς τοιαύτης πράξεως, ἣν ὁ Λιβελλογράφος, ὡς ματαιώσασαν τὸν σκοπὸν, ὑπ' αἰσχύνης οὐδὲ ἀναφέρει. Τὸ δὲ Σπήλαιον, ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, κατὰ τὸν ἱερὸν Ματθαῖον, προσευχήθη πρὸ τοῦ Πάθους, προέβαλον ἐξουσιάσαντες, καὶ διέμεινεν εἰς χεῖρας αὐτῶν.

Ψεύδους Πρότασις.

1808, Σεπτεμβρίου 30 (Ὀκτωβρίου 12), πῦρ ἐβλήθη ἐπὶ σκοπῷ παρὰ Γραικῶν εἰς τὸν μέγαν Τρούλλον τοῦ ἁγίου Γάφου. Ἐγνώριζον αὐτοὶ, ὅτι οἱ πόροι τῶν τῆς ἀγίας γῆς Φράγκων μοναστῶν κατ' ἐκείνους τὸν καιρὸν εἶχον ἐλαττωθῇ, ὅτι δὲν ἔδυναντο νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀνοικοδομήν, καὶ ὅτι ἀναδεχόμενοι οἱ Γραικοὶ ταύτην, δύνανται νὰ λάβωσι κατὰ τὰς ἀντιποιήσεις των ἰδιοκτησίας δικαίωμα, τὸ μηδέποτε δεκτὸν γενόμενον. Οὐ μόνον λυπούμεθα, λέγει, διὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἀποποίησην, προελθοῦσαν ἀπὸ δύο τρόπων τῆς τε Πόρτας καὶ τοῦ Πρέσβευς Σεβαστιάνου, ἀπατηθέντες ἢ παιχθέντες κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην παρὰ τῶν μεσολαβησάντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ Ναοῦ κακόζηλον, ὡς διασφείραντες καὶ ἀχρειώσαντες τὴν ἀρχαίαν κατασκευὴν τοῦ οἰκοδομήματος διὰ τοῦ ἐκ Μιτυλήνης αὐτῶν Ἀρχιτέκτονος, κατέστρεψαν τὸ ὥραϊον μόνσφωμα τοῦ Τρούλλου, ἀνεγερθὲν 1558 ἀπὸ φιλοδωρημάτων τῶν τῆς Ἰσπανίας Βασιλέων, καὶ ἐπομένως παρὰ τῶν Φραγκισκάνων 1669 καὶ 1719. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Μνήματος μικρὸν Τρουλλαῖον ἐπεκαλύφθη μὲ μάρμαρα κοινὰ καὶ ἄκομψα διὰ νὰ κρύψῃ τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφάς. Τὸ πῦρ ἀνέτρεψε τὸν Γολγοθᾶ, τὸ κοίλωμα, ἐν ᾧ ἐπάγη ὁ Ἱμῖος Σταυρὸς, ἀνεσπάσθη, τὸ δὲ πλοῖον τὸ μεταφέρειν αὐτὸ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐναυάγησε.

Μετὰ τὰς τοιαύτας καὶ ἄλλας καταστροφὰς συκοφαντιῶν, διαβολῶν καὶ ὕβρεων, μὲ τὰς ὁποίας εἶναι πλήρης ὁ Λίβελλός του κατὰ Γραικῶν, ἐπάγει· ὅτι ἡ τοῦ τοιούτου κακούργηματος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς καταμηνύει εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν, ἄγνοια, δύναται αὐτῇ μόνῃ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν ὑπομονήν της.

Μαινόμενος ὁ Λιβελλογράφος ὑπὸ ἀκρατήτου πάθους, διαστρέφει κακοβούλως τὰ πράγματα, δολιεύεται ἐθελοκάνκως τὴν ἀλήθειαν, μεταπλάττει τὸ γενόμενον ἐπιβούλως, κρύπτει χαριζόμενος τοὺς καταρλέξαντας τὸν ἱερὸν Ναὸν, καὶ ἀποδίδωσι παραλόγως τὸ κακούργημα πρὸς τοὺς Γραικοὺς· ἀλλὰ ἀπατᾶται καὶ αὐτὸς καταρεύγων εἰς τοιαύτας ψευδοτροπολογιῶν διαβολὰς, δι' ὧν πονηρεῖται μὲ ποῖον αἰσχρότερον ἔγκλημα δύναται ἔτι νὰ καταστήξῃ τοὺς Γραικοὺς, ἀποκαλῶν τέλος πάντων αὐτοὺς καὶ ἐμπρηστὰς τοῦ Ἱερωτέρου παρὰ Χριστιανοῖς Ναοῦ, πρὸς αὐξήσιν μίσους κατ' αὐτῶν, καὶ ἐπίτευξιν ταχεῖαν τοῦ ζητήματός του. Καὶ πρῶτον, οἱ Γραικοὶ οὔτε ἐγίνωσκον, οὔτε ἔμελεν εἰς αὐτοὺς νὰ μάθωσιν, ἐὰν οἱ τῶν Φραγκισκάνων χρηματικοὶ τότε πόροι εἶχον ἐλαττωθῇ, οὔτε ἀνάγκην εἶχον νέου Τίτλου δικαιώματος ἐπὶ τῆς πατρῴας καὶ γνησίας αὐτῶν ἰδιοκτησίας.

Οἱ Γραικοὶ, ὡς τροπολόγε, τὸν τῆς Ἀναστάσεως ἱερώτατον Ναὸν τοῦτο τὸ τῆς εὐκλείας τῶν Πραγόνων αἰτῶν εὖχος καὶ ἀγλαΐσμα, τοῦτο τὸ διὰ δεκαπέντε ἔτη αἰώνων καὶ ἐπέκεινα τῆς τε ἄκρας εὐλαβείας αὐτῶν καὶ τοῦ βαθυτάτου Σεβάσματος ἐπέκκαυμα, πυρπολοῦσι, ἢ οἱ Ἀρμένιοι; τοὺς ὁποίους, διὰ τὴν ἀρχαίαν σύμπνοιαν καὶ ὁμόνοιαν τῶν δυτικῶν Φρατόρων σου μετ' αὐτῶν ἐπὶ πάσης περιστάσεως καταδρομῆς κατὰ Γραικῶν, συστελλόμενος νὰ κατονειδίσῃς ὡς ἐμπρηστὰς τοῦ Ναοῦ καὶ αὐτουργοὺς τῆς κακουργίας, προσάπτεις παραλόγως ὑπὸ πάθους τὴν καταστρεπτικὴν βέβηλον ταύτην πράξιν καὶ στυγεράν πρὸς τοὺς μόνους ἐχθροὺς σου Γραικοὺς. Τὸ δὲ ἀποδεδειγμένον καὶ καταφανές, τὸ κατὰ δῆλον καὶ πασίγνωστον ἐπίκροτον τοῦτο τόλμημα, τὸ δι' ἐνιαυτοῦ ὅλου καὶ ἐπέκεινα παρὰ τῶν ὑπερτάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει διορισθέντων Ἐξεταστῶν καὶ Κριτῶν βεβηλωθὲν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Βασιλικοῦ βήματος κριθέν καὶ διαδικασθὲν, καὶ γνωστὸν τῷ Κόσμῳ γενόμενον, ἐὰν ὁ φυλλαδιγράφος αὐτὸς, ἢ κατὰ χάριν, ἢ κατ' ἐμπαθεῖς εἰσηγήσεις ἄλλων, παρεκτραπείς τῆς ἀληθείας ἀποσιωπᾷ, ἅς μάθωσιν οἱ ἀπατηθέντες ὑπὸ τῆς παρεξηγήσεώς του, τίνι τρόπῳ καὶ ἐκ ποίας αἰτίας ὁ πυρπολισμὸς τοῦ Ναοῦ ἐδραματοποιήθη.

Μνησικακοῦντες οἱ Ἀρμένιοι διὰ τὴν κατὰ τὸ 1807 ἔτος ἀποτυχίαν τοῦ κατὰ σκοπὸν αὐτῶν ὁρισμοῦ πρὸς κατοχὴν τοῦ Γολγοθᾶ, τῆς Γεθσημανῆς καὶ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Σπηλαίου τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὔρον μετ' οὐ πολὺ καιρὸν ἀρμόδιον καὶ κατάλληλον, τὴν Ἰπατερίαν τοῦ Ρουτζουκλοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, καὶ τὸν παρ' αὐτῷ δυνάμενον τραπεζίτην ὁμογενῆ αὐτῶν Ἀρμένιον Μανούκην ὄργανον δεξιὸν τοῦ καταχθονίου αὐτῶν βουλευμάτος, καὶ

κατὰ τὴν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς βεβαίωσιν, ἐγένοντο εὐέλπιδες, ὅτι ἀποπερροῦντες τὸν Ναὸν, τῇ δυνάμει τοῦ Βεζύρη Μουσταφᾶ Παΐ-
ρακτάρη καὶ τῷ δραστηρίῳ μέσῳ τοῦ ρηθέντος τραπεζίτου, ἐδύναν-
το νὰ λάβωσι τὴν ἀδειαν τῆς τοῦ Ναοῦ ἀνικοδομῆς, καὶ ἐπὶ τῇ
τοῦ τοιούτου λόγου βάσει νὰ στηρίξωσι τὴν ἐφ' ὅλον τὸν Ναὸν αὐ-
τῶν κυριότητα, διὸ καὶ ἐχώρησαν εἰς τὴν πράξιν τοῦ κακουργί-
ματος ὡς ἐξῆς. Ἐνέκλεισαν εἰς τὸν Ναὸν δύο ἀτάκτους ἐξ αὐτῶν
ἐπὶ σωφρονισμῷ δῆθεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπέτρεψαν μυστικῶς τὴν
ὀλέθριον ἐκτέλεσιν· διὸ καὶ κατὰ τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1808, ἡμέ-
ρᾳ τετάρτῃ, ὥρᾳ ἐνάτῃ τῆς νυκτὸς, ἀνήσθη τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς τραπέ-
ζης, τῆς εἰς τὰ Κατηγούμενα τοῦ Ναοῦ δεξιόθεν κειμένης Ἐκκλη-
σίας τῶν Ἀρμενίων. Εἶδον τὴν φλόγα οἱ ἐν τῷ Ναῷ Γραικοὶ καὶ
Λατῖνοι μονασταὶ, ἔδραμιν εἰς κατάσβεσιν, ἀλλ' οἱ Ἀρμένιοι ἐμ-
πόδισαν τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν, λέγοντες, ὅτι αὐτοὶ ἐξικανοῦσι πρὸς
ἀπόσβεσιν τοῦ πυρὸς, ἀλλ' ἡ φλόξ προχωρήσασα καὶ ὀρμητικω-
τέρα γενομένη, ἐκ τῶν ὧν ἐνέχεον ἐλαιωδῶν ρευστῶν οἱ Ἀρμένιοι,
ἐγένετο ἀκατάσχετος. Ἐν δὲ τούτῳ, ἐν ὧσιν νὰ δοθῇ ἡ εἰδήσις
πρὸς τοὺς κατέχοντας τὰς κλεῖς τοῦ Ναοῦ θυρωροὺς Μουσουλμάνους,
νὰ ἔλθωσι νὰ ἀνοίξωσιν, ὁ Ναὸς μετεβλήθη ὅλος εἰς κάμινον πυρὸς·
καὶ οὕτω κατηναλώθησαν ἐν διαστήματι τριῶν ὥρῶν, τὰ τε οἰκή-
ματα τῶν Ἀρμενίων, ὁ μέγας Τρούλλος, ὁ Γολγοθᾶς καὶ τὸ Κα-
θολικὸν τοῦ Ναοῦ τῶν Γραικῶν. Τοῦ δὲ ἱεροῦ Κουβουκλίου τοῦ ἐπὶ
τοῦ ἁγίου Γάρου συνεθλάσθησαν οἱ περὶ αὐτὸ μικροὶ τε καὶ μεγά-
λοι Κίονες ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ κατέπεσαν, διασωθέντος θαυμαστῶς
τοῦ ἁγίου Ἀντροῦ, ἐν ᾧ ὁ Γάρος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, μεινάσκει
ἀβλαβὺς τῆς ξυλίνης αὐτοῦ θύρας. Καὶ ὁ μὲν Ναὸς οὗτος ὁ ἀρ-
χαῖος καὶ ἀξιοσέβαστος, πρὸς λύπην παντὸς Χριστιανοῦ, ἐπυρπολήθη,
ἡ δὲ ἐλπίς τῶν ἐμπρηστῶν, κρίσει δικαία Θεοῦ, κακῶς καταστρα-
φέντος τοῦ προστάτου αὐτῶν, ἐματαιώθη.

Περὶ μὲν τῆς ἥς ἀναφέρει ὁ Λιβελλογράφος ἐπισκευῆς τοῦ με-
γάλου Τρούλλου, οὐδὲν ἄλλο γνωστὸν κατὰ τὰ ὑπομνήματα, εἰμὲν
ὅτι κατεσκευάσθη αὐτός, κατερειπωθεὶς ὑπὸ βροχῶν καὶ ἐκ τῶν
σταλαγμῶν, κατὰ τὸ τῆς ἀδείας Χοτζέτι τοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ
Κριτοῦ Ἀπιδρᾶχίμ. Μουλᾶ 942=1535 παρὰ τοῦ Πατριάρχου
Γερμανοῦ· καὶ πάλιν 1131=1720, διὰ τὴν ἣν ἐνεδείξατο προθυ-
μίαν ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Μαρκι-δὲ-Βονάκ, ἀπαλλάξας ἐκ τῆς
αἰχμαλωσίας τῶν Μαλτέζων περὶ τοὺς ἐκτὸν Τόρκους, πρὸς εὐ-
χαρίστησιν ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὁρισμὸς, ἐπὶ ἐπισκευῇ τούτου τοῦ με-
γάλου Τρούλλου, ἐπιτάττων ὅμως, ὅτι ἐπισκευαζόμενον τούτου,
ἐὰν συμβῇ τις βλάβη εἰς τὸ ὑποκάτω τούτου μικρὸν Τρούλλαϊον τοῦ

Μνήματος, γενέσθω ἡ τούτου ἐπισκευὴ παρὰ Ῥωμαίων. Συγχρόνως
δὲ ἐδόθη καὶ ἕτερος ὁρισμὸς τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ,
διακελεύων, ὅτι κἂν τρίμματα γένωσιν αἱ πέτραι τούτου τοῦ μι-
κροῦ Τρούλλου τοῦ Μνήματος, ἄνευ ἀφαιρέσεως, ἐκ τούτων πάλιν
παρὰ Γραικῶν ἐπισκευασθῇτω.

Περὶ δὲ τοῦ ἐν Γολγοθᾶ κοιλώματος, ἐν ᾧ ἐπάγη τὸ τοῦ Σταυ-
ροῦ Ξύλον, ὅτι ἀνеспάσθη παρὰ Γραικῶν, καὶ μετακομιζόμενον
εἰς Κωνσταντινούπολιν, ναυαγίσαντος τοῦ πλοίου, ἀπώλετο, ἀπο-
στυγοῦντες τὴν τῆς Ἱερουσαλίας ταύτης διαβολὴν, ὡς ἀσύστατον
ὅλως καὶ ἀνύπαρκτον, ἀνακηρύττομεν τοῦτο, ὃ γράφει ὁ Λιβελλο-
γράφος, ὡς σόφισμα πονηρίας, τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις, πρὸς
κατηγορίαν διέπλασε.

Περὶ δὲ τοῦ ὅτι ἐπὶ τῆς ἀνικοδομῆς τοῦ Ναοῦ, ὡς λέγει, ἡρα-
νίσθησαν ἐπίτηδες ὅλα τὰ σημεῖα, ὅσα ἤγειραν οἱ φράγχοι, καὶ
ἐξηλείφθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ, αἱ δυνάμουςαι τὸ δικαίωμα τάχα τῶν
φράγκων, ὁμολογοῦμεν, ὅτι τοιαῦτα ὑπολαμβάνόμενα σημεῖα
οὐκ ὑπῆρχον ἐν τῷ Ναῷ, ὡς κραυγάζει ὁ Κ. Βορέ· οὐδεμίαν γὰρ
ἀνάγκη ἦν νὰ ἐγερθῇ τι εἰς τὸν Ναὸν, ὡς ἐλλεῖπον, διότι οἱ Σταυ-
ροφόροι εὗρον αὐτὸν νεωστὶ καλῶς ὠκοδομημένον καὶ εὐπρεπέστατα
κεκαλλωπισμένον παρὰ τῆς τῶν Αὐτοκρατόρων μεγαλοδορίας, ὡς
προειπώθη. Καὶ ἐὰν τοιαῦτα περὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάρου
μικρὸν Κουβούκλιον σημεῖα καὶ ἐπιγραφαὶ τῶν Λατίνων, ἔστω,
ὑπῆρχον, διὰ τί ἐσιώπησαν ταῦτα καὶ παντελῶς δὲν ἀνέφερον οἱ
τοσοῦτοι περιηγηταὶ τῶν Εὐρωπαίων, οἱ κατὰ τὸν δέκατον πέμ-
πτον, δέκατον ἕκτον, δέκατον ἑβδομὸν αἰῶνα καὶ καθ' ἑξῆς τήν τε
Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν Ναὸν καθιστορίσαντες καὶ περιγράψαντες;
Ἐξ ἐναντίας δὲ σημεῖα προφανῇ καθωρῶντο εἰς τὸν Ναὸν καὶ τὸν
πρώτον Κτιτόρων τούτου, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπισκευασάντων
τὸν παθόντα Ναὸν καὶ ἐξωραϊσάντων Αὐτοκρατόρων τῆς Κων-
σταντινουπόλεως, καὶ αὐτοῦ ἔτι τὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου
ἐκτυπον διὰ λαμπρῶν μωσίων καθωρᾶτο ἐπὶ μιᾷ τῶν ἀψίδων τοῦ
Γολγοθᾶ, ὃν παθόντα ὑπὸ τῶν Περσῶν, μεγαλοπρεπῶς κατὰ 627
ἔτος ἀνεκαίνισεν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ὑπομνή-
ματα τῆς εὐλαθείας τῶν Βυζαντινῶν Βασιλέων, τὸ πῦρ τῶν Ἀρ-
μενίων, κατὰ δυστυχίαν, κατέστρεψεν.

Ἀναφέρει ὁ Λιβελλογράφος τὸν Πρέσβυν δὲ Λατοῦρ Μοδούργ,
ὡς ἐνεργήσαντα ὁρισμὸν κατὰ τὸ 1811 ἔτος· ἀλλ' αἱ τότε περι-
στάσεις ἦσαν δειναί, διὰ τὸν ἀνακινούμενον καθ' ὅλην τὴν Εὐ-
ρώπην σάλον καὶ τάραχον κραταῖον ὑπὸ τῶν ὀπλῶν τοῦ Ναπο-
λέοντος· ὅθεν ὑπὸ τοιαύτης χαλεπῆς περιστάσεως ἐπειγομένη ἡ

Ἡ ὕψηλὴ Πόρτα, ἐξέδωκε τὸν κατ' ἐπίμονον ζήτησιν τῶν Φραγκισκάνων πρὸς τὸν Πρέσβυν ὁρισμὸν· τοῦτου δὲ ἐμφανισθέντος εἰς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν 27 Μαΐου τοῦ 1811 ἔτους, ἀντὶ νὰ φανῶσιν οἱ ῥηθέντες, κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτῶν ἐπάγγελμα, ἐπαικεῖς καὶ ἀνεκτικοὶ, ὑπὸ μίσους καὶ ἐκδικήσεως ὠθοῦμενοι, οὐ μόνον ἀπεμπόδισαν τοὺς Γραικοὺς τῆς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς περιφρονήσεως ἐξέβαλον τὰ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Μνήματος αὐτῶν κοσμήματα.

Μετ' ἄλλα, ἃ ἐκθέτει ὁ Λιβελλογράφος ὑπὲρ δικαιωμάτων τῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους Λυτικῶν φρατόρων, καὶ πρὸς δεῖξιν ὀφειλομένης συντηρήσεως τῶν Συνθηκῶν, ἀναφέρει τὰς εἰς τοὺς δοθέντας ὁρισμοὺς πρὸς αὐτοὺς τουρκικὰς λέξεις ταύτας, Κέμα-φι Σάπικ (κατὰ τὸ πρότερον), Καλινδέρ (κατὰ τὸ ἀρχαῖον) ἀχτιναμέϊ Σελατίν Μουτζεμπίντζε (κατὰ τοὺς ἀχτιναμέδες τοὺς Σουλτανικοὺς). Ἄλλ' αὐταὶ αἱ λέξεις περιέχονται ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς πρὸς τοὺς Γραικοὺς δοθέντας Αὐτογράφους ὁρισμοὺς, καὶ πρεπόντως, διότι ἀναφέρονται ὀλικῶς καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὸν "Ομερ-Ἰπνι Χαττάπ Χαλίφιδες, καὶ εἰς τοὺς προγόνους Σελήμ καὶ Σουλεϊμάν (ὡς ἐπικυρώσαντας πάντα τοὺς ἁγίους Τόπους εἰς τοὺς Γραικοὺς), τῶν ἐκδόντων ὕστερον τοὺς ὁρισμοὺς Σουλτάνων. Μετὰ δὲ ταῦτα ἄρχεται αὐτὸς τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ Λιβέλλου τοῦ οὕτως.

ΟΠΕΡ ΕΚΖΗΤΟΥΣΙΝ ΟΙ ΓΕ ΜΟΝΑΣΤΑΙ ΛΑΤΙΝΟΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ.

Ἐπεξεργαζόμενος, λέγει, τὸ περὶ Ζητήματος, ἐὰν εὗρισκεν ἀβεβαιότητας ὑπὲρ Λατίνων, καὶ ἀνεκάλυπτε τὰς περὶ Γραικῶν ἀντιποιήσεις στηριζόμενας ἐπὶ Τίτλους, καίτοι ὀλίγον κῦρος ἔχουσας, ἤθελεν ἐκκλίνῃ καὶ παραιτηθῇ τοῦ νὰ ἀναλάβῃ ὑπόθεσιν ἀμφίβολον. Καὶ μετὰ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ὡς μὴ εὐθύδικος κριτὴς προβάλλει, δι' ὧν λέγει, ὅτι ἱκανῶς ἀπέδειξε τοὺς Τίτλους τῶν Λατίνων, ὅτι ἡ νομιμότης διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἀρπαγῆς, καὶ ὅτι προστασία ὀφείλεται παρὰ τῆς Γαλλίας πρὸς ἀδυνάμους τεταλαιπωρημένους μοναχοὺς ἐγκλείστους φύλακας τοῦ ἁγίου Τάφου, καταντᾷ τέως εἰς τὰς ἐκζητήσεις. Καὶ πρῶτον προβάλλει τὴν ἀγίαν Σιών, τὴν ἄρπαγμα ὑπὸ φανατισμοῦ γενομένην τῷ 1527 ἔτει, τὴν

κτισθεῖσαν, λέγει, ὁλοκλήρως παρὰ τῶν Λυτικῶν φρατόρων, καὶ ἐξουσιαζομένην παρ' αὐτῶν ἐν διαστήματι 350 χρόνων.

Ἀπάντησις.

Ἡ ἀγία Σιών ἐκτίσθη ὅλως διόλου παρὰ τῶν Λατίνων μοναχῶν; Πῶς σὲ ἠπάτησαν αὐτοὶ καὶ κατὰ τοῦτο, κρύψαντες ἐκ Σοῦ τὴν ἀλήθειαν, τὸ πότε εἰς αὐτὴν κατώκησαν; Εἰπώθη, πότε αὐτοὶ εἰς Ἱερουσαλήμ ἦλθον, παρὰ ποίου κατὰ φιλοξενίαν, ταύτην ὡς κειμένην ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ (διότι ἔνδον ταύτης, ὡς μισούμενοι καὶ ὑποπτοὶ καὶ παρὰ τῶν ἐξουσιαστῶν Μαμλούκων, καὶ τῶν Ἀράβων, σφοδρῶς ἦν ἐμποδισμένον νὰ κατοικήσωσιν) ἔλαβον πρὸς κατοικίαν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. Ἐξ ἐνὸς δὲ διασωζομένου Χοτζετίου Μουσταφᾶ Κριτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ 1005=1597, διαλαμβάνοντος, κατὰ τὸν σταλέντα τότε ὁρισμὸν, περὶ ἐξακριβώσεως τῶν εἰς τὴν Σιών τόπων, ὅπου ἔθαπτον Λατῖνοι, Γεωργιανοὶ καὶ Γραικοὶ, ἐν τῷ ἰδίῳ Χοτζετίῳ συμπεριλαμβάνεται καὶ τοῦτο, ὅτι πρὸ χρόνων ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, ἐπιτραπέντες οἱ φράγκοι, ἵνα οἰκοδομήσωσιν οἶκον εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Προφήτου Δαβὶδ (οὕτως οἱ Μουτουλμάνοι καλοῦσι τὴν Σιών), ἀντὶ οἴκου αὐτοὶ ἔκτισαν Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἣτις δι' ὁρισμοῦ κατηδαρίσθη τῷ 825=1422 (ἐπὶ Μέλেক Ταχίρ τζακμάκ Ἑλ-Ζαχρί). Εἰς τὴν Σιών, καίτοι δοθεῖσαν εἰς τοὺς Φραγκισκάνους πρὸς κατοικίαν, εἶχον ὁμως καὶ οἱ Γεωργιανοὶ μέρος, κατὰ τὸ διαφυλαττούμενον καὶ αὐτὸ Χοτζέτιον τοῦ Σάλεχ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ 929, Σιλχσζέ 14=1525, διαλαμβάνον, ὅτι ὁ τῶν Γεωργιανῶν Ἡγούμενος Σαβδούλας παρρησιασθεὶς εἰς τὸ Κριτήριον ἐνεκάλεσε τὸν Φραδονάτον Ἡγούμενον τῶν εἰς τὴν Σιών κατοικούντων φραγκοκαλογήρων περὶ τοῦ ποδαρικοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὸ τῶν φράγκων μέρος ἀπὸ τοῦ τῶν Γεωργιανῶν, ὅτι ὅλον αὐτὸ τὸ ποδαρικὸν ὑπάρχει ἴδιον τῶν Γεωργιανῶν, κατὰ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἔγγραφα· ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ Φραδονάτος ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο ὑπάρχει ἐξ ἡμισείας, καὶ ἔδειξε περὶ τούτου ἔγγραφον ἐποχῆς νεωτέρας, ἀλλ' ὁ τῶν Γεωργιανῶν παρρησιάζας ἀρχαῖα ἰσχυρὰ ἔγγραφα, ἐδικαιώθη παρὰ τοῦ Κριτηρίου. Ἀπέναντι λοιπὸν τοσούτων ἀποδεικτικῶν, ἵνα τί θορυβεῖ ὁ συλλαιδιογράφος, σπουδάζων νὰ ὑποστήσῃ ἀνυπόστατα δικαιώματα ἰδιοκτησίας ἐφ' ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, διὰ τῶν αὐτοῦ σορισμάτων; Ὅτι δὲ πειρώμενος τοῦ νὰ καταπείσῃ τοὺς μὴ εἰδότας, ὅτι ἡ διαμονὴ τῶν Λατίνων μοναχῶν καὶ ἐν τῇ Σιών ἦν ἀρχαιότερα τοῦ

αὐτὴ ἐξουσιάζετο παρ' αὐτῶν ἐν διαστήματι 350 χρόνων· διότι ἀπὸ τῶν 1547 ὑφαιρουμένων τῶν 350, δείκνυται τὸ 1177 ἔτος, ὅτε ὁ Σελαχιδὴν μὲ ἀκράτητον ὁρμὴν κατεπολέμει τοὺς Σταυροφόρους, ἕως οὗ κατὰ τὸ 1180 ἔτος καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐξεπόρθησε, καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ Λατίνους κατέσφαξεν. "Οθεν καὶ ἐκ τούτου ἃς κρίνῃ πᾶς συνετὸς περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ὧν ἄλλων λέγει. Πρὸς δὲ τούτοις, σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν Λιβελλογράφος ἀπατηθεὶς, λέγει 350 χρόνους, οἱ δὲ δόντες Φραγκισκάνοι ἱκετηρίαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λεοπόλδον τῷ 1696 ἔτει ἐπὶ τῆς εἰς Κάρλοβιτς διαπραγματεύσεως τῆς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν εἰρήνης, λέγουσιν ἐν αὐτῇ, ὅτι αὐτοὶ κατεῖχον τὸ μοναστήριον τῆς ἀγίας Σιών χρόνους 249, καὶ ὅθεν αὐτοὺς ἀπεδιώξαν. « In monte Sion, iuxta proefati religiosi conventum ducentum et quatuoraginta novem annis possederunt, et habitaverunt: inde vero a centum circiter et quatuoraginta quinque annis a Turcis ejecti fuerint. humilissime demissèque supplicant, ut praefatus sacer mons ipsis » restituatur (1) ». Τί ἄλλο δεικνύει ἡ διαφωνία τῶν ἐτῶν αὐτῇ; εἰμὴ πονηρίαν καὶ ψεῦδος, διότι οἱ καλοὶ Φράτορες δολιευόμενοι καὶ κρύπτοντες τὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν αὐτοὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν ἡ ἀγία Σιών πρὸς κατοικίαν, (ὅπου καὶ οἱ Γεωργιανοὶ ἐλειτούργουν) ὡς ἀτιμίαν αὐτῶν λογιζόμενοι τὸ νὰ ὁμολογήσωσι τὴν χάριν, ὑποπίπτουσιν εἰς τοιοῦτους ἀναχρονισμοὺς πρὸς αἵσχος αὐτῶν.

Ὁ Λιβελλογράφος, διὰ τοὺς οὓς εἶπεν ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ὁ μέγας ἐκ στόματος, ὡς λέγει, λόγους πρὸς τὸν τότε Πρέσβυν τῆς Γαλλίας, ἀπαιτεῖ ἤδη καὶ αὐτὸς τὴν ἀγίαν Σιών, ὡς ἐρείπιον γενομένην, καθὼς περ ποτὲ καὶ ὁ τῆς Γαλλίας Βασιλεὺς Φραγκίσκος αὐτῆς τὴν ἐπιστροφὴν ἐζήτησεν, ἡ δὲ γενομένη παρὰ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἀπόκρισις πρὸς τὸν ῥηθέντα Βασιλέα (935, κατὰ Σελήνην Μουχαρέμ, = 1538), ἀποτόμως ἀποποιεῖται τὴν ζήτησιν

[1] Ἀπὸ τῆς περιόδου τῆς Λατινικῆς ταύτης ἀναφορᾶς περὶ ἐπιστροφῆς καὶ τῆς ἀγίας Σιών ἄλλη σύγχυσις ἀναχρονισμῶν προκύπτει. Τὴν ἀγίαν Σιών, λέγουσιν, κατεῖχον 249 χρόνους, ἐκπιπτομένων τούτων ἀπὸ τοῦ 1688 ἔτους, καθ' ὃ ἔτος ἐδόθη ἡ ἀναφορὰ πρὸς τὸν Α'. Λεοπόλδον, δείκνυται ἔτος 1409: ἐτι δὲ ὑφαιρουμένων καὶ τῶν 143 ἔτων ἀπὸ τῆς δοθείσης ἀναφορᾶς μέχρι τῆς ἀποβολῆς τῶν Φρατόρων ἀπὸ τῆς ἀγίας Σιών, δείκνυται ἔτος 1513, ἐνῷ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν ἀπὸ τῆς Σιών συνέβη τῷ 1527 ἔτει, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου Βορέ, καὶ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν 935 = 1528 πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας Φραγκίσκον τὸν Α'.

ΙΔ'. αἰῶνος, καθίσταται ἀπερίσκεπτος καὶ γελοῖος λέγων, ὅτι οὕτω. « Ἡ Ἐκκλησία τοῦ μνήματος τοῦ Δαβὶδ μετεβλήθη εἰς Τέμενος, καὶ ἔνδον ταύτης ἐτέλεσαν οἱ Μουσουλμάνοι Ναμὰς (προσευχὴν κανονικὴν), ὅθεν σήμερον ὁ καθαρισθεὶς τόπος καὶ ὀνομασθεὶς Τζαμί, νὰ μετατραπῇ πάλιν εἰς Ἐκκλησίαν, τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ἡμῶν θρησκείαν, καὶ ὁ ἱερὸς νόμος ἡμῶν ἐάν τοῦτο ἐπέτρεπεν, ἦτον εἰς ἐμὲ πάντῃ ἀδύνατον νὰ δεχθῶ τὴν θερμὴν παράκλησίν σου ».

Ἀντιποιοῦμενος ὁ Λιβελλογράφος ὅλους τοὺς ἀγίους Τόπους, ὡς προγονικοὺς δῆθεν τῶν Λατίνων μοναχῶν, προτείνει, ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ἐξηρημένως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀνῆκε πρὸ πολλοῦ εἰς Λατίνους, καὶ ὅτι τοῦτον ἀφῆρπασαν ἐξ αὐτῶν οἱ Γεωργιανοὶ προστατεύόμενοι παρὰ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων. Μετὰ δὲ τὴν συνθήκην 1673 ἔχομεν, λέγει, ὁρισμοὺς διαβεβαιῶντας τὴν κυριότητα ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἡμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ δ' ἄλλο ἡμισυ κατεσχέσθη παρὰ τῶν Γραικῶν, τῶν λαβόντων τὴν κληρονομίαν τῶν Γεωργιανῶν. Ἀφίνομεν δὲ εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον μέρος, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ πρὸς διατήρησιν τῶν πρόνομίων, νὰ ἐκτελῶμεν καθ' ἐκάστην ἐννόπιον τοῦτου τὰς ἡμῶν λιτανείας, καὶ τὴν τῆς μεγάλης Παρασκευῆς παράταξιν, ἡ ὁποία πρὸ δύο ἐτῶν ἀφορμὴ ἐγένετο λογομαχίας ἐγερθείσης κατὰ τῶν Καθολικῶν.

Ἀπάντησις.

Οἱ Γεωργιανοὶ οὐ διέλειπον καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, νὰ ἀπέρχονται εἰς προσκύνησιν τῶν Ἀγίων Τόπων, καὶ διὰ τὰ ἃ ἐκόμιζον παρὰ τῶν Βασιλέων αὐτῶν ἱερὰ σκεύη καὶ χρηματικὰς βοηθείας πρὸς τοὺς ἱερούς Τόπους, οἱ Γραικοὶ διὰ τὰ αὐτὰ δόγματα μετ' αὐτῶν, ὡς ὁμοθρήσκων, παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς νὰ λειτουργῶσιν ἐλευθέρως καὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ εἰς Βηθλεὲμ, καὶ εἰς Γεθσημανὴ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς καὶ ἔνδον καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Μοναστήρια, παθόντα ὑπὸ τοῦ χρόνου, τὰ ὁποῖα ἀνῤηκοδόμησαν, τελευταῖον δὲ μετέβησαν ταῦτα εἰς τοὺς Γραικοὺς, οὐχὶ κατὰ κληρονομίαν, ὡς λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ἀλλὰ διὰ τὰ πολλὰ χρεῖα τῶν Γεωργιανῶν, πληρωθέντα παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι διὰ τὰς μεγάλας ἀνωμαλίας τῆς πατρίδος αὐτῶν, εἶχε παύσει πᾶσα ἀποστολὴ βοηθείας πρὸς αὐτοὺς χρηματικῆς.

Ὁ Λιβελλογράφος, καθὼς ἀντιποιεῖται ὅλους τοὺς ἀγίους Τόπους, ὡς ἰδίους τῶν Λατίνων μοναχῶν καὶ κτηματοδεσπότας μό-

νους αὐτοὺς τούτων, καὶ ὅτι οἱ Γραικοὶ καὶ Γεωργιανοὶ (ἀντιστρόφως) παρ' αὐτῶν τάχα ἀφήρπασαν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ Γολγοθᾶ φωνοβράζει, ὅτι καὶ ταύτην τὴν ιδιοκτησίαν οἱ Γεωργιανοὶ παρὰ τῶν Δυτικῶν φρατόρων ἀφήρπασαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐφεξῆς κοινοῦ ἐγγράφου μαρτυρικοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτῶν ἐξελέγχεται καὶ κατὰ τοῦτο, ἐξ ἀπάτης τῶν καλογήρων εἰς τὸ περὶ ἀρπαγῆς ψευδόμενος. Πρώτη δὲ συζήτησις καὶ διαφιλονεικία περὶ Γολγοθᾶ ἐγένετο περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος, κατὰ τὸ κάτωθεν ἐν τῷ Σιμειώματι μαρτυρικὸν Ἀραβιστὶ Χοτζέτι, τὸ διαφυλαττούμενον καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων ἐγγράφων, δι' οὗ διατρανοῦται ἡ ἀλήθεια πρὸς αἰσχύνην τοῦ ψεύδους (1).

Παῦσον Κ. Βορὲ καπηλεύων τὸ δίκαιον, δολιευόμενος τὴν ἀλήθειαν, ἥτις βοᾷ ἐναντίον τῶν περὶ τοῦ ζητήματός σου ἀξιώσεων. Καὶ τῷ ὄντι, τίς τῶν Γραικῶν δὲν ἀδηνουεῖ δικαίως βλέπων τοὺς σφετεριστὰς τῆς πατρῴας αὐτῶν κληρονομίας, ἀρπάζοντας ταύτην ἀπὸ τοὺς κόλπους των, καὶ ἀνευθριάστως προσάπτοντας τὴν ἀρπαγὴν πρὸς τοὺς γνησίους ἀρχαίους ιδιοκτήτας; Ἐκ ποίου αὐτὸς δικαιώματος, πλεονάζων διὰ τῆς τοιαύτης ἀλλοχότου αὐθαίρε-

(1) « 896, Ζιλκαδὲ 17, 1492, ἦλθον ἔμπροσθεν ἡμῶν τῶν τεσσάρων Κριτῶν Μεζσχεπὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῦ Μελέκι Χάναφι Σάφει καὶ Χάμπαλι οἱ Καλόγγηροι τῶν Γεωργιανῶν, καὶ ἐπαρρήσιασαν ἱερὸν ὄρισμόν (τοῦ Σουλτάν Καῖτ Παῖ), ἀποτεινόμενον πρὸς ἕκαστον ἡμῶν, Ναζίριδων, Ναίπιδων καὶ Κριτῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ, διαλαμβάνοντα, ὅτι οἱ Καλόγγηροι ἀνέφερον εἰς τὸν ἱερὸν θρόνον, ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ὁ ὢν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀναστάσεως, ἐστὶν ἐν ἑκ τῶν Λατρευτηρίων των· περὶ οὗ ἐπαρρήσιασαν πρὸς ἡμᾶς ἱεροὺς ὁρισμοὺς τοῦ Σουλτάν Παρκούκ καὶ τοῦ Σουλτάν Καῖτ-παῖ, ὅτι ὁ Γολγοθᾶς εἶναι ἴδιος ὅλος αὐτῶν μόνον, καὶ ὅτι πρότερον ἥρπασαν αὐτὸν οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι ἀναφερθέντες οἱ Γεωργιανοὶ εἰς τὸν ἱερὸν θρόνον, ἀπέβαλον αὐτοὺς ἐκεῖθεν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανέβησαν οἱ Φράγκοι ἀρπάσαντες τὸν Γολγοθᾶν, ὅτι αὐτοὶ οἱ Γεωργιανοὶ ἔχουσιν ἐγγράφα ἀρχαῖα μαρτυροῦντα τὴν κυριότητα αὐτῶν. καὶ ὅτι συνελθόντων ἀμφοτέρων τῶν Ἑθνῶν, ἐγένετο ἐν μέσῳ αὐτῶν ἔρις καὶ λογομαχία, καὶ τέλος ἐμβάντες μεσάζοντες οἱ ἀνωτέρω Κριταί, ἐγένετο συμφωνία ἐγγράφος, ἵνα ἔχουσιν οἱ Γεωργιανοὶ ὅλον τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ ὅλον τὸ ποδαρικὸν τὸ κατὰ μέσον τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ διαχωρίζον τὸ βόρειον ἀπὸ τὸ νότιον μέρος αὐτοῦ· τὸ νότιον μέρος ἵνα ἔχωσι μὲν οἱ Φράγκοι, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ἔνθα αὐτοὶ λειτουργοῦσι τοῦ νοτίου μέρους, νὰ ᾖ συντροφικὸν Φράγκων καὶ Γεωργιανῶν. Ὅλον δὲ τὸ ὑποκάτω μέρος αὐτοῦ τοῦ Γολγοθᾶ ὑπάρχει τῶν Γεωργιανῶν· ὅποιον δὲ τῶν δύο μερῶν θελήσει νὰ ἀνατρέψῃ ταύτην τὴν συμφωνίαν, καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ δύο χιλιάδας δηνάρια εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέ· διὸ καὶ πρὸς ἐνδειξιν καὶ ἀκριβῆ τήρησιν ἐγράφη τὸ παρόν.

Κεῖνται ἔτι τέσσαρα Χοτζέτι ἐπικυροῦντα τὰ ἀνωτέρω, τὸ μὲν τοῦ 910: τὸ δὲ τοῦ 947: τὸ δὲ τοῦ 983: τὸ δὲ τέταρτον τοῦ 1014 Χισζέ.

σίας τὸ γελοῖον καὶ τερατευόμενος, ἀφίνει μὲν εἰς τοὺς Γραικοὺς ὀριστικῶς τοιοῦτον, ἄνευ τοῦ δεικτικοῦ ἄρθρου, μέρος τοῦ Γολγοθᾶ, ἀλλ' ἐν συμφωνίᾳ, πρὸς διατήρησιν, λέγει, τῶν προνομίων; Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ὀνειρευόμενα ταῦτα προνόμια ἐπὶ τόπους, οὓς ὕστερον διὰ διαφόρων τρόπων, οἱ δυτικοὶ Φράτορες ἀφήρπασαν, οὐκ οἶδμεν, ληρεῖ ἢ παραληρεῖ αὐτός; Ἀλλ' εἰς τοιαῦτα παραληρήματα, τὸ νὰ ἀντιλέγη τις, εἶναι ματαιοχολία. Ὅτι δὲ πάντες οἱ ἅγιοι Τόποι ἀνεξαίρετως ἦσαν ὑπὸ τὴν Κιθδερονικὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, δεικνύεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀπὸ τὰ τῶν Βασιλέων τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλὴμ Μαμλούκων διασωζόμενα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Πατριαρχῶν θεσπίσματα: 713=1314, τοῦ ἐκ τῶν Βαχαριτῶν Βασιλέων Ζαχὶρ Μελούκ: 800=1398, τοῦ Μέλεκ Ταχίρ Παρκούκ: 813=1408, τοῦ ἐκ τῶν Σιρχασίων Σουλτάν Σεΐφουδίν Τζακμάκ: 835=1431, τοῦ Μέλεκ Ἐσρέφ Σεΐφελδίν, καὶ ἕτερον τούτου: 841=1347: 856=1452, τοῦ Σουλτάν Νασίρ Σεΐφελδίν Ἀχμέτ: 900=1495, τοῦ Μέλεκ Ἐσφὲρ Καῖτ Παῖ, καὶ τοῦ Κανσοῦ Γαβρί 910=1504. Ταῦτα δὲ διατάττουσι τὸ ἀνεπηρέαστον τῶν τε ἔνδον καὶ τὸν ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν Ναῶν καὶ Προσκυνημάτων, καὶ τὸ ἐπιστημότερον τὰς κλεῖς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως νὰ κρατῶσιν οἱ Πατριάρχαι, καὶ τῇ τούτων ἀδείᾳ νὰ ἀνοίγηται ἡ μεσημβρινὴ τοῦ Ναοῦ μεγάλη Πύλη, καὶ οὐδεὶς τῶν Προσκυνητῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Φράγκων ῥητῶς, νὰ εἰσέρχεται οὔτε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Τάφον, ἐὰν μετ' αὐτοῦ δὲν ᾖ καὶ τις ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου. Ὅθεν καὶ ἐκ τούτων τῶν θεσπισμάτων, καὶ ἐξ αὐτῶν ὕστερον τῶν Αὐτογράφων ὁρισμῶν τοῦτε Σουλτάν Σελήμ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, διαβεβαιοῦται, ὅτι οὐδὲν οἱ δυτικοὶ Φράτορες ἴδιον μέρος εἶχον τότε, οὔτε ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἐκτὸς τῆς ἐκτελέσεως, καὶ τοῦτο συγκαταθέσει Πατριαρχικῇ, λειτουργίας καὶ τῶν ἐθίμων αὐτῶν, οὔτε ἐν Βηθλεὲμ, ἐκτὸς τῆς ἐκτέλεσεως ὡσαύτως τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων καὶ ἐν αὐτῇ, οὔτε ἀλλαχοῦ εἶχον, εἰμὴ μόνην τὴν κατὰ φιλοξενίαν τῶν Πατριαρχῶν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς ἀγίαν Σιών, ὅθεν καὶ περιττὸν καὶ ἀνδρες, ἵνα λέγῃ καὶ ἐπαναλέγῃ εἰς ὅλον τὸν Λίβελλόν του, ὅτι πάντες οἱ ἱεροὶ Τόποι κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν μοναχῶν Λατίνων, καὶ ὅτι ἦσαν καὶ εἶναι δῆθεν ιδιοκτησίαν αὐτῶν. Ἰκανῶς ἀπεδείχθη ἀνωτέρω, ὅτι οἱ ἐπὶ Μαμλούκων αὐτοὶ ἐλθόντες, καὶ συνεσταλμένως καὶ περιορισμένως διάγοντες, ὡς ὑποπτοὶ καὶ μισούμενοι, καὶ μὴ δυνάμενοι οὔτε ἔνδον τῆς Πόλεως Ἱερουσαλὴμ νὰ κατοικήσωσιν, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐντα-

φιάσωσιν, οὔτε περὶ οἴνου καὶ ζωοτροφιῶν, ἄνευ καταβολῆς χρημάτων καὶ ἀδείας, νὰ φροντίσωσι, μετὰ τὸν Κατακτητὴν Σουλτὰν Σελῆμ καὶ ἐφεξῆς, ἐθρασύνθησαν, καὶ πόδα ἐξέτειναν ἐπεμβάσιως καὶ ἀρπαγῆς τῶν ἁγίων Τόπων, καὶ πρῶτον τῆς Ἀποκαθελώσεως, ὡς ἐροῦμεν. Διότι ἐπὶ περιστάσεως τῶν πολέμων τῶν Ὀθωμανῶν μετὰ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ἀουστρίας, καὶ πρῶτον μετὰ Καρόλου τοῦ Ε' καὶ τῶν ἐφεξῆς, καὶ τῆς ὑπισχνουμένης συμμαχίας τῆς Γαλλίας πρὸς τοὺς Σουλτάνους πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν Ἀουστριακῶν, ἐπὶ τοιαύτης εὐκαιρίας ἀείποτε ἀναγκαζομένη ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐξέδωκε, κατὰ τὰς ἐνστάσεις τῶν Πρέσβειων τῶν ὑποκινουμένων ὑπὸ τῶν ἀνησυχῶν Καλογήρων φράγκων, τοὺς κατὰ καιροὺς ὁρισμοὺς πρὸς αὐτοὺς, ἵνα μετέχῃ καὶ αὐτοὶ τῶν ἁγίων Τόπων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ἐθίμων καὶ ταύτην τὴν ἐξ εὐμενείας τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων παραχώρησιν καὶ μετοχὴν τῶν φρατόρων Φριγκισκάνων εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους, μετέβαλον εἰς κυριότητα, ἀντιποιούμενοι αὐτοὺς ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν καὶ ἀντὶ νὰ παραπονῶνται οἱ Γραικοὶ δικαίως, ὧν, ὁ Σουλτὰν Σελῆμ, κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλὴμ, εὔρεν εἰς τὰς χεῖρας πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Ναοὺς καὶ τοὺς ἁγίους Τόπους, καὶ ἐπεκύρωσε δι' ἱεροῦ Χάττ-Σεριφίου τοῦ πάλιν εἰς αὐτοὺς πάντα ὅσα ἂν κατεῖχον, διὰ τὰ μέρη τῶν Προσκυνημάτων, τῶν ὁποίων αὐτοὶ οἱ δυτικοὶ φράτορες τούτους ἀπεστέρησαν τῆς πατρῴας κατὰ κληρονομίαν κατοχῆς, ἐξ ἐναντίας οἱ σφετερισάμενοι τὰ ἀλλότρια ὑφ' οὓσι φωνὴν κατακραυγάζοντες καὶ ἐγκαλοῦντες τοὺς Γραικοὺς ὡς ἄρπαγας τῶν ὧν αὐτοὶ παρ' αὐτῶν ἤρπασαν, ἐκζητοῦντες ἤδη, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τελείας ἀδικίας καὶ ἀρπαγῆς, καὶ τὰ κατὰλοιπα τῶν εἰς χεῖρας εἰσέτι τῶν Σχισματικῶν Γραικῶν ἁγίων Τόπων. Τὸ δὲ Κραταῖον Δεβλέτι καὶ εἰς τοὺς ἐκδοθέντας πρὸς τοὺς Φράγκους μοναστὰς κατὰ καιροὺς ὁρισμοὺς του, οὐδέποτε ἐξέφρατε λέξιν κυριότητος καὶ κτήσεως, ἀλλὰ χρῆσιν ἀπλὴν μόνην τῶν ἁγίων Τόπων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, ὡς τοῦτο ἐναργῶς διασαριζόμενον προστάττεται καὶ εἰς τὰ δύο ἐκδοθέντα ὑψηλὰ Αὐτόγραφα τῶν Σουλτάνων Ὀσμάν 1170, καὶ ἐπομένως τοῦ Σουλτάν Μουσταφᾶ, τὰ κυρωθέντα καὶ ἐπὶ Σουλτάν Μαχμούτ Β' καὶ τοῦ ἤδη εὐκλεῶς Αὐτοκρατορεύοντος Σουλτάν Ἀπδούλ Μετζίτ.

Ἀπεδείχθη ἐναργέστατα πότε οἱ Φραγκισκάνοι ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι τῇ ἐγγυήσει τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, μόλις ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ κατοικήσωσιν ἐν τῇ ἔξῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σιών, ὅτι ἀπὸ πάθος διαδοχικὸν ἄσπονδον ἀπὸ τοῦ καιροῦ

τῶν Σταυροφόρων καὶ τῶν πολέμων καὶ τῶν σραγῶν τῶν ὁμοθρήσκων αὐτῶν, ἐμίσουν ὡς Δυτικοὺς καὶ αὐτοὺς καὶ ἀπεστέρησαν οἱ ἐκ τῶν Μαμλούκων Βασιλεῖς, ὡς ἐχθροὺς καὶ ὑπόπτους, ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νενοθευμένων ὁρισμῶν, ὧν ἔχουσιν οἱ δυτικοὶ αὐτοὶ Φράτορες, καθορᾶται τρανῶς ἡ τῶν Μαμλούκων πρὸς αὐτοὺς ἄκρα ἀπέχθεια, μὴ συγχωρούντων ἄνευ ὁρισμοῦ ἀδείας, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε καὶ περὶ ζωοτροφιῶν νὰ φροντίσωσιν ὅτι ἀπὸ τῆς Σιών διωχθέντες, εἶδομεν μὲ ποίας φρικτὰς πρότερον συνθήκας καὶ ὑποσχέσεις καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀραβες Μουσουλμάνοι ἀπὸ Πάππων, Προπατόρων καὶ Πατέρων αὐτῶν διαδεχθέντες τὸ πρὸς τοὺς Φράγκους, ἐνεκα τῶν Σταυροφοριῶν, μῖσος, μόλις παρεχώρησαν, δι' ἐνοικιαστηρίου συμφωνητικῶν Γράμματος γενομένου ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰς τοὺς Φραγκισκάνους νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ τῶν Γεωργιανῶν Μοναστήριον, μεσοῦντος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, Δερ-Ἀμούτ τοῦ ἁγίου Σωτήρος. Ὅλα ταῦτα ὡς πρόσφατα, φωνῇ μεγάλῃ μαρτυροῦσι καὶ ἀνομολογοῦσιν ἐκπερασμένως, διὰ τοσούτων ἐπιστήμων Ἑγγράφων, τὰ γεγνημένα πράγματα, καὶ τὸν ἄθλιον καὶ ἐμφοβὸν βίον, ὃν ἔζων οἱ Φραγκισκάνοι αὐτοὶ καὶ ἐπὶ Μαμλούκων καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, τοῦ ἐπικυρώσαντος τὴν κοινὴν γενομένην ἀναφορὰν (942=1536) περὶ συνθηκῶν μετ' αὐτῶν τῶν μοναστῶν πρότερον, καὶ παραχώρησεως εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Μουσουλμάνων νὰ κατοικήσωσι δι' ἐνταῖου εἰς τὸ ῥηθὲν Μοναστήριον.

Αὐτοὶ δὲ οἱ ἑπηλεις καὶ ἄστεγαι, οἱ μηδὲν ἔχοντες ἴδιον ἐπὶ Μαμλούκων, καὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, εἰμὴ μόνην τὴν κατὰ χάριν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς εἰς κατοικίαν ἁγίαν Σιών, καὶ τὴν κατ' Εὐαγγελικὴν καὶ χριστιανικὴν ἀγάπην ἄδειαν εἰς τὸ νὰ λειτουργῶσι καὶ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐν Βηθλεὲμ, ἀλλὰ καιρὸν φυλάττοντες πότε νὰ ἀποτινάξωσι τὸν τοιοῦτον χρόνιον περιορισμὸν, καὶ νὰ κατάσχωσιν ἐκ τῶν ἁγίων Τόπων τινὰς, εὔρον τὴν εὐκαιρίαν τῆς τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν ἀποκρίσεως πρὸς τὸν Φραγκίσκον Α'. Βασιλέα τῆς Γαλλίας (935=1528), καὶ ἔτι πρὸ τούτου δύο χρόνους, καθ' οὓς ὁ Βασιλεὺς αὐτὸς ἦν αἰχμάλωτος τῶν Γερμανῶν, τοῦ Πρέσβεως τῆς τούτου μητρὸς Δουκίσσης δ' Ἀνγούλεμ, πρὸς τὸν μέγαν Σουλεϊμάν σταλέντος, τοῦ καὶ παραστήσαντος τὸν κίνδυνον τῆς Τουρκίας ἐκ τῆς δυνάμεως Καρόλου τοῦ Ε' καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς Γαλλίας κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας ταύτης δὲ τῆς περιστάσεως δραζάμενοι οἱ καλοὶ Φραγκισκάνοι, πρῶτον βῆμα ἐξέτεινον πρὸς ἀρπαγὴν τῆς Ἀποκαθελώσεως ἐπὶ τῆς

Πατριαρχείας τοῦ Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ· τούτου δὲ ἀπόντος πέραν τοῦ Ἱερδάνου, κατασκευάσαντες αὐτοὶ ἐν σιδηροῦν κιβώτιον κάτωθεν διάκενον, ἔθηκαν ἐπάνω τῆς Πέτρας τῆς Ἀποκαθιλώσεως, καὶ ἐπ' αὐτὸ προπαρεσκευάζοντο διὰ νὰ λειτουργήσωσι· τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Πατριάρχης, σπεύσας ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπεμπόδισε τὴν τοιαύτην αὐτῶν αυθαίρετον πρώτην πράξιν, ἐπειπὼν πρὸς αὐτοὺς, ἵνα ἐμμένωσιν εἰς τὰ πρότερον ὅρια, εἰς ὅσα κατ' ἀρχὰς ἡ Εὐαγγελικὴ φιλοξενία εἰς αὐτοὺς παρεχώρησε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν Ἱεροπραξιῶν αὐτῶν.

Ὑπ' ὅψιν οὖν τῶν ἀποδεδειγμένων καὶ πασιγνώστων, καὶ ὑπὸ τῶν Φρατόρων μόνων σετιωπημένων, ὡς μηδὲν εἰς αὐτοὺς συμφορόντων, δὲν εἶναι ἄρα ἀκρισίας τόλμημα τὸ νὰ οἰκαιοποιῶνται οἱ Φράτορες διὰ τοῦ συνηγόρου αὐτῶν τοὺς ἁγίους Τόπους, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν; Εἶδομεν ἐκ τῶν διασωζομένων ὑπομνημάτων ἀξιωματικῶς, ὅτι ἐν διαστήματι διακοσίων χρόνων, ἐξ ὅτου κατὰ πρῶτον ἐπάτησαν τὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔδαφος, μισοῦμενοι, περιφρονούμενοι καὶ ἀποστρεφόμενοι παρὰ Μαμλούκων καὶ Μουσουλμάνων, οὐδένα τῶν ἁγίων Τόπων εἶχον ἴδιον, καὶ μόλις διὰ σκληρῶν συμφωνιῶν καὶ δι' ἐνοικίου συγκατέθεντο νὰ ἀρήσωσιν αὐτοὺς νὰ μεταοικήσωσιν εἰς τὸ ἔνδον τῆς Πόλεως Δερ-Ἀμούτ, τὸ ὁποῖον τέλος ἀρπάσαντες, ὡς καὶ τὰ ἄλλα, παρὰ τῶν κτήματοδεσποτῶν, οἰκαιοποιῶνται ταῦτα οἱ Δυτικοὶ αὐτοὶ ξένοι Καλόγηροι τὰ εἰς Ἀνατολὰς τῶν Ἀνατολικῶν κείμενα τῶν Προγόνων αὐτῶν ἱερά τῶν ἁγίων Τόπων ἰδρύματα, ὡς ἄλλην Πατρικὴν (γελοῖον!) ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. Καὶ ἐὰν εἰς αὐτοὺς τοὺς διὰ δύο αἰώνων οὐδὲν ἔχοντας τῶν Προσκυνημάτων ἴδιον, παρεχωρήθησαν ἐπὶ περιστάσεων πολέμων, ὡς ἀνωτέρω ἐξεφράσθημεν, παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, ἐξ ἀνάγκης δεήσεων καὶ παρακλήσεων Βασιλέων καὶ Πρέσβων, Τόποι τινὲς ἅγιοι, παρεχωρήθησαν πρὸς τοὺς Φράτορας μουσαφίριδες πρὸς χρῆσιν μόνον προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων αὐτῶν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, κατὰ τὰ διασωζόμενα Χάττι-Σσερίφια, ἀλλ' οὐδέποτε πρὸς κατάκτησιν· διότι ἡ Πόλις Ἱερουσαλὴμ, διαλαμβάνουσιν αὐτά, μετὰ τῶν αὐτῆς πέριξ, εἶναι κληρονομικὸν κτῆμα τῆς ἡμετέρας Βασιλείας κυριευθὲν διὰ τῶν ὅπλων τῶν ἡμετέρων ἐνδόξων Προγόνων· ὅθεν καὶ τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Πόλεως ταύτης Προσκυνηματα δὲν ἐδόθησαν κατὰ κυριότητα· καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσιν ἀρέθησαν ὡς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, εἰς δὲ τοὺς Φράγκους κατ' ἑλεος καὶ χάριν (οὕτω ῥητῶς) ἐδόθησαν μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ὁρισμοὶ ἐπὶ ἡμερῶν τῶν ἐνδόξων ἡμῶν Προγόνων, περιεκτικοὶ ἀδείας τοῦ νὰ προσκυνῶσιν εἰς μέρη

τινὰ τῶν Προσκυνημάτων, καὶ νὰ ἐκτελῶσι μόνον τὰ ἔθιμά των· 1170=1756, καὶ 1232=1816.

Ἐρρέθη, ὅτι ὁ νόμος τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων ἐστὶ θεμελιώδης καὶ ὁριστικώτατος, πᾶσα Πόλις, χώρα καὶ τόπος, ὁ ἐξουσιασθεὶς διὰ τῶν ὅπλων αὐτῶν, εἶναι ὑποτελὴς καὶ ὑπόφορος, οὐδεὶς ἔχει ἰδιοκτησίαν, ἀλλὰ πάντες ἀνεξαιρέτως διὰ τὴν γῆν τῶν οἰκοπέδων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουσιν οἰκοδομὰς, πληρόνουσιν ἐν τι τεταγμένον κατ' ἔτος. Κατὰ δὲ τὸν νόμον τῆς Αὐτοκρατορίας τούτου, τὸν οὐδύως ἐπιτρέποντα ἰδιοκτησίαν, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐκδοθέντων Σουλτανικῶν Αὐτογράφων, λανθάνεται ὁ Λιβελλογράφος ἐκλαμβάνων ταῦτα ὡς Συνθήκην καὶ δικαίωμα ἰδιοκτησίας καὶ κυριότητος, ἣν εἰς οὐδένα πώποτε οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνοι συνεχώρησαν, πολλοῦ γε δεῖ εἰς ξένους (μουσαφίριδες, ὡς καλοῦσιν αὐτοὺς) Φραγκοκαλογήρους, καθὼς τοῦτο διατρανοῦται ἀπὸ τὰ Σουλτανικά πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἐκδοθέντα ὑψηλὰ Αὐτόγραφα, καὶ εὐκρινέστερον ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ 1170 ἐκδοθέντων τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Σουλτάν Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. διαλαμβάνωντων, ὅτι οἱ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἀπὸ τε τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεῖς μὲν παραχωρήντες τινὲς τόποι Προσκυνημάτων κατ' ἑλεος, εὐεργεσίαν (οὕτω ῥητῶς) καὶ παράκλησιν (τῶν Πρέσβων) εἰς τούμοναστάς Φράγκους, ἐδόθησαν πρὸς μόνην χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων, καὶ οὐδέποτε κατ' ἔννοιαν ἐξιδιάσεως καὶ οἰκαιοποιήσεως αὐτῶν τῶν τόπων, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν, καὶ οὕτω νὰ ἐπεμβαίνωσι καὶ νὰ ἐπεντίθωνται καὶ εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῖς μὴ ἀνήκοντα, πρὸς ταραχὴν καὶ σύγχυσιν· τί τούτου ἐκδηλότερον; Διὸ καὶ εἰς μάτην αἱ κραυγαὶ τοῦ Λιβελλογράφου, ὅστις, ἢ μὴ ἐννοῶν τὴν λέξιν: χρῆσιν, ἢ μεταβάλλων καὶ μετατρέπων κατ' ἰδίαν αὐτογνωμίαν καὶ θέλησιν ἐπὶ σκοπῷ, ἀποδίδει εἰς αὐτὴν ἔννοιαν ἰδιοκτησίας κατὰ συνθήκην.

Κατὰ δὲ τὴν ιδέαν αὐτοῦ ταύτην συνθηκῶν καὶ δικαιωμάτων, ζητεῖ Τόπους τινὰς ἁγίους, τοὺς ὁποίους ἐπὶ περιστάσεων πολέμων, ὡς εἰπώθη ἀνωτέρω, πρὸς ἀποφυγὴν, τὸ Κραταῖον Δεδλέτι, συγκινήσεως δύο ἐχθρῶν Γερμανῶν καὶ Γάλλων κατ' αὐτοῦ, μὲ δυσαρέσκειαν ἄκραν παρέλαβε παρὰ τῶν ὑπηκόων του Γραικῶν, καίτοι γινῶσκον κατὰ τὰ ἀρχαῖα θεσπίσματα τοῦ δευτέρου Χαλίφου Ὁμερ Ἰπνου Χαττάπ, καὶ τοῦ κραταιοῦ Κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ, τὰ δίκαια αὐτῶν τῶν Γραικῶν, Τόπους τινὰς τῶν Προσκυνημάτων, καὶ παρεχώρησε τούτους πρὸς

τοὺς Φραγκοκαλογήρους, τοὺς ὁποίους ἔπειτα οἱ τοῦ κραταιοῦ Δε-
βλετίου τῶν Ὁθωμανῶν Αὐτοκράτορες, μυσαιπτόμενοι τὸ προφανές
ἀδίκημα, ἐπέστρεψαν κατ' εὐθυδικίαν καὶ εὐσπλαγχνίαν τοὺτους
τοὺς Τόπους πάλιν πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν Γραικοὺς. Ταύτην
τὴν δικαίαν ἐπιστροφὴν καταλέγει, ὡς ἀρπαγὴν, καὶ κακολογεῖ
τοὺς τρόπους, δι' ὧν αὐτοὶ οἱ τῶν Προσκυνημάτων Τόποι ἐπε-
στράφησαν πρὸς τοὺς διὰ τοσούτων αἰῶνων αὐτοὺς κατέχοντας.
Γὰρ τοῦ Σουλτάν Ὁσμάν καὶ Σουλτάν Μουσταφᾶ ἱερὰ Αὐτόγραφα
ἐκθέτουσιν εἰς πλάτος κατ' ἀκρίβειαν ὅλους τοὺς κατὰ καιρὸν ἐκ-
δοθέντας ὁρισμοὺς ὑπὲρ τῶν ἁγίων Τόπων καὶ πρὸς τοὺς Γραικοὺς
καὶ πρὸς τοὺς Φράγκους, καὶ τέλος διατάττουσιν οὕτως. « Ἡ
Ἀποκαθήλωσις, κοινὸν ὑπάρχει Προσκύνημα καὶ οὐκ ἴδιον, καὶ
ὡς τοιοῦτον, νὰ ἐκτελῶσι καὶ οἱ Γραικοὶ ἐκεῖ τὰ ἔθιμα αὐτῶν ἀνε-
νοχλήτως παρὰ τῶν Φράγκων, βάλλοντες καὶ οἱ Γραικοὶ μαγουά-
λια: Ὁ ἐπὶ τοῦ Μνήματος μικρὸς Τροῦλλος, κατὰ τὰ ἀρχαῖα εἰς
χειρας αὐτῶν ὑψηλὰ ἔγγραφα, εἶναι ἐξιδιασμένους αὐτῶν, τῶν Γραι-
κῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ συντήρησιν αὐτῶν, καὶ ἐπ' ἀνάγκης
ἐπισκευῆς νὰ γίνηται αὕτη παρ' αὐτῶν, χωρὶς τινὸς συγχύσεως καὶ
λογοτριβῆς τῶν Φράγκων » (τρεῖς ἕτεροι προγενέστεροι ὁρισμοὶ Αὐτό-
γραφοι 1109, 1131, καὶ 1132 τὰ αὐτὰ περὶ τούτου ἐπιτάττοντες)
« Αἱ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ στοαὶ, δύο εἰς τῶν Γραικῶν καὶ δύο τῶν
Φράγκων, καὶ τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν τούτου μέρος, κατὰ τὰ παλαιὰ
ἔγγραφα, εἶναι τῶν Γραικῶν, τὸ δὲ νότιον, τῶν Φράγκων: τῶν
Σίττι Μαριάμ. ἐπτὰ τοῦτων, τὸ μὲν ἄνω μέρος θέλει εἶναι τῶν Φράγ-
κων, ὡς κατοικία αὐτῶν, τὸ δὲ κάτωθεν μέρος θέλει μείνει εἰς
τοὺς Γραικοὺς, ὡς Προσκύνημα αὐτῶν ἀνέκαθεν: Ἡ δὲ ἐν Βηθλεὲμ
μεγάλῃ μολυβδόσκέπατος Ἐκκλησία, κατὰ τὰ παλαιὰ ἔγγραφα,
οὕσα τῶν Γραικῶν, νὰ μένη πάλιν εἰς αὐτοὺς, ὡσαύτως καὶ τὸ
ἐκεῖ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, εἶναι Προσκύνημα καὶ
τῶν δύο Γενῶν Φράγκων καὶ Γραικῶν καὶ τὸ μὲν δεξιὸν τού-
του (ἡ Φάτνη) ἀνήκει εἰς τοὺς Φράγκους, τὸ δὲ ἀριστερὸν (ὅπου
ἐτέχθη Χριστὸς) ἀνήκει εἰς τοὺς Γραικοὺς: Τὸ δὲ Μνημεῖον τῆς
Δεσποίνης Μαριάμ. ἐξιδιασμένον ὃν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τῶν
Γραικῶν, κατὰ τὸ Αὐτόγραφον τοῦ παρθητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ
Σουλτάν Σελήμ. τὸ διαλαμβάνον καὶ αὐτὸ, νὰ μένη πάλιν εἰς
χειρας αὐτῶν, ὡς τὸ πρότερον (1) ». Οἱ τῶν Ὁθωμανῶν Αὐτο-

(1) Μετὰ τὴν εἰς τὸν ἅγιον Γολθάρδον νίκην τῶν Γερμανῶν τῇ 1663
ἔτει, κλεισθείσης τῆς εἰρήνης, ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Β'.
Πρέσβυς Βάλερ δὲ Δεσλὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινοῦπολιν, ἀπέτυχε καὶ τῶν

κράτορες ἐπιτάττοντες ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο εὐθυδικῶς ἔπραξαν, εἰ
μὴ τὸ νὰ διαφυλάξωσι τὴν δικαίαν ἀκεραιότητα πάντων τῶν ὧν
εὔρεν ὁ ἔνδοξος αὐτῶν Πρόγονος νικητὴς Σουλτάν Σελήμ. εἰς χειρας
Γραικῶν, καὶ ἐβεβαίωσε δι' ἱεροῦ αὐτοῦ Χάτι-Σεριφ, καθὼς καὶ ὁ
υἱὸς αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν προσεπεκύρωσεν ὅλους τοὺς ἁγίους
Τόπους ὡσαύτως πρὸς τοὺς Γραικοὺς.

Εἶδομεν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ οἱ Φραγκι-
σκάνοι, ὅτι ἐδόθη εἰς τοὺς ξένους αὐτοὺς κατὰ φιλοξενίαν ἡ ἁγία
Σιών πρὸς κατοικίαν, καὶ ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Πατριαρ-
χῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τινὰς τῶν ἱερῶν Τόπων νὰ ἱεροπρακτῶσιν:
Εἶδομεν, ἔσους ἂν προβάλλασιν ὁρισμοὺς τῶν Σουλτάνων τῆς
Αἰγύπτου, καὶ μᾶλλον Μουζαφέρ τινος, πρὸς δεῖξιν ματαίαν τῆς
τῶν Λατίνων μοναχῶν ἀρχαίας δῆθεν ὑπάρξεως ἐν Ἱερουσαλὴμ,
ὅτι πάντες εἰσὶ παράγραπτοι, νενοθευμένοι, κίβδηλοι, ὑποπτοι καὶ
ἀμφίβολοι: Εἶδομεν, ὅτι οἶκημα ἴδιον μὴ ἔχοντες, ἀλλὰ κατὰ
χάριν οἰκοῦντες εἰς τὴν ἁγίαν Σιών, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλειτούργουν
καὶ οἱ Γεωργιανοί, ὡς ἰδιῶται καὶ ἀφανεῖς καὶ μισούμενοι παρὰ
τῶν Μαρλούκων, οὐδὲ ἐτόλμησαν νὰ ἐμφανισθῶσι πρὸς τὸν Πορ-
θητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ, ὡς μὴ ἔχοντες οὔτε δι-
καίωμα, οὔτε περὶ τινος ἰδίου τόπου ἱεροῦ ἢ οἰκήματος, νὰ παρα-
καλέσωσιν ἐξ ἐναντίας δὲ, ἐπειδὴ ὅλα τὰ ἐπὶ τῶν ἁγίων τόπων
ἔνδον τε καὶ ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως ἱδρύματα ἦσαν εἰς τὴν ἐξου-
σίαν τῶν Γραικῶν, τίτλους ἐπισήμους αὐτῶν ἐχόντων καὶ πρὸς τὸν
νικητὴν παρουσιασθέντων, ἐγνωρίσθησαν ὅλοι οἱ ἅγιοι Τόποι καὶ
τὰ Μοναστήρια, σὺν οἷς καὶ ἡ ἁγία Σιών (τὸ μνημεῖον τοῦ Προσή-
του Δαβὶδ), καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν Ναὸς (ὧν δύο ὁ
Λιβελλογράφος ζητεῖ τὴν ἐπιστροφὴν, ὡς ἰδιοκτησίαν τάχα καὶ αὐ-
τὴν τῶν μοναχοφρατόρων), ὡς ἴδια τῶν Γραικῶν, καὶ τὴν κατοχὴν
αὐτῶν καὶ χρῆσιν, ὡς ἀπ' ἀρχῆς, τούτων εἶχον, νὰ ἔχωσι πάλιν,

ἄλλων προβλημάτων του, ἔτι δὲ καὶ τῆς παραχωρήσεως τῶν ἁγίων Τόπων
πρὸς τοὺς ἀνησυχούς Φραγκισκάνους, τοὺς τηροῦντας ἀείποτε τὰς τῶν
πολέμων περιστάσεις, καὶ ὑπερεθίζοντας δι' ἱκετηρίων Βασιλεῖς καὶ Πρέ-
σβεις, πρὸς ἀφαίρεσιν ὅλων σχεδὸν τῶν ἁγίων Τόπων (ὡς καὶ ἤδη) παρὰ
τῶν ἐχθρῶν καὶ διωκτῶν αὐτῶν Γραικῶν, τῶν καὶ ἀναξίων, ἵνα κατέχωσιν
αὐτοὺς, ὡς Σχισματικῶν (καὶ διότι ὁ χριστιανισμὸς αὐτῶν διαφέρει ἀπὸ τὸν
τῆς Ρώμης, πρέπει ἄρα νὰ ἀπογομνωθῶσι καὶ παντὸς δικαίου;) Ἡ δὲ
ὑψηλὴ Πύλη ἀποκρούουσα καὶ ἀποβάλλουσα τὰς περὶ Οὐγγαρίας προτά-
σεις τοῦ ῥηθέντος Πρέσβεως, μόλις ἐνέδωκεν εἰς τὸ νὰ παραχωρήσῃ πρὸς
τοὺς μοναχοφράτορας τῇ 1666 ἔτει, τὸ εἰς Γεθσημανῇ Μνημεῖον τῆς Με-
τὰ τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἔπειτα πάλιν κατ' εὐθυδικίαν εἰς τοὺς παλαι-
οὺς κατόχους τούτου ἐπανεστράφη.

ἐπεκύρωσεν ὁ Πορθητὴς δι' ἱεροῦ Αὐτογράφου, καὶ δι' ἐτέρου αὐθις ἐν Δαμασκῷ: Εἶδομεν ἔτι, ὅτι διὰ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἐπὶ τῶν Σταυροφόρων γενομένων πολέμων καὶ σφαγῶν, μῖσος κατὰ Φράγκων καὶ Μαμλούκοι καὶ Ἀραβες Μουσουλμάνοι ἄσπονδον τρέφοντες, μόνις διὰ σκληρῶν συμφωνιῶν καὶ ὑποσχέσεων ἐνέδωκαν εἰς τὸ νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ Μοναστήριον τῶν Γεωργιανῶν Δέρ-Ἀμούτ, τὸ ὁποῖον παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς Φράτορας δι' ἐπισήμου γενομένου ἐνοικογράφου ἀνὰ ἑκατὸν Σουλτανικῶν φλωρίων κατ' ἔτος, 942=1536: (1). Ὑπ' ὅψιν οὖν τούτων τῶν αὐτοῖς ἀποδεδειγμένοις πράγμασι γενομένων, καὶ τῆς ἐν διαστήματι 185 χρόνων διατριβῆς τῶν Φραγκισκάνων ἐν Παλαιστίνῃ, ἀφ' οὗ χρόνου ἦλθον, καὶ τῶν ὧν ὑπέστησαν, ὡς ἄοικοι καὶ ἀφανεῖς, πᾶσα φαντασία καὶ κομπορρημοσύνη τοῦ φυλλαδιαγράφου ὑπὲρ ἀρχαίων δικαιωμάτων δῆθεν καὶ ἰδιοκτησιῶν τῶν Λατίνων μοναχῶν, εἰς αἰθέρα κενὸν οἶχετ'.

Χάρις δὲ εἰς τοὺς μετὰ τὸν Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἐνδόξους τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορας, ὅτι ἐπὶ περιστάσεων πολεμικῶν, κατὰ παράκλησιν Βασιλέων καὶ Πρέσβεων, καὶ κατ' ἑλεος Σουλτανικόν, παρεχωρήθησαν ἐξ ὧν εἶχον ἑκπαλαὶ οἱ Γραικοὶ, μέρη τινὰ τῶν ἁγίων Τόπων πρὸς μόνην χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως παρὰ

(1) Αὕτη δὲ ἡ πρὸς αὐτοὺς αὐστηρότης τῶν Μαμλούκων, παράδοξον, ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, ἐν ὅλῃ τῇ ὑπερασπίσει τῶν Καθολικῶν Πρέσβεων, καὶ τῶν δι' αὐτῶν ἐκδοθέντων ὁρισμῶν ὑπὲρ Φραγκισκάνων, παρῆλθον καὶ μέχρι τοῦ Σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Δ'. ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς 1656=1066, διακελεύων, ὅτι οἱ Φράγκοι νὰ μὴ κατοικῶσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἱ δὲ ἐρχόμενοι κοσμικοὶ εἰς προσκυνήσιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, νὰ μὴ διαμένωσιν ἐνδον τούτου πλεῖον τῶν δέκα ἡμερῶν, οἱ δὲ Καλόγηροι προσκυνηταὶ Φράγκοι τρεῖς μόνον ἡμέρας. Γενομένης δὲ συνελεύσεως καὶ ἀναγνωσθέντος τοῦ ὁρισμοῦ, ἀπεδείχθη κατ' αὐτόν, ὅτι οἱ Φραγκισκάνοι οὐδὲ εἶχον ποτε, οὐδ' ἔχουσιν ἐνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἰδίαν κτῆσιν, ὡς σφοδρῶς τοῦτο εἰς αὐτοὺς ἑκπαλαὶ ἀπηγορευμένον, καὶ ὅτι τὸ Μοναστήριον Δέρ-Ἀμούτ παρέλαβον δι' ἐνοικίου. Μετακαλέσαντες δὲ τοὺς Φραγκισκάνους εἰς τὸ Κριτήριον, ὅπου ἦσαν συνηγμένοι, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοῦ ὁρισμοῦ, προσέταξαν τὴν ἀφευκτον διατήρησιν τῶν ἀνωτέρω, καὶ ἔτι τοῦ νὰ ἀνανεώνωσι τοῦ λοιποῦ κατ' ἔτος ἐπὶ Κριτηρίου τὸ ἐνοικιαστήριον γράμμα περὶ τοῦ οὗ κατοικοῦσι Μοναστηρίου Δέρ-Ἀμούτ Saint Sauveur. Ἐνώπιον λοιπὸν τῶν φανερῶν καὶ ὀριστηκῶς ἀποδεδειγμένων πραγμάτων, καταγεγραμμένων εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτηρίου, δὲν εἶναι ἄρα ταῦτα πάντα τρανώτατος ἑλεγχος τῶν ψευδολογιῶν, δι' ὧν ἀγωνίζεται ὁ Κ. Βορὲ εἰς τὸν Λίβελλόν του νὰ ὑποστήσῃ τοὺς χθὲς καὶ πρῶην βίαν καὶ δυναστείαν παρεισδύσαντας καὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἁγίους Τόπους μοναστῆς του, ὡς κεκτημένους ἃ οὐκ εἶχον, ἐξ ἀρχαίων δῆθεν χρόνων;

Φραγκισκάνων τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων ἀλλὰ ταύτην τὴν χρῆσιν δολοπλόκως καὶ σοριστικῶς μετέβαλον εἰς ἰδιοκτησίαν καὶ εἰς δικαίωμα συνθήκης, διὰ τῆς ὁποίας ἀντιποιοῦνται καὶ ἐκζητοῦσιν οὐ μόνον καὶ τὰ κατεχόμενα ἑκπαλαὶ ὑπὸ Γραικῶν, (ἐξ ὧν εἰ καὶ τινα παρεχωρήθησαν ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐρρέθη, ἀλλ' ἐπομένως κατὰ δικαιοσύνην πάλιν ἐπεστράφησαν), ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ εἰς Γζαμιά μεταβλήθηεν. Λέξιν δὲ τοιαύτην, λέγομεν, ἰδιοκτησίας, εἰς οὐδένα τῶν ἐκδοθέντων πρὸς αὐτοὺς ὁρισμῶν ὑπάρχουσιν κατὰ τοιαύτην ἔννοιαν ἐκλαμβανομένην, καθὰ ἐναντίαν εἰς τὰς διὰ τῶν Ὀθωμανικῶν ὅπλων τόπων κατακτήσεις, καὶ τὸν ἐκ τούτου καθεστῶτα νόμον τοῦ Κράτους. Ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τῆς καταχρηστικῆς λέξεως ταύτης καὶ παρανενοημένης σαλευόμενος, νομίζων ὅλας τὰς ἱεράς κτήσεις πατρογονικὰς τῶν Φραγκοκαλογήρων του, καὶ παραφερόμενος ὑπὸ πάθους, ὄνειδίζει τοὺς Γραικοὺς, ὡς ἄρπαγας. Οἱ ἐξ αἰώνων τοὺς ἱεροὺς Τόπους, ὡς προγονικὴν κληρονομίαν, κατέχοντες εἰσιν οἱ ἄρπαγες τῶν ἰδίων, ἢ οἱ χθὲς καὶ πρῶην ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ γυμνοὶ καὶ ἔρημοι καὶ κατοικίας αὐτῆς, καὶ μόνις δι' ἐνοικίου εὐρόντες στέγην μοναχοφράτορες; οἱ διὰ διαφόρων τρόπων κατὰ τὸν ΙΣΤ'. αἰῶνα ἐπιπεσόντες ὡς πειναλέοι ἐπὶ τοὺς Γραικοὺς, καὶ ἀρπάσαντες ἐξ αὐτῶν ὅσα μέρη τῶν ἁγίων Τόπων ἤδη κρατοῦσι, καὶ τούτοις μὴ ἀρκούμενοι, ἐκζητοῦσιν ἔτι διὰ τε τοῦ Λιβελλοῦ καὶ τῶν κραυγῶν σου νὰ ἐαρπάσωσι καὶ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν κατάλοιπα.

Ἐπὶ τὰ κατ' ἰδέαν δικαίωματα, δι' ὁρισμῶν καὶ συνθηκῶν, τῶν Φραγκισκάνων ἐπακουσθῶν ὁ Λιβελλογράφος, καὶ θέλων αὐτοὺς, καὶ κατὰ τὰς τρεῖς λέξεις ἔτι τῶν Ἀραβῶν, τὰς ὁποίας ἀναρῆρει, νὰ ἀναδείξῃ καὶ ἐντοπίους καὶ ἰδιοκτήτας τῶν ἁγίων Τόπων, λέγει, ὡς ἄλλος καὶ αὐτὸς κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς ἀπόλυτος τούτων τῶν ἁγίων Τόπων, ταῦτα. « Τοὺς Γραικοὺς προσκυνητὰς καὶ τῶν ἄλλων Γενῶν δὲν θέλουσι διώξει οἱ Φράγκοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας θέλουσιν ἀρήσει εἰς αὐτοὺς τὴν εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους πλησίαν πλεονεχολον καὶ εὐσχήμονα, διότι δὲν θέλουν τοὺς ὑπαρᾶν εἰς δασμὸν Σιμωνιακόν, καὶ ὅτι ὁ λαὸς δὲν θέλει λυπηθῇ, διότι ἔξει κέρδος καὶ ὠφέλειαν ἀλλ' εἶναι μοναχοὶ τινες, οἵτινες τοὺς ἀπατῶσι καὶ τοὺς φανητιάζουσι διὰ νὰ θησαυρίζωσιν, ὡς ἔχοντες ἀνάγκην διὰ τῶν χρημάτων νὰ θείρῳσι τὴν Ὀθωμανικὴν Διοίκησιν διὰ νὰ ἐξακολουθῶσι τὰς ἐπεμβάσεις αὐτῶν καὶ ἀρπαγὰς. » Ὅστις παραληρεῖ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἀηδὴ ἀποκρίσεως οὐκ ἄξια, ὡς αὐτέλεγκτα καὶ αὐτοκατάκριτα, διότι οἱ Γραικοὶ δὲν προσέβαλον πώποτε, οὐδ' ἥρπασαν τὰ τῶν Φράγκων,

ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἐλθόντες ἀπὸ δύσεως ξένοι καὶ πάροιχοι, διὰ 200 ἔτη χρόνων δὲν ἔπαυσαν ἐπεμβαίνοντες καὶ ἀρπάζοντες τὰ ἱερὰ τῆς Πατρίδος αὐτῶν κληρονομίας Καθιδρύματα. Ὅσον δὲ περὶ τῶν Γραικῶν Προσκυνητῶν ἀπαντῶμεν τὰ ἐφεξῆς.

Πῶποτε οἱ τῶν Προσκυνητῶν Γραικοὶ δὲν θέλουν ἀνεχθῆ, ἵνα ἄλλοι τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν ὀδῇ τὴν αὐτοὺς εἰς προσκύνησιν τοῦ τε ἱεροῦ Γάρου τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων Τόπων, ἀλλ' οἱ ἱερεῖς αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἀναιδέστατα συκοφαντεῖ, ὡς ἀπατῶντας αὐτοὺς διὰ κέρδος χρημάτων, διὰ τῶν ὁποίων νὰ πράξωσιν ὅσα καταψευδόμενος ὁ συλλαδιογράφος εἰς αὐτοὺς προσάπτει, κακολογῶν ὁμοῦ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἐτοίμην νὰ φθαρῇ διὰ χρημάτων. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὧν μὲ ζέουσιν προαίρεσιν προσφερομένων παρὰ τῶν φιλοθέων Προσκυνητῶν μετρίων, κατὰ δύναμιν ἐκάστου, καὶ κατ' Ἀποστολικὴν μίμησιν (οἵτινες, ὡς ὁ Παῦλος, [Κορινθ. Κ'. 15.] ἀπέστελλον τὰς τῶν Πιστῶν βοήθειας πρὸς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφοὺς), πρὸς τε συντήρησιν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ναῶν καὶ τῆς ἀδελφικῆς Κοινότητος, ἐξ αὐτῶν λέγομεν, τῶν προσφερομένων, ἐὰν ἐπιμελῶς παρατηρήσωσιν οἱ μοναχοὶ Φράτορες, θέλουν μάθῃ, ὅτι μέρος περισσότερον τούτων δαπανᾶται εἰς περίθαλψιν, διατροφήν καὶ πληρωμὴν ἀγωγίμων καὶ ναύλων πολλὰκις τῶν πενεστέρων προσκυνητῶν. Οὕτω δὲ ἐλεημοσυνῶν ὅκοι νόμισεν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Δριστὸς τὴν συντήρησιν τῆς Πόλεως αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Χαλίφων καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς ἐδοθήθουν τῇ Ἱερουσαλήμ οἱ ἀείμνηστοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες, καθὼς καὶ οἱ τῆς Εὐρώπης Καθολικοὶ Ἡγεμόνες δὲν ἔπαυσαν ἀποστέλλοντας τὰς αὐτῶν βοήθειας πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους.

Μετὰ δὲ τὰς περὶ τῶν Γραικῶν προσκυνητῶν τερατολογίας του, τάττει ὡς δευτέραν ζήτησιν ὁ Λιβέλλογράφος τὴν περὶ τῆς Ἀποκαθλήσεως, λέγων· ὅτι αὐτὴ αἰέποτε ἀνῆκεν εἰς τοὺς Καθολικοὺς, ὡς δεικνύεται ἐκ νομίμων ἐγγράφων, ὅτι καὶ οἱ Γραικοὶ ἔτυχον μὲν τῆς χάριτος, ἵνα θέσωσιν ἐκεῖ κανδηλέρια καὶ λυχνίας, τὴν χάριν ὅμως ταύτην ὑπέλαβον ὡς ἰδιοκτησίαν· ἀλλ' ἐὰν καὶ ἐξτρημένως ἀνίκη αὐτὴ εἰς τοὺς Καθολικοὺς, αὐτοὶ ὅμως δὲν θέλουν ἀραιρέσει ταῦτα τὰ κανδηλέρια καὶ τὰς λυχνίας, ἀλλὰ θέλουν τοὺς εἰδοποιήσῃ, ὅτι τῆς ἐννοίας κατὰ γράμμα τῆς συνθήκης σεβασθείσης, ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοὺς ταῦτα τὰ γνωρίσματα (οἷον τὰ μανουάλια) τῆς εὐλαθείας τῶν περὶ τὴν Ἀποκαθλήωσιν, ἀλλ' ἐν συμφωνίᾳ, ὅτι ἡ ἄδεια νὰ ἀνανεοῦται κατ' ἔτος, καὶ ὅτι θέλει παύσει κατὰ πρώτην πρᾶξιν παραβιάσεως.

Ἀπάντησις.

Ὅτι καὶ ὁ Ναὸς ὅλος τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ Ἀποκαθλήωσις ὑπῆρχον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν Χαλίφων καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων ἐπομένως τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πορθητοῦ ταύτης Σουλτὰν Σελήμ, τοῦ ὁπῶς εἰς τὸ αὐτοῦ Χάτ-Σσερίφ καλοῦντος αὐτὴν Μιγτεσάλ, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, κατὰ τὴν νόμιμον ὁλως τῶν Γραικῶν, τρανῶς καὶ ὁμολογουμένως καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ἐκ τοσούτων ὑψηλῶν ἐγγράφων, τοῦτο εἶναι δεδειγμένον καὶ ἀναμνησθήτητον· ἀλλὰ διότι ὕστερον (αἰέποτε ἐπὶ περιστάσεων, ὡς ἀπεδείχθη) ἐνέδωκεν ἡ Σουλτανικὴ μεγαλειότης εἰς τὰς ἱερείας, καὶ κατ' ἔλεος ἐπέτρεψε δι' ὁρισμοῦ τὴν χρῆσιν καὶ τῆς Ἀποκαθλήσεως εἰς τοὺς Λατίνους Καλογήρους, ἐν τίνι οὖν λόγῳ ὁ Λιβέλλογράφος ἀναλαμβάνει καὶ δικαίωμα ἰδιοκτησίας, μετατρέπει πονηρευόμενος τὰς τοιαύτας κατὰ φιλίαν καὶ εὐεργεσίαν Σουλτανικὰς δι' ὁρισμῶν ὑποχωρήσεις εἰς μόνην ἀπλὴν χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων, καὶ οὐδέποτε εἰς ἰδιοκτησίαν, εἰς κατ' ἰδέαν συνθήκας, καὶ τερατευόμενος, αὐτοχειροτονεῖ τοὺς μοναχοὺς φράτορας, ὡς ἀπολύτους κυρίους καὶ τῆς Ἀποκαθλήσεως, καὶ ἐπιτάττοντας συμφωνίας ἐνιαυσίους, ἄδειαν εἰς προσκύνησιν καὶ σωμαγωγίαν περὶ ταύτην, καὶ παῦσιν αὐθις ταύτης κατ' ἀρέσκειαν τῷ ὄντι, καθὼς παράδοξος ἡ τοιαύτη οἰκιοποίησις, οὕτως ἀλλόκοτος καὶ ἡ προτεινομένη συμφωνία καὶ ἄδεια. Τίς δὲ τῶν νομίμων προγονικῶν Ἱεροῖδρυμάτων καὶ τῶν Σεβασμάτων τῶν Γραικῶν, διὰ μόνην τὴν χορηγηθεῖσαν ἐξ εὐγενίας Σουλτανικῆς ἀπλὴν χρῆσιν, κατέστησεν αὐτοὺς καὶ ἰδιοκτῆτας καὶ αὐτάρχας τῶν ἁγίων Τόπων; Μόνοι οἱ συλλαβόντες τὴν ἀδικίαν καὶ τεκόντες τὴν ἀνομίαν τῆς ἀρπαγῆς ἱερεῖς Θεοῦ Φραγκισκάνοι, οἱ συνεσταλμένοι οὗτοι καὶ τεταπεινωμένοι ἐπὶ Μαμλούκων, καὶ θρασεῖς ἐπομένως πρὸς ἐπεμβάσεις, ἐξ ἀντιζηλίας καὶ φθόνου, καὶ σφετερισμοὺς γενόμενοι, οἵτινες καὶ τὸ πρῶτον βῆμα ὁ πρὸς ἀρπαγὴν ἐξέτειναν, ἦν τὸ πρὸς ταύτην τὴν Ἀποκαθλήωσιν τῷ 1536 ἔτει, ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω.

Ὡς πρὸς τὴν περὶ τάφων συζήτησιν, γελοῖον, τὸ νὰ πιστεύῃ ὁ Λιβέλλογράφος, ὅτι ἡ τῶν νεκρῶν τέσσαρρα ἔχει προνόμιον κληρονομίας καὶ ἰδιοκτησίας δικαίωμα, ὡς ὁ καλὸς αὐτὸς, ἤδη γενόμενος παπᾶς, καὶ μετὰ τῶν Λαζαριστῶν συνταγθεὶς εἰς τὸ κατὰ τὸν Βόσπορον χωρίον Βεβέκι, Εὐγένειος Βορὲ διατείνεται (1).

(1) Ἐπὶ τῆς δόλῳ καὶ ἀπάτῃ κατὰ τὸ 1204 ἔτος ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, τῶν ὡς πειναλέων γυπῶν ἐπιπετόντων,

Τέταρτον ζήτημα προβάλλει τὸ περὶ τῶν ἐπτὰ στοῶν τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένων, περὶ ὧν ἀρκούντως ἐξεφράσθημεν ἀνωτέρω, καθὼς περ καὶ περὶ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ Μνήματος τῆς Θεοτόκου, τὸ ὁποῖον ὡς πέμπτον ζήτημα προτείνει.

Ἡ μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Βηθλεὲμ πρόκειται ὡς ἕκτη αὐτοῦ ζήτησις. Ἡμεῖς, λέγει, ἐξηγούμεθα ἐνταῦθα πλατύτερον, διότι ἡ συνέχεια τῶν ἀρπαγῶν αὐτῆς εἶναι πλέον αἰσθαντική· ὁ δὲ κλαπεῖς ἀστὴρ ἐν τῷ Σπηλαίῳ τῆς Γεννήσεως παρὰ τῶν Γραικῶν διήγειρε νέαν διαμάχην. Γὰρ ὑπὲρ τῶν Καθολικῶν μοναχῶν ἔγγραφα (τῶν ἐπιτρεψάντων ἐπισκευὰς) εἶναι πάμπολλα· κατὰ μὲν τὸ 600 ἔτος τοῦ Χισζρέ (1203) ὁ Σουλτάν Ἐσρέρ δέδωκε πρὸς τοὺς φράγκους μοναχοὺς τὴν εἰς ἐπισκευὴν τῆς Ἐκκλησίας ἄδειαν· κατὰ δὲ τὸ 610=1213, ὁ Σουλτάν Ὁμαρ ἐπιτρέπει τὴν ἐπισκευὴν τῆς ἐν τῷ Σπηλαίῳ Φάτνης· κατὰ δὲ τὸ 676=1277, ὁ Σουλτάν Ἀχμέτ Ἐσρέρ ἐκδίδει διαταγὴν μαρτυροῦσαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βηθλεὲμ, τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, ὡσαύτως καὶ αὐτὸς ὁ Γάμος ὁ ἅγιος, τὰ οἰκήματα, τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τὸ ὑποκάτω τούτου μέρος, ἀνήκουν εἰς τοὺς μοναχοὺς φράγκους· ὅτι δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ ἀνοίγῃσι τὰ Μοναστήρια αὐτῶν καὶ τὰς Ἐκκλη-

ως ἀπ' ἄλλο πτωμα, ἐπὶ τὰ πλούτη ταύτης, καὶ λειλατησάντων Βανδαλικῶς ἅπαντα, ἐκ τῶν γενομένων παρ' αὐτῶν Βασιλέων, Ἐνρίκος ὁ τοῦ Βαλδουίνου αὐτάδελφος ὁ αὐτὸν διαδεξάμενος, ἀποθανὼν τῷ 1216 ἔτει ἐνταφιάσθη αὐτὸς τε καὶ ἡ τοῦτου Βασιλὶς Σύζυγος ἐνδον τοῦ Ναοῦ τῆς ἀγίας Σοφίας, ὧν οἱ τάφοι ἴσταντο μέχρι τῆς ὑπὸ Ὀθωμανῶν ἀλώσεως· καὶ ἄλλοι ὡσαύτως Πρίγκιπες Γάλλοι εἰς ἄλλους ἐπιστήμους Ναοὺς τῆς πόλεως ταύτης ἐτάφησαν. Ἀλλ' ἐὰν αὐτοὶ οἱ Ναοὶ εὐρίσκοντο εἰς τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν, κατὰ τὴν μαγικὴν ἀπόρρητον δύναμιν, τὴν ὁποίαν ὁ Βορέ καὶ οἱ Φραγκισκάνοι ἀποδιδάσιν εἰς τὴν τέφραν τῶν νεκρῶν, ἤθελον βέβαια ὑψώσει κραυγὰς, ἐκζητοῦντες δικαίωματι τῆς κόνεως τῶν νεκρῶν καὶ τέφρας, καὶ τὴν ἀγίαν Σοφίαν καὶ τοὺς λοιποὺς Ναοὺς, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. ὅσοι ἐπίσταντο τὸ γένος μεγάλοι ἄνδρες τῶν Ἀγγλῶν καὶ πολεμικοὶ καὶ διπλωμάται ἐνταφιάσθησαν καὶ ἐπὶ τῆς Σταυροφορίας εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀλλὰ χροῦ, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας τῶν Γάλλων, φονευθέντες Ἀγγλοὶ στρατηγοὶ καὶ ταφέντες εἰς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχικὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας Ναὸν τοῦ ἀγίου Σαβῆα, καὶ τοσοῦτοι Πρόξενοι εἰς τὸν κατὰ τὰς ἀλικὰς τῆς νήσου Κύπρου Ναὸν Γραικικὸν τοῦ Ἀγίου Λαζάρου, ἔτι δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως νῆστον τῆς Χάλκης ἐν τῷ ἐκείσῃ μοναστηρίῳ τῆς Παναγίας ὁράται ὁ τάφος τοῦ τῆς Βασιλίσσης Ἐλισάβετ Πρέσβειας παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ Εὐδούργου Βάρδωνος, τελευτήσαντος τῷ 1527 ἔτει. Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν Βρετανῶν συνέλαβέ ποτε τὴν παράδοξον ἰδέαν νὰ φρονήσῃ, ὅτι ἡ ἐν μνήμασι τέφρα καὶ κόνις τῶν ὁμοπατρίων αὐτῶν Ἀθωϊκῶν, κέκτηται ἀπόρρητον δὴ αὐτὴν ἰδιοκτησίας καὶ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ναοῦ, ἐν ᾧ αὐτὴ κεῖται.

σίας (ἐννοεῖ εἰς τὰ ἄλλα Γένη), καὶ ὅτι δύνανται νὰ ἐπισκευάζωσι, καὶ νὰ κατασκευάζωσιν οἶνον· κατὰ δὲ τὸ 720=1310, ὁ Σουλτάν Ἀχμέτ Βαρκούτ (γράφει Βαρκούκ) εὐκολύνει τὴν ἐπισκευὴν ταύτης τῆς Ἐκκλησίας (ἀναφέρει ἔτι καὶ δύο ἄλλους Σουλτάνους 720=1310, καὶ 850=1446, ἀσήμεντά τινα διατάττοντας). Προσέτι ἀναφέρει Ὡμαζέλον τινὰ ἐκ Νεαπόλεως, ἀνακαινίσαντα, κατὰ τὸ 1487 ἔτος, τὴν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Βηθλεὲμ ξυλίνην ὀροφὴν καὶ καλύψαντα ταύτην μὲ μολυβδον, σωζομένην, λέγει, μέχρι τῆς δε.

Ἀπάντησις.

Ἡ συνέχεια τῶν ἀρπαγῶν, λέγει, οὐχὶ ὅμως ὡς ἐκλαμβάνει ταύτην γενομένην ὑπὸ τῶν Γραικῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ὑπὸ τῶν μοναχοσρατῶν. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Μαμλούκων, τοὺς Γεωργιανούς μοναχοὺς, ὡς κεκτημένους τὴν ἰσχυρὰν αὐτῶν προστασίαν διὰ τοὺς συντεταγμένους μετ' ἐκείνων καὶ ἀξιώματα ἔχοντας ὁμοπατρίους αὐτῶν Γεωργιανούς, οἱ Γραικοὶ εἶχον θερμούς ὑπερασπιστὰς ὑπὲρ τῶν ἀγίων τόπων· οἱ δὲ Φραγκισκάνοι, ὡς συνεσταλμένοι τότε καὶ ἀδύναμοι, κατὰ χάριν τὴν Σιών οἰκοῦντες, καὶ ὑποχωρούμενοι ὡς χριστιανοὶ καὶ ἱερεῖς εἰς τὰς ἱεροπραξίας, ἐξηκοῦντο καὶ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐν Βηθλεὲμ λειτουργοῦντες. Πότε δὲ, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ὑστάτης τῶν Μαμλούκων Δυναστείας ἤρξαντο, ἐνθάρρυνθέντες, τὰς ἐπιθέσεις καὶ ἀρπαγὰς, τοῦτο ἐναργέστατα πολλαχῶς ἀπεδείχθη. Οἱ δὲ ὀρισμοί, τοὺς ὁποίους ὡς δεῖγμα προβάλλει τῆς ἐν Βηθλεὲμ νομιζομένης τῶν Λατίνων μοναχῶν ἰδιοκτησίας, ἐξελέγχονται καὶ αὐτοὶ, ὡς παράγραπτοι, παρεσθαρμένοι, νόθοι καὶ ἀμύβολοι, διὸ καὶ ἡ πολλὴ ματαιότης καὶ πονηρία τούτων τῶν Λυτικῶν μοναχῶν, ἡ ἀρορώσα πρὸς πίστωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν μὴ εἰδόντων καὶ φρονούντων τὴν τούτων ὑπαρξίν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὡς δὴθεν ἀρχαιοτάτην, ματαιοῦται. Κατὰ μὲν τὸ ἔτος 600=1203 δὲν ἐδέσποζεν Ἐσρέρ Σουλτάνος ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ μετὰ δεκαπέντε χρόνους τῆς ὑπὸ τοῦ Σελλαχιδὶν τῷ 1188 ἔτει ἐκπορθήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς γενικῆς ἐν αὐτῇ σφαγῆς τῶν Λυτικῶν, ἐσουλτάνευσεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ τούτου ἀδελφὸς Μέλεκ Ἀδὶλ ἡ Σαλίχ Νιτζεμουδὶν, ὁ καὶ διαβιώσας ἀπὸ τοῦ 596 μέχρι τοῦ 615 Χισζρέ (1218): Ἐν δὲ τούτῳ τῷ διαστήματι συμπεριλαμβάνεται, κατὰ πεπλασμένην χρονολογίαν 610=1213, ὁ ὑποτιθέμενος Σουλτάνος Ὁμαρ, ὁ ἐπιτρέψας δὴθεν τὴν ἐπισκευὴν τῆς Φάτνης: Ὁ δὲ Ἀχμέτ Ἐσρέρ, ὁ μαρτυρῶν δι' ὀρισμοῦ τὰ τε ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν τῷ

Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, ὡς ἀνέκοντα τάχα εἰς τοὺς μοναχοὺς Φράγκους, δὲν ἐδέσποζεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν νενοθευμένην ἐποχὴν εἰς τὸ ἔτος 676=1277, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 832=1428, μέχρι τοῦ 842=1444· ὡσαύτως καὶ ὁ εὐκολύνας τὴν ἄδειαν πρὸς ἐπισκευὴν τῆς ἐν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας, ὡς δῆθεν Σουλτανεύων κατὰ τὸ ἔτος 1310=720 Ἀχμέτ Βαρκούκ· ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ὁ καταργήσας τὸ Δεβλέτ Τουρκιγιέ, τὴν τῶν Βαχαριτῶν Δυναστείαν, καὶ ἀνταποκαταστήσας τὸ Δεβλέτ Σζερακισέ, τὴν τῶν Σιρκασίων Βασιλείαν, καὶ ἀνακηρυχθεὶς πρῶτος ταύτης Μέλεκ, Βασιλεὺς Αἰγύπτου 784=1382, βασιλεύσας ἄχρι τοῦ 801=1398. Περὶ δὲ τοῦ οὗ λέγει Ἰωμαζέλου τοῦ ἀνακαινίσαντος τὴν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὁρορῆν, καὶ καλύψαντος, ὡς πρώτου δῆθεν, μὲ πλάκας μολύβδου ταύτην, ὅστις καὶ ἐπαινεῖ τὸ ἔργον ὡς θαυμάσιον, πρὸς ματαίωσιν τῶν τοιούτων χρημασμάτων, ἐκθέτομεν τὰ ἐξ ἀρχῆς περὶ τοῦ Ναοῦ τούτου. Τὰ μὲν πρῶτα τούτου θεμέλια κατέβαλεν ἡ μακαρία Ἑλένη, ἀνεγείρασα αὐτὸν μικρόν. Εἴτα δὲ ὁ φιλόκοσμος μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνέκτησεν αὐτὸν κατ' εὖρος καὶ μῆκος λαμπρότατα κατὰ τὸ νῦν ὁρώμενον σχῆμα δρομικόν, ἄνευ θόλου ἄνωθεν, ἐκ ξύλων, στηριζομένης τῆς ἐκτεταμένης στέγης ὑπὸ δύο σειρῶν Κολωνῶν μεγάλων, ἀνὰ εἰκοσιπέντε ἐξ ἑκατέρου μέρους, τὰς ὁποίας ἐκ τῶν πέριξ Ὁρέων τῆς Βηθλεὲμ λατομήσας ὀλομελεῖς μετέφερε καὶ ἔστησεν· ἐκάλυψε δὲ καὶ τὸν Ναὸν μὲ πλάκας μολύβδου (τοιούτος δὲ ἦτον κατὰ τὸ μόρφωμα ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ποτὲ Ναὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· τοιοῦτος δὲ εἶναι καὶ ὁ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Σιναίου Ὁροῦς Ναὸς, κτισθέντες ἀμρότεροι παρ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ). Ἐκαλλώπισε δὲ καὶ τὸ ἔξωθεν τούτου τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Ναοῦ μὲ Προπύλαια θαυμάσια, καὶ πλατύτατον Προαύλιον διὰ Κολωνῶν περιστοιχούμενον, καὶ διαιρούμενον εἰς δύο ἡμικύκλια, εἰς τὰ ὁποῖα ὠκοδόμησε δύο Ξενῶνας, τὸν μὲν διὰ τοὺς Προσκυνητὰς, τὸν δὲ πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν πτωχῶν ἀσθενῶν (Προκόπιος ὁ Ἱστορικὸς ἐν τῷ περὶ κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ). Ὅλον δὲ τὸ Προαύλιον καὶ ὁ Ναὸς κάπνισεν κατεσκευάσθη διὰ θόλων, ὡς δεξαμενὴ τῶν ὑδάτων. Πάντα τὰ πρὸ τοῦ Ναοῦ οἰκοδομήματα κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων οἰκοδομῶν τὰ εἰρεῖπια φαίνονται μέχρι τούτου, ὁ δὲ Ναὸς διεσώθη καὶ ἵσταται χάρις δὲ κατὰ τοῦτο εἰς τὴν ἐνθερμον φροντίδα τῶν ἀοιδίμων Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες οὐ διέλιπον καὶ δι' ἀνοικοδομῶν καὶ χρηρηγιῶν νὰ ἐπισκέπτωνται τοὺς ἱεροὺς Τόπους, καὶ ἐκ τούτων ἡ φροντίς τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἐμφαίνεται φιλο-

τιμωτέρα, ὅστις καὶ τὸν Ναὸν καὶ τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνεκαινίσε, καὶ τὰς τοῦ ἱεροῦ βήματος ἀψίδας διὰ λαμπροῦ μοσίου ἐξιστόρησε, τοῦ ὁποίου τὸ καταγεγραμμένον αὐτότε διὰ μοσίου ὄνομα διαικονίζει τὴν μνήμην τοῦ τὸν μέγαν καὶ ἀξιοθέατον τοῦτον Ναὸν ἀνοικοδομήσαντος καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως διασώσαντος, καὶ πότε; ἐπ' αὐτῶν τῶν Σταυροφόρων τῶν οὐδὲν ἄλλο εἰς τὴν γῆν τὴν ἁγίαν παραλειψάντων, εἰμὴ τὴν σποδὸν τῶν νεκρῶν αὐτῶν, ἣν καὶ μόνον οἱ Δυτικοὶ αὐτοὶ μοναχοὶ ἀναταράττοντες προβάλλουσιν ὡς δικαίωμα τῆς δῆθεν εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους ιδιοκτησίας των.

Ἐπομένως, κατὰ τὸ 1348 ἔτος, ὁ Αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς πολλὴν πρόνοιαν περὶ τῶν ἁγίων Τόπων ἐπεδείξατο, ἀποστείλας τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Λάζαρον καὶ Πρέσβυν μετὰ γράμματος πρὸς τὸν τότε ἐκ τῶν Βαχαριτῶν Μαυλούκων Σουλτανεύοντα ἐν Αἰγύπτῳ Νατρεδὶν Χασάν, συναπέστειλε μετὰ τοῦ Πρέβεως καὶ χορηγίας πρὸς ἐπισκευὴν μερῶν τινῶν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ τῆς Βηθλεὲμ. Καὶ πάλιν φθαρείσης τῆς κεκαλυμμένης μὲ μολύβδον ξυλίνης τοῦ Ναοῦ ὁρορῆς, κατὰ τὸ 1435 ἔτος, ἡ μεγαλοδωρία τοῦ Τραπεζουντίων Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ταύτην ἀνεκαινίσε.

Μετὰ δὲ ἓνα αἰῶνα καὶ περαιτέρω διὰ Σουλτανικοῦ ὀρισμοῦ ἐκδοθέντος, κατὰ τὴν μαρτυρικὴν παράστασιν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Κριτοῦ Ἀπδουραχμάν, κατὰ τὸ 968=1561 ἔτος, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Γερμανὸς τὰ καταπεσόντα τότε ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, τὸ ἐπὶ τῆς Πύλης πρὸς νότον τῆς ἐν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας, ἐπίσης καὶ τὸ ἐπὶ τῆς τοῦ Σπηλαίου ἀρχαίας ἀψίδος, πρὶν ταῦτα ἐκ λίθων διασράγματα τῶν τοίχων φιλοτίμως ἀνφωκοδόμησε. Σαθροθεῖσαν δὲ πάλιν ὑπὸ βροχῶν τὴν ξυλίνην ῥηθεῖσαν κεκαλυμμένην μὲ μολύβδον στέγην τοῦ μεγάλου Ναοῦ, δι' ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ ἐπεσκεύασε κατὰ τὸ 1672 ἔτος ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, ὅστις καὶ τοὺς τοίχους τοῦ Ναοῦ ἀνεκαινίσε, καὶ τὰς θυρίδας κεκλεισμένας οὔσας ἠνέφξε. Καὶ αὖθις κατὰ τὸ ἔτος 1101=1689, δι' ὀρισμοῦ τοῦ Σουλτάν Σουλεῖμάν τοῦ Β', ἐπεσκευάσθησαν ἢ τε στέγη τοῦ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλου Ναοῦ καὶ μᾶλλον αἱ πλάκες τοῦ μολύβδου. Καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 1179=1765, δι' ἀδείας τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Μωχαμέτ, ἐπεσκευάσθη ὁ ἐπὶ τοῦ Ναοῦ τούτου μολύβδος καὶ αὖθις πρὸ τινῶν χρόνων φροντίς ἐγένετο παρὰ Γραικῶν καὶ περὶ τῆς ὁρορῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐκ μολύβδου Πλακῶν. Ὡστε ὅλα ταῦτα, καὶ αἱ διχασζόμεναι κατὰ τινα ἔτι μέρη τῶν Κολωνῶν Ἱερογραφίαι, καὶ αὐτὴ

ἢ εἰς τὸ ἀρχαῖον μαρμάρινον ἐν τῷ Ναῷ βαπτιστήριον Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, μαρτυροῦσι τρανῶς προγονικὸν ἡμῶν τὸ Κρίτιον ὄλον μετὰ τοῦ Σπηλαίου καὶ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ τῶν ξένων μοναστῶν τῶν ἀπὸ Δύσεως.

Ὅτι δὲ, ὡς λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ὁ τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ τοῦ Α΄. ὁρισμὸς φανερόναι τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν μοναστῶν Λατίνων, ὡς δῆθεν προγενεστέραν τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁμερ Χαττάπ κατακτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, τοῦτο οὐ μόνον ἀπίστευτον, ἀλλὰ καὶ γελοῖον, διότι καὶ αὐτὰ τὰ Ἀραβικὰ καὶ τὰ Ὀθωμανικὰ χρονικά μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ Ἱερουσαλὴμ ὑπέκειτο τῷ 636 ἔτει εἰς τοὺς Αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅτι παρὰ Γραικῶν ταύτην ὁ ῥηθεὶς Χαλίφης παρέλαβε καὶ οὐ παρὰ Λατίνων. Ὅθεν καὶ μάταιον τὸ νὰ φαντάζεται, καὶ κατὰ τοὺς τότε αἰῶνας, ἀνυπάρχτους τοιαύτας Λατίνων μοναχῶν ὑπάρξεις καὶ ἰδιοκτησίας.

Τὸ δὲ κατὰ τὸ 1621 ἔτος τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν διάταγμα, τὸ ὁποῖον ὁ ῥηθεὶς ἀναφέρει, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ τότε μεγάλου Βεζύρη Ἀλῆ Πασᾶ δυνάμει χρημάτων, ὅστις ἦτον ἡ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ψυχὴ, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τῆς Πόρτας. Ὁ χρυσὸς καὶ οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὁ χρυσὸς, κατὰ τὴν ἱστορίαν, τοιοῦτος ἦτον ὁ τῆς διοικήσεως μοχλὸς τοῦ ἀπλήστου τούτου ἀνθρώπου ὁ Ἀλῆς οὐδὲν εἰς κανένα πρὸς χάριν παρεχώρει, εἰμὴ εἰς τὸν χρυσόν.

Ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει καὶ ἕτερον ὁρισμὸν τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου Ὀσμάν, ὡς ἐκδοθέντα περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως δῆθεν κατὰ τὸ 1034=1625. Ψεῦδος, διότι ὁ ῥηθεὶς Σουλτάνος, νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἀνηλεῶς ἐθανατώθη παρὰ τῶν Γιανιτσάρων κατὰ τὸ 1031, Ρετζέπ, 9=1622 Μαΐου 20 (1). Ἐπομένως ἀναφέρει αὐτὸς ὡσαύτως τὸν τε κατὰ τὸ 1036=1627 ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μουράτ ὁρισμὸν, καὶ τὸν κατὰ τὸ 1041=1632 ὑπὲρ τῶν Φραγκισκάνων καὶ τῆς Βηθλεέμ· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1043=1634, ὁ δόλος, ἐπάγει λέγων, θριαμβεύσας κατώρθωσε τὸ κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ἐκδοθὲν Αὐτογράφων ὑπὲρ Γραικῶν, τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν· τοῦτο δὲ δι' ἑτέρου Αὐτογράφου, λέγει, κατὰ τὸ 1045=1636, ἀνετράπη, ἀποκατασταθέντων αὖθις τῶν Φραγκισκάνων εἰς τὰ ἀρπαγέντα αὐτῶν δικαιώματα. Καὶ περὶ τούτου εἰπώθη ἀνωτέρω κατ' ἐκτασιν τὸ, ἐκ ποίας ἀπάτης τοῦ Βεζύρη Παϊράμ Πασᾶ ὁ τοιοῦτος ὁρισμὸς ἐξεδόθη. Ἡ δὲ Ὑψηλὴ Πύλη, ἔπειτα ἐπιφέρει

(1) Ἴδε τὰ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σουλτάνου τούτου, ἐν Κωνσταντινουπόλει Τομ. Α΄. σελ. 315—316. (Στμ. Ἐκδ.)

ἢ ἀπατηθεῖσα, ἢ κερδηθεῖσα, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βηθλεέμ πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἀπέδωκεν. Ἐννοεῖ αὐτὸς τὸ κατὰ τὸ 1037, Τζεμα-τζιούλ-Ἐβέλ, 1628 κατὰ Σεπτέμβριον, ἐκδοθὲν Χάττι-Σσερίφ ὑπὲρ ἐπιστροφῆς τῶν ἁγίων Τόπων πρὸς τοὺς Γραικοὺς, τὸ ὁποῖον ἐξελέγγχον τὸν δόλον, λέγει, ὅτι ἐξετασθείσης ἐπ' ἀκριβεῖα τῆς ὑποθέσεως παρὰ τε τοῦ Σέχου-Ἰσλάμ. Γιαγιά καὶ τῶν ὑπερτάτων τοῦ τε Βεζύρη καὶ τῶν Καζασκέριδων, ἐναπεδείχθη, ὅτι ὅλοι οἱ ἅγιοι Τόποι, τοὺς ὁποίους ῥητῶς ἀναφέρει, ἀρχαίονθεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γραικῶν, καὶ ὅτι τούτου γνωσθέντος, ἐγένετο παρὰ τῶν ῥηθέντων Κριτῶν ἡ νομικὴ ἀπόφασις, καὶ ἡ αὐτοῦ ἐπομένως Σουλτανικὴ ἐπιταγὴ τῆς περὶ τῶν ὧν ἀνέφησσαν Προσκυνημάτων οἱ Φράγκοι ἀπάτη, βία καὶ δυναστεία (οὕτω ῥητῶ) ἐπιστροφῆς. Τὸ θέσπισμα αὐτὸ ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Σουλτάνου φέρει τοιαύτην ἀπότομον ἐπιταγὴν πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ· « κατὰ τὸν ἱερόν μου ὁρισμὸν ἐνέργησον, ἄλλως δὲ ποιήσας, κόπτω τὴν κεφαλὴν σου, οὕτως ἤξευρε ». Τοῦτο δὲ τὸ θέσπισμα, ὡς ἀνατρεπτικὸν τῶν κατὰ φαντασίαν ὑποτιθεμένων δικαιωμάτων τῶν μοναστῶν Λατίνων, καὶ ἐκδηλωτικὸν τῆς αἰέποτε κατὰ βίαν τῶν κατὰ καιροὺς Πρέσβων ἐκδόσεως ὁρισμῶν πρὸς ἀσάσεις τῶν ἁγίων Τόπων, μὴ χονεύων ὁ Λιβελλογράφος ἐξετράπη, ὡς ἐρέθη, εἰς αἰσχυρὰς ὕβρεις κατὰ Γραικῶν.

Ὁ φυλλαδιογράφος λέγει καὶ ἐπαναλέγει τὰ αὐτὰ περὶ τῆς Βηθλεέμ καὶ τοῦ μεγάλου Ναοῦ, ὅτι ἀφένθη παρὰ Γραικῶν εἰς τὸ νὰ παίζωσιν ἐν αὐτῷ οἱ παῖδες τῆς Σχολῆς, καὶ νὰ κοιμῶνται, ὡς εἰς ἄλλο καπηλεῖον, οἱ προσκυνηταὶ Γραικοὶ μεταχειριζόμενοι μόνον τὸν χορόν. Οἱ τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχαι πρὸ χρόνων πολλῶν, διότι οὔτε τοῦ καιροῦ, οὔτε τῶν πραγμάτων συγχωρῶντων, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν Σουλτανικῆς ἐπιταγῆς τῆς εἰς τὸν Ναὸν τοῦτον ὡραίας ὀρθομαρμαρώσεως, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μαρμάρων, καὶ μετακομισθέντων, ἠναγκάσθησαν νὰ διαχωρίσωσι κατὰ τοὺς χοροὺς τὸν Ναὸν καὶ νὰ διαφράξωσι, τοὺς δὲ χοροὺς τούτους κατέστησαν Ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, τοῦ ἐπάνω τοῦ Σπηλαίου κειμένου. Οἱ δὲ Καθολικοὶ, λέγει ὁ Λιβελλογράφος, στενοχωροῦνται εἰς τὴν πλησίον αὐτῶν Ἐκκλησίαν ὡς χαμηλὴν καὶ σκοτεινὴν· ἀλλ' ἔχουσιν αὐτοὶ ἐκ ταύτης τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν τὴν εὐκόλον ἐλευθέραν διάβασιν διὰ τῆς ὑπαγείου αὐτοῦσε διόδου εἰς τὸ ἅγιον Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσέρχονται καθ' ἑκάστην λιτανεύοντες, καὶ ὅτε βούλονται, μὴ ἔχοντες ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ Ναοῦ ἄνωθεν νὰ κατέρχωνται διὰ βαθμίδων εἰς τὸ Σπήλαιον, ὡς οἱ Γραικοὶ καὶ ἄλλοι.

Μετὰ δὲ τινὰ καὶ ἄλλα, ἃ λέγει, βυθίζων κατὰ τὸ Σχέδιον τῶν σκοπῶν του, πρὸς ἐξερέθισιν τῶν Καθολικῶν κατὰ Γραικῶν, καὶ δεικνύων αὐτοὺς ὡς τοὺς μόνους ἀδίκους, ὡς τοὺς μόνους ἄρπαγας, τίνος; τῆς πατρῴας αὐτῶν ἰδίας κληρονομίας, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ κατακτεταὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ σεβασθέντες, πάλιν εἰς αὐτοὺς δι' ὑψηλῶν ἐγγράφων εὐμενῶς παρεχώρησαν· τοὺς δὲ ἀπὸ Δύσεως αὐτοὺς μοναχοὺς καὶ ἐτερόχθονας, τοὺς ὅτε ἐπάτησαν τὸ ἔδαρος τῆς Παλαιστίνης οὐδὲ βῆμα ποδὸς γῆς διὰ διακοσιῶν εἴκοσι χρόνων ἰδίων ἔχοντας, καὶ κατὰ χάριν ἐπομένως τῶν Σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως τέλος πάντων ἀξιωθέντας τὴν χρῆσιν ἁγίων τινῶν Τόπων, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων, τὴν ὁποίαν χρῆσιν μεταπλάσαντες εἰς κυριότητα, ἠγέρθησαν κατὰ καιροὺς τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐπέφερον τόσας καταδρομὰς ἐκζητοῦν-
 τεν καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους Τόπους, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν ἀνέ-
 κθεν τάχα, πῶς Κ. Βορὲ μὴ κατὰ βάθος ἐρευνῶν, καὶ ἐξετάζων καὶ ἀνακρίνων τὰ τε τῶν Ἀράβων Βασιλέων παράγραπτα καὶ νε-
 νθυμένα θεσπίσματα, καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν Σουλτανικῶν ὁρισμῶν, καὶ μὴ διαχωρίζων τὴν χρῆσιν ἀπὸ τῆς ἰδιοκτησίας, ἀναλαβὼν ὑπεράσπισιν ἀμφίβολον, ἀποδεικνύεις τούτους τοὺς μοναστὰς ὡς μόνους ἀπταίστους, ὡς μόνους ἀνεγκλήτους καὶ ὁσίους, καὶ συγ-
 χωρεῖς ὅλας τὰς πάλαι κατὰ καιροὺς δεδαιγμένας ἐπιθέσεις καὶ ἐφόδους αὐτῶν κατὰ Γραικῶν, τῶν μόνων ἐγληματιῶν, ὡς Σχι-
 σματικῶν, τῷ αὐτῷ ἐπίσης λόγῳ τοῦ νομιζομένου δικαιώματος, καὶ διὰ τοὺς περὶ τὸν Ναὸν τῆς Βηθλεὲμ τόπους, ὡς ἀρπαγέν-
 τας δῆθεν παρὰ Γραικῶν; Τὴν δὲ πρὸ τεσσάρων χρόνων ἐπίθεσιν καὶ τὰ ἐκ ταύτης συμβάντα, ὁ Λιβελλογράφος, ὡς μερολήπτης, παρεξηγῶν καὶ ταύτην, ἰδοὺ πῶς ἐκροάζεται.

Ἡμεῖς κατηντήσαμεν, λέγει, εἰς τὸ περὶ κλοπῆς τοῦ ἀστέρος ζήτημα, τῆς γενομένης ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Γεννήσεως τόπῳ, ὅστις εἶναι μέρος τῆς ὑπογείου Ἐκκλησίας, τῆς κειμένης ὑπὸ τὸν ἄνωθεν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας χορὸν. Δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, ποῖον δικαίωμα δύνανται νὰ ἔχωσιν εἰς τε τὸ ἔνδον τοῦ Σπηλαίου, καὶ εἰς ταύτην τὴν ἔξω μεγάλην Ἐκκλησίαν ἄνθρωποι οἱ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι εἰς αὐτὴν, εἰμὴ ἐν βαπτιστήριον καὶ μίαν μόνην κλίμακα ἐν αὐτῇ (1); τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐπέτυχον πλέον δυσκόλως νὰ εἰσ-

(1) Πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ὅσων καὶ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἐν Βηθλεὲμ Ναοῦ ψευδολογεῖ ὁ Αἰβελλογράφος, φωνηρῶν καὶ ὅλον τὸ λαϊκόν αὐτοῦ φυλλάδιον, καὶ θέλων τοὺς Δουτικούς μοναχούς ὡς κατόχους τῶν ἀγίων Τόπων καὶ πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν, ἀντιτιθέμεθα ὅσα ἐλθέει ὁ ἐκ τοῦ πάγ-

χωρήσωσιν εἰς αὐτὸ τὸ Σπήλαιον, καὶ τοῦτο, εἰμὴ συμφώνως μετὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ γὰρ ἀπαλάύσωσι τὴν ὡς θυσιαστήριον μαρμαρίναν πλάκα, τὴν ἄνωθεν τοῦ τόπου, ὅπου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτέχθη ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας. Τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ τοῦ σεβαστοῦ τόπου ἀνῆλθεν αἰέποτε (καὶ μόνον τοῦτο; μήπως καὶ ὄχι ὅλα τ' ἄλλα, κατὰ τὰς ἀντιποιήσεις σας;) εἰς τοὺς Καθολικοὺς

ματος τῶν αὐτῶν Φραγκισκάνων Παῖδες Βερναδίνος (ὃν ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει) ἐν τῇ Συγγράμματι αὐτοῦ, τῇ ἐν Φλωρεντία τυπωθέντι κατὰ τὸ 1620 ἔτος, καὶ πραγματευομένῳ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῶν Κτιρίων. Εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Συγγράμματός του Ἱταλιστὴ, λέγει αὐτὸς, ὅτι ἐφάνη αὐτῷ πρόσφορον νὰ γνωστοποιήσῃ πότε οἱ Φραγκισκάνοι κατέσχον τοὺς ἁγίους Τόπους, περὶ οὗ καὶ ἐπάγει, ὅτι ἐκ τῶν Φραγκισκάνων Ῥοῤερος τις, κατὰ τὸ 1332 ἔτος, σταλὲις ἐκ τῆς Ῥώμης, λέγουσιν, (dicesi) ἐπέτυχε τοῦ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἁγίαν Σιών· καὶ ὅτι τοῦτο λέγουσι ταχρονικῶς, τὰ λεγόμενα ἀρχαῖα· (questo dicono le chroniche che chiamano antiche)· ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶναι, λέγει. (ma la verità è), (ἀλλ' ὅποια ἀλήθεια εἰς τοιαύτας ἀσυστάτους καὶ ὑπόπτους ἐκφράσεις, καὶ ποῖαν πίστιν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τοιαύτας ἀσυμφώνους καὶ ἀμφιβόλους παραδόσεις τῶν Λατίνων καλογήρων;) ὅτι ὁ Ῥοῤερός Βασιλεὺς τῆς Σικελίας καὶ ἡ Σέξυγος αὐτοῦ Σάνσια ἔστειλαν πλοῦσια δῶρα πρὸς τὸν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνον (τὸν ἀείποτε αὐτὸν ἄδελον καὶ ἀκατανόμαστον), καὶ ἐπέτυχον τοῦ νὰ κατοικήσωσιν οἱ ἀδελφοὶ μινορίζαι (τουτέστιν οἱ Φραγκισκάνοι) διὰ παντὸς καὶ νὰ λειτουργῶσιν εἰς τὴν ἁγίαν Σιών. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Παῖδες Βερναδίνος, κατὰ τὸ χρονικὸν τῶν Φραγκισκάνων τὸ λεγόμενον ἀρχαῖον (che chiamano antiche)· ὁ δὲ Λιβελλογράφος Βορὲ εἰς τὸ αὐτοῦ λοιδορον φυλλάδιον λέγει· ὅτι εἰς τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου (ὁ πάντοτε αὐτὸς ἀνώνυμος) διεφιλονέικησε τὴν τῶν ἁγίων Τόπων ἰδιοκτησίαν τῶν μοναχοφρατῶρων, καὶ ὅτι ὁ ῤηθὲις Βασιλεὺς Ῥοῤερός μετὰ τῆς γυναικὸς του ἐξηγόρασεν ταῦτην τὴν τῶν ἁγίων Τόπων ἰδιοκτησίαν. Ὡς ποῖα παχυλὴ ἀντιφάσις ἐν μέσῳ τῶν μνησθέντων οὗτο! Ὁ μὲν μερικῶς μόνον λέγει περὶ Σουλτανικῆς ἀδείας πρὸς κατοικίαν ἐν τῇ ἁγίᾳ Σιών τῶν Φραγκοκαλογήρων, ὁ δὲ ὀλικῶς περὶ ἐξαγορᾶς ὅλων τῶν ἁγίων Τόπων παρὰ τοῦ ἀνωνύμου Σουλτάνου διὰ χρημάτων τοῦ Βασιλέως Ῥοῤερού, ὅστις καὶ παράλλαξε τὰ παρὰ τοῦ Βερναδίνου γραφόμενα περὶ μόντης τῆς εἰς τὴν Σιών ἀδείας, διὰ νὰ καλύψῃ τὸ ψεῦδος τῶν ὧν καθ' ὅλον τὸν Λίβελλον του προτείνει ἀμφιβόλων καὶ σαθρῶν. τὸ ὅτι οἱ μοναχοὶ Λατῖνοι ἦσαν ἀρχαίῳθεν δῆθεν κάτοχοι τῶν ἁγίων Τόπων, καὶ οὕτω νὰ ἐξαλείψῃ τὴν μνήμην τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, τὴν διατρυνούσαν, ὅτι μετὰ τὴν τελείαν καταστροφὴν τῆς Παλαιστίνης καὶ Συρίας τῶν Σταυροφόρων, οἱ σταλέντες ἀπὸ τῆς Ῥώμης, μεσοῦντος τοῦ 12^{ου} αἰῶνος, εἰς Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνοι, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἐκ Βυζαντίου σύστασιν, ὡς ῥῥέθη, ἔτυχον παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀποδογῆς καὶ περιθάλψεως, ἀλλὰ καὶ ἐγγυήσεως ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τοὺς κρατούντας Μαμλοῦκους Βαχαρίτας, καὶ ἐκ Πατριαρχικῆς τέως παραχωρήσεως πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐπίλεις δυτικούς τῆς ἁγίας Σιών.

Καὶ ἐὰν ἐπίσης κατὰ Πατριαρχικὴν χαριστικὴν ἄδειαν εἰσέρχοντα αὐτοὶ καὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐλειτουργοῦν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ'.

μοναχούς, οἱ ὅποιοι ἐπιγράφουν ἐπὶ τὸν ἀργυροῦν τοῦτον ἀστέρα, τοποθετημένον πρὸς μνήμην τοῦ φανέντος ἐκείνου εἰς τοὺς Βασιλεῖς Μάγους μετὰ τῆς Λατινικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς:

ΕΝΤΑΥΘΑ ΥΠΟ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ
ΕΤΕΧΘΗ.

Γρανὸν δὲ τοῦτο δεῖγμα τῶν ἀρχαίων δικαιωμάτων τῶν μοναχῶν Λατίνων, καὶ μᾶλλον ὅταν τις ἀνακαλῇ εἰς μνήμην του, ὅτι οἱ Γραικοὶ εἶναι τόσον ζηλότυποι, ὥστε πανταχοῦ τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τὰς ἐπιγραφὰς καταγράφουσι, καὶ ἡ πρώτη αὐτῶν φροντίς εἰς οὓς καθήρπασαν τόπους εἶναι τὸ νὰ ἐξαλείψωσι τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφὰς. Τέλος πάντων πρὸς ἀντιπερισπασμὸν μιᾶς λογομαχίας ἐγερθείσης κατὰ τῶν ἡμετέρων μοναχῶν εἰς τὸ νεκροταφεῖον, τὸ ὁποῖον θέλουσιν ὀλοτελῶς νὰ οἰκαιοποιηθῶσι, μετέστρεψαν τὴν προσοχὴν των εἰς τὸ νὰ ἀποσπᾶσιν καὶ ἀφαιρέσωσι τὸν ἀστέρα, καὶ νὰ ῥίψωσι τὴν κατηγορίαν τῆς κλοπῆς εἰς ἡμᾶς. Ἡμεῖς οἰδαμεν, λέγει, ἀνακηρυττομένους τοὺς Γραικοὺς καὶ ἐκ στόματος

αἰῶνος, ἐπέστρεφον ὅμως πάλιν εἰς τὴν ἀγίαν Σιών, ἕως οὗ κατὰ βραχὺ, ὠφελοῦμενοι ὑπὸ τῆς πλουσιότητος αὐτῶν, διὰ τὰς ἐκ τῆς Δύσεως πεμπομένας πρὸς αὐτοὺς χορηγίας, καὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἐκ γένους Ἀράβων Πατριαρχῶν τότε τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατέσχον καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτῶν.

Ὁ ῥηθεὶς Πάτρις Βερναδίνος ἐν τῷ αὐτῷ Συγγράμματι αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ περὶ τῆς Βηθλεὲμ, ὅτι ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΑ'. ὅστις ἐκ τῆς κατὰ Γαλλίαν πόλεως Ἀδινιῶνος (ὅπου οἱ Πάπαι ἀφέντες τὴν Ῥώμην διέτριψαν πρὸς τῇ ἐν ἑβδόμηκοντα ἔτη, ἣν μετοικεσίαν καλοῦσιν οἱ Ἰταλοὶ Παπικὴν βαβυλωνικὴν αἰχμαλωσίαν), ἐπαναστρέψας εἰς Ῥώμην, ἐξέδωκε Βούλλαν (θέσπισμα) τῷ 1376 ἔτει, εἰς τὴν ὁποίαν παρέχει πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους ἄδειαν, ἵνα ἀνοικοδομήσωσι κατοικίαν παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Νικολάου τῇ κειμένῃ ΠΑΗΣΙΟΝ τῆς Βηθλεὲμ μετὰ κοιμητηρίου, κωδωνοστασίου καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων.

« nella quale bolla concede licenza di potersi edificare per uso loro, un luogo nella Cappella di San Nicolo Vicino a Bethleme, con cimierj, campanilli, casa e luoghi necessarij ».

Τοιοῦτοτρόπως δὲ, κατὰ τὴν τοῦ μνησθέντος Πάτρις Βερναδίνου πρὸ 229 χρόνων ἱκανῶς ἀρχαίαν μαρτυρίαν, καὶ τὴν τοῦ ΙΑ'. Γρηγορίου Βούλλαν, δέικνεται καθαρῶς, ὅτι λήγοντος τοῦ ΙΔ'. αἰῶνος, ἐπετρέπη εἰς τοὺς Φραγκισκάνους τὸ νὰ κτίσωσιν ἴδιον κατάστημα, οὐχὶ ἕνδον, ἀλλὰ ΠΑΗΣΙΟΝ τῆς Βηθλεὲμ, διὸ καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἀρχονται τὰ νομιζόμενα δικαιώματα αὐτῶν, καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ χρόνῳ αὐτὰ περιορίζονται. Ὅθεν ὅλοι αἱ κραυγαὶ τοῦ Λιβελλογράφου, ὅτι ἀνεξικρέτως ὅλων τῶν ἀγίων Τόπων ἦσαν οἱ Λατίνοι μοναχοὶ ἀνέκαθεν κάτοχοι αὐτῶν καὶ ἰδιοκτῆται καὶ πρὸ τῶν Σαυροφοριῶν, « possesseurs et propriétaires dès avant les croisades » κομπέσματα ἀποδίδουσι, τῷ ὄντι, ἀξιογέλαστα.

αὐτῶν τῶν Σουλτάνων (διὰ τῶν ὁρισμῶν) συκοφάντας, κλέπτας, ψευδογράφους, οἱ δὲ Φράγχοι οὐδέποτε ἐχαρακτηρίσθησαν μετὰ ταύτην ἀτίμωσιν· μήπως δὲν ἤξεύρομεν, ὅτι ὁ κλαπεὶς ἀστὴρ μετεκομίσθη παρ' αὐτῶν πομπικῶς εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ ἀγίου Σάββα; Δὲν βεβαιοῦται τάχα ἡ μαρτυρία τοῦ Ζαρίφ Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰπόντος πρὸς ἡμᾶς· ἐγὼ εὑρισκὼν ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἀστέρα, ἐὰν ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας δὲν ἀνεμιγνύετο; ὑπεύθυνος, διότι καίτοι γνωρίζων τοὺς κλέπτας, οὔτε τοὺς συνέλαβεν, οὔτε τοὺς ἐπαίδευσεν. Λέγει καὶ περὶ τοῦ Μουλᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι προέτεινε τὸ νὰ τελειώσῃ τὴν περὶ τοῦ ἀστέρος ὑπόθεσιν πρὸς ὄφελος ἡμῶν, ἀλλ' ἐζήτησε χρημάτων ποσότητα, καὶ ὅτι ὡς δύσφημος ἡ τοιαύτη πρότασις ἀπερρίφθη. Ἡ δὲ Πόρτα ἀμοιβάλλει ἔτι περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν Καθολικῶν, ζητεῖ συμβιβασμὸν, διὰ τί δὲν ἐπιτάττει τὴν ἐπιστροφὴν, διὰ νὰ γίνῃ ἀρχὴ τῶν ὡν ἄλλων ἐκζητοῦμεν δικαίων, ἢ θέλει νὰ μᾶς ἀφήσῃ πάλιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν;

Χθὲς ἀκόμη ἕνδον τοῦ Ναοῦ τῆς Βηθλεὲμ Γραικοὶ προσκυνηταὶ ἔχοντες πρόπορευομένους τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν προσέβαλον μετὰ ῥοπάλων τοὺς λιτανεύοντας ἱερεῖς ἡμῶν, ἕνα τούτων ἐπλήγωσαν, ἐχύθη αἷμα, διεκόπη ἡ λιτανεία, καὶ ἡ φυγὴ διέσωσε τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τὰς πληγὰς. Ὁ εἰς τὸ Μοναστήριον ἐκεῖ κατοικῶν Ἐπίσκοπος Γραικὸς ἐνοχοποιεῖται ὡς διεγείρας τὴν ἐπίθεσιν ταύτην. Ἄνευ μιᾶς παραδειγματικῆς παιδείας, τὸ κακὸν ἄνευ τιμωρίας αὐξάνον θέλει ἀναγκάσει τοὺς Καθολικοὺς καλογήρους νὰ παραχωρήσωσι τὸν τόπον πρὸς τοὺς διώκτας. Ἡ εὐταξία, ἡ ἡσυχία δὲν θέλει ἀποκατασταθῇ, καὶ τὸ δικαίωμα καὶ αὐτὴ ἡ τιμὴ τῶν Καθολικῶν δὲν θέλει ἱκανοποιηθῇ, εἰμὴ ὅταν αὐτοὶ ἀναλάβωσιν ἀνελλιπῶς τὰς νομίμους αὐτῶν κτήσεις.

Ἀπάντησις.

Ἰδοὺ ὁ Λιβελλογράφος, ὅσα λέγει καταθρομβῶν καὶ περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος, ἀποδίδων καὶ ταύτην τὴν κατηγορίαν πρὸς τοὺς Γραικοὺς· ἀλλ' αὐτὸς ἐσυκοφαντήσας τὸν Πατριάρχην, ὡς διεγείραντα τοὺς Γιανιτσάρους εἰς ἀποστασίαν, περιορίσαντας τοὺς Πρέσβεις καὶ κρεμάσαντας Δραγομάνους, ὁ πλάσας, ἀντιστρόφως, τοὺς Γραικοὺς ἐπαναστάντας κατὰ τῶν Φραγκισκάνων τὴν νύκτα τῶν Βατίων εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἀναιδῶς ψευδολογῶν, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἐπυρπόλησαν τὸν Ναὸν, τὸ Σέβας αὐτὸ τῶν Χριστιανῶν ὅλων, οὗτος αὐτὸς καὶ περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος

παραμορφῶν παραλόγως τὰ συμβάντα, παρερμηνεύων κακοβούλως τὰ γεγονότα, διαστρεβλοῖ δολίως τὴν ἀλήθειαν, ἀρνούμενος, ὥστε καὶ ψευδολογῶν, ἵνα κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν δι' ὃν καὶ συνέταξε τὸν λοῖδδoron Λίβελλόν του. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὡς ἐξῆς ἡ μαρτυρουμένη παρ' ἄλλης τῆς Ἱερουσαλήμ ἀλήθεια.

Καθ' ἑκούσιον γνώμην, διότι παρεχώρησαν οἱ Γραικοὶ τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σιδηρᾶς πύλης δικαίωμα αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους κατὰ τὸ 1846 ἔτος, ἔκτοτε δὲν ἔπαυσαν οἱ Φραγκοπατέρες νὰ παρενοχλῶσι τοὺς Γραικοὺς Πατέρας ἀλλεπαλλήλως ποτὲ μὲν διὰ τοῦτο, ποτὲ δὲ δι' ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀποτυχόντες, ἤρξαντο δι' ἀναγκαστικῶν μέσων νὰ ἐπιτύχωσι τῶν ὧν ἐβούλαντο· διὸ καὶ ἤρξαντο νὰ σκάπτωσι εἰς τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἴδιον νεκροταφεῖον· σκάπτοντες δὲ προσχώρησαν εἰς τὸ συνορεῦον τῶν Γραικῶν νεκροταφεῖον, τὸ ὑψηλότερον τοῦ τῶν Φράγκων δύο σχεδὸν πῆχεις, καὶ ὑπέσκαψαν εἰς αὐτὸ πρὸς μεσημβρίαν ἕως ὅκτῳ πῆχεων κατὰ μῆκος, καὶ ἔπεσε μὲν ἡ ἄνω τοῦ τῶν Γραικῶν νεκροταφεῖου ἐπιράνεια εἰς τὸ ὑποσκάφθεν μέρος, κατέπεσε δὲ καὶ ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ἐκεῖσε τῶν Γραικῶν Πανδοχείου. Τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Γραικοὶ πατέρες προσεκλαύθησαν εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἀρχήν· ἐγένετο παρ' αὐτῆς ἐπιθεώρησις τοῦ τόπου, καὶ διετάχθησαν οἱ Φραγκοπατέρες, ἵνα παύσωσι καὶ μὴ προχωρήσωσι σκάπτοντες, ἕως οὗ ἐπιστρέψῃ ὁ Μουσταῶ Πασᾶς ἐκ τῆς περιοδείας του, ἀλλ' αὐτοὶ ἀδιαφοροῦντες, ἤρξαντο πάλιν διὰ νυκτὸς νὰ ὑποσκάπτωσι, καὶ νὰ κτίζωσι θόλον εἰς τὸ ἀνοιχθὲν χάσμα, ἵν' οὕτως ἔπειτα καὶ κατὰ μικρὴν ὑποσκάπτοντες καὶ προχωροῦντες ὑποκάτω τοῦ Γραικικοῦ νεκροταφεῖου, κάκῃθεν (ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἔργον τῆς τοιαύτης ἄνευ ἀνάγκης βιαίας ἀνασκαφῆς) δι' ἀδήλων σκοτεινῶν ὑπονόμων ὑπείσέλθωσιν ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου Ναοῦ τῆς Βηθλεὲμ. Εἴπομεν δὲ ἀνωτέρω, ὅτι τότε Προαύλιον τοῦ* Ναοῦ τούτου καὶ αὐτὸς ὁ Ναὸς εἶναι διὰ στοῶν κάτωθεν καὶ διάκενος. Καὶ τοῦτο πράξαντες καὶ παρεισδύσαντες τέλος πάντων εἰς τὸν τοῦ Ναοῦ ὑπόνομον, Κύριος οἶδεν, ὁποῖους πονηροὺς δολίους τρόπους χαλκεύουσι πρὸς τὴν τοῦ Ναοῦ τούτου κατακυρίευσιν. Οἱ Γραικοπατέρες δὲν ἔλειψαν καὶ αὐθις νὰ ἀναγγείλωσι τὸ περὶ ἀνασκαφῆς πρὸς τὸν Μουλᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅστις καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Πασᾶν· οὗτος δὲ ἐπιστρέφων ἐκ τῆς περιοδείας παροδικῶς ἀπῆλθεν εἰς Βηθλεὲμ· παρευρεθέντων δὲ ἐκεῖσε τοῦτε Μουλᾶ καὶ τῶν προκρίτων τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐγένετο ἐπιθεώρησις τοῦ διαφιλονεικουμένου μέρους, ἐγένοντο ῥήσεις καὶ ἀντιρρήσεις ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν, καὶ ἐπὶ τέλος διετάχθησαν οἱ Φραγκοπατέρες νὰ πληρώσωσι καὶ ἐξισάωσι τὸ χάσμα

ἐκεῖνο ἀνακτίσωσι δὲ καὶ τὴν πεσοῦσαν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Πανδοχείου· ἀλλ' οἱ Δυτικοὶ μοναχοὶ αὐτοὶ οὐδὲ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐμνηχανήσαντο ἕτερον τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν τῶν βουλευμάτων αὐτῶν.

Κατὰ τὴν 19=31 Ὀκτωβρίου 1847, πρὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Γραικικοῦ Μοναστηρίου ὁ ἐκεῖσε διατρίβων Μητροπολίτης Βηθλεὲμ μετὰ τοῦ ἱατροῦ Γραικοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ Γραικικοῦ Μοναστηρίου κάτω εἰς τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως πρὸς προσκύνησιν, ἐκεῖθεν δὲ ἀπῆλθον εἰς τὸν μεγάλον Ναὸν παρατηροῦντες τὴν ἀρχαιότητα· ἐκ δὲ τοῦτου ἀπῆλθον εἰς τὰ νεκροταφεῖα πρὸς περιέργειαν· ἰστάμενοι δὲ ἀμφοτέροι ἐκεῖσε βλέπουσιν ἀνοιγυμένην τὴν πλησίον θύραν τοῦ Φραγκομοναστηρίου, καὶ ἐξερχομένους τὸν τε Φραγκοηγούμενον καὶ λοιποὺς συμφράτορας μετὰ ξύλων καὶ ροπάλων, καὶ ὁρμῶντας κατ' αὐτῶν, τοὺς ὁποῖους ἀρπάσαντες ὤθησαν ἐκεῖθεν. Εἰπόντος δὲ τοῦ ἱατροῦ, διὰ τί ἐξωθεῖτε ἡμᾶς βιαίως καὶ μετὰ ὕβρεων; αὐτοὶ θυμῷ κυριευθέντες ἤρξαντο νὰ τύπτωσι τὸν Μητροπολίτην διὰ τῶν ροπάλων κατὰ τῶν ὤμοπλαστῶν καὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φεύγων καὶ λίθοις βολλούμενος μόλις διέφυγε τὸν θάνατον· εἰσερχόμενος δὲ διὰ τῆς μικρᾶς ῥηθείσης σιδηρᾶς Πύλης, βλέπει τρέχοντας ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Ναοῦ τὸν τε Ἀρμενοηγούμενον καὶ λοιποὺς τῶν Ἀρμενίων· ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν, καὶ μανθάνει, ὅτι καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐδάρησαν παρὰ τῶν καλῶν μοναστῶν Φραγκοπατέρων, καταλείψαντες ἡμιτελῆ τὸν Ἑσπερινὸν αὐτῶν· ὁ δὲ Μητροπολίτης Βηθλεὲμ ὡσαύτως εἰς τὸ Γραικικὸν Μοναστήριον.

Ὁ Γραικὸς κανδηλανάπτης ἀγνοῶν τὰ περὶ τῶν ξυλοκαπημάτων, ἐπιστάσης τῆς τεταγμένης ὥρας τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἔκρουσε κατὰ τὸ τὸ σὺνηθες τὴν Καμπάναν, οἱ δὲ εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον τῆς Βηθλεὲμ κάτοικοι Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι προμαθόντες τὰ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου συμβάντα, καὶ ὑπολαβόντες τὸ τῆς Καμπάνας κρούσμα, ὡς ἄλλο τι, συνέτρεξαν πάντες εἰς τὸν μεγάλον Ναὸν· ἐν δὲ τούτῳ τῷ θορύβῳ ἐκλάπη ὁ ἀστὴρ, ὁ ἐπὶ τοῦ τύπου τῆς Γεννήσεως (ἐνθα λειτουργοῦσιν ἐξιδιασμένως οἱ Ἱερεῖς τῶν Γραικῶν, οἱ δὲ Ἱερεῖς τῶν Λατίνων λειτουργοῦσι καὶ αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν παρακείμενην Φάτνιν) ἄνωθεν πεπηγώς. Ἀνηγγέλθησαν τὰ συμβάντα ταῦτα τῶν βᾶδισμάτων εἰς τὸν Πασᾶν, ὅστις ἀποστείλας στρατιώτας ἔφερεν εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν τε Μητροπολίτην, τοὺς Φραγκοπατέρας καὶ τοὺς Ἀρμενίους· ἐπαβρυσιάσθησαν πρὸς αὐτὸν Γραικοὶ, Ἀρμένιοι καὶ οἱ Φραγκισκάνοι,

ἔχοντες μεθ' αὐτῶν τὸν Γαλλικὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ. Πρόξενον ἤρω-
τήθησαν παρὰ τοῦ Πασᾶ οἱ τε Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι περὶ τῶν
συμβάντων, καὶ ἀπεκρίθησαν περὶ τούτου τὰ πρόσφορα ἐρωτήσας
δὲ καὶ τοὺς Φραγκοπατέρας, ἤκουσε παρὰ τοῦ Προξένου τὸ, ὅτι
αὐτοὶ εἰσιν ὑπῆκοι Γάλλοι, διὸ καὶ τὴν τούτων διαφορὰν μετὰ
τῶν δύο ἄλλων Γενῶν θέλω κρίνει ἐγὼ εἰς τὸ Γαλλικὸν Προξε-
νεῖον ἀπεκρίθη δὲ ὁ Πασᾶς πρὸς αὐτὸν, τὸ, ἐγὼ γνωρίζω Γραι-
κοὺς καὶ Ἀρμένιους ὑπηκόους τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἔχοντας
διαφορὰν μετὰ τῶν Φραγκοκαλογήρων ὅθεν ἐγὼ μὲν θέλω κρίνει
τὴν διαφορὰν, Σὺ δὲ, ἐὰν θέλῃς, παράμενε ὡς ἀκροατής, οὐχὶ δὲ
ὡς κριτής· ὁ δὲ Πρόξενος ὀργισθεὶς ἀνεχώρησε· δεδῶκας δὲ καὶ
οἱ Φραγκισκάνοι ἀναφορὰν εἰς τὸν Πασᾶν ἀναιρετικὴν τῶν ὧν
παρέστησαν Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι. Ἐγένετο ἐν Βηθλεὲμ εἴτα
παρὰ τε τοῦ ἰδίου Πασᾶ, τοῦ Μουλᾶ καὶ τῶν προϋγόντων Μου-
σουλμάνων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀκριβὲς ἐξέτασις περὶ τῶν συμβάντων.
εἰπώθησαν λόγοι πολλοὶ παρὰ τῶν διαφερωμένων· ἐλήφθησαν τέ-
λος καὶ αἱ τῶν τριῶν κανδηλαπτῶν τῶν τριῶν Ἐθνῶν μαρτυρίαι,
εἰς τὰς ὁποίας ἐφάνη, ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τῶν συντρεξάντων Βη-
θλεεμιτῶν εἰς τὸν Ναὸν, καὶ τοῦ θορύβου, εὐρέθησαν δι' ὀλίγας
στιγμὰς ἢ τε βόρειος καὶ νότιος τοῦ ἁγίου Σπηλαίου τῶν θυρῶν
κεκλεισμένοι· ἐκ δὲ τούτου ὑπονοεῖται, ὅτι οἱ Φράγκοι μοναχοὶ
εἰσελθόντες διὰ τῆς ὑποκάτω ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν διευθυνο-
μένης ἰδίας αὐτῶν ὑπογείου σκοτεινῆς διόδου καὶ δυτικῆς Πύλης
εἰς τὸ ἅγιον Σπήλαιον, ἔκλεισαν τὴν βόρειον καὶ νότιον τοῦ Σπη-
λαίου Πύλην, καὶ ἀποσπάσαντες τὸν ἀστέρα τῶν Γραικῶν ἀφεί-
λον αὐτὸν, ἀνοίξαντες δὲ πάλιν τὰς θύρας ἐγένοντο ἄφαντοι διὰ
τῆς ρηθείσης ὑπογείου σκοτεινῆς δυτικῆς αὐτῶν θύρας. Προσετά-
ξατο δὲ πάλιν ὁ Πασᾶς διὰ νὰ σκεπάσῃ τὸ ὃ ἦνοιζαν χάσμα
ὑποσκάπτοντες, καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν πεσοῦσαν πλευρὰν τοῦ
Πανδοχείου.

Παραλληλίζοντες τὰ ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ ἐνὸς μέρους καὶ
τοῦ ἄλλου ἐσκεμμένως, ἐξάγομεν τὰς ἐπομένας ἐπικρίσεις. Ὁ
ἀσπὴρ δὲν δύναται νὰ ᾔναι τῶν Λατίνων Μοναχῶν, διότι ὁ τύπος
τῆς Γεννήσεως ὑπάρχει ἐξιδιασμένος τῶν Γραικῶν, ὅπου καὶ λει-
τουργοῦσιν· οἱ δὲ Δυτικοὶ ἔχουσι τὴν πλησίον Φάτην ἐξιδιασμέ-
νην, ὅπου ἱεουργοῦσιν· οὐδέποτε οἱ Γραικοὶ ἤθελον ἀφήσει ἄνωθεν
ἐπὶ τοῦ ἐξουσιαζομένου παρ' αὐτῶν τούτου μέρους τῆς Γεννήσεως
τοιούτου Λατινικὸν ὑπόμνημα, καὶ οὕτως, ἐνεκα τούτου, νὰ ἔχωσι
πράγματα ἀκαταπαύστων λογομαχιῶν μετὰ τῶν Δυτικοφρατόρων.
ὅτι ὡς ὁ ἀσπὴρ, οὕτω καὶ τὸ μέρος, ἐπὶ τὸ ὁποῖον αὐτὸς κενάρ-

φεται εἶναι αὐτῶν ἴδιον, ὡς καὶ ὁ Λιβελλογράφος αὐτὸς μαρτυρεῖ
τοῦτο λέγων. Πρώτη φροντίς τῶν Γραικῶν ὑπάρχει νὰ ἐξαλείψῃσι
τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφὰς, καὶ νὰ ἀντιθέτῃσι τὰς τῆς ἰδίας αὐτῶν
γλώσσης.

Ἡ ἐγερθεῖσα εἰς τὸ νεκροταφεῖον λογομαχία δὲν συνέβη, ὡς ἐκ-
θέτει αὐτὸς, διὰ τὴν οἰκειοποίησιν δῆθεν παρὰ Γραικῶν τοῦ τῶν
Φραγκισκάνων νεκροταφείου, διότι καθὼς ἐκεῖνοι, οὕτω καὶ αὐτοὶ
ἔχουσι τὰ αὐτῶν ἴδια νεκροταφεῖα· ἀλλὰ συνέβη διὰ τὴν ἣν ἐπε-
χειρίσθησαν οἱ Φραγκοπατέρες (αὐτοὶ οἶδασι διὰ ποίους κρυφίους,
σκοποὺς δι' οὓς συνεικάζουσιν οἱ Γραικοί, ἢ δι' ἄλλους), ἀνάσκαψιν
τὴν παραχωρήσασαν ἕως ὑποκάτω τοῦ νεκροταφείου τῶν Γραικῶν,
καὶ κατηδαρίσασαν τὴν πλευρὰν τοῦ ἐκεῖσε Γραικικοῦ Πανδοχείου.
Περὶ οὗ ὑποσκαψίματος καὶ τῆς ζημίας, μετὰ τὴν γενομένην ἐπι-
θεώρησιν δις ἐπιτοπικῶς παρὰ τῆς ἐξουσίας, προσέταξεν ὁ Πασᾶς
ἐπαναληπτικῶς τοῖς Φράτορσι νὰ γεμίσῃσι τὸ ἀνοιχθὲν χάος, καὶ
νὰ ἀνοικοδομήσῃσι τὴν πεσοῦσαν πλευρὰν τοῦ Πανδοχείου.

Ὁ σοφιστευόμενος ἀείποτε Λιβελλογράφος, καὶ ἀγωνιζόμενος
παντοίοις λόγοις τρόποις, ὅσας παρατόλμους βιαίας πράξεις νὰ ἀπο-
τρέψῃ ἀπὸ τῶν μόνων ἡσυχῶν καὶ ἀνεγκλήτων Φραγκοκαλογήρων,
καὶ νὰ προστρέψῃ ταύτας πρὸς μόνους τοὺς ἀνησύχους καὶ ἐγκλημα-
τίας Γραικοὺς, οὕτως ἀντιστρέφων καὶ τὰ συμβάντα πρὸ τριῶν
χρόνων ἐν Βηθλεὲμ, ψευδολογῶν λέγει· ὅτι οἱ προσκυνηταὶ Γραι-
κοὶ ἔχοντες (ὡς πομπικώτερον) ἐπὶ κεφαλῇς τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν,
ἐπέπεσον ἐνδὸν τοῦ μεγάλου Ναοῦ ἐπὶ τοὺς Λατίνους ἱερεῖς τρυ-
ματίσαντες αὐτοὺς μέχρις αἵματος. Ἀλλὰ διὰ τί δολιεύεται τὴν
ἀλήθειαν, τὴν μαρτυρουμένην παρ' ὅλης τῆς Βηθλεὲμ, μεταπλάτ-
των τὸ πρωτογενέστερον συμβάν ὡς ἐπιγενέστερον, ἀποδίδων εἰς
Γραικοὺς ἔφοδον καὶ ἐπίθεσιν κατὰ Φραγκισκάνων ἀνύπαρκτον,
καὶ σιωπῶν τὴν πρώτην ὑπαρκτικὴν καὶ ἀληθῆ, τὴν κατὰ τοῦ
Μητροπολίτου Βηθλεὲμ ὑπὸ τῶν ἐφορμησάντων καὶ ἐπιπεσόντων
ἐπ' αὐτὸν, (ἐπ' αἰτίᾳ, διότι παρεστῆρι τὰς ἐν τῷ νεκροταφίῳ ἀνα-
σκάψει) ὡς ἐπὶ ληστὴν μετὰ ροπαλῶν καὶ ξύλων οἵτινες, πλή-
ξαντες αὐτὸν, καὶ ρεύγοντα λίθοις ἐβαλλον οἱ πολυτάραχοι αὐτοὶ
ροπαλομάχοι Δυτικοὶ φράτορες; Καὶ ὡς τούτου μὴ ἐξαρκούντος,
διαβάλλει ἔτι αὐτὸν, καίτοι ἀσθενούντα ὑπὸ τῶν ραβδισμῶν, ὡς
διεγείραντα καὶ τὴν ἐν τῷ Ναῷ στάσιν, ἐνῶ οἱ Βηθλεεμιταὶ ἰδέαν
ἔχοντες τῆς γενομένης κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐφορμῆσεως, ἀκούσαν-
τες τὸν τῆς Καμπάνας ἦχον, καὶ ὑπολαβόντες νεώτερόν τινα τά-
ραχον διαυάχης, ἔδραμον εἰς τὸν Ναὸν ἀθρόοι. Τούτους δὲ ὑπὸ
κικηβούλου διαθήσεως μεταπλάττειν εἰς Γραικοὺς προσκυνητάς

ἀντιστρόφως, ἄνευ αἰσχύνῃς ζητεῖ καὶ τὴν τοῦ παθόντος Μητροπολίτου παραδειγματικὴν παιδείαν.

Οὐδέποτε οἱ τῶν Ὁθωμανῶν περικλεεῖς Αὐτοκράτορες εἰς τὰ περὶ τῶν ἁγίων Τόπων ἐν Ἱερουσαλὴμ. Προσκυνήματα ὑψηλὰ αἰτῶν ἔγγραφα ἐπωνύμασαν, ὡς ὁ Λιβελλογράφος διαβάλλει, τοὺς Γραικοὺς συκοφάντας, κλέπτας καὶ πλαστογράφους, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἰς ταῦτα τὰ ἱερὰ Αὐτόγραφα ἀνακηρύττεται ὁ δόλος καὶ ἡ ἀπάτη τῶν Φραγκισκάνων, δι' ἧς ἔλαβόν τινα ὑπὲρ αὐτῶν θεσπίσματα, λέγοντες αὐτοὺς ἀνυποτάκτους τῶν Βασιλικῶν ὀρισμῶν, καὶ ζητοῦντας νὰ οἰκιστοποιηθῶσι καὶ νὰ ἐξειδιασθῶσι τὰ μερικὰ μέρη τῶν Προσκυνημάτων, τὰ ὅποια παρεχωρήθησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς Φραγκοκαλογήρους κατ' ἔλεος καὶ χάριν εἰς τὸ νὰ προσκυνῶσι, καὶ νὰ ἐκτελῶσι μόνον τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των. Τὰ ἔνδον καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ. (οὕτω καὶ ὁ αἰμίνηστος Σουλτάν Μαχμούτ ὁ Β'. 1232 Χιςρῆς, καθὼς καὶ οἱ ἔνδοξοι αὐτοῦ Πρόγονοι, οὕτως ἐπίσης ἀποφαίνεται) εἶναι κτήματα τῆς τῶν Ὁθωμανῶν Αὐτοκρατορίας, ὡς διὰ ξίφους κατακτηθέντα· διὸ καὶ εἰς χρῆσιν μόνην ἐδόθησαν εἰς τοὺς μουσαφίριδες Φραγκοκαλογήρους, καὶ οὐδέποτε εἰς ἰδιοκτησίαν καὶ κυριότητα.

Ἀναφέρει ἔτι ὁ συλλαδιεγράφος καὶ τοὺς οὗς εἶπε λόγους ὁ Ζαρίφ Πασᾶς. « Ἐγὼ εὗρισκον ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἀστέρα, ἐάν (πολιτικῶς φερόμενος) ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας δὲν ἀνεμιγνύετο ». Λόγοι ἀφρημένοι, διχονοηματικοὶ καὶ ἀμφίβολοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται, ὅτι δὲν ἠθέλησε, διὰ τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Προξένου, νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ πᾶγμα. Καὶ ἐάν ἦναι ἀληθές, ὅτι ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Μουλᾶς προέτεινε τὸ πέρας ταύτης τῆς ὑποθέσεως πρὸς ὄφελος τῶν Φραγκισκάνων, δὲν ἔπρεπεν ἄρα νὰ φειδολαγνῇ πρὸς φανέρωσιν τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος, περὶ οὗ τοσοῦτον θορυβοῦσι φωνάζοντες ἤδη καὶ ἐκζητοῦντες παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὴν τοῦτου ἐπιστροφὴν, κατὰ προσταγὴν ὅμως αὐτῆς, διὰ νὰ γίνῃ ἀρχὴ καὶ τῶν ὦν ἄλλων ἐκζητοῦσι δῆθεν δικαίων.

Ἀπάντησις.

Πονηρὸς μὲν ὁ σκοπὸς τῆς κλοπῆς, πανευργότερα δὲ ἡ παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐκζητουμένη, διὰ τοσοῦτων προτρεπτικῶν λόγων, ἐπιταγὴ πρὸς ἀποκατάστασιν αὐτῆς ἐπὶ τὸν αὐτὸν τύπον τοῦ ἀστέρος· διπλὴν γὰρ δολίαν μετέρχονται καὶ ὁ Λιβελλογράφος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μοναχοφράτορες, καίτοι καλῶς εἰδότες τὸν ἀστέρα, τὴν ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἄνωθεν

τῆς Γεννήσεως πεπηγότα, εἰς αὐτοὺς τελείως μὴ ἀνήκοντα· ἀλλ' ἐπεδουλεύθησαν τὴν τοῦτου ἀφαιρέσιν ἐπὶ τοῦ συμβάντος ῥηθέντος θορύβου, διὰ νὰ ὑφώσωσι φωνὰς ἐκζητοῦντες αὐτὸν ὡς κτήμα δῆθεν ἴδιον· καὶ ἐάν δι' ἐπινεύσεως Σουλτανικῆς τύχωσι τοῦ νὰ βάλωσιν αὐτοὶ ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἀστέρα ἴδιον, τ τε δὲ διαταράττοντες τὴν ἡσυχίαν τῶν Γραικῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἀρμενίων, θέλουσιν ἐμμένει φορτικώτερον καὶ φωνοβραγεῖ βαρύτερον, ἵνα μετὰσχῶσιν ὡς ἰδιοκτησίαν καὶ αὐτὸν τὸν τόπον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἐπίσης Προσκυνήματα, ὡς ὁ συλλαδιεγράφος φανερὰ τοῦτο λέγει· ὅτι γενομένης ἐκ τοῦ ἀστέρος τῆς ἀρχῆς, θέλουν ἐκζητήσῃ καὶ ἄλλα δίκαια, καὶ ὅτι ἡ εὐταξία καὶ ἡ εἰρήνη τότε θέλει ἀποκατασταθῇ (τουτέστι τὸ νὰ παύσωσιν ἐπηρεάζοντες διὰ τῶν ζητημάτων αὐτῶν τὴν Ὑψηλὴν Πύλην), ὅταν αὐτοὶ εἰσέλθωσιν ὁλοκληρῶς εἰς τὰς νομίμους (τάχα) αὐτῶν ἰδιοκτησίας.

Ἰδοὺ οἱ μίτοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὑφαίνεται ὁ ἰστός τῆς τοῦ ἀστέρος πονηρᾶς ἀραιρέσεως, καὶ τοῦ τοσοῦτου, δι' ἐκδόσεως Λιβελλοῦ, πατήγου τῶν κραυγῶν!!!

Ἐπισφραγίζων δὲ αὐτὸς τὴν περὶ τοῦ ἀστέρος ζήτησιν ἐπάγει. Ἡ διοίκησις ἐδήμεισε πρὸς ὄφελος αὐτῆς τὰ Μοναστήρια τῆς τε ἁγίας Σιών (τοῦ μνήματος τοῦ Προφήτου Δαβὶδ) καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τοῦ Ἑλαιῶνος, μετατρέπουσα ταῦτα εἰς Τζαμιά, δὲν ὀρεῖται ἄρα τὴν πρὸς ἀποζημιώσιν ἐξίσωσιν;

Ἀπάντησις.

Καὶ τὰ δύο ταῦτα Μοναστήρια, καὶ πρὸ τῆς Σταυροφορίας καὶ ἐπὶ Σαλλαχιδίν, καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, οὐδέποτε ἦσαν τῶν Λατίνων. Ζήτησον καὶ διέλθε, Κ. Βορέ, τὸ ἱερὸν Χάττι-Σσερίφ τοῦ Κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελῆμ τοῦ Α'. ἐπίσης καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ Μεγάλου, καὶ μάθε ἐξ αὐτῶν, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε ἔνδον καὶ τοῖς ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως κειμένοις Προσκυνήματι, καὶ τὰ ῥηθέντα ἀμφότερα κατεῖχοντο ὑπὸ Γραικῶν, καὶ πάλιν εἰς αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ νομίμως Αὐτοκρατορικῶς ἐπεκυρώθησαν. Ὅθεν παῦσον Σὺ τε καὶ οἱ Λυτικοφράτορες θορυβοῦντες, καὶ ἐκζητοῦντες ἀποζημιώσεις καὶ ἐξισώσεις διὰ πράγματα μηδαμῶς ὑμῖν οὐδέποτε ἀνήκοντα.

Ἰκανὰ ἐρρέθησαν πρὸς ἀπάντησιν τῶν τοῦ Λιβελλογράφου σοριστικῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ Καλογηρικῶν δικαιωμάτων· δικαιώματα, θεμέλιον ἄλλο μὴ ἔχοντα, εἰμὴ τὸν δόλον καὶ τὴν ἀπάτην·

καὶ τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις εὐκαιρίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἤξευρον πάντοτε πῶς νὰ ὠφεληθῶσιν. Ἦδη δὲ οἱ τρόποι αὐτῶν, ἕνεκα τῆς συνισταμένης γνωστῆς ῥηθείας Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Ἐταιρείας, ὧν ἡ Ἱησουϊτικὴ σπουδὴ καὶ φροντίς, ἵνα τρόποις παντοίοις καὶ μηχαναῖς ἀπάσαις φυτεύσῃ εἰς τὰς Ἀνατολὰς τὰ Παπικὰ δόγματα, μετήλλαξαν μορφήν, φωνὴν δημοσίως ἄραντες αὐτοὶ ὑπὲρ δικαιωμάτων δῆθεν καὶ ιδιοκτησίας, διὰ τοῦ οὗ ὁ Κ. Εὐγένιος Βορέ καὶ συνήγορος αὐτῶν εἰς τύπον ἐξέδωκεν ἐφέτος βιβλιαρίου του, ἐπισωρεύων εἰς αὐτὸ συκοφαντίας καὶ ὕβρεις ἀδίκους κατὰ Γραικῶν.

Πρὸς τί ἄρα ἡ φορὰ τοσούτων σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων; Πρὸς τί ἡ σωρεία τοσούτων καὶ κατὰ ἀναχρονισμόν καὶ κατ' ὀνομασίαν ἀτάκτων, παρεγγράπτων καὶ ὑποβολιμαίων Μαυλούκιδων ἐπιταγῶν; Πρὸς τί ὁ ἀριθμὸς τῶν Σουλτάνων Ὁθωμανῶν ὀρισμῶν, ἐνῶ οἱ πρὸς τοὺς Γραικοὺς δοθέντες εἰσὶ καὶ περισσότεροι καὶ ὀριστικώτεροι, βωῶντες τὰ δίκαια αὐτῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ τοῦ Σουλτάν Σελήμ Α'. ὅστις ὁ εὗρεν ἀλούς τὴν Ἱερουσαλήμ κατεχόμενον ὑπὸ Γραικῶν, τοῦτο καὶ ἐκύρωσε; Πρὸς τί τέλος ἡ τοσαύτη ἐμπαθὴς παράφορος ὁρμὴ πρὸς διαβολὰς πικρὰς καὶ ὕβρεις αἰσχυρὰς, αἵτινες ἀποδεικνύουσι μισαλλόθρησκον τὸν Συγγραφέα τοῦ Λιβέλλου καὶ φανητιῶδη μερολήπτῃν; Βέβαια ὅλη αὐτὴ ἡ ὀγκώδης στίβας καὶ λόγων καὶ δεῖξεων, ὁ τοσούτον μέγας αὐτὸς περὶ τοῦ ζητήματος κροτοθόρυβος, εἰς τοῦτον μόνον τὸν σκοπὸν, πάλιν λέγομεν, ἀποτείνεται, εἰς τὸ νὰ διαταράξῃ τὰ τῆς Εὐρώπης πνεύματα, περιγράφων τοὺς Γραικοὺς ὡς δολίους καὶ ψεύστας, πλαστογράφους καὶ ἄρπαγας τῶν ἱερῶν Τόπων, νὰ ὑπεκκαύσῃ διὰ τοιούτων ἀδίκων πικρῶν κατηγοριῶν καὶ συκοφαντιῶν κατ' αὐτῶν, ὡς μὴ δυναμένων νὰ ἔχωσι καὶ διὰ τὸ φρόνημά των μετοχὴν τινα, μετὰ Φῶτιον, εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους Τόπους, καὶ νὰ ὑπερεθίσῃ τοιούτως τὰ σοφὰ, συνετὰ καὶ κατ' ὀρθὴν κρίσιν ἀνεκτικὰ τῶν Καθολικορωμάνων Κράτη εἰς διπλωματικὸν πόλεμον, πρὸς ἀφαίρεσιν καὶ τῶν εἰς τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν ἁγίων Τόπων, καὶ παραχώρησιν καὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους, ἐνῶ αὐτοὶ οἱ τοῦ Θεοῦ λειτουργοὶ εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους Τόπους, εἰς τε τὸν Πανάγιον Τάφον, εἰς τὸν Γολγοθᾶν, εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν, εἰς τὸ κατὰ Γεθσημανὴ Σπήλαιον, ὅπου ὁ Χριστὸς πρὸ τοῦ νὰ παραδοθῇ προσευχήθῃ, εἰς τὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον, καὶ ἰδίως εἰς Ναζαρέτ καὶ εἰς τὴν Ὀρεινὴν, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Πρόδρομος, ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καὶ λειτουργοῦσι καὶ ἐκτελοῦσιν ὅλας τὰς τάξεις καὶ τὰς θρησκείας ἔθιμα, ὡς εἰς ἴδια αὐτῶν ἱερά καταγῶγια· ἀλλ' ἄπληστοι ὄντες, τί τούτου ἔτι περισσότερον, ὁ

οἱ Γραικοὶ ἔχουσι, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἔχουσι, ζητοῦσι; δηλονότι τὴν ἐν ὅλοις τοῖς ἁγίοις Τόποις τελείαν αὐτῶν κυριότητα, ἐν πνεύματι θορύβων καὶ παραγῶν καὶ ἐχθρικῆς κατὰ Γραικῶν, ὡς Σχιζματικῶν, ὁρμῆς καὶ μαχῆς.

Ἀλλὰ τὰ Χριστιανικὰ αὐτὰ Κράτη, τὰ καλλυνόμενα μὲ τὴν ἐπιείκειαν καὶ συμπάθειαν, μὲ τὴν ἀνεξικακίαν καὶ ἀνοχὴν, μὲ τὴν εὐθυδικίαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ μὲ τὴν κατ' εὐλογίαν ὀρθὴν κρίσιν, θέλουν ἄρα εὐδοκήσῃ, ὥστε οἱ Ἀνατολικοὶ Χριστιανοὶ Γραικοὶ, οἱ διὰ τοσούτων πολλῶν αἰῶνων κάτοχοι τῶν ἁγίων Τόπων, νὰ στεριθῶσι τὸ δικαίωμα αὐτῶν;

Τὰ μὲν διάφορα περὶ θρησκείας φρονήματα δύνανταί ποτε νὰ παύσωσι, τὸ δὲ δικαίωμα ἑνὸς Ἐθνους εἶναι ἀκατάλυτον, εἶναι αἰώνιον· ἀλλ' ἐλπίζομεν, τὴν κατὰ τὰς προτροπὰς τοῦ Κ. Βορέ ἐπίμονον ἔνστασιν τῶν μοναρχοκρατόρων θέλει τέως ὑπερνικήσῃ τὸ φιλοδίκαιον καὶ φιλάνθρωπον, τὸ ὁποῖον ὅτι εἶναι ἔργον παντὸς εὐσεβοῦς Καθολικοῦ Ἀρχοντος ἅπαντες ὁμολογοῦσι. « Quod Principi orthodoxo catholico vere pio incumbere omnes fa'eatur ».

Ὁ Λιβελλογράφος, ἐκτὸς τοῦ οὗ ἀνακαλεῖ πολιτικοῦ πνεύματος τῶν Σταυροφόρων, πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν εἰς χεῖρας ἔτι Γραικῶν Προσκυνημάτων, καὶ προτείνων ἔτι, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς περὶ Λατινογραικῶν διαφορᾶς ταχείας διαδικασίας, τοὺς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας στόλους, τελευταῖον αὐτὸς ἐπιστραγίζων τὸν Λίβελλον αὐτοῦ, ἐπάγει ὡς ἐπίμετρον, μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ τραχύτητος, καὶ τὰ ἀπειλητικὰ ὡσαύτως ταῦτα. Ὁ Καθολικισμὸς συνιστάμενος εἰς 300 ἑκατομμύρια (1), ἀναμφιβόλως θέλει κερδίσει. Κατὰ δὲ ταύτης τῆς ἀπειλῆς οὐδὲν ἄλλο, οἱ μεθ' ὅσης δυνατῆς πραύτητος καὶ ἀνεξικακίας ἐν ταύτῃ τῇ Ἀπαντήσει ἐκθέσαντες τὰ δίκαια αὐτῶν, ἀντιπροβάλλουσι διὰ βραχέων, εἰμὴ τὸ τοῦ τοῦ Προφήτου Δαβὶδ. « Οὗτοι ἐν ἄρμασι, καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ, ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ».

(1) Κατὰ τὸν τῶν νεωτέρων Γεωγράφων ἀκριδέστερον ἀναλογισμόν περὶ τῶν τῆς γῆς Κατοίκων, κατὰ τὰς διαφορὰς αὐτῶν περὶ Πίστει· ὁ ἀριθμὸς τῶν Καθολικορωμάνων δὲν ὑπέρκειται τῶν ἑκατὸν εἰκοσιεννέα ἑκατομμυρίων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πρὸς μείζονα διατρένωσιν τῶν ἀναμνησθητέων ἀρχαίων δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ἅπερ κέκτηται τὸ ἡμέτερον Γραικικὸν Γένος ἐπὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίων Τόπων, ἐκ τῶν πλείστον τούτων καὶ σοβαρῶν ἐγγράφων τῶν σωζομένων ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, περὶ ὧν πολλάκις διείληπται ἐν ταύτῃ τῇ Ἀνασκευῇ, δημοσιεύομεν τὴν μετάφρασιν τῶν ἀκολουθῶν τριῶν ὑψηλῶν Αὐτογράφων, μετὰ δὲ ταύτην καταχωροῦμεν Σημείωσιν συνοπτικὴν τῶν κυριωτέρων Βασιλικῶν Χάττι-Σεριφίων, τῶν κατὰ καιροὺς δεδομένων τῷ Γένει ἡμῶν. Ἐὰ δὲ Χοτζέτια, τὰ διαδηλοῦντα καὶ διατρανοῦντα τὸν χρόνον (1536), καθ' ὃν οἱ Φραγκισκάνοι, διωχθέντες ἀπὸ τῆς ἁγίας Σιών, μόλις διὰ σκληρῶν συμφωνιῶν πρότερον ἐπετράπη τέως παρὰ τῶν Μουσουλμάνων εἰς αὐτοὺς, ἵνα κατοικήσωσι διὰ ῥήτου ἐνοικίου ἐν τῷ ἔνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ Μοναστηρίου τῶν Ἰβήρων Δερ-Ἀμούτ λεγόμενῳ, μετὰ καὶ ἄλλων νομίμων ἐπισήμων δικαιοτηρίων (Χοτζετίων) τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτηρίου, τῶν ἐπὶ διαφόρων περιστάσεων ἐκδοδομένων, κεῖνται κατακεχωρημένα ἅπαντα ἐν τῇ Ἀνασκευῇ ταύτῃ.

Μετάφρασις συνοπτικὴ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ Β'.

Πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δοθέντος τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Ἀθανασίῳ.

Τὸ Βασιλικὸν ἐπ' αὐτῷ Αὐτόγραφον, ἦτοι Χάττι-Σεριφ ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ Ὑψηλοῦ μου Ὁρισμοῦ ἐνεργεῖσθω. Ὅστις δὲ θέλει νὰ ἀνατρέσῃ τὸ εὐλογημένον, εὐτυχές καὶ ἰσχυρόν μου τοῦτο Χάττι, ἔστω ὑπεύθυνος τῷ τοῦ Θεοῦ ἀναθέματι.

Μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Τιμίου αὐτοῦ Προφήτου ἀλωθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἤλθον εἰς τὴν εὐτυχεστάτην μου Αὐλὴν ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ τόπους Ἑλτσῆδες, συγγαίροντές μοι ἀπὸ μέρους τῶν Σάχιδων καὶ Κράλιδων δι' ἀναφορῶν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀλώσει. Ἐλθὼν δὲ μετὰ τῶν Καλογήρων του καὶ ὁ εἰς Ἱερουσαλὴμ Πατριάρχης ἤδη τῶν Ῥωμαίων Ἀθανάσιος, ἐνεράνισεν εἰς τὴν Ὑψηλὴν μου Αὐλὴν τὰ εἰς

γεῖρας αὐτοῦ ἱερὰ θεσπίσματα καὶ Αὐτόγραφα τοῦ τε ὑπερεντίμου Ἀποστόλου, καὶ τοῦ Ὁμερ Χαττάπ, καὶ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, καὶ ἐξητήσατο, ἵνα κατὰ τὸ ἀνέκαθεν γεγονὸς αὐτοῖς ἔλεος ἔχουσι πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν τῶν τὸν ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ ὄντα Καμαρῆ, καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενα Προσκυνήματα, καὶ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου Μοναστήριον τῶν Γκιουρτζίδων, καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ εὐρισκόμενα Προσκυνήματα καὶ Μοναστήρια, καὶ Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ Σπήλαιον, καὶ τὰ κλειδιά τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τριῶν θυρῶν, τῆς Μεσημβρινῆς, Δυτικῆς καὶ Ἀρκτικῆς, καὶ τὰ ἐν τῇ Βηθλεὲμ εὐρισκόμενα Χριστιανικὰ Γένη, τὰ τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένα καὶ ἵνα αὐτοὶ τε καὶ τὰ ἀφιερώματα αὐτῶν ὧσιν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ χαράτσια, Πάτζια, Καφάρια, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δασύματα. Κατ' ἐκείνους λοιπὸν τοὺς ὁρισμοὺς, καὶ κατὰ τὸ ἀνέκαθεν γεγονὸς εἰς αὐτοὺς ἔλεος, ἠλέησε καὶ ἡ ἡμετέρα Βασιλεία τούτους, καὶ διὰ τοῦ παρόντος μου Ὑψηλωνύμου Ὁρισμοῦ ἐπρόσταξα, ἵνα οἱ ἐξουσιάζοντες τὰς ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ θαλάσῃ ὑποκειμένας τῇ Βασιλείᾳ μου Ἐπαρχίας, ὑπερασπίζονται τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς Καλογήρους τῆς Ἱερουσαλὴμ, χωρὶς νὰ ἐνοχλῶνται παρ' οὐδενός. Ὅστις δὲ ἀπὸ τῶν ἐξῆς Διαδόχων μου, καὶ ἀπὸ τῶν ὑπερτάτων Βεζυράδων, Οὐλεμάδων καὶ Ἐξουσιαστῶν, καὶ δούλων τῆς Βασιλικῆς μου Αὐλῆς, καὶ ἀπλῶς ἀπὸ τῶν τῆς Μωαμεθανικῆς φυλῆς, ἢ πρὸς χάριν, ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν ἄσπρων, θελήσῃ νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς πάλαι παρὰ τοῦ Προφήτου, καὶ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ, καὶ παρὰ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, καὶ ἤδη παρὰ τῆς ἡμετέρας Βασιλείας δωρηθέντας ἱεροὺς καὶ ὑψηλοὺς Ὁρισμοὺς, νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Προφήτου. Οὕτω γινωσκέτωσαν, καὶ τῷ ἱερῷ μου σημεῖῳ εὐπειθῶς ὑποτασσέσθωσαν.

Ἐγγραφή ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὰ μέσα τῆς Σελήνης Σεβάλ Χισζρὲ 862.

Μετάφρασις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάν Σελήμ Α'. ἀλωτοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλὴμ, δοθέντος ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ Πατριάρχῃ Δωροθέῳ, Ἀττάλα Ἀραβιστὶ λεγομένῳ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον (Χάττι-Σεριφ) ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὸν ἱερόν μου Ὁρισμὸν ἐνεργεῖσθω. Ὅστις δ'

ἂν ἄλλως πράξῃ, ὑποπесάτω τῇ τοῦ Θεοῦ δικαίᾳ σπάθῃ.

Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, καὶ τοῦ ἡγαπημένου αὐτοῦ Ἀποστόλου, ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μου, κατὰ τὴν κέ. τοῦ μηνὸς Σεφὲρ, ἐκυρίευσεν αὐτήν· Ὁ οὖν Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων Ἀττάλας λεγόμενος, ἐλθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν Καλογήρων καὶ ὑποτελῶν, ἐξητήσατο, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κειμένας Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια, καὶ Προσκυνήματα ἔχουσι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ ἀπ' ἀρχῆς, ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ χρῆσιν των. κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀκτιναμέν τοῦ Ὁμερ, καὶ κατὰ τοὺς Ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων. Ἐπρόσταξα γοῦν καὶ ἐγὼ μὲ τὸν παρόντα μου ἱερὸν Ὁρισμὸν, ἵνα ἐξουσιάξῃ τὸ ἀντικρὺ τῆς Πύλης τοῦ Καμαμέ κατὰ μεσημβρίαν κείμενον Μαγτεσέλ, μὲ τὰ ἀρχαῖα δύο μανουάλια καὶ τὰς κανδήλας τὰ ἄνω καὶ κάτω τῶν τεσσάρων Καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ λεγομένου τόπου κειμένων, τοῦ τῇ Πατριαρχείᾳ ὑποκειμένου· τὰ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἐπτὰ Καμαρῶν τῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου· τὸ μέσον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· τὸν Γάφον καὶ τὸν Κουμπέν μὲ ὅλα τὰ Προσκυνήματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Καμαμέ ἐν τῇ Αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγομένην, καὶ τὴν ἁγίαν Θεκλαν, τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ κήπου, τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἕτερον Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῶν Γκιουρτζίδων, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας, τὴν ἁγίαν Σιών, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁσπήτιον τοῦ Ἄννα, τὰ εἰς τὸν Κάμπον μνημεῖα, τὸ Μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Γκιουρτζίδων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεὼν, τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ μὲ τοὺς ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πεῖτουζάλλα κείμενον τὸ ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὰ κλειδιά τῶν δύο θυρῶν τῶν πρὸς Ἀρχτον καὶ Μεσημβρίαν, καὶ τὰ περίξ δύο κομμάτια τῶν κήπων, καὶ τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των· καὶ τὰ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία ὄντα Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των· καὶ τοὺς τῷ

Πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζίδες, Χαμπεσίους, καὶ Σέρβους, καὶ ὅλα τὰ ἀφιερώματά των, καὶ τοὺς Μητροπολίτας καὶ Καλογήρους, καὶ ἵνα παραλαμβάνῃ τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ Καλογήρων· καὶ ἵνα εἰς τὴν Πόρταν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς τὸ Ζεμζεμ σουγιοῦ λεγόμενον νερὸν, καὶ εἰς τὸ Ἀράπ καθαρί, καὶ εἰς τὰς σκάλας μὴ πληρόνῃ κουμέρκια καὶ μπάτζι, μήτε ὅταν κάμνωσι κέσφρα· καὶ ἵνα ὧσιν ἐλεύθεροι διόλου ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δασύματα· καὶ ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται ἀπὸ κανέν ἄλλο ἔθνος κατὰ τὸν παρόντα μου ἱερὸν Ὁρισμὸν, ἀλλὰ ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν ὁ Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων νὰ πρωτεύῃ. Κατὰ τὸν Ἀκτιναμέν λοιπὸν τοῦ Ὁμερ Χαττάπ, καὶ κατὰ τοὺς Ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, οὕτω δέδωκα καγὼ, καὶ μὲ τὸν παρόντα μου ἱερὸν Ὁρισμὸν ἐπρόσταξα ἵνα γίνηται ἡ ἐνέργεια, ὃν τρόπον εἴρηται. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν σήμερον ἡ οἱ Βασιλεύσοντες, ἡ οἱ ὑπέρτιμοι Βεζυράδες, ἡ Οὐλεμάδες, ἡ Σουλεχάδες, ἡ Καδῆδες, ἡ Μοεμβάδες, ἡ Πεῖτουλμάλιδες καὶ Κασέμιδες, ἡ Σουπασάδες, ἡ Ζαῖμιδες, καὶ Τιμάρ σαχαπίδες, ἡ Μουτεφεζζικάδες καὶ Γασουσάδες, ἡ Σιπαχῆδες καὶ Γενίτσαροι ἡ οἱ λοιποὶ ὑπηρεταὶ καὶ δοῦλοι τῆς Αὐλῆς μου θελήσωσι νὰ ἀνατρέψωσι τὸν παρόντα μου Ὁρισμὸν, οἱ τοιοῦτοι ὅποιοι καὶ ἂν ὧσιν, ἔστωσαν ὑπεύθυνοι εἰς τὴν ὀργὴν καὶ εἰς τὰ κολαστήρια τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ. Ἐὼντες δὲ εἰς χεῖρας των τὸν ἱερὸν μου Ὁρισμὸν, δεῖξωσιν εὐπειθειαν.

Ἐγράφη ἐν ἔτει 923 Χισζρέ ἐν Ἱερουσαλὴμ.

Μετάφρασις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Κανονῆ Σουλτάν Σουλεϊμάν, ὃν περ ἐπὶ τῆς στεφηφορίας του δέδωκε τῷ Πατριάρχῃ Γερμανῷ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλ. Αὐτόγραφον (Χάτι Χουμαγιούν) ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὸν ἱερὸν μου Ὁρισμὸν ἐνεργείσθω. Ὁ δὲ θελήσας ἀνατρέψαι αὐτὸν ὑποπесάτω ταῖς τιμωρίαις τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ καὶ τῇ ὀργῇ τοῦ ὑπερεντίμου Προφήτου.

Ὁ ἤδη ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικῶν Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων

Γερμανὸς λεγόμενος, ἀνέφερε εἰς τὴν Αὐλὴν μου δι' ἀναφορᾶς του, ὅτι ὁ αἰοίδιμος πατήρ μου Σουλτάν Σελήμ Χάν, καθ' ὃν καιρὸν ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλὴμ, μετὰ τὸ νὰ παρεστάθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν του μετὰ τῶν λοιπῶν Καλογήρων καὶ Ῥαγιάδων ὁ τότε Πατριάρχης Ἀττάλλας, καὶ ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Κράτους του, ἵνα τὰ ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὄντα Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίαι, καὶ Προσκυνήματα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ εὐρισκόμενα, μένωσι πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὡς καὶ πρότερον· ὁ μακαρίτης Πατήρ μου κατὰ τὸν Ἀχτιναμὲ τοῦ Ὁμερ, καὶ τῶν πάλαι Βασιλέων τοὺς Ὁρισμοὺς, ἠλέησεν αὐτοὺς καὶ ἐπρόσταξεν, ἵνα ἔχωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν των τὰ τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Μοναστήρια καὶ Προσκυνήματα· τὸ ἀντικρὺ τῆς Πόρτας τοῦ Καμαμὲ κατὰ μεσημβρίαν κείμενον Μουγτεσελ μετὰ τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια· τὰς τέσσαρας Καμάρας ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ Γολγοθᾶ· τὰς ἐπτὰ Καμάρας ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τὰς ἐπὶ τοῦ Τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου· τὸν μεγάλον Ναόν· τὸ μέσον τοῦ Ναοῦ, καὶ τὸν Κουμπέν αὐτοῦ μετὰ ὅλα τὰ ἐν τῷ Ναῷ Προσκυνήματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ ἐν τῇ Αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας· τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ Ἰωάννου· τὴν ἐπὶ τῆς σκάλας Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγομένην· τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν· τὰς ἐπὶ τῶν δύο ὁδῶν καμαράς· τὸ ἀντικρὺ τούτων Μοναστήριον τῆς ἁγίας Θέκλης· τὴν Σεϊδανάγλιαν· τὸν ἅγιον Εὐθύμιον, τὴν ἁγίαν Αἰκατερίνην, τὸν ἅγιον Μιχαὴλ, τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸ Μοναστήριον τοῦ Στύλου (ἢ τῆς Κολώνης) τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον μετὰ τοῦ Περιβολίου· τὸν ἅγιον Βασίλειον, τὸν ἅγιον Θεόδωρον, τὸν ἅγιον Νικόλαον, τὸν ἅγιον Δημήτριον, τὴν Δέσποιναν Μαρίαν· τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου Μοναστήριον τῶν Γκιουρτζίδων μετὰ τοῦ κήπου καὶ ἐλαιῶνος· τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ· τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας· τὸ Ὄρος τῶν Ἑλαιῶν· τὴν ἐν τῇ Σιών Ἐκκλησίαν τοῦ Προφήτου Δαβὶδ· τὸ Μοναστήριον τῆς Ἑλαίας· τὸ ὁσπῆτιον τοῦ Ἀννα· τὰ ἐν τῷ κήμῳ νεκροταφεῖα· τὸ Μοναστήριον τῶν Γκιουρτζίδων τοῦ Σταυροῦ· τὸ Μοναστήριον τοῦ Συμεὼν κατὰ μόνας, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ μετὰ τὰ ἀμπέλια, χωράρια καὶ ἐλαιῶνας των· τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα· τὸν ἐν τῇ Κώμῃ Πείτουζάλλα ἅγιον Γεώργιον· τὸ ἐν τῇ Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, τὰ κλειδιά τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ, δύο θυρῶν τῶν πρὸς Ἀρκετον καὶ Μεσημβρίαν, τὰ περὶ αὐτὴν δύο κομμάτια τοῦ κήπου, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὸν νε-

κροταφεῖον· τὰ εἰς τὰ ἄλλα ἐπίλοιπα χωρία Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των· τοὺς τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζίδες, Χαμπεσίους καὶ Κόπτας, καὶ ὅλα τὰ ἀφιερώματά των· καὶ ὅταν κατὰ τὴν θρησκείαν των σιμαίνωσι σίμαντρα, καὶ θυμιάζωσι κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν, καὶ ἀνάπτωσι τὰ κηρία των ἀπὸ τοῦ ἐπιφαινόμενον φῶς, καὶ λιτανεύωσιν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, νὰ πρωτεύωσι καὶ νὰ προηγῶνται τῶν ἄλλων φυλῶν, καὶ ἔπειτα μετ' αὐτοὺς αἱ λοιπαὶ φυλαὶ καὶ τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων Καλογήρων καὶ Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων καὶ Καλογραιῶν νὰ παραλσμβάνῃ ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης· καὶ εἰς τὴν Πόρταν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς τὸ Ζεμζεμ σουγιοῦ λεγόμενον νερόν, καὶ εἰς τὸ Ἀράπ Καφαρι, καὶ εἰς τὰς Σκάλας καὶ εἰς τὰ κέσσια νὰ μὴ πληρόνωσιν οὐδέν· καὶ νὰ ᾔναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ Χαράτσι καὶ ἀπὸ τὸ Κουμέρκι, καὶ ἀπὸ τὸ μπάτζι, καὶ νὰ κατασκευάζωσι τὰς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν παλαιὰν θέσιν καὶ σχῆμά των, καὶ νὰ ἀνοικοδομῶσι Κελλεῖα, καὶ νὰ ἀνοίγωσιν ἢ νὰ κλείωσι Πόρτας καὶ παράθυρα, καὶ νὰ κατασκευάζωσι Καμάρας ἀπὸ ὁσπῆτιον εἰς ὁσπῆτιον, καὶ νὰ ᾔναι ἀπηλλαγμένοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δασύματα, καὶ καμμία φυλὴ νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῇ· ἀλλ' οἱ Πατρίρχαι τῶν Ῥωμαίων νὰ προστεύωσι καὶ νὰ πρωτεύωσι τούτων, καὶ νὰ ᾔναι αὐταὶ ὑποκείμεναι εἰς αὐτοὺς. Ὅθεν κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ Πατρός μου ἔδωκα κἀγὼ, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, τὸν παρόντα μου Ἱερὸν Ὁρισμὸν, καὶ ἐπρόσταξα, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐνεργῇται· ἐὰν δέ τις, ἢ Βασιλεὺς ᾔθελεν εἶναι, ἢ ἀπὸ τῶν Βεζυράδων, Οὐλεμάδων, Σουλαχάδων, Μίρι Μιράνιδων, Μίρι Λιθάδων, Βοεβοδάδων, Πειτουλμάλιδων, Κεσέμιδων, Μουτεβελλίδων τῶν Βακουφίων, Σουπασάδων, Ζουαμάδων, Τιμάρ Σαχαπίδων, Μουτεφερρίκιδων, Γασουσάδων, Σιπαχίδων, Γενιτσάρων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑχλι ὄφριδων καὶ ὑπηρετῶν τῆς Αὐλῆς μου, καὶ τῶν τῆς θρησκείας ἀπλῶς τοῦ ἐντίμου Προφήτου, θελήσῃ ν' ἀνατρέψῃ τὸν Ἀχτιναμὲν τοῦ Ὁμερ Χαττάπ, καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ Πατρός μου, καὶ τὸν ἤδη δοθέντα Βασιλικὸν Ὁρισμὸν, ἔστω ὑποκείμενος εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἔχη νὰ δώσῃ ἀπολογίαν εἰς τὸν Ὑψίστον Θεόν· τὸ δὲ παρόν μου Ἱερὸν Χάττι θέλετε ἀφήσει εἰς Χεϊράς των· οὕτω γινώσκετε καὶ τῷ ἱερῷ μου σημείῳ ὑποτάσσεσθε.

Ἐγρᾶφη ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 933 Χριστῷ, κατὰ μῆνα Ῥεπιούλ-Ἑβέλ.

Μετάφρασις τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάν Ὁσμάν, τοῦ δοθέντος τῷ Πατριάρχῃ Παρθενίῳ μετὰ τὴν μετὰ τῶν Φράγκων χρισολογίαν περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκυνημάτων, καὶ περὶ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον ἔχει οὕτω.

Κ α τ ἁ τ ῆ ν δ ι ᾱ λ η ψ ῖ ν τ ο υ ἐ ν ε ρ γ ε ῖ σ θ ω .

Ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ῥωμαῖος Παρθένιος, ἔδωκεν ἀναφορὰν εἰς τὸ Κράτος μου διαλαμβάνουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς Ὁρισμοὺς τοὺς διὰ Βασιλικῶν Αὐτογράφων ἐπικυρωμένους, ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν των τά τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ προσδιωρισμένα καὶ αὐτοῖς ἐξιδιασμένα Προσκυνήματα, καὶ θέλοντες ἡδὴ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς προσκύνῃσιν τῆς Ἀποκαθηλώσεως, ἐμποδίζονται καὶ ἐνοχλοῦνται παρὰ τῶν Φράγκων, οἱ ὅποιοι ἐκυρίευσαν τὰ ἐν τῇ Ἀποκαθηλώσει δύο μανουάλια αὐτῶν καὶ τὰς κανδήλας, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Κουβουκλίου τοῦ μνήματος τοῦ Ἰησοῦ μικρὸν Κουμπέν, καὶ πρὸς τοὺς χάριν προσκυνήσεως ἀπερχομένους κάμνουν ἐξιγέτι, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος κάτω τῶν ἐπτὰ Καμαρῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ Τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου κειμένων, μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν Ῥωμαίων Προσκύνημα, καὶ τὸ ἄνω τούτων τῶν Καμαρῶν μέρος, μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν Φράγκων κατάλυμα καὶ οἶκημα, ἐν ᾧ διέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὸ ῥηθέν αὐτὸ Προσκύνημά των, οἱ Φραγκοκαλόγηροι βάλλοντες αὐτοὺς μὲ ξύλα καὶ πέτρας καὶ πυροβόλα, ἐπιβουλεύονται αὐτοὺς, καὶ ὅτι τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τῶν κλειδῶν κυριεύσαντες, ὅταν ἀπέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι χάριν προσκυνήσεως, δὲν ἀνοίγουσι τὴν Πόρταν, ἀλλὰ μετὰ δύο καὶ τρεῖς ὥρας ὅταν θέλωσι, προξενοῦντες ἀτιμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ περιφρόνησιν καὶ ὅτι κυριεύσαντες τὰ δύο κλειδιά τῶν πρὸς Ἀρχτον καὶ Μεσημβρίαν θυρῶν τοῦ ῥηθέντος Σπηλαίου, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν δύο κομμάτια περιβόλια καὶ ἐλαιῶνας, καὶ τὸ ἐν τῇ Γεθσημανῇ Μνημεῖον τῆς Μαρίας, ἀδικοῦσι παρενοχλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐναντίως φερόμενοι τῶν εἰς χεῖρας των σωζομένων ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἔλαβον καὶ οἱ Φράγκοι ὄρισμὸν κατὰ τὸ 1169 ἔτος διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ῥηθέντος Κουβουκλίου, κατὰ τὸν ὄρισμὸν τὸν ἐκδοθέντα τῷ 1060 ἔτει, μὲ αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ πρόφασιν εἶναι προφανέστατον, ὅτι αὐτοὶ θέλουσι μετακομίσαι τὰς πέτρας τῶν Προσκυνημάτων εἰς τὴν

Φραγγίαν, καὶ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλουσι παρακινήθῃ οἱ Ῥωμαῖοι νὰ πηγαίνωσιν ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης χάριν προσκυνήσεως, καὶ νὰ γίνωνται Κατόλικοι ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀναφορᾷ των ταύτη ἀνεφάνισαν καὶ ἄλλην κοινὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀναφορὰν Ἀραβιστὶ γεγραμμένην, ἐξαιτητικὴν ἐκδόσεως Ἱεροῦ μου Ὁρισμοῦ, καταπαυστικοῦ καὶ ἐμποδιστικοῦ τῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐναντίον τῆς ἀρχαιότητος γινομένων ἐπηρεϊῶν καὶ ἐνοχλήσεων ὑπὸ τῶν Φράγκων, καὶ παρεκτικοῦ τῆς κυριότητος τοῦ ῥηθέντος Κουβουκλίου καὶ τῶν λοιπῶν Τόπων εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ ἔκπαλαι. Προσεπιτούτοις θεωρηθεῖσιν πολλέκισ καὶ τῶν ἐνσημειώσεων καὶ καταγραφῶν τῶν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων δοθέντων ἔκπαλαι παρὰ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων Ὑψηλῶν Ὁρισμῶν (αἱ ὁποῖαι καταγραφαὶ σώζονται εἰς τὸ διδὸν Καλέμι), εὑρέθη, ὅτι εἶναι δεδομένος εἰς τοὺς Ῥωμαίους, κατὰ τὸν Ἀχτιναμὲ τοῦ Χαζρέτ Ὁμερ Χατὰπ τοῦ Β'. Χαλίφη, καὶ κατὰ τοὺς Ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων Ὑψηλῶν Ὁρισμὸς παρὰ τοῦ ἄλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ Χάν, δι' Αὐτογράφου τοῦ Βασιλικῦ ἐπικυρωμένος, κατὰ τὸ 923ον ἔτος, διαλαμβάνων, ὅτι τὸ ἀντικρὺ τῆς θύρας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Καμαμὲ λεγομένου Ναοῦ, πρὸς Μεσημβρίαν κείμενον Μουγτεσέλ, καὶ τὰ δύο μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν τεσσάρων Καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τοῦ τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένου, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἐπτὰ Καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου, τὸ μέσον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν Τάφον καὶ τὸν Κουμπέν μ' ὅλα τὰ Προσκυνήματα τὰς ἐκτὸς τοῦ Καμαμὲ ἐν τῇ αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας μεγάλας, τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης, τὴν ἁγίαν Θέκλαν, τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Μιχαήλ, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ κήπου τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῆς Δεσποίνης Μαρίας ἑτερον Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, καὶ ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τῶν Γχιουρτζίδων τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας, τὴν ἁγίαν Σιών, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁσπήτιον τοῦ Ἀννα τὰ εἰς τὸν Κάμπον μνημεῖα, τὸ Μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεῶν τὸ τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ μετὰ τῶν ἐλαιῶνων καὶ ἀμπελώνων, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ ἐν τῇ Κώμῃ Πεῖτουζάλα τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰη-

Ἰησοῦ μετὰ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς Ἀρκτον καὶ Μεσημβρίαν δύο θυρῶν καὶ τὰ πέριξ δύο κομμάτια τῶν κήπων, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των καὶ τὰ εἰς τὰ ἄλλα χωρία Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των, νὰ ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ περὶ τούτων κανὲν ἄλλο ἔθνος νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῇ καὶ ὅτι μετὰ τοῦτον, καὶ ὁ αἰδίδιμος Σουλτάν Σουλεϊμάν Χάν ἔδωκεν αὐτοῖς Ὅρισμὸν με Βασιλικὸν τοῦ Αὐτόγραφον ἐπικυρωμένον, ἐκδοθέντα τῷ 933 ἔτει, ἵνα ἐνεργῶνται τὰ ἐν αὐτῷ ἀπαράδρατος καὶ ὅτι ἔπειτα μετὰ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φράγχοι τὴν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Καμαρὲ Ἀποκαθήλωσιν, καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὰ περιβόλια καὶ τὰς Καμάρας μετὰ τὸν Γολγοθᾶν, καὶ μετὰ τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς Ἀρκτον καὶ Μεσημβρίαν δύο θυρῶν (τὰ ὅποια ὅλα ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων), ἐθεωρήθη αὕτη ἡ διαφορὰ των ἐν Βασιλευσούσῃ μετὰ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σεῖχουλισλάμη καὶ τῶν Καζασκέριδων, καὶ μετὰ τὸ νὰ ἀπεδείχθη κατὰ εἰς χεῖρας των σωζόμενα Ἀποδεικτικά, ὅτι εἰς τῶν Ῥωμαίων ἄλλ' αὐτοὶ ἐναντίως τῇ ἀρχαιότητι φερόμενοι, πεισματικῶς πάλιν ἐνωχλοῦσαν τοὺς Ῥωμαίους. Ὅθεν ὁ τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Καλόγηροι δόντες ἀναφορὰν ἐξητήσαντο, ἵνα οἱ εἰρημένοι Τόποι, δηλ. ἡ Βηθλεὲμ καὶ τὰ περιβόλια, καὶ ὁ Καμαρὲς, καὶ τὰ κανδήλια, καὶ αἱ καμάραι, καὶ τὰ κλειδιά παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐφ' ὃ καὶ κατὰ τὸ 1047 ἔτος ἐξεδόθη Ὑψηλὸς Ὅρισμὸς με Βασιλικὸν Αὐτόγραφον ἐπικυρωμένον παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Σουλτάν Μουράτ Χάν καὶ ὅτι μετ' αὐτὸν ἀνεκαίνισε τοῦτον τὸν εἰρημένον Ὅρισμὸν με Βασιλικὸν τοῦ Αὐτόγραφον, κατὰ τὸ 1054 ἔτος, ὁ διάδοχός του Σουλτάν Ἰμπραχὶν Χάν καὶ ὅτι μετὰ αὐτὰ πάλιν οἱ Φράγχοι ὅχι δὲν κατεποίησαν, οὐδὲ ὑπῆκουσαν, ἀλλ' ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Καμαρὲ Κουβούκλιον δυναστικῶς, καὶ ἐνεωτέρισαν διαφόρους νεωτερισμοὺς, τὸ ὅποιον καὶ ἀντιέχθη δι' ἀναφορᾶς, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο ἀντιφερόμενα μέρη ἐκρισολογήθησαν εἰς τὸ ὑψηλὸν μας βῆμα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ἀρχικῶν καὶ Μεγιστάνων καὶ ὅτι οἱ Φράγχοι προτείναντες ἐν τῇ κρισολογίᾳ, ὅτι ἔχουσιν ἀποδεικτικά περὶ τῶν διαφερομένων μερῶν, ἐζήτησαν διορίαν ἄλλὰ μετὰ ὅλον ὅπου παρήλθον ἕξ μῆνες, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐμφανίσωσι κανὲν ἔγγραφον καὶ ἀποδεικτικόν. Διὸ κατὰ τοὺς εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων Ἱεροὺς Ὅρισμοὺς, παρεδόθησαν εἰς χεῖρας των οἱ ῥηθέντες Τόποι, ὁμοίως καὶ τὰ ῥηθέντα κλειδιά, ληρθέντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Φράγκων ἐσηκώθησαν προσέτι καὶ τὰ ὅσα ἐνεωτέρισαν καὶ ὅτι εἰς τὸ νὰ μὴ

φέρωνται εἰς τὸ ἐξῆς ἐναντίως τῇ παλαιᾷ συνθηκῇ καὶ τοῖς ὑψηλοῖς ὀρισμοῖς, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ παρενοχλῶσι καὶ παρεντίθωνται τοῖς Ῥωμαίοις, ἐξεδόθη Ὑψηλὸς Ὅρισμὸς κατὰ τὸ 1086 ἔτος, καὶ ἕτερος πάλιν προσεπικυρωτικὸς τούτου κατὰ τὸ 1088 ἔτος παρὰ τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ Χάν, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1099 ἔτος ἀνεκαίνισθη ὁ περὶ τῶν εἰρημένων τούτων Τόπων Ὅρισμὸς παρὰ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν Χάν, τῶν ὁποίων τούτων ὀρισμῶν αἱ καταγραφαὶ εὐρέθησαν ἐγκαταγεγραμμέναι εἰς τοὺς Κώδικας, ὡς εἴρηται θεωρηθέντων δὲ τῶν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων δοθέντων τοῖς μὲν Φραντζέζοις Ἀχτιναμὲ, τοῖς δὲ Καλογήροις των Νισανίου βασιλικοῦ, εὐρέθη διαλαμβανόμενον εἰς αὐτὰ, ὅτι τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ. Προσκυνήματα, καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Καμαρὲ, τὰ ἀπ' ἀρχῆς πρὸς κατοικίαν αὐτοῖς δοθέντα καὶ ἤδη εἰς χεῖρας των εὐρισκόμενα, νὰ μένωσιν εἰς χεῖρας των, χωρὶς νὰ τοῖς γίνηται ἀπὸ κανὲν ἔθνος περὶ τούτων ἐνόχλησις ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ κείμενον Μνήμα τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν των) νὰ καλλωπίζωσι μετὰ καλλύμματα καὶ τὰ ἐπὶ τούτου τοῦ Μνήματος δύο μολυβδόσκεπαστα Τρούλλαια τὸ μικρὸν τε καὶ μεγάλον, καὶ ὅτι ἐντὸς τούτου τοῦ Μνημείου καὶ ἐκτὸς, καὶ εἰς τὸ Προαύλιόν του νὰ στρόνωσι, καὶ νὰ σκουπίζωσι, καὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίας, καὶ νὰ βάλλωσι σαμδάνια καὶ περδίδες. Ἐτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς θύρας τούτου τοῦ Μνημείου, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ῥωμαίων (ἐν ᾗ ὡς σύνορα εἶναι βαλμένα σιδηρᾶ κάγκελλα), τὸ μεταξὺ τούτου τοῦ τόπου κείμενον σέτιον μικρὸν, ἥτοι ὕψωμα μικρὸν, καὶ τὰ εἰς τὴν μεγάλην καμάραν ἀπὸ μέρους τοῦ Βασιλέως τῆς Φραντζᾶς κρεμάμενα κανδήλιά των, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τόπον τῆς Σταυρώσεως λεγόμενον, νὰ λειτουργῶσι, καὶ νὰ βάλλωσι κανδήλια καὶ μανουάλια, καὶ ὅτι νὰ προηγῶνται ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔθνη καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῶν ἑπτὰ Καμαρῶν τῶν Σίττι Μαριάμ λεγομένων καὶ ὅτι ἐνῷ ἀπῆρχοντο εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθήλωσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, οἱ Ῥωμαῖοι δυναστικῶς τοὺς ἐπῆραν τὰ πρωτεῖα καὶ τοὺς ἐμπόδισαν, καὶ ὅτι τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν τοῦ Σπηλαίου τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἐν μέσῳ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας τῆς μεγάλης κειμένου, ὄντα ἀνέκαθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων, οἱ ῥηθέντες Ῥωμαῖοι κατὰ ἀπάτην λαβόντες ὀρισμὸν, τοὺς ἐμπόδισαν, καὶ ὅτι εἰς τὸν τύπον τὸν ὄντα ἐντὸς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅπου εἰς τὰ νεκροταφεῖα τούτων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐνεωτέρισαν μίαν Πόρταν καὶ τῶν εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκειμένων δύο κομματίων περιβολίων, τὰς θύρας

κλείσαντες, ἄλλας ἐκ νέου δύο θύρας ἰνέωξαν καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀνεκαίνισθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν παρὰ πολλῶν ἀξιολύστον καὶ δικαίων Μουσουλμάνων τότε εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Ἱερᾶς Κρίσεως παρόντων, καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι διαφερόμενοι ἴσοι ἀπ' ἐκπαλαί ἀφέθησαν εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων καὶ ἐγένοντο περὶ τούτων Χοτζέτια καὶ ἄρξιμαχζάρια καὶ ὅτι κατὰ τοὺς ἱεροὺς ρεφάδες καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας τῶν παρελθόντων Βασιλέων, ἐδόθη καὶ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Σουλτάν Μουράτη κατὰ τὸ 1045 ἔτος Νισσάνι βασιλικόν καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1101 ἔτος ὅτι ἐδόθη ἄλλο Νισσάνι ἐπικυρωτικὸν τούτου. Ἐπειτα, ὅτι ἀνεκαινίσθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Σουλτάν Μουσταρᾶ Χάν καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1115 ἔτος, ὅτι ἀνεκαινίσθη, ἐπικυρώθη καὶ διὰ Βασιλικῆς ἐπικυρώθην Αὐτογράφου ἔπειτα πάλιν ὅτι ἀνεκαινίσθη διὰ Βασιλικῆς ἐπικυρώθην Αὐτογράφου κατὰ τὸ 1144 ἔτος, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1169, ὅτι ἀνεκαινίσθη αὖθις. Ταῦτα πάντα εὐρέθησαν μὲν διαλαμβανόμενα εἰς τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι. Πλὴν ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ περὶ αὐτῆς μὲ τὸ νὰ ἐκυριεύθησαν καὶ ἡλώθησαν μὲ τὰ σπαθία τῶν Προκατόχων μου μεγάλων Βασιλέων, καὶ ἔγιναν κτήματα Βασιλικά μου λόγῳ κληρονομικῶ, τὰ διαφερόμενα καὶ ἐπιμαχόμενα αὐτὰ Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν εἰς τὰ δύο διαφερόμενα ἔθνη πρὸς κυριότητα καὶ κτῆσιν, ἀλλ' εἰς προσκύνῃσιν καὶ χρῆσιν, καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσι καὶ δεχομένοις τὸ χάραττι ἐδόθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνωθεν τοῖς δὲ Καλογήροις τῶν Φράγκων μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, κατ' εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος καὶ εὐεργεσίαν, τὸ μὲν, ἵνα προσκυνῶσιν εἰς μερικά Προσκυνήματα, τὸ δὲ, ἵνα ἐκτελῶσι τὰ ἔθιμά των εἰς μερικοὺς ἴσους, βάλλοντες κανδήλια, καὶ στολίζοντες, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ποιοῦντες, ἐφ' ᾧ καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς παρὰ τῶν Προκατόχων μου ἔγγραφα καὶ βεβαιωτικά καὶ πρῶτον μὲν, (κατὰ τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι τὸ δοθέν αὐτοῖς ἐν ἔτει 1101) ἐδόθη εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸ 1145 Ὅρισμός, ὅτι εἰς τὰ εἰρημένα Προσκυνήματα νὰ προσκυνῶσι, καὶ νὰ κάμωσι τὰ ἔθιμά των καὶ νὰ καλλωπίζωσι, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια νὰ ποιῶσι κατὰ τὴν θρησκείαν των ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ὅρισμός τῆς ἀδείας τῆς προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων των μὲ τὸ νὰ διαλαμβάνη, ὅτι νὰ ἔχωσιν οἱ Φράγκοι ὑπὸ τὴν χρῆσιν των τὰ ῥηθέντα Προσκυνήματα, ὅτι δὲν εἶναι τὸ νόημά του τὸ νὰ ἐξιδιάσωσιν αὐτοῖς καὶ νὰ οικειοποιηθῶσιν ὅλως τὰ Προσκυνήματα, καὶ νὰ ἐπεντίθενται καὶ παρεντίθενται εἰς ἄλλα μέρη, εἶναι ὁμολογούμενον, καὶ οἱ εἰς ἐκάτερα δοθέντες Ὅρισμοί, ὅτι εἶναι παρεκτικοὶ ἀδείας τῆς προσκυνήσεως των, καὶ ἐμποδιστικοὶ τῶν ἀπὸ

τοῦ ἐνὸς μέρους γενομένων πρὸς τὸ ἄλλο ἐπηρεϊῶν καὶ ἐνοχλήσεων, εἶναι παρὶτήλον μ' ὅλον τοῦτο πρὸς περιστοτέραν σαφήνειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ἡρωτήθησαν πολλάκις οἱ Δραγουμάνοι καὶ Καλόγηροι καὶ τῶν δύο διαφερομένων Ἑθνῶν, περὶ τῶν ἐπιμαχόμενων τούτων μερῶν, καὶ τέλος διὰ τὴν κοπὴν ἢ διακορὰ των καὶ νὰ παύσωσιν αἱ λογοτριβαὶ των, καὶ νὰ δοθῇ τὸ πρωτὸν νιζάμι ἐν ζυγῷ δικαίου καὶ ὀρθότητος, ἐθεωρήθησαν πολλάκις μὲ ἀκρίβειαν τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων σωζόμενα ἀρχαῖα Ἐγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, ἐθεωρήθη κατὰ συγκατάθεσιν καὶ ἡ περίληψις τοῦ εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων Βασιλικῆς Νισσανίου, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγιναν αἱ κόπαι τῶν γραρητομένων Ὅρισμῶν, σταλεῖσαι εἰς τὸ Κράτος μου, ἐφ' αἷς καὶ ἐπεγράφη Αὐτόγραφον μου Βασιλικόν, ὅτι δέδωκα τὴν ἀδειαν, καὶ δὴ τὸ νὰ ἐκτελῶσιν οἱ Φράγκοι τὰ ἔθιμά των εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθλήσεως, εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν διάληψιν τοῦ Βασιλικῆς μου Νισσανίου ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας καὶ τῶν δύο μερῶν εἶναι τὴν σήμερον Προσκυνήματα καὶ τῶν δύο μερῶν ὁ τόπος ὁ αὐτός, ὅταν πηγαίνωσι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκεῖ χάριν προσκυνήσεως, νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωσιν οἱ Φράγκοι, οὔτε νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι διόλου καὶ τὰ ὄντα εἰς τὴν Ἀποκαθλήσειν δύο μανουάλια μὲ τὸ νὰ ἦναι τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, νὰ βάλλωσιν ἐκεῖ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλα δύο μανουάλια πρὸς κατάπαυσιν τῆς διαρρήξεως καὶ ἐξίτατιν, (ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων Ἀποδεικτικά ἦσαν τὸ πάλαι τῶν ἰδίων) καὶ κάθε ἑνὸς νὰ περιποιῇται τὰ ἐδικά του μανουάλια καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ῥηθείσαν Ἀποκαθλήσειν ἔχουσι καὶ τὰ δύο μέρη κανδήλια, νὰ ἄπτη κάθε μέρος τὰ ἐδικά του κανδήλια, χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ εὐρισκόμενον (κατὰ τὴν δόξαν των) Μνημεῖον τοῦ Ἰησοῦ, καὶ μὲν εἶναι καὶ τῶν δύο μερῶν Προσκυνήματα, ἀλλὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος Μνημείου κειμένου μικροῦ Ἰουλλαίου, ἐπισκευαζομένου παρὰ τῶν Φράγκων, ἣν ὑποπευόμενον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι οἱ Φράγκοι ἠμποροῦσαν νὰ πάρουν τὰ χρώματα καὶ τὰς πέτρας του, καὶ νὰ τὰς μετακομίσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἡ ὁποία αὐτὴ ὑπόψια ἔδιδεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους σύγχυσιν καὶ ταραχὴν, διὰ τοῦτο, ἦτοι διὰ τὴν στοχασμὸν των αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ὑπόψιαν των, τῷ 1130 ἔτει (ὅτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ Καμαῦ ἐδόθη τῷ Φραντσέζῳ ὀρισμὸς ἀδείας), μὲ τὸ νὰ ἐδόθη καὶ αὐτοῖς τότε ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν Διόβανι Ὅρισμός μὲ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον, διαλαμβάνων ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ῥηθέντος μεγάλου θόλου, ἂν ἀπορρυθμίσῃ

καμμία ζημία εἰς τὸν μικρὸν θόλον, τὸν ἐπὶ τοῦ Μνημείου τοῦ Ἰησοῦ κατὰ περίστασιν, καὶ χρειασθῇ ἐπισκευὴν καὶ μερεμέτι, νὰ γίνηται ἡ ἐπισκευὴ τοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων. Αὕτη ἡ δόσις τοῦ Ὁρισμοῦ ὄχι μόνον ἐβεβαίωσε τὴν ὑποψίαν των, ἀλλ' ἐπεκύρωσεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἔκπαλαι ὁ ῥηθεὶς Κουμπὲς τοῦ Κουβουκλίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐφορίαν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ῥωμαίων ιδίως· διὰ τοῦτο, ἤτοι διὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς Ῥωμαίους ἐν ὑποψίᾳ, καὶ διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ λογισμὸς των, ὁ εἰρημένος μικρὸς Κουμπὲς νὰ ἦναι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ πάλαι, ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ῥωμαίων, τὸ ὁποῖον αὐτὸ οὐδὲ εἰς τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι εἶναι ἀντιφερόμενον καὶ ἀπαῖδον· καὶ ἂν ποτε λάβῃ ὁ ῥηθεὶς μικρὸς θόλος χρειάν ἐπισκευῆς, νὰ γίνηται ἡ ἐπισκευὴ τοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, χωρὶς τινος συγχύσεως καὶ λογοτριβῆς τῶν Φράγκων. Καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθα τεσσάρων Καμαρῶν, αἱ μὲν δύο μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τὰ εἰς χειρὰς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, αἱ δὲ ἄλλαι δύο μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν Φράγκων κατὰ τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι, νὰ μὴ ἀκολουθῇ περὶ τούτων μεταξὺ των σύγχυσις· καὶ τῶν ἐπτὰ Καμαρῶν τὸ μὲν ἄνω μὲ τὸ νὰ ἦναι κατοικία τῶν Φράγκων, τὸ δὲ κάτω ἑδάφος μὲ τὸ νὰ ἦναι Προσκύνημα τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τὰς ὁμολογίας ἐκατέρων τῶν Μερῶν ἀντιπροσωποῦντων, κάθε μέρος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας τοῦ εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτῷ μέρος χωρὶς νὰ παρεντίθῃται εἰς τὸ τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἢ ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων τοῖς Ῥωμαίοις γενόμενῃ ἐπιβουλῇ καὶ ἐπήρειᾳ μὲ τὸ ρίψιμον τῶν ξύλων, πετρῶν καὶ πυροβόλων κατ' ἐπάνω αὐτῶν· καὶ ἡ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη Ἐκκλησία μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τὰ εἰς χειρὰς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Βασιλικοῦ Νισσανίου μὲ τὸ νὰ ἀπαιτῇται νὰ ἦναι κατὰ τὸ ἔκπαλαι ἐξιδιασμένη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, νὰ ἐξιδιασθῇ καὶ ἤδη εἰς τοὺς Ῥωμαίους μὲ τὸ μέσον τοῦ διορισθέντος Μουμπασίρη· καὶ τὸ ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἐκκλησίας Σπήλαιον μὲ τὸ νὰ ἦναι Προσκύνημα καὶ τῶν δύο μερῶν, καὶ τὰ κλειδιά τῶν χειρῶν τοῦ ὄντα ἀπ' ἀρχῆς εἰς χειρὰς τῶν Καλογήρων τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὕστερον διελθόντα δόλω· καὶ δυναστεία εἰς χειρὰς τῶν Φραγκοκαλογήρων, μέχρι τῆς σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὰς χειρὰς των· διὸ καὶ ὅταν ἀπέρχονται ἐκεῖ οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἀνυψοῦσι τὴν πόρταν ἕως δύο ἢ τριῶν ὥρων διάστημα, καὶ τοὺς ταλαιπωροῦσιν. Ὅθεν νὰ γίνη ἐν ἄλλο ξεχωριστὸν κλειδὶ μὲ τὸ μέσον τοῦ Μουμπασίρη πάλιν, καὶ νὰ παραδοθῇ ἐγχειρισθὲν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς Καλογήρους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅταν ἐκτελῶσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἔθιμα

τῆς θρησκείας των, νὰ μὴ τοῖς γίνηται καμμία ἐνόχλησις καὶ ζημία· καὶ τὰ εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκείμενα δύο κομμάτια Περιβόλια, μὲ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φραγκοκαλογήροι, λέγοντες, ὅτι εἶναι αὐτοῖς ἐξιδιασμένα· ἀλλὰ εἰς μὲν τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔγγραφα ῥητῶς καὶ εὐκρινῶς ταῦτα διαλαμβάνονται, εἰς δὲ τὸ τῶν Φράγκων Βασιλικὸν Νισσάνι διηγηματικῶς, μὲ ὅλον τοῦτο ἐξίσου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη νὰ ἐπισκέπτονται καὶ νὰ περιποιῶνται· καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κείμενον Μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ὅτι εἶναι τῶν Ῥωμαίων διαλαμβάνεται ῥητῶς εἰς τὰ ἐκδοθέντα ὑψηλὰ προστάγματα, τὰ καὶ διὰ Βασιλικῶν Αὐτογράφων ἐπικυρωθέντα, τὸ μὲν ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 923 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 933 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 1067 ἔτος· εἰς δὲ τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι παντελῶς δὲν διαλαμβάνεται. Διὸ τῶν περὶ τούτου ὡς διαλαμβανόμενων καθαρώτατα εἰς τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔγγραφα, καὶ τοῦ νὰ εἰσακούωνται αἱ ἐξαιτήσεις τῶν ἐν τῇ Κραταιᾷ μου Βασιλείᾳ ὑποκειμένων ὑποτελῶν καὶ βασιλῶν μου Ῥωμαίων, ὡς μὴ ὄντος ἀπαῖδοντος καὶ ἐναντίου εἰς τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι καὶ εἰς τὸν Ἀχτιναμὲ τῶν Φράγκων, τὸ ῥηθὲν Μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας· ἐξιδιασθὲν κατὰ τὸ ἔκπαλαι εἰς τοὺς Ῥωμαίους, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς Καλογήρους τῶν Ῥωμαίων, καὶ νὰ μένῃ εἰς χειρὰς των· καὶ εἰ μὲν εἰς τὸ ἐξῆς λάβῃ χρειάν ἐπισκευῆς καὶ μερεμετίου, νὰ γίνηται ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν ἐνοχλῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Φράγκους διὰ τὰ Προσκυνήματά των, καὶ διὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, μήτε οἱ Φράγκοι τοὺς Ῥωμαίους ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ αἰτίᾳ παντελῶς, ἀλλὰ νὰ καταπαύσωσιν αἱ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπιγενόμεναι παρ' αὐτῶν ζημίαι καὶ ἐπιβουλαί, καὶ ὅποιον μέρος χρειάζεται ἐπιταγὴν καὶ τεμπῆχι, νὰ τῷ παραγγείλητε ἐντόνως, διὰ νὰ ἐξακολουθῇ κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθέντα τρόπον τὸ Προσκύνημά του καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων του, χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο. Καὶ ὑμεῖς νὰ προσέχητε καὶ νὰ φυλάττησθε ἄκρως ἀπὸ τὸ νὰ ὑπενδίδητε εἰς τὸ νὰ γίνηται κανὲν κίνημα ἀπαῖδον καὶ ἐναντίον τῷ παρόντι Ἡμετέρῳ Ἱψηλῷ Ἱερῷ Ὁρισμῷ. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ἐξεδόθη σταλεῖς διὰ τοῦ Μουμπασίρη ἐπίτηδες. Φθάσαντος οὖν, θέλετε ἐνεργήσῃ τὰ ἐν αὐτῷ προσταττόμενα, προσέχοντες καὶ μέχρι τριχὺς ἀπὸ τὴν παράβασίν του. Οὕτω γινώσκετε· τῷ Ἱερῷ μου σημείῳ πεῖθεσθε.

Ἐγγράφη ἐν Κωνσταν]πόλει κατὰ μῆνα Ζηλχαδὲ 1170 Χισζρέ.

Συνοπτική ἔλθεσις τῶν κυριωτέρων Ὑψηλῶν Ὁρισμῶν τῶν κατὰ καιροὺς δεθέντων τῷ Γένει τῶν Ῥωμαίων περὶ τῆς κυριότητος τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκυνημάτων.

Πρῶτος ὁ Χαζρέτ Ὁμερ Χαττάπ ἀλωτὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔδωκε τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ῥωμαίων Σωφρονίῳ Ἀκτιναμὲ, περὶ τῆς ἀνεπηρεάστου ἐξουσίας τῶν Προσκυνημάτων, καὶ τῆς ἀσυστάσεως τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῆς ὑποπαγῆς τῶν ἄλλων φυλῶν πρὸς τὸν Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 15 Χισζρέ.

Ἀκολουθῶς ὁ ἀλωτὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σουλτάν Μεχμέτ ἔδωκεν Αὐτόγραφον Ὁρισμὸν τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων Ἀθανασίῳ, ἐλθόντι εἰς Προσκύνησιν αὐτοῦ, καὶ ἐπεκύρωσε τὴν ἐξουσίαν τῶν Προσκυνημάτων καὶ τὰς ἀποδοσίας ἐν ἔτει 862 Χισζρέ.

Μετὰ τοῦτον ὁ ἀλωτὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ, ἔδωκε τῷ Πατριάρχῃ Ἀττάλα (Δωροθέῳ) Χάττι Σσερίφιον περὶ τῆς κυριότητος τῶν Προσκυνημάτων 923 Χισζρέ.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κανονῆ Σουλτάν Σουλεϊμάν πρὸς τὸν Πατριάρχην Γερμανὴν, τῷ 933.

Ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Θεοφάνους, ἐπιβαλόντων χεῖρα τῶν τε Ἀρμενίων καὶ τῶν Φραγκοκαλογήρων εἰς κατάσχεσιν Προσκυνημάτων καὶ τόπων ἄλλων ἀνηκόντων ἑκαταὶ τοῖς Ῥωμαίοις, ἐγένετο διαδικασία ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐξεδόθησαν παρὰ τοῦ Σουλτάν Μουράτ Δ'. δύο Χάττι Σσερίφια, τὸ μὲν κατὰ τῶν Ἀρμενίων, τὸ δὲ κατὰ τῶν Δυτικῶν 1044—1047, Τζεμαζίλ-Ἐβέλ. Ἀνεκαινίσθη δὲ ὁ ἀνωτέρω κατὰ τῶν Δυτικῶν Ὁρισμὸς ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Ἰμπραχίμ, καταργουμένων προσέτι καὶ τῶν εἰσέπειτα καινοτομηθέντων 1054, Σεβάλ.

Ἀκολουθῶς δὲ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ Δ'. δύο Χάττι-Σσερίφια πρὸς τὸν Πατριάρχην Παΐσιον, καταργοῦντα τὰς ἀλόγους ἀπαιτήσεις καὶ ἐπιτερίας τῶν Ἀρμενίων μετὰ διαδικασίαν γενομένην ἐν Κωνσταντινουπόλει 1067, Ῥεπιούλ ἀχίρ, καὶ 1068 Μουχαρέμ.

Ἐπὶ τοῦ ἰδίου Σουλτάν Μεχμέτ, ἐξεδόθησαν δύο ἄλλα Χάττι Σσερίφια τῷ Πατριάρχῃ Δοσιθέῳ, ἐπικυροῦντα τοὺς προλαβόντας τῶν Δυτικῶν Ὁρισμοὺς, καὶ ἀπιδιδόντα τὰ δίκαια τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ τῇ γενομένῃ πάλιν μεταξύ αὐτῶν καὶ τῶν Φραγκοκαλογήρων διαδικασίᾳ 1086 καὶ 1088 Ζιλχιτζέ.

Ἀνεκαινίσθησαν δὲ ταῦτα καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν μετὰ τὴν τότε συμβᾶσαν πάλιν φιλονεικίαν καὶ διαδικασίαν ἐπὶ Πατριαρχείας Μελετίου 1099, Τζεμαζίλ Ἀχίρ.

Ἐπὶ δὲ Πατριαρχείας Παρθενίου, μὴ ἡρεμούντων πάλιν τῶν Φραγκοκαλογήρων, ἀλλὰ κινούντων διαφόρως ἐπιτερίας καὶ κατασχέσεις, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Σουλτάν Ὁσμάν Χάττι Σσερίφιον, ἐπικυρωτικὸν μὲν ὅλων τῶν ἀνωτέρω, ἀνατρεπτικὸν δὲ τῶν καινοτομημάτων τῶν Φραγκοπατέρων 1170 Ζιλκαδέ.

Ἀνεκαινίσθη δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μουσταφᾶ 1171, Ῥεπιλ Ἀχίρ.

Ἐπὶ δὲ τῆς Βασιλείας Σουλτάν Σελήμ καὶ Πατριαρχείας Ἀνθίμου, ἐξεδόθησαν κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῶν Ἀρμενίων δύο Χάττι Σσερίφια 1216 Ῥαμαζάν 1218 Ῥετζέπ.

Ὅλων δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων περιληπτικὰ, καὶ ἐπικυρωτικὰ Χάττι Σσερίφια ἐξεδόθησαν δύο ἐν τῇ ἀναγορεύσει τοῦ αὐοιδίμου Σουλτάν Μαχμούτ Β'. τὸ μὲν περὶ τῶν Φράγκων, τὸ δὲ περὶ τῶν Ἀρμενίων 1223 Ῥετζέπ.

Συμβάσεως δὲ ἀκολουθῶς τῆς πυρπολήσεως τοῦ Ναοῦ τῷ 1808 ἔτει, ἡ ἐπισκευὴ αὐτοῦ ἀνετέθη διὰ Χάττι Σσερίφιου τῷ Γένει τῶν Ῥωμαίων 1224.

Κινησάντων δὲ ἀκολουθῶς τῶν Ἀρμενίων ἀγωγὰς, καὶ διαδικασίας ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ἐξεδόθη Χάττι Σσερίφιον ἐξισαστικὸν τῆς μεταξύ τῶν δύο Ἐθνῶν διαφορᾶς 1288.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φραγκοκαλόγηροι δυναστικῶς ἀπέβαλον τοὺς Ῥωμαίους τῆς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου λειτουργίας, καὶ ἄλλας ἐπήγαγον ἐπιτερίας, ἐξεδόθησαν ἐπὶ Πατριαρχείας Πολυκάρπου παρὰ τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ τρία Χάττι Σσερίφια συναλλήλως ἐπικυρωτικὰ, περὶ τῆς ἀκωλύτου Ἱεουργίας τῶν Ῥωμαίων ἐντὸς τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου 1232—1234 καὶ 1236.

Ἐν τέλει δὲ τῶν Ἀρμενίων δι' ἀπάτης λαβόντων ὁρισμοὺς, ἵνα ἐπισκευάσωσι τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ καὶ τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν, ἐκινήθη ἀγωγή παρὰ τοῦ Γένους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐξεδόθη Χάττι Σσερίφιον, καταργοῦν μὲν τοὺς δεθέντας τοῖς Ἀρμενίοις Ὁρισμοὺς, δωροῦμενον δὲ τὸ δίκαιωμα τῆς Γενικῆς Ἐπισκευῆς τῷ ἔθνει τῶν Ῥωμαίων, ἐν ἔτει 1252.

Ἐπὶ δὲ τοῦ νῦν εὐκλεῶς Βασιλεύοντος Κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος Σουλτάν Ἀπδούλ Μετζιτ, ἐξεδόθησαν τέσσαρα Χάττι Σσερίφια ἀνακαινιστικὰ τῶν ἀνωτέρω, ἥτοι 1255 Ζιλχιτζέ, 1256 Σεζέρ.

Α'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1233 ἔτος περὶ τῶν Φράγκων.

Β'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1228 περὶ τῶν Ἀρμενίων.

Γ'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1236 περὶ τῆς λειτουργίας.

Δ'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1252 περὶ τῆς ἐπισκευῆς.

Π. Κ.

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΗΜΑΤΟΣ ΤΕΡΕ-ΡΕ.

Τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενον Τερε-ρε, ἀρχὴν ἔσχεν ἐπὶ τῶν Τελετῶν, Ἐθιμοταξιῶν καὶ παρατάξεων τῶν ἐν τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκρατορικῇ Αὐλῇ τελουμένων.

Τὸ Τερε-ρε ἐστὶ λέξις Λατινικῇ, σημαίνουσα Βασιλέα, δι' οὗ ὀνόματος, ἐνισταμένων τῶν Πανηγυρικῶν καὶ λαμπροφόρων Ἑορτῶν, καὶ τῶν ἐπικρότων Πομπικῶν ἐκείνων ἐν αὐταῖς τελουμένων Βασιλικῶν Προσελεύσεων, οἱ τοῦ Παλατίου Ψάλλται ὁμοῦ μετὰ τοῦ λαοῦ ἐπευφύμουν τὸν Αὐτοκράτορα πολυχρονοῦντες, καὶ ψάλλοντες ἐφύμνια ταῖς Ἑορταῖς κατάλληλα οἷον, ἐν μὲν τῇ τῶν Χριστογέννων ἑψαλλον ἐπὶ τῶν Τελετῶν τῆς Αὐλῆς ἐν ἡχῳ Γ'. τότε, « Τὸν ἐν Ἐδερ Παράδεισον ἡνέφξεν ἐν Βηθλεὲμ ἡ Παρθένος, ἐξ ἧς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κηδόκησε τεχθῆναι ». Ἐν δὲ τῇ τῶν Φώτων, ἐν ἡχῳ Πλ. Δ'. « Χριστὸς ἐνδύεται φιλανθρωπῶς βεῖθεα τοῦ Ἰορδάνου. » Ἐν δὲ τῇ Πάσχᾳ ἐν ἡχῳ Α'. « Χριστὸς ἐν τάφῳ νεκρὸς ὤφθη, θανάτῳ θάνατον θανατώσας. » Ἐν δὲ τῇ τέλει τῶν ᾠσμάτων τούτων παρέτεινον οἱ Ψάλλται τὸ Κράτημα τερερεμιτίζοντες ἀνακαλούμενοι διὰ τῆς Λατινίδος τορώδους ταύτης φωνῆς, καὶ τὴν ἀκοὴν πληττούσης λέξεως ρε-ρεμ (Βασιλεῦ), τὴν τοῦ Ἀνακτος προσηγορίαν ἐνδελεχῶς.

Σημειωτέον· οὐ μόνον Ἑλληνιστὶ (ἐξ ὅτου τὰ σκῆπτρα τῆς Μοναρχίας ἐκ τῆς παλαιᾶς Ρώμης μετηνέχθησαν εἰς τὴν Νέαν), ἀλλὰ καὶ Λατινιστὶ ἑψαλλον οἱ Ψάλλται πολυχρονοῦντες τοὺς Αὐτοκράτορας οὕτω « Κρίστους Δέους ν στερ Κονσέρβατ' Ἰμπερίουμ βέστρουμ πέρ μουλτος ἄννος ἐτ Βόννος ». τουτέστι, « Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν φυλάξει τὴν ὑμῶν Αὐτοκρατορίαν ἐπ' ἔτεσι πλείστοις καὶ ἀγαθοῖς ».

Ἰστέον δ' ἔτι, ὅτι καθόσπερ τὸ Τερε-ρε ἐτερερέμιτιζον, οὕτω καὶ τὸ Νανὲ-Νανά (λέξις Ἑβραϊκῇ δηλοῦσα « Σῶσον δὴ (Θεὸς) σῶσον, ») ἐν τῇ τέλει τῶν ᾠσμάτων καὶ πολυχρονισμῶν, ἑψαλλον ἐπίσης ἐφ' ἱκανὴν ὥραν, Νενανατίζοντες.

Οἱ δὲ πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ μετὰ ταῦτα Μουσικοὶ, διαφόρων ᾠσμάτων Ποιηταί, ἐν ἐνίοις τῶν παρ' αὐτῶν φιλοπονηθέντων, προσέθεντο καὶ οἱ ἐπίσης τότε Νενανὲ αὐτὸ, καὶ τὸ Τερε-ρεμ ἐν τοῖς αὐτῶν μελωδίμασιν ὡς λιγύφωνα.

Εἶχον μὲν καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων ἀρχαῖοι τὰ τῶν Φορμίγγων

αὐτῶν ἡ Κιθαρῶν τερετίσματα, καὶ λιγυρῶς ἐτερετίζον ἄδοντες, ἀλλ' οἱ τῆς Βυζαντίου Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς αἰδοί, τὰ τῶν ἀρχαίων ταῦτα τερετίσματα μετεηλλάξαντο, πρὸς εὐαρέστησιν τῶν Κρατούντων, εἰς τὸ ρε-ρεμ, Βασιλέα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΡΙΩΝ ΑΝΤΙΦΩΝΩΝ

Τὰ πρὸ τῆς εἰσόδου τρία Ἀντίφωνα ἐξ ἀρχαίων χρόνων εἴωθεν ἡ Ἐκκλησία ψάλλειν εἰς τιμὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Καὶ ἐν μὲν τοῖς πρώτοις Ἀντιφώνοις ὑμνεῖται ἡ τὸν Θεὸν τεκοῦσα, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν προσθεύουσα.

Ἐν δὲ τοῖς δευτέροις, ψάλλοντες ἡ τὰ τῶν ἐν πίστει ἐπαγωνισαμένων Ἀγίων, ἡ τὰ τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν ἐφύμνια, τὸν τῆς Σωτηρίας ἡμῶν Ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἀνυμνοῦντες τὸ « Σῶσον ἡμᾶς Υἱὲ Θεοῦ » ἀναμέλπωμεν, ἐφ' οἷς καὶ « ὁ Μονογενὴς Υἱὸς » ἀνυμνεῖται.

Ἐν δὲ τοῖς τρίτοις καὶ τελευταίοις ψάλλονται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χορῶν ἡ τὰ τῶν Ἑορτῶν Ἀπολυτίκια, ἡ οἱ τῶν Ἀγίων Μακαρισμοί.

Ἀλλὰ τίς ὁ ἀντὶ τούτων εἰσαγαγὼν τὸ ψάλλειν τὰ Τυπικά, τότε « Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον » καὶ τὸ « Αἶνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον » ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς Λειτουργίαις τῶν Κυριακῶν καὶ Ἑορτασίμων ἡμερῶν; Οὐκ ἔστιν εὐρεῖν.

Ἡ δὲ γε τῶν Τυπικῶν αὐτῶν Ἀκολουθία, ὡς τύπον ἔχουσα καὶ εἰκόνα τινὰ τῆς ἱεραῖς Λειτουργίας, ἐψάλλετο ποτε παρὰ τῶν Ἀναχωρητῶν ἐν τοῖς Κελλίοις αὐτῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν, οἵτινες μακρὰν οἰκοῦντες τοῦ Κυριακοῦ, ὅπου ἅπαξ τῆς Ἑβδομάδος συνήρχοντο τῇ Κυριακῇ ἐπ' ἀκροάσει τῆς θίας καὶ ἱεραῖς Μυσταγωγίας, ἀνεπλήρουν διὰ τῶν ψαλλομένων Τυπικῶν τὴν ἑλλειψιν ταύτης.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΔΗΛΩΤΙΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΥ ΚΕΙΤΑΙ Η ΔΙΑΤΥΠΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΥΡΟΥ.

Κατ' αὐτὴν τὴν ἀγίαν καὶ Μεγάλην Πέμπτην (ἐκλειοιπότος

τοῦ ἁγίου Μύρου) τελεῖται ἡ τῆς ἐψήσεως τούτου τάξις καὶ ἡ τῆς ἁγιασμοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ Λειτουργίᾳ παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, συλλειτουργοῦντος μετὰ τῶν ἐπιδημούντων Ἀρχιερέων. Ἀπα-
σα οὖν ἡ ὁδηγία τῆς πράξεως, τὰ εἰς τὴν κατασκευὴν ἐναπαιτού-
μενα διάφορα εὐώδη εἶδη, ἡ τούτων ποσότης, καὶ ἡ ἱερὰ τελετὴ
κατ' ἑκτασιν, συνετέθη τῷ ἀωλγ' ἔτει (1) διασαφέστερον καὶ ἀπλη-
τίσθη παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίου Κων-
σταντίου Α'. Βυζαντίου. Κεῖται δὲ ἡ διατύπωσις αὕτη, ἡ συντε-
λέσουσα προχείρως τοῖς εἰσέπειτα, ἐλέει Θεοῦ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν
Προστασίαν διαδεχομένοις, ἐν ἐνσφραγίστῳ μετ' ἐπιγραφῆς Φακέλ-
λῳ, τῷ ἐναποτεθειμένῳ ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ ἐκείνῳ ἐνσφραγίστῳ Κιβωτίῳ
τοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κοινοῦ, ὅπου τὰ ἀναγκαῖα τῶν
Γραμμάτων καὶ αἱ Αὐλικαὶ Ἀποδείξεις.

ΤΡΟΠΑΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΥΡΟΥ.

ἦχος α'.

Πάντα χρηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κτλ.

ἦχος β'.

Ἐν τοῖς προφήταις ἀνήγγειλας ἡμῖν κτλ.

(1) Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο κατεσκευάσθη Ἅγιον Μύρον. Προετοιμασθέντων
τῶν ἀναγκασιούτων εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων εὐόσμων εἰδῶν, τῇ Κυρια-
τῶν Βαΐων τῷ πρωτῷ ἐν καιρῷ τῆς λειτουργίας, ἐχειροθετήθη παρὰ τοῦ Πα-
τριάρχου ὁ Μυρεσός. Τῇ δὲ Μ. Δευτέρᾳ μετὰ τὴν Λειτουργίαν, ἐξελθὼν ὁ
Πατριάρχης τῆς Ἐκκλησίας, παρεγένετο εἰς τὸ προσδιορισθὲν διὰ τὴν ἐφαρ-
μογὴν τοῦ Μύρου μέρος, ἔνθα τελετῆς γενομένης ἐνέδα εὐλόγους τὸ πῦρ ὑπὸ τοῖς
λέβητας· κατὰ δὲ τὴν Μ. Τετάρτην, ἐψηθέντος ἕως τῆς τοῦ Μύρου, μετὰ
τὴν θείαν Λειτουργίαν ἦλθεν αὐτῆς εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ μετὰ τὴν τελετὴν,
ἐν ᾗ ἐψάλησαν καὶ τὰ ἐπόμενα Τροπάρια, ἐξεκένωθη τὸ Μύρον εἰς ἀγγεῖα
χάλκινα μετακομισθέντα ἐντὸς τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου. Τῷ δὲ πρωτῇ τῆς
Μ. Πέμπτης, ἀνὰ δύο ἱερεῖς, ἐνδοδυμένοι ἐπιτραχήλιον καὶ Φελόνιον, κρα-
τοῦντες ἕκαστον τῶν ἀγγείων, προπορευομένων τῶν Ψαλτῶν, κατεβίβασαν
αὐτὰ καὶ ἔθηκαν ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ Ναοῦ κατὰ σειράν· δύο δὲ πολύτιμα Ἀλάθα-
στρα γέμοντα Μύρου ἐτίθησαν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Τραπεζῆς. Ἐν δὲ τῇ θείᾳ
Λειτουργίᾳ, τελεσθεῖσα παρὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἐνδημούντων Ἀγίων
Ἀρχιερέων, εὐλογηθὲν τὸ ἐν τοῖς Ἀλαθάστοις Ἅγιον Μύρον, ἐκένωσαν τὸ
ἁγιασθὲν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κατὰ διανομὴν ἀγγεῖα. Καὶ οὕτως ἔλαβε πέρας
ἡ σπανία αὕτη καὶ λαμπρὰ ἱεροτελεστία τῆς τε ἐψήσεως καὶ καθαγιασμοῦ τοῦ
Ἀγίου Μύρου.

Σημ. Ἐκδ.

ὁ αὐτός.

Θεὸς αἰών,ε, Πάτερ Παντοκράτωρ, καὶ ἀπαύγασμα τοῦ Πατρὸς
Υἱὸς Μονογενὲς, καὶ Πνεῦμα Ἅγιον ἐκ Πατρὸς ἐκπνεύμενον,
καὶ ἐν Υἱῷ διαμένον, ἡ τὰ πάντα τελειοποιούσα καὶ ἁγιαζούσα
Τρισυπόστατε Μονάς, φύσις ἀδιαίρετε, προσκυνουμένη σε, εὐχαρι-
στοῦμέν σοι, ὅτι κατηξίωσας ἡμᾶς τελειῶσαι σήμερον τὴν κατα-
σκευὴν τοῦ θείου ἔργου, εἰς ἁγιασμὸν τῶν πιστῶν, δόξαν τῶν
Χριστιανῶν, καὶ καύχημα πάντων τῶν Ὀρθοδόξων.

Στίχ. Διὰ πρεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἑστεφανώθης σὺν Θεῷ ἔργον καλὸν, ἥδη ἐτελειώθης.

Στίχ. Διὰ πρεσβειῶν τῶν Ἀγίων καὶ Πνευμάτων Ἀποστόλων.

Ἑστεφανώθης σὺν Θεῷ κτλ.

Στίχ. Διὰ πρεσβειῶν τῶν Ἀγίων πάντων, τῶν ἀπ' αἰῶνος Θεῷ
εὐαρεστησάντων.

ἦχος α'.

Σήμερον τῇ ἐπιφανίσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ θεϊκότατον καθα-
γιαίνεται Μύρον, καὶ τὴν χάριν καὶ δύναμιν αὐτοῦ εἰσδέχεται.
Τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς χριόμενοι ἐπὶ τοῦ Βαπτισμοῦ, καὶ τὴν ἐξ
αὐτοῦ χάριν καὶ δωρεὰν λαμβάνοντες, καὶ χριστοὶ Κυρίου γεγόμε-
νοι, Χριστιανοὶ καλούμεθα. Διὸ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπείρου ταύτης περὶ
ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος, δώρεν αὐτῷ ἅπαντες μεγαλωσύνην.

ἦχος β'.

Σήμερον τὸ ἐκ πλείστων εἰδῶν εὐόσμων συγκαίμενον, καὶ συμ-
βολικῶς παριστάν τὸ πολυδύναμον, καὶ τὸ τῶν ἐνεργειῶν ποικί-
λον τε καὶ πολυειδὲς τῶν χαρισμάτων τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοποιῶ
Πνεύματος, καὶ τῆς αὐτοῦ καθαριότητος, εὐόσμον θεῖον Μύρον τετε-
λειουργημένον πρόκειται, ζῶν ἐμπνέον θεῖον. Δίδοτε οὖν αὐτὸ
πᾶσι τοῖς βαπτιζομένοις πισταῖς, καὶ σφραγῖς δωρεᾶς καὶ Χριστοῦ
σημεῖον.

Δόξα καὶ νῦν.

ἦχος δ'.

Σήμερον εὐλογοῦμενον καὶ ἁγιαζόμενον τὸ ἄχραντον Μύρον,
τῶν χαρίτων τῆς εὐωδίας αὐτοῦ ἐμπύπλησι, καὶ τὸν ἁγιασμὸν
παρέχει, καὶ τὰς δωρεὰς τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοποιῶ Πνεύματος.

Χάρισμα πνευματικόν, ἁγιαστικόν ψυχῶν καὶ σωμάτων, ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως καθίσταται πᾶσι τοῖς τὸ θεῖον λουτρόν τοῦ Βαπτίσματος δεχομένοις. Τὸ οὐράνιον ἄρα Μύρον αὐτὸ, τὸ τὴν χάριν φέρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τελειοῖ τὸ βάπτισμα, καὶ τῆς ὑπερουσίου Τριάδος ναοὺς ἡμᾶς πνευματικούς καὶ κεχαριτωμένους ἀπεργάζεται. Ὡς τῆς δυνάμεως, δι' ἧς τὰ ἱερά σὺν τοῖς Ναοῖς χρίόμενα, κηθισοῦνται θυσιαστήρια, καὶ πλήρη δόξης Θεοῦ καὶ ἁγιασμοῦ γίνεται. Ὡς τῆς μεγίστης εὐεργεσίας καὶ χάριτος, δι' ἧς τοὺς γήινους καὶ ῥηαρτοὺς ἡμᾶς, ἐπουρανίους καὶ ἀθανάτους ὑπέδειξε. Διὸ ὑψηλὸν φωνῇ, Οἰκτίρμον Τριάς, ἀνακηρύττομεν τὸ ἀμέτρητόν σου ἔλεος, ὃ ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως ἐξέχεας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ ΠΡΩΤΙ-
ΣΤΑ Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΕΚΠΟΡΕΥΣΕΩΣ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΠΡΟΕΚΥΨΕΝ.

Ἡ τῶν σταλέντων πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα τριῶν Ἀποκρισιῶν ἐρώτησις, καὶ ἡ τούτου ἀπόκρισις, κατάθεσις ἐστὶν ὁμολογουμένης μαρτυρίας, ὅτι τὸ Ἱερὸν Σύμβολον ἄχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου διέμενεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπαράτρωτον, καὶ τὸ τῆς προσθήκης ἐπικαινοτομήθην διελάνθανεν ἀνήκουστον. Ἀλλ' οἱ τῆς Ῥώμης διατεινόμενοι, ὅτι καὶ ἐν ταῖς προλαβούσαις Οἰκουμενικαῖς τε καὶ ἄλλαις Συνόδοις τὸ Σύμβολον μετὰ προσθήκης δῆθεν ἦν ἀναγνωσκόμενον, λαμπρῶς ἀπελέγχονται ληροῦντες καὶ ψευδόμενοι. Πρωτίστα μὲν, οὐχὶ ἐν Ἰσπανίᾳ, ὡς ἀνεξετάστως πολλοὶ λέγουσι, τὸ τῆς καινοτομίας ἐπινόημα καὶ ἐπιτόλμημα προέκυψεν, ἀλλὰ παρὰ Γάλλοις ἐν ἔτει 791, καὶ ἐκ τῶν Γαλλῶν τοῖς Ὁμόροις Γερμανοῖς, καὶ Ἰσπανοῖς δὲ καὶ Βρετανοῖς διεδόθη, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν κατὰ βραχὺ προῖον αὐτὸ ἐπεπόλασεν (1).

ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΥΦΗΜΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΥΤΗΣ ΛΕΙΨΑΝΟΥ.

Ἡ Μεγαλομάρτυρος αὕτη Πανεύρημος Εὐφημία κατὰ τοὺς

(1) Ἴδε σελ. 192 ἐν τῇ «Ἀπαντήσει πρὸς τὸ Λοῖδορ. Φυλλίδ. τοῦ Μαρίας Ἰλλερῶ. Σημ. Ἐκδ.

χρόνους ὑπῆρξε τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὁρμωμένη ἐκ τῆς Πόλεως Χαλκηδόνος, καὶ καταγομένη ἀπὸ γονέων εὐγενῶν καὶ πλουσίων. Διὰ δὲ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἐν ἧ ἐκ βρέφους ἀνετράφη, διαβληθεῖσα τῷ Ἀνθυπάτῳ Βυζαντίου, Θράκης καὶ τῆς ἀπέναντι Βιθυνίας Πρίσκῳ, πυρὶ παρ' αὐτοῦ, τροχοῖς, ἐτέραις ἔτι μηχαναῖς κολαστηρίων στερόδως προσομιλήσασα, καὶ λένονσι καὶ ἄρτοις τέως προτεθεῖσα, ἐν αὐτῷ τῷ σταδίῳ τοῦ θεάτρου τῇ πρὸς Κύριον αὐτῆς δεήσει, τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ παρέδωκε, καὶ τῷ Θεῷ τοῦ Μαρτυρίου κατεκοσμήθη διαδήματι τῷ 288 ἔτει, ἀβλαβοῦς ἐκ τῶν θηρίων διατιρηθέντος τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτῆς σώματος.

Ὅτε δὲ μετὰ διάστημα τριῶν αἰώνων ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀκαταπαύστως διὰ τυραννικῶν ὠμοτάτων διαταγμάτων καταδιωκομένη Ἱερὰ Πίστις τοῦ Χριστοῦ, παρέστη ὑψουμένη καὶ διακηρυττομένη παρὰ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὡς μόνῃ Πίστις ὅλου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, τότε δὴ καὶ Ναὸς περικαλλῆς ἐν Χαλκηδόνι τῇ Μάρτυρι καὶ αὐτῆς πατρίδι ἀνηγέρθη, καὶ ἐν αὐτῷ κατετέθη τὸ ὑπὸ γῆν καὶ κρυπτῆρσι, φύβῳ τοῦ διωγμοῦ (ὡς καὶ πάντων τῶν ἀπανταχοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλησάντων τὰ ἱερά Λείψανα), Πολύαθλον μύρα αἱμάτων βλύζον Σκῆνος.

Ὅτι δὲ αὐτὸ διέμενεν ἐκεῖσε ἐν Χαλκηδόνι ἀμετακόμιστον μέχρι τῶν Αυτοκρατόρων Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας, μαρτύριον τούτου πρόκειται προφανές ἢ κατὰ τὸ ἔτος 451, καλεῖται Βασιλικὴ τῶν ρηθέντων Στεφανόρων, συγκροτηθεῖσα ἐκεῖσε τετάρτη Οἰκουμένη ἁγία Σύνοδος κατὰ τῶν αἵρετικῶν Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, καὶ τὸ παρ' αὐτῆς γεγονός τεράστιον τῶν δύο Τόμων τοῦ τε Ὁρθοδόξου καὶ τοῦ τῶν ἐναντίων, τῶν κατατεθέντων ἐν τῇ Σορῷ τῶν Λειψάνων τῆς Μάρτυρος, τῇ καὶ σφραγίδι Βασιλείῳ σφραγίσθῃσιν, ἣν μετὰ τινὰς ἡμέρας συνελθόντες καὶ ἀνοίξαντες, ἐξέστησαν αὐτοὶ ἰδόντες, θαύματι Θεοῦ, τὸν μὲν Τόμον καὶ ὅρον τῶν Ὁρθοδόξων δογμάτων ταῖς τιμίαις χερσὶ κρατούμενον τῆς Μεγαλομάρτυρος, τὸν δὲ αἵρετικὸν καὶ βλάσφημον Τόμον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς ἐρριμμένον, πρὸς αἰσχος μὲν αὐτῶν, θρίαμβον δὲ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ χαρὰν αὐτῶν.

Μετὰ δὲ τετρακοσίους ἐκ τούτου καὶ ἐπέκεινα χρόνους, Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος, λύσσης πνέων κατὰ τε τῶν ἱερῶν μνησμάτων καὶ τῶν Ἁγίων Λειψάνων, τὰ πρὸ χρόνων ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος εἰς τὸν κατὰ τὸ Ἱπποδρόμιον ἀνεγερόντα μεγαλοπρεπῆ τῇ Ἁγίᾳ Ναῶν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μετακομισθέντα μυροδοῦντα ἱερά Λείψανα τῆς Μάρτυρος, μὴ φέρων τὸ πρὸς ταῦτα τῶν Χριστιανῶν σέβας καὶ τὴν εὐλάβειαν ὁ θεοστυγὴς προσέταξεν,

ὥπως ταῦτα πτόμασιν ἀκαθάρτων ζώων ἀναμίζαντες κατακαί-
σωσιν, ἀλλ' εὐσεβεῖς τινες, κατὰ τὸν τὰ Βυζάντια συγγράψαντα
καὐτὸν ἱστορικὸν Ζωναρᾶν, σπεύσαντες διὰ νυκτὸς πολλῇ τῇ μυ-
στικότητι, ἦραν τὴν τῆς Ἁγίας Λείψανα, καὶ ἔθηκαν ἀντ' αὐτῆς
ἑτέραν ἐμπεριέχουσαν νεκροῦ τινος λείψανα, ἅτινα μετὰ τῶν ἀλόγων
ζώων παρανάλωμα πυρὸς ἐγένοντο, κατὰ τὸ πρόσταγμα· καὶ ἐπὶ
διατηρήσει ἀσφαλεστέρα καὶ σωτηρία τῶν ἱερῶν Λειψάνων τῆς
Ἁγίας, ἀπεμάκρυναν ταῦτα τῆς εἰκονομάχου καὶ μαρτυρομάχου
τινικαῦτα Πόλεως, καὶ κρύφα ἀπέπεμψαν εἰς Ἀθήνας τὴν νῆσον
πρὸς τινὰς εὐσεβεῖς ἐκείσε καὶ φιλομάρτυρας, ἅτινα ἡ θεωρίλης
Εἰρήνη, σύζυγος Λέοντος υἱοῦ τοῦ Κοπρωνύμου, Αὐτοκρατορήσασα
εἶτα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου, ἀπὸ τῆς Ἀθήνων ἐπανα-
κομίσασα εἰς τὸν κατὰ τὸ Ἱπποδρόμιον ῥηθέντᾳ τῆς Μάρτυρος
Ναὸν ἐν τιμῇ ὁσὴ εὐλαβῶς κατέθετο τῷ 783 ἔτει. Διέμεινε δὲ ἐν
τῷ Ναῷ τούτῳ τὸ Ἱερόν τῆς Πανευφύμου Λείψανον εὐλαβεῖα πολ-
λῇ σεβασζόμενον καὶ προσκυνούμενον μέχρι τῆς ὑπὸ Λατίνων, κατὰ
τὸ 1204 ἔτος, τῆς Βασιλευούσης ταύτης ἐκπορθήσεως, ὅτε πάλιν
φιλομάρτυρές τινες εὐσεβεῖς, εὐλαβεῖα ἰδιαιτέρα πολλῇ πρὸς τὸ
Πανέντιμον αὐτῆς Σκῆνος προσκείμενοι, ἐπὶ τῷ διατῶσαι αὐτὸ ἀπὸ
τῆς ὑπὸ Λατίνων πραχθείσης, κατὰ Βανδάλους Σκύθας, φρικτῆς
λεηλασίας τῆς πόλεως, διαρπαγῆς καὶ μετακομίσσεως εἰς τὰς ἐαυ-
τῶν πατρίδας, πρὸς τοῖς ἄλλοις κειμήλοις, καὶ τῶν τοσούτων
καρὰ τῶν εὐσεβῶν πιστῶν ἐν Χριστῷ Αὐτοκρατόρων μετενηνεγμέ-
νων πανταχόθεν, καὶ ἀποτεθλασχυρισμένων ἐν τῇ Πύλει τοῦ Κράτους
Πανίερων Λειψάνων Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων, Ἱεραρχῶν καὶ
Ὁσίων, τρόπῳ λαθραίῳ, σπουδῇ πολλῇ καὶ τάχει, ἐξαγαγόντες
τοῦ Ναοῦ τὸ Πάνσεπτον Λείψανον, διεπόρθλευσαν αὐτὸ εἰς τὴν διὰ
Ξηρᾶς ἀπέχουσαν δώδεκα ὥρας τῆς Πόλεως Σηλυβρίαν, καὶ ἀπετέθη
εὐλαβῶς ἐν τῷ ποτὲ ἐκεῖσε Ναῷ τῆς Μητροπόλεως.

Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν, ὁ κατ' ἐκλογὴν καὶ ψῆρον τῶν ὑποπε-
σάντων μὲν τῇ αἰγματοσίᾳ, ἀλλ' ἐξαγορασθέντων ὑπὸ γενναϊότητος
τοῦ Πορθητοῦ Ἀρχιερέων, ἀναῤῥηθεῖς, Σουλτανικῇ ἐπικυρώσει, Πα-
τριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ σοφὸς ἀνὴρ καὶ ἐνάρετος Γεννάδιος
(ὅστις ὑπέγραψεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς Γράμμασιν οὗ Κωνσταντινουπόλεως,
ἀλλὰ, διὰ τὴν πτώσιν καὶ δυστυχίαν τοῦ Γένους, Πατριάρχην τῶν
ἐν Χριστῷ Πενήτων), πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν ἱερῶν Λειψάνων, ὧν οὐχ
οἷός τε ἐγένετο διασῶσαι τοῦ τῶν κατακτητῶν χόλου, μόγις ἐδυ-
νήθη διαφυλάξαι τὸ τε τῆς Ἁγίας Σολομονῆς Μητρὸς τῶν Μακ-
καβαίων, καὶ τὸ τῆς Βασιλίσσης, γυναικὸς πρώτης Λέοντος τοῦ
Σοροῦ Αὐτοκράτορος, Ὁσίας Θεοφανούς. Μετακομίσας δὲ ἀπὸ Ση-

λυδρίας καὶ τὸ τῆς Πανευφύμου Εὐφημίας χαριτόδωτον, κατέθετο
καὶ τὰ τρία ταῦτα ἐν τῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Ναῷ, τῷ παρα-
χωρηθέντι παρὰ τοῦ Νικητοῦ τῷ Γενναδίῳ πρὸς ἑδραν Πατριαρ-
χικὴν (1)· εἶτα τῷ 1456 ἀφαιρεθέντος τοῦ Ναοῦ, μετέστησεν ὁ
Γεννάδιος τὴν Πατριαρχικὴν ἑδραν εἰς τὸν τῆς Παμμακαρίστου
Ναὸν, μετακομίσας καὶ καταθέσας ἐν αὐτῷ καὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα
Λείψανα. Ἐκεῖθεν δὲ, τῷ 1586 ἔτει, ἐπὶ τῆς δευτέρας Πατριαρ-
χείας Ἱερεμίου τοῦ Β'. μετηνέχθησαν τὰ τε ἱερὰ κειμήλια ταῦτα
μετὰ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ αὐτῆς τῆς ἱερᾶς εἰκόνος τῆς Παμμα-
καρίστου εἰς τὸν κατὰ τὴν Ξυλόπορταν ὑριστάμενον ἔτι, τῷ τότε
ἀρχαῖον μετὰ Τρούλλου καὶ μοσίῳ κεκαλλωπισμένον, Ναὸν τοῦ
Ἀγίου Δημητρίου· καὶ ἐκεῖθεν, κατὰ τὸ 1605 ἔτος, Πατριαρχοῦντος
Ῥαφαήλ τοῦ ἀπὸ Μηθύμνης Μητροπολίτου, εἰς τὸν κατὰ τὸ Δι-
πλοτανάριον σμικρὸν τότε Ναὸν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου μετακομί-
σθησαν τὰ τε ἱερὰ Λείψανα, ἡ διὰ μοσίῳ Πάνσεπτος Εἰκὼν τῆς
Παμμακαρίστου καὶ μέρος τοῦ Κίονος, περὶ ὃν δῆσαντες τὸν Χρι-
στὸν ἡμῶν καὶ Σωτῆρα ἐμαπτίγωσαν οἱ παράνομοι. Τὸ δ' αἴτιον
τῆς τοῦ Πατριάρχου Ῥαφαήλ, ἀντὶ ἄλλης ἐπικαιριωτέρας, εὐρυτέρας
καὶ εὐαέρου θέσεως, ἐγκρίσεως πρὸς ἑδραν Πατριαρχικὴν, ἐστὶ τὸ
ὅτι οἱ τότε ὁμογενεῖς, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ περὶ τὴν Παμμακάριστον
οἰκοῦντες πολλοί, μετὰ τὴν ταύτης ἀρ' ἡμῶν ἀφαίρεσιν, μετέστη-
σαν καὶ αὐτοὶ εἰς τε τὰ ἔξω τοῦ Φαναρίου καὶ εἰς τὰ ἐνδον τούτου,
μέχρι Πετρίου συνοικισθέντες.

Διατηρεῖται γοῦν ἐν τῷ εὐαγεστάτῳ τῶν Πατριαρχείων Ναῷ,
τῷ δις ἐπὶ τὸ εὐρυχωρότερον, ὡς οἶόν τε, ἀνακτισθέντι, ἐπὶ τε τοῦ
ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν Πατριάρχου Τιμοθέου τοῦ Α'. τῷ 1616
ἔτει, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπὸ Καισαρείας Ἱερεμίου τοῦ Γ'. τῷ 1720 ἔτει,
τὸ τῆς Μεγαλομάρτυρος, Πολυάθλου καὶ Πανευφύμου Εὐφημίας

(1) Ὁ περίδοξος οὗτος Ναός, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Αὐτοκράτορες ἐνταφιά-
ζοντο, ὁ φιλονεικῶν κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ὠραιότητα μὲ τὸν τῆς
ἁγίας Σοφίας, ἐγένετο μετὰ τὴν ἄλωσιν διὰ δύο χρόνους, κατὰ προστάγην
τοῦ Πορθητοῦ, Πατριαρχεῖον· τοῦτον δὲ διὰ τὸ μὴ ἔχειν προσοίκους Χρι-
στιανούς, τῇ ἀδείᾳ τοῦ Σουλτάνου, καταλιπὼν τῷ 1456 ἔτει, ὁ Πατριάρχης
Γεννάδιος μετέστησε τὸ Πατριαρχεῖον εἰς τὴν Παμμακάριστον. Μετὰ δὲ τὴν
τοῦ Πατριάρχου εἰς ταύτην τὴν Μονὴν μετάβασιν, κατηράφισθη ὑπὸ τοῦ
Σουλτάνου αὐτοῦ Μεχμέτ τοῦ Β', καὶ ἐκ τῆς ὕλης τούτου καὶ ἄλλων ἐκλι-
πόντων κτιρίων, ἀνήγειρεν εἰς τὸν πρότερον τόπον, κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἁγίας
Σοφίας, διὰ τοῦ Ἀρχιτέκτονος Χριστοδοῦλου, τὸ μέγιστον ἴδιον Τέμενος μὲ
τὸ περὶ αὐτὸ Ἱμαρέτιον, ἦτοι Ξενοτροφεῖον. Ἰδ. Κωνσταντινιδ. σελ. 93.
Ἐκδ. Β'.

Πάνσεπτον Λείψανον. Καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν 404 (1) ἤδη χρόνους, ἐν ὅλαις ταῖς τῆς Πατριαρχικῆς ἑδρας μεταστάσεσι καὶ ταῖς διαφόροις κατὰ καιροὺς συμβάσαις παρ' ἀνταρτῶν περιπετείαις, διετηρήθη ἀβλαβές, τιμώμενον, εὐλαβούμενον καὶ προσκυνούμενον παρὰ τῶν Πιστῶν, παρηγοροῦν, τέρπον πνευματικῶς αὐτοὺς, καὶ κρατύνον τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰ ἱερά αὐτῆς δόγματα, ἅπερ ἡ Μεγαλομάρτυς καὶ Ἀθληφόρος αὕτη, λαμπρῶ καὶ θαυμαστῶ τῷ θριάμβῳ πάσαι ἐκράτυνεν. Ἦς ταῖς πρεσβείαις, μετὰ τὴν ἐνταῦθα τῆς ἐπικήρου ἡμῶν παροικίας λήξιν, τύχοιμεν τοῦ ἐν Ἑδῆμ. κλήρου καὶ τῶν πανευφροσύνων ἐν Οὐρανῷ αἰώνιων ἀγαθῶν. Γένοιτο!

ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΡΓΥΡΗΣ ΑΘΗ-
ΣΑΣΗΣ ΤΩ ΑΨΚΕ ΕΓΕΙ ΚΑΙ ΕΟΡΤΑΖΟΜΕΝΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ Α' ΑΠΡΙΛΙΟΥ (1).

Στιγ. Ἡ Ἀργυρῇ ταῖς αἰκλαῖσιν, ἃς πάθεν,
Ὑπὲρ τὸν ἄργυρον φαεινὴ τυγχάνει,
Μαρτυρικὸν λάβεν Ἀργυρῇ στέφος ἐν τριακάδι.

Τῇ πολυάθλῳ Μάρτυρι ταύτῃ Ἀργυρῇ Προῦσα μὲν ἦν ἡ πατρίς· γόνος δὲ λαμπρὸς θεοσεβῶν Γεννητόρων πέφυκε, καλὴ τε ἰδεῖν, καὶ πρὸς τὸ Θεῖον εὐλαβῶς ἔχουσα. Συζευχθεῖσαν δὲ εὐσεβεῖτινι ἀνδρὶ, νεόγαμόν τε ἤδη οὖσαν, τῶν ἀλλογενῶν τις, ἐν ἔτει αἰψή, ἔρωτι σατανικῷ πρὸς αὐτὴν τρωθεῖς, καὶ τὰς ἀνοσίους αὐτοῦ ὀρέξεις μὴ δυνάμενος ἐκτελέσαι, κατεψεύσατο αὐτῆς παρὰ τῷ ἐκείσῃ Δικάζοντι, ὡς ἀπειπούσης μὲν τὴν πατριὸν Πίστιν, ἐνστερνιζομένης δὲ τὴν ἐκείνου. Αὐτίκα τοίνυν ὁ Δικαστὴς ἐν εἰρκτῇ καθεῖρξας αὐτὴν ἐτήρει. Τοῦ δ' ἀνδρὸς αὐτῆς κρεῖττον οἰομένου ἐν Βυζαντίῳ δοῦναι δίκας παρὰ τοῖς αὐτόθι δικάζουσι, καὶ συναπελθόντος μετ' αὐτῆς,

(1) Ἐκ τῆς χρονολογίας ταύτης δηλον, ὅτι τῷ 1857 ἔτει συνεγράφη ὁ βίος οὗτος τῆς Ἀγίας ὑπὸ τοῦ Ἀοιδίου. Στιμ. Ἐκδ.

(2) Παῖς ἔτι ὢν, καὶ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συνοικῶν μετὰ τοῦ Ἀοιδίου τῷ ἔτει 1830—4, ὅτε καὶ ὑπὸ προστάτῃ Αὐτῷ ἐμαθίτευον ἐν τῇ τοῦ Γένους Πατριαρχικῇ Σχολῇ παρὰ τῷ ἀειμνήστῳ Διδασκάλῳ ἐκείνῳ Νικολάῳ τῷ Λογάδῃ, ἔλαβον παρὰ τῆς Α. Παναγιότητος τὸν βίον τῆς Ἀγίας χειρόγραφον ἐν τῇ καθομιλουμένῃ γλώσσῃ, ὃν καὶ τῇ διαταγῇ αὐτοῦ ἐξελληνίσας, πρὸς δεῖξιν, ὡς ἔφη μοι, τῆς εἰς τὰ μαθήματα τότε προόδου μου, καλὸν ἡγησάμην ἐκδοῦναι ἤδη σὺν ταῖς ἐν τῇ Βίβλῳ ταύτῃ ποικίλαις τοῦ Σοφωτάτου Γέροντός μου Συγγραφαῖς, χάριν τῶν φιλομαρτύρων ὁμογενῶν μου.

Στιμ. Ἐκδ.

τοῦ τε διώκοντος τὴν Ἀγίαν καὶ τούτου συναφικομένου, δικάζε-
ται μετ' αὐτοῦ ἡ Μάρτυς, ταῦτά ψευδῶς πρὸς τὸν δικαστὴν κατα-
μαρτυροῦντος αὐτῆς. Ἔφη δ' ἡ Μάρτυς αὐτῷ ὅλως ἀγνοεῖν τοιοῦ-
τὸν τινά ποτε λόγον φθεγξαμένη, ὥστ' ἀρνησίχριστος γενέσθαι.
Ὁμολογεῖ δ' ὅτι χριστιανὴ τε ἐγεννήθη, καὶ χριστιανὴ ἐστὶ τε
καὶ λέγεται, καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα κεκτημένη ἀποθανεῖν βούλεται.
Ὅθεν τῇ τοῦ Δικαστοῦ προστάξει ἀνηλεῶς μαστιγοῦσιν αὐτὴν, καὶ
ἐν ζοφώδει εἰρκτῇ ἡμιθανῇ κατακλείουσι, καὶ αὐτὴν πάλιν ἐκεῖθεν
ἐκβάλλουσι καὶ ἐρωτῶσιν, εἰ ἐξομῶσαι ἐθέλει ἀρνούμενη δὲ, αὐτῆς
ῥαβδισμοὺς καὶ πλείστας ὅσας τιμωρίας καὶ βασάνους, παντοίας τε
ἄλλας κολάσεις ἢ πολυάθλος μετὰ μεγίστης καρτερίας ὑπομένει,
καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐν πέδαις σιδηραῖς καθειργνύεται. Ταῦτα
δὲ πάντα ἐν ὅλοις δέκα πρὸς τοῖς ἑπτὰ ἔτεσι συνεχῶς καὶ ὅση-
μέραι ἔπασχεν ἡ αοιδίμος. Ἀλλὰ γε καὶ ἐγκλείστω οὔτῃ, ὕβρεις τε
διηνεκεῖς καὶ ὄνειδῃ καὶ πειρασμοὶ τῇ Μακαρίᾳ προσετρίβοντο
ὑπὸ τινῶν ἀλλοφύλων γυναικῶν (αἷς διὰ τὰς ἀθεμίτους αὐτῶν πρά-
ξεις καθειργμένοι ἦσαν εἰς τὸ αὐτὸ δεσμωτήριον), συνεργείᾳ τοῦ
Ἀρχεκάκου κινουμένων, πρὸς πλείονα θλίψιν αὐτῆς καὶ βάσανον,
ἅπερ ἐν μεγίστῃ καρτεροψυχίᾳ ἢ πολυπαθῆς ὑπέμενεν, ἔρωτι καὶ
πόθῳ τῷ πρὸς τὸν Οὐράνιον Δεσπότην αὐτῆς Χριστόν. Ἀλλὰ ταῦτα
πάντα οὐδὲν πρὸς τὰς κακουχίας, αἷς καθ' ἐκάστην ὑφίστατο.
Ἐθελοντὶ γὰρ τὸ πολύπονον καὶ καρτερικὸν αὐτῆς σῶμα ἐσαι
μόνη κατεβασάνιζε, νηστεῖαις τε πανημέροις καὶ ἀγρυπνίαις παννυ-
χίοις καὶ πλείσταῖς ἄλλαις ταλαιπωρίαις ἀπηνῶς αὐτὸ κολάζουσα,
κατὰ τὴν ἐπιμαρτύρησιν τῶν σὺν αὐτῇ δεσμοῖς καθυποβληθεῖσων
ὅτι πλείστων ὁμογενῶν γυναικῶν, ἃς μικρῷ ὕστερον τῆς εἰρκτῆς
ἀπηλλάγησαν. Τηλικαύτης δὲ ἀλήκτου χαρᾶς καὶ πνευματικῆς
εὐφροσύνης ἐπληροῦτο ἡ Μάρτυς, φυλακαῖς ἐνδιατρίβουσα, ἀγάπῃ
τῇ πρὸς Χριστόν, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κολαστήρια μεγίστην λογιζο-
μένη ἀνακούφισιν, ὥστε, ὅτε Μανουὴλ ὁ φιλόχριστος, ὃς ἦν Πρω-
τομαρτυρὸς τῆς τῶν διφθεροποιῶν Συντεχνίας, ἀνήγγειλεν αὐτῇ
τὴν ἐκ τῆς Εἰρκτῆς ἀπολύτρωσιν, οὐκ ἠθέλησεν ἡ καρτερόφρων,
λαμπρὸν Ἀνάκτορον οἰομένη τὸ δεσμωτήριον. Μετέστη δὲ τῶν
τῇδε πρὸς τὰς αἰωνίους Σκηνάς τῇ τριακοστῇ Ἀπριλίῳ, διατελέ-
σασα ἐν τῇ φυλακῇ δέσμιος ἄχρι τοῦ αἰσκέτους, καὶ τὰ πάνδεινα
ἐν αὐτῇ ὑπομείνας, πόθῳ τῷ τοῦ Χριστοῦ, παρ' οὗ καὶ τὸ μαρ-
τυρικὸν ἐστέφθη τῆς δόξης στέμμα Οὐρανόφοιτόντε καὶ ἀμαράν-
τινον. Τὸ δ' αὐτῆς Σκῆνος τὸ ἅγιον παραλαβόντες οἱ Ὁρθόδοξοι,
εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου Κωμόπολιν, πάλαι μὲν καλουμέ-
νην τοῦ Ἀραβίνδου, ἢ τῶν Κεραμαρίων καὶ Πικριδίου, τανῦν δὲ

Χάς-κιοϊ, ἐνεταρίασαν. Παρελθόντος δὲ τοῦ τρίτου ἔτους, μετὰ τὸν αὐτῆς Μαρτυρικὸν θάνατον, ἀνακομιδὴν τῆς ἱερᾶς Σοροῦ τῶν Λειψάνων αὐτῆς βουλευθέντες ποιῆσαι οἱ αὐτόθι οἰκοῦντες Ὁρθόδοξοι, ὡς τῶν θαυμασίων σου Χριστέ! ἀνορύξαντες εἶδον σῶν καὶ ἀβλαβες διαμένον τὸ πανάγιον αὐτῆς Σκῆνος, εὐωδίαν ἄρρητον ἐκχέον τοῖς πᾶσι, καὶ ὑπερφυῆ τελοῦν θαύματα. Αὐτίκα τοίνυν οἵ τε Ἱερεῖς καὶ ὁ τῶν Ὁρθοδόξων λαὸς, εὐλαβείᾳ μεγίστη καὶ φόβῳ, ἀναλαβόντες αὐτὸ, τῇ προστάξει τοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει Πατριαρχεύοντος Κυροῦ Παΐσιου τοῦ Β', κατέθεντο ἐν τῇ αὐτόθι, ἐν Χάς-κιοϊ, Ἱερᾷ τῆς Ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς Ἐκκλησίᾳ. Ὁρῶσι δὲ τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον Πατρίάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς τε καὶ Ἠγερμόνες, καὶ ἅπαν τῶν Ὁρθοδόξων τὸ πληρωμα, καὶ προσκυνοῦσιν εὐλαβῶς ἀσπαζόμενοι, δοξάζοντες Πατέρα Ὑῖον καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἕνα Τρισυπόστατον Θεόν, τὸν δοξάζοντα τὴν αὐτὸν ἀντιδοξάσασαν πολυάθλον Μάρτυρα Ἀργυρῇν. Ἦς ἡ χάρις βοηθεῖ καὶ διασώζει τοὺς Πιστοὺς πάντοτε ἐπερχομένου ὁρατοῦ τε καὶ ἀοράτου δεινοῦ. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΓΑΛΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ, ΔΙΑ ΤΙ ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΑΦΦΑΤΙΑΝΗ.

Σουλτάν Μωάμεθ ὁ Β', ὁ Κατακτητὴς, ἐκστρατεύσας τῷ 1475 ἔτει ἐπὶ τὸν ἐν Κριμαίᾳ Καφρᾶν τότε λεγόμενον (τανῦν Θεοδοσίαν), καὶ πολιορκήσας αὐτὸν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, μετὰ τέσσαρας ἡμέρας εἰσῆλθε νικητής. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὀλίγοι ἔμειναν ἐκ τῶν κατοίκων, διέταξεν ὁ Σουλτάνος, ἵνα 50,000 Ὁρθόδοξοι καὶ Ἀρμένιοι ἀπὸ τοῦ Καφρᾶ μετοικήσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οἱ ἡμέτεροι ἐλθόντες παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν Εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ ἐξήτήσαντο τόπον ἵνα κατοικήσωσι, καὶ ἀνεγείρωσιν Ἐκκλησίαν. Εἰδόθη οὖν αὐτοῖς τόπος εἰς Γαλατᾶν πρὸς κατοίκησιν καὶ ἄδεια τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἐκκλησίαν. Ἀνήγειραν ὅθεν τὸν μέχρι τοῦδε σωζόμενον Ἱερὸν Ναὸν τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων μιᾶς τῶν κατεδαφισθεισῶν Ἐκκλησιῶν, ἐνθα καὶ τὴν ἁγίαν Εἰκόνα τῆς Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου κατέθεντο, ἐπονομάσαντες καὶ τὴν Συνοικίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΦΦΑΤΙΑΝΗ.

Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας τῆς ΠΑΝΑΓΙΑΣ Βελιγραδίου, καὶ περὶ τοῦ χωρίου Βελιγραδίου.

Κατὰ τὸ 1523 ἔτος ὁ Σουλτάν Σουλεϊμάν, Κανουνῇ (Νομοθέτης) λεγόμενος, ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ Βελιγραδίου, Πρωτ. τῆς Σερβίας, καὶ κυριεύσας αὐτὸ, πολλοὺς τῶν κατοίκων ἀπήγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν καὶ τρεῖς μεγάλας Εἰκόνας, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου, εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη ἄδεια ἵνα κατοικήσωσιν ἄνω τῶν Ὑψωμαθείων, ἐνθα καὶ Ἐκκλησίαν ὠκοδόμησαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Βελιγραδίου ἐπονομάσαντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχον καὶ πτωχοὶ ἄνθρωποι καὶ γεωργοί, δόντες ἀναφοράν πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐζήτησαν τύπον πρὸς κατοικίαν ἔξωθεν τῆς Πόλεως, καὶ γῆν τὴν ὁποίαν καλλιεργοῦντες νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἐπετράπη τοίνυν αὐτοῖς, ὅπως μόνοι ἐκλέξωσιν ἔξω τῶν Προαστείων τὴν κατάλληλον γῆν εἰς ἐγκατοίκησιν καὶ καλλιέργειαν· οἱ δὲ ἐξελθόντες καὶ μέχρι τοῦ Βαθροῦ Ῥύακος (τανῦν Μπουγ Δερῆ) προχωρήσαντες, ἔκτισαν πλησίον αὐτοῦ τὸ χωρίον αὐτῶν ὀνομάσαντες Βελιγράδιον, ὡς καὶ τὴν ἄνωθεν τῶν Ὑψωμαθείων ἐνορίαν Παναγία τοῦ Βελιγραδίου, ἐπ' ὀνόματι καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς πολέως αὐτῶν Βελιγραδίου.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΠΑΜΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ,
ΚΑΙ
ΠΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΥ-
ΚΛΕΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΥΤῃ ΔΙΑ-
ΠΡΕΨΑΝΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ (1).

Α'. Περὶ τοῦ Ναοῦ,

§. 1. Ἐλάβομεν τὸ προσφιλές ἡμῖν αὐτῆς. Εἶδομεν αὖθις τὰ τῶν προτάσεων αὐτῆς καὶ ἐρωτήσεων καὶ πρῶτον περὶ Σιγιλλίων τῆς γεραρᾶς Σχολῆς, οὐδὲν τούτων ἕτερον ἔχομεν, εἰμὴ τὸ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Σχολῆς, καὶ αὖθις κατὰ τὸ 1691 ἔτος σύστασιν αὐτῆς, ἴσον τοῦ ἐκδοθέντος τότε Σιγιλλίου, ὃ ἀντιγράψαντες ἀποστελοῦμεν.

§. 2. Περὶ δὲ τῆς Παμμακαρίστου λέγομεν, ὅτι αὕτη ἀφῆρέθη εὐγὴ κατὰ τὸ 1594 ἔτος, ὡς ἐν τῇ Κωνσταντινιάδι κατὰ λάθος ἐξιστοροῦμεν (2). ἀλλ' ἀκριβεστέρα ἐρεῦνη καὶ βεβαία τῇ πληροφωρίᾳ, κατὰ τὸ 1586, καθ' ὃ Ἱερεμίας ὁ Β' ἀπὸ τῆς ἐν Ῥόδῳ ἐξορίας μετακληθεὶς ἐπὶ τῷ ἐπαναλαβεῖν τὸν θρόνον τὸ τρίτον, περι-

(1) Ἡ Ἀφήγησις αὕτη (Ῥ. Ἐπιστ. 16.) ἐπέμψθη πρὸς τὸν μακαρίτην φίλον καὶ συμμαθητὴν μου Κωνσταντῖνον Εὐθυβοῦλιν, Καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὴν τῆς Ἑκρᾶς Κρήνης μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν. Χάρις τῇ εὐγενεῖ αὐτοῦ Συζύγῳ Κ. Αἰκατερίνῃ, προθύμως ἐπιδούσῃ μοι αὐτὴν αἰτήσαντι.
Σημ. Ἐκδ.

(2) Μεταγράφομεν ἐνταῦθα, πρὸς γινῶσιν τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν, ὅσα ἐν τῇ Κωνσταντινιάδι (σελ. 94 7. Ἐκδ. Β') ἐξιστορεῖ ὁ ἀοιδίμος Κωνσταντῖνος περὶ τοῦ Ναοῦ τούτου τῆς Παμμακαρίστου.
Σημ. Ἐκδ.

« Τρίτος Ναὸς ὁ τῆς Παμμακαρίστου, ὁ γενόμενος μετὰ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους Πατριαρχεῖον ἐπὶ Γενναδίου πρώτου Πατριάρχου ἀπὸ τῆς ἀλώσεως. Αὐτὸς ἐκτίσθη παρὰ Μιχαὴλ Δούκα τοῦ Ταρχανιώτου καὶ Πρωτοστράτορος καὶ τῆς Συζύγου αὐτοῦ Μαρίας τῆς Κομνηνῆς καὶ Παλαιολογίνης ἀδελφῆς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τῶν ὁποίων τὰ ἔκτυπα μετὰ στολῆς ἀρχιδουκικῆς ἦσαν ἐνδὸν τοῦ Ναοῦ ἐπὶ τοῦ τοίχου καθιστοριμένα· αὕτη δὲ ποτε ἡ Μονὴ ἢ τὸ γυναικεῖον Μοναστήριον. Ἐκιδεύθησαν δ' ἐνταῦθα σύμπαντες οἱ πρῶτοι Κτήτορες καὶ ἐπὶ Ἀλέξιῳ ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἡ τοῦτου θυγάτηρ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἢ Καισάρισσα καὶ Βρυενία, τὸ τῆς τότε φιλοσοφίας μέλημα, ἡ ἐξομνήσασα μὲ Ἀπικὴν χάριν τὰς πατρώας ἀρετάς,

Β'.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ.

μένετο. "Οστις ἐπανελθὼν καὶ ἰδὼν τὴν τοῦ φαιδρῶς καλλωπισθέντος παρ' αὐτοῦ Ναοῦ τῆς Πάμμακαρίστου ἀφαίρεσιν (χρὴ δὲ γινώσκειν ὁ μέχρι τούτου ὀρώμενος Πατριαρχικὸς Θρόνος, ἐῴμεν τὰς σφαλερὰς περὶ αὐτοῦ προλήψεις, ἐπὶ τῆς πρώτης τούτου Πατριαρχείας τῷ 1574 ἔτει, τοῦ φιλοκάλου αὐτοῦ Πατριάρχου ἐσὶν ἔργον), ἔκλαυσεν, ἐθρήνησε καὶ τὴν λύπην μὴ ἐνεγκὼν, ζητήσας ἔλαβε τὴν ἄδειαν ἐπὶ περιοδείᾳ καὶ συλλογῇ βοηθείας πρὸς ἀνοικοδομὴν Πατριαρχείου ἐκ νέου. Ἀπῆρεν οὖν τῆς πόλεως τῷ αὐτῷ ἔτει κατὰ Σεπτέμβριον, ἀφίκετο εἰς τὰς κατὰ Δακίαν δύο Ἡγεμονίας, δεξιωθείς παρὰ τῶν δύο Πριγκίπων φιλοφρονέστατα· ἐκεῖθεν δ' ἀπῆλθεν εἰς Πολωνίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐκεῖσε ἔτι ὀρθοδόξων, πρὸ τῆς βιαίας αὐτῶν ἐνόητος (οὐνίας) μετὰ τῆς Ῥώμης· ἐκ δὲ ταύτης μετέβη τέως εἰς Μόσχαν, λήγοντος τοῦ 1587 ἔτους, ὅπου περιπαθῶς (κατὰ τοὺς Ἱστορικοὺς τοῦ ἔθνους ἐκείνου) καὶ δεινοπαθῶς τὴν τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ ἀφαίρεσιν ἐκτραγώ-

Ἄλεξιᾶδα τὴν Βίβλον ἀποκακαλέσασα. "Εκεῖτο δὲ ὁ τάφος ἑνδὸν τοῦ Ναοῦ παρὰ τὸν τοῖχον ἀπὸ ὀλομελῆ λίθον κατεσκευασμένος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτον αὐτὸς δικέφαλος γεγλυμμένος. Ἐνταῦθα ὡσαύτως ἐτάφη καὶ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, υἱὸς τοῦ δυστήνου δεσπότη Μουουήλ τοῦ Παλαιολόγου. Ὁ Μουουήλ αὐτὸς μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου, φυγὼν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον εἰς Ῥώμην διὰ τὴν ἐκστράτευσιν κατ' αὐτοῦ τοῦ Φατίχ. καὶ διὰ Παπικὴν ἀπέχθειαν μὴ δυνήθεις καὶ ἐκεῖ νὰ παραμείνῃ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸν ὅποιον ἀσμένως ἐδέχθη καὶ περιέβαλε καὶ ὁ Σουλτάν Μεχμέτ καὶ ἐπομένως ὁ τούτου υἱὸς Παγιαζίτ. Εἰς αὐτὸν τὸν Ναὸν ἐναπέκειντο καὶ τὰ πάντιμα Λείψανα τῆς Ἀγίας Εὐφροσύνης, Σολομώνος, καὶ Θεοφανοῦς, καὶ μέρος ἐπὶ τοῦ Κίονος, πρὸς ὀρθήσαντες τὸν Σωτήρα, ἐμαστίγωνσαν οἱ παράνομοι. Τὸν Ναὸν τούτον, κατὰ τὸ ἐκδοθὲν δόγμα ὑπὸ Σελῆμ τοῦ πρώτου, ἔτρεψαν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Καντεμίρης. πρῶτον τῶν ἄλλων ἀμέσως εἰς Τέμενος, ἀλλ' ὁ Συγγραφεὺς τοῦ Βαρθολομαίου Κώδικος Ἱερόθεος Μονεμβασίας, καὶ σύγχρονος καὶ αὐτόπτης τοῦ δόγματος, λέγει, ὅτι περὶ τὸ 1591 ἔτος, ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἀμουράτ τοῦ Γ', διὰ τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς ταραχὰς τῶν διοικούντων τὰ τῆς Ἐκκλησίας τότε Κληρικῶν, καὶ διὰ τὰς καταδρομὰς καὶ συνεχεῖς ἀλλαγὰς τῶν Πατριαρχῶν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ψυχρότητα τῶν Χριστιανῶν, τῇ ἐνοστάσει καὶ βιαιᾷ ἐπιμονῇ τοῦ ἰσχυροῦ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὡς ἀξιουμένου τῆς τοῦ Σουλτάν Ἀμουράτ ἰδιαιτέρας εὐνοίας, Μεχμέτ Πασᾶ ἐξ Ἀρμενίων Μπεγλέρμπεη τῆς Ῥούμης πρὸς ἐκδίκλησιν, διότι παρὰ Θεοκλήτου Πατριάρχου ἀπέτυχε τῶν ὑποσχεθέντων, μετεβλήθη εἰς Τέμενος ἡ Πάμμακαρίστος· προνοία δὲ τοῦ τότε Τοποτηρητοῦ τοῦ Θρόνου Νικηφόρου τοῦ Ἱεροδιακόνου (διότι Ἱερεμίας ὁ Β' περιεμένετο ἐκ τῆς ἐξορίας), μετηγέχθησαν ἐκεῖθεν τὰ ῥηθέντα ἱερὰ Κειμήλια μετὰ τῆς διὰ μωσίου Εἰκόνης τῆς Πάμμακαρίστου· ἀνεσκάφησαν ὁμοῦ οἱ τάφοι τῶν Κτητόρων καὶ τῶν Βασιλέων, καὶ ἐρρίφθησαν τὰ ὅσα ἐξῶ. Τὸ Τέμενος τοῦτο κεῖται ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ πρὸς τὸν Κεράτιον Κόλπον, πλησίον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ποτιρᾶ. Φατιγὲ Τζαμισὶ καλούμενον ».

δήσας, παρὰ τοῦ Ἀυταρχοῦντος τότε Θεοδώρου Ἰωάννου ἡξίωται, ἐπὶ τῷ συμβάντι δυστυχίματι, καὶ παραμυθίας καὶ βασιλικῆς ὑποσχέσεως πρὸς συνδρομὴν ἐπικουρίας. Κατὰ δὲ θερμὴν παράκλησιν, τὸν τῆς Μόσχας Μητροπολίτην Ἰωβ προδιβάσας πάσης Ῥωσσίας Πατριάρχην, καὶ δεξάμενος τὰ τῆς ἐπικουρίας, ἐξῆλθε τῆς Μόσχας τῷ 1588 ἔτει· διελθὼν δὲ τὴν μικρὰν Ῥωσσίαν καὶ ἐπισκεψάμενος τὴν Πρωτεύουσάν τεύτης Πολὶν τὸ Κίαιβον, ὑποταγοῦς ἔτι ὄντος τοῦ ταύτης Μητροπολίτου τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, ἐπανῆλθεν εἰς Πολωνίαν, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν χαλεπῶς μηχαναῖς καὶ ἐπηρείαις ἀπάσαις διαταραττομένων καὶ βιαζομένων ἐκεῖσε ὀρθοδόξων παρὰ τῶν Παπιστῶν εἰς τὴν ἀποστατικὴν τῆς εὐσεβείας Οὐνίαν· ἐκεῖθεν δ' ἐπανέκαμψεν εἰς Δακίαν, ἔνθα ἐρ' ἱκανὸν διέτριψε, καὶ λαβὼν καὶ τὴν παρὰ τῶν Ἡγεμόνων ἐπικουρίαν, ἐπανελήλυθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 1593 ἔτει κατὰ Μάρτιον.

§. 3. Ἡ δὲ περὶ ἐπικυρώσεως τῆς κατ' Ἀρκτον πέμπτης μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων Πατριαρχείας παρὰ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν Σύνοδος, πῶς αὕτη συνεκροτήθη ἐν τῇ μὴ οὔσῃ Πάμμακαρίστῳ; Ὡς καὶ ὁ ἀοίδιμος Μελέτιος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῷ αὐτῷ σφάλματι ὑπέπεσον· ὅστις ἐν μὲν τῷ ἔτει 1586 ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ λέγει « τοῦ Ἱερεμίου ἐξορίστου ὄντος εἰς Ῥόδον, καὶ ὀρισμοῦ δοθέντος εἰσελθεῖν καὶ ἐπιβῆναι τοῦ Θρόνου, Βασιλεύοντος Μουράτ τοῦ Γ'. ἔλαβον οἱ Τούρκοι τὴν Πάμμακαρίστον. ». Τὴν δὲ περὶ ἐπικυρώσεως τῆς κατ' Ἀρκτον Πατριαρχείας συστάσαν Σύνοδον, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, παρολισθήσας ὁ μακάριος ἀνὴρ καὶ εἰς μεταχρονισμόν ὑποπεσὼν, τάττει συνεκροτήθῃ ἐν τῇ Πάμμακαρίστῳ κατὰ τὸ 1593 ἔτος, ἐν τῇ πρὸ ἑπτὰ χρόνων ἀραιρευθείσῃ Πάμμακαρίστῳ. Ὁ οὖν Ἱερεμίας ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ περιηγήσεως, εὗρε Πατριαρχεῖον τὸν κατὰ τὴν Ξυλόπορταν μετὰ Τρούλλου καὶ μωσίῳ κεκαλλωπισμένον, διασωζόμενον ἔτι μέχρις ἐκείνου, ἀρχαῖον Ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, Καναβοῦ ἢ Καναβῶν ἐπωνυμουμένου (ἐπισήμου οἰκογενείας ποτὲ Βυζαντινῆς, τῆς τὸν Ναὸν οἰκοδομησάσης). Διέμεινε δ' ἐκεῖσε ἡ Πατριαρχικὴ ἑδρα μέχρι τοῦ 1603 ἔτους, ὅτε ὁ Πατριάρχης Παρκαλλ μετήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν κατὰ τὸ Διπλορνανάριον κείμενον σμικρότατον Ναὸν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, καὶ Κελλία περὶ αὐτὸν πρὸς κατοικίαν Πατριάρχου καὶ τῶν ἐπιδημούντων Ἀρχιερέων φκαδόμησε χρήμασιν, οἷς ὁ Ἱερεμίας συνέλεξε καὶ ἐκόμισε.

§. 4. Πρὸς δὲ μνήμην ἄλληστον, ἀναμνησθῶν, τοῦ ἀραιρευθέντος Ναοῦ τῆς ἀειμνήστου Πάμμακαρίστου, τὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῇ ἐπικλήσει ταύτῃ τῇ ἱερᾷ ἐπευρέθησαν, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ

κατατεθεῖσαν καὶ διασωθεῖσαν μετ' ἄλλων κειμηλίων Πάνσεπτον Εἰκόνα τῆς Παμμακαρίστου· καθώσπερ καὶ ὁ Πατριάρχης εἶτα Τιμόθεος τῷ 1614 ἔτει, μηκύνας καὶ εὐρύνας, τῇ καταλοίπῃ ἐπικουρίᾳ, τὸν ῥηθέντα στενώτατον Ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐπεσήμεσεν ὡσαύτως αὐτὸν, κατὰ τὸ διὰ στίχων Ἐπίγραμμα, τῇ τῆς Μητροπαρθένου Κόρης Παμμακαρίστου ἐπικλήσει, διὰ τὸ ἐν αὐτῷ τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ μετενεχθὲν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ κατατεθὲν ἱερὸν ταύτης Διατύπωμα, τὸ ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ σεβαζόμενον μέχρι τούτου.

§. 5. Τῆς δὲ αἰδίου ταύτης μνήμης δεῖξις περίτρανος ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκ μολύβδου Πατριαρχικῆ Σφραγὶς μεγάλη, ἡ προσαρτωμένη τοῖς ἐκδεδομένοις Σιγιλίοις Γράμμασι, καὶ ταῖς τῶν Ἀρχιερέων ἐν μεμβράναις Πράξεσι λεγομέναις, φέρουσα αὐτὴ ἐξ ἑνὸς μέρους τὸ τῆς Παμμακαρίστου Ἐκτυπον, ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου, τοῦ κατὰ καιρὸν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τὸ ὄνομα. Καὶ ταῦτα πρὸς διάλυσιν τῶν ἐν ἀμφιγνοίᾳ περὶ τούτου καὶ ἀπορίᾳ ἄλλις.

Β'. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.

§. 6. Ἀγαστὸς ἡμῖν καὶ ἀσπαστὸς ὤρθη ὁ ὑπὲρ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γεραρᾶς Σχολῆς καὶ Ἑστίας τῶν Μουσῶν διακαῆς αὐτῆς πόθος τοῦ εἰδέναι ἐπ' ἀκριβεῖα χρονολογικῇ τὰ περὶ ταύτης, τῆς μετὰ τὴν τοῦ Γένους κάκωσιν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν καταλαβοῦσαν ἀμάθειαν, φροντίδι πολλῇ τῆς Ἐκκλησίας συσταθείσης, καὶ ἀγωνισαμένης ἐκτρίψαι, ὡς οἶόν τε, ταύτην διὰ Διδασκάλων τῶν τότε ἱκανωτέρων. Τοιαύτην μὲν ἐπαινετὴν πεῦσιν οὐδεὶς ἡμῖν μέχρι τοῦδε προὔτεινεν ἄλλ' ἢ φίλῃ ἡμῖν Ἐλλογιμότης αὐτῆς, πρώτη ἡδὴ τοῦτο διενόησατο, καὶ ἰδοὺ, πόνων ἡμῶν μὴ φεισαμένων, ἡ αἰτήσις οὐ παρώσθη, ὁ πόθος πεπλήρωται. Ἔχει γοῦν τακτικωτέραν, ὅσον ἦν τὸ ἐφ' ἡμῖν, καταγραφὴν τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὴν δεκάτην Ἐβδόμην Ἐκατονταετηρίδα ἐν τῇ Περιωνύμῳ Σχολῇ ταύτῃ, συστηματικωτέρᾳ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ εὐμεθοδίᾳ, διαπρεφάντων Καθηγητῶν.

§. 7. Ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν πρῶτος τῆς Σχολῆς ταύτης ἡγήσατο Ματθαῖος ὁ Καμαριώτης, δεικνύεται τῷ ὄντι ἐν τῇ Τουρκογραφίᾳ, ὃν ἐν τῇ Κωνσταντινιάδι παρεδράμομεν, διὰ τὸ μὴ παρεῖναι ἡμῖν τότε ταύτην ὃν ὁ Γεννάδιος, ὁ καλέσας ἑαυτὸν Πα-

τριάρχην τῶν ἐν Χριστῷ πενήτων, ὡς Σοφὸν ἄνδρα τηλικαῦτα, διδάσκαλον κατέστησε τῶν τέκνων τῶν πενήτων.

§. 8. Περὶ τοῦ Ματθαίου τούτου τοῦ Καμαριώτου καὶ Σχολάρχου μετὰ τὴν ἄλωσιν, εἰς ὅσον τε τῆς ἡλικίας προσεδέχκει, καὶ πότε τὸν τοῦ ζῆν δρόμον κατέπαυσε, οὐδὲν ἡμῖν γράφαι πάρεστιν ἐν βεβαιότητι, τεκμαιρόμεθα δὲ, ὅτι ἡ ληγούσης τῆς ΙΕ'. ἡ ἀρχομένης τῆς ΙΣΤ'. ἑκατονταετηρίδος τὸν βίον κατέλυσεν· διότι ὁ τούτου εὐδοκιμώτερος ἀκροατὴς ὁ τὸν Διδάσκαλον διαδεξάμενος Μανουὴλ ὁ Κορίνθιος, καὶ ἀκμάσας ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν Παχωμίου 1504: Θεολήπτου 1511: Ἱερεμίου τοῦ Α'. 1520 καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῆς δευτέρας Πατριαρχείας καὶ τῆς τελευτῆς Ἱερεμίου τοῦ Α'. 1543, διετέλει ὁ Μανουὴλ οὗτος οὐ μόνον Σχολάρχων περὶ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη, ἀλλ' ὡς Σοφὸς καὶ βαθὺς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, συναντελαμβάνετο καὶ τῶν ῥηθέντων Πατριαρχῶν ἐν τε ταῖς ὑποθέσεσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτοῖς τοῖς γράμμασιν. Ἐκ δὲ τῶν ἀκροασαμένων αὐτοῦ ἦν καὶ ὁ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Ζυγομαλᾶ Πατὴρ Ἰωάννης ὁ Ζυγομαλᾶς Πελοποννήσιος, καὶ ὁ τοῦ Ὁρθοδόξου καὶ Σοφοῦ πατρὸς Βυζαντινοῦ Μιχαὴλ Ἀποστολίδου (οὗ τινος ὑπάρχουσι Συγγράμματα κηρύττοντα τὸ πολυμαθὲς αὐτοῦ) κακῶδοξος υἱὸς Παπολάτρις Ἀρσένιος, ὅστις, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτοπήμασιν, ἄρπαξ αὐτὸς δυνάμει καὶ εὐλογία Παπικῇ Λέοντος τοῦ Γ. ὑφ' ἑνὸς Ἐπισκόπου βιαίως καὶ δύο Πρεσβυτέρων, τόπον ἀναπληρύντων Ἀρχιερέων, θεατρικῶς οὕτω χειροτονηθεὶς, ἐπιδάτης παράνομος τῆς Μητροπόλεως ἐγένετο Μονεμβασίας, τελούσης τότε τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς.

§. 9. Ὁ ῥηθεὶς Μανουὴλ παρὰ Ἱερεμίου τοῦ Α'. τιμηθεὶς τῷ τοῦ μεγάλου Ῥήτορος ὁρφεϊῷ, καὶ ἐνασχολούμενος, ἀμφιπονῶν καὶ ἐν τῇ Σχολῇ καὶ ἐν τοῖς Πατριαρχικαῖς, ἐν δὲ τούτῳ ὑπὸ εὐλαβείας παρωθούμενος, πολλὰς Ἀκολουθίας Στιχηρῶν καὶ Κανόνων πρὸς διαφόρους τῶν Ἀγίων, καὶ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Πίστews ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ μαρτυρήσαντας, συνέθετο· λυπηρὸν δὲ παντὶ εὐλαβεῖ, ὅτι τούτων ἐστέρηται ὡς μὴ διασωζομένων, ἐξ ὧν Ἀκροστιχίδες τινὲς παρελείθησαν. Πρὸς δὲ ταῖς ἄλλαις, Ἀκολουθίαν πεποίηκε καὶ πρὸς τὸν Πρόμαχον τοῦ Ὁρθοδόξου Δόγματος ἀγιώτατον Μάρκον τὸν Ἐφέσου Προσομοίων, Στιχηρῶν καὶ Κανόνος, ψαλλομένων ἀδείᾳ τῶν ἐπ' αὐτοῦ Πατριαρχῶν ἐν τῇ τῶν Νηστειῶν τῆς Τεσσαρακονθήμερου πέμπτῃ Κυριακῇ ὧν Προσομοίων μὲν ἡ ἀρχὴ οὕτως· « Ἱερώτατον τέμενος ἐχρημάτισας ἑνδοξέ »· ἡ δὲ τοῦ Κανόνος Ἀκροστιχίς, « Ἀρχιερέα Ἀσίης ἐρικυδέα μέλπω Μάρκον ». ἡ δ' ἀρχὴ τοῦ Κανόνος, « Αἵγλης δοχεῖον γεγονώς τῆς ὑπερθε-

δι' ἀρετῶν καλλονήν». Πρὸς τοῖς ἄλλοις συνέγραψεν ἔτι ὁ Μανουὴλ ὑπὲρ τοῦ Ἐρέσου Μάρκου. Περὶ τῆς ἐν Φλωρεντίας ψευδο-συνόδου, καὶ κατὰ Γεωργίου Γεμιστοῦ καὶ τοῦ Μαθητοῦ αὐτοῦ Βησσαρίωνος τῶν Πλατωνικῶν, ἀνατρέπων τὰ δυσσεβῆ αὐτῶν Συντάγματα, καὶ τὰ τοῦ Πληθωνικοῦ ἔτι Συγγράμματος.

§. 10. Μετὰ Μανουὴλ τοῦτον ὑπέργηρων ἤδη ὄντα, τὸν τὸ φθαρτὸν ἐναποθέμενον σκῆνος κατὰ τὸ 1551 ἔτος, ἔκμαζον ἀπὸ τοῦ 1540 ἄχρι τοῦ 1580 ἔτους οἱ τῶν πεπαιδευμένων ἐρεζῆς. Ἀλέξανδρος ὁ ἀπὸ Τυρᾶς μέγας Χαρτοφύλαξ, Θεοφάνης (1) ὁ μέγας Ῥήτωρ Ἰωάννης ὁ Ζυγομαλᾶς, ὁ μετὰ Θεοφάνην μέγας Ῥήτωρ γενόμενος καὶ Ἑρμηνεὺς μέγας τῶν θείων Γραφῶν, καὶ Ἱεράς ὁ μέγας Λογοθέτης ἄνδρες κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Σοφοί, καὶ πρὸς τῇ ἄλλῃ σπουδῇ καὶ μαθήσει, καὶ Ἐκκλησιαστικὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν περὶ τούτων γνῶσιν ὡς ἄριστα πεπειραμένοι, οἷς ἐγένοντο προσω-μιληκότες ἰδιαιτέρως πολλοὶ, καὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Καταλόγου.

§. 11. Τῆς δὲ Πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς μετὰ Μανουὴλ κατῆρξεν Ἰωάννης ὁ Ζυγομαλᾶς τῷ 1552 ἔτει, ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωάσαφ τοῦ μεγαλοπρεποῦς. Τούτου οὖν τοῦ Ἰωάννου, καὶ πρὸ τῆς Σχολαρχίας αὐτοῦ, ἠκροάσθησαν ἱκανοί, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάσαφ Ἱεροδιάκονος ὢν παρὰ τῷ Πατριάρχῃ Ἱερεμίᾳ τῷ Α' κατὰ τὸ 1543 ἔτος, καὶ προσοικειωθείς τῷ Μουσάις συνόντι ῥηθέντι Ζυγομαλᾷ, διήκουσε τῶν μαθημάτων αὐτοῦ καὶ ἐξεπαιδεύθη. Προήχθη δὲ παρὰ Ἱερεμίου Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, καὶ ἐκ ταύτης ἐπὶ τὸν Πατριαρχικὸν ἦρθη Θρόνον τῷ 1554 ἔτει. Κατὰ δὲ τὸ 1580 ἔτος ἐκδημήσαντος τοῦ βίου τοῦ Ἰωάννου τούτου, ὁ τούτου υἱὸς Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς Πρωτονοτάριος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ βοηθὸς ἐν τοῖς γράμμασι ταύτης τῶν Πατριαρχῶν μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, τὴν Σχολὴν ἀνείληφε, περίπυστος αὐτὸς διὰ τὴν μετὰ τοῦ Γερμανοῦ τὸ Γένος Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου αὐτοῦ ἄλλη λογαρίαν. Ἐκ δὲ τῶν ὧν ὁ Θεοδόσιος ἀπέστειλε πρὸς Κρούσιον διαφόρων Ἱπομνημάτων, συνέστη καὶ τετύπεται ἡ Γουρκογραίτσια. Τελευτήσαντος καὶ τούτου, ἀρχομένης τῆς ΙΖ'. ἑκατονταετηρίδος, ἡ τῶν μαθημάτων διδασκαλία μικρὸν διαλιπούσα, ἀναισθήχθη πάλιν, προνοία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ παρετάθη ἕς γ' ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κορδαλέως.

(1) Ὁ Θεοφάνης εἶχε τὸ γένος πατρώθεν μὲν ἐκ Πελοποννήτου, ἔχων Κορινθίαν πατρίδα, μητρώθεν ἐκ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Βεργίας, ὅπου καὶ ἐγεννήθη, ἐξορισθέντος ἐνταῦθα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Κορώνης ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εἰς Κωνσταντινούπολιν χειροτεθεῖται μέγας Ῥήτωρ τῷ 1543 — 1550. Ἦν δὲ τῆς Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας ἐραστὴς, καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς παιδείας προασπιντής. Στ.μ. Κ. Εὐθυβ.

§. 12. Ἐρωτᾷ ἡ φιλότης αὐτῆς, τὸ ἐν μέσῳ Ζυγομαλάδων καὶ ἐλεύσεως τοῦ Κορδαλέως πρεμπίπτον χάσμα, πῶς ἄρα συμπληρωθήσεται; Ἐκ δὲ τινων ἐπιστολῶν τεκμαίρεται ὅτι, ἀρχομένης τῆς ΙΖ'. τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἑκατονταετηρίδων, Διδάσκαλος διετέλει τοῦ Γένους ὁ τὴν πατρίδα Νάξιος Φραγκίσκος Κόκκος. Ἀλλ' ἴστω ἡ Ἐλλογιμότης αὐτῆς κατὰ τὸ 1570 ἔτος, τρεῖς νέοι τὴν ἡλικίαν, Ματθαῖος Καρυοφύλλης ὁ Κρής, Δαμιανὸς ὁ Κεφαλήν, καὶ ὁ Νάξιος οὗτος Κόκκος, εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἰδρυθὲν Φροντιστήριον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἢ μᾶλλον, πονηράν καὶ δολίαν πρὸς προσηλυτισμὸν Σαγήνην, ἐπὶ σπουδῇ καὶ μαθήσει ταυτοχρόνως ἀφίκοντο, ἔνθα, ἅμα τῇ μαθήσει καὶ τὸ ποτήριον τῆς Παπικῆς τρύγης κατὰ κόρον πεπόκασιν, ἀπαρνησάμενοι τὴν πατρίαν εὐσέβειαν. Ἀλλὰ πρὶν αὐτοὺς ἐξελθεῖν τοῦ Φροντιστηρίου, ὡς γέρας διδάκτρων καὶ μισθὸν τῆς τούτων ἀποστασίας, κατ' ἐνστασιν ἐπίμονον καὶ ζήτησιν Ποντιοικὴν ἀπότομον, συνέγραψαν οἱ πεπλανημένοι κατὰ τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς Μάρκου τοῦ Ἐρέσου, δυσσημοῦντες τὸν γενναῖον τοῦ ὀρθοῦ Δόγματος Πρόμαχον, ὡς κακῶς δῆθεν ζήσαντα καὶ κακῶς τελευτήσαντα. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν τούτων (ἐκτὸς τοῦ Κρητὸς) οἱ δύο ἐξῆλθον τῆς Ῥώμης καὶ ὁ μὲν Δαμιανὸς προσεκολλήθη τῷ τῆς Φλωρεντίας Δουκί, παρ' ᾧ ἡζιώται φιλοφροσύνης τε πάσης καὶ περιθάλψεως, τῆς τοῦ Συμβούλου τιμῆς, καὶ πλουσιῶν ἄλλων χαρίτων μέχρι τελευτῆς ὁ δὲ Καρυοφύλλης, ὀρεκτικώτερος φανείς τοῦ Κεφαλήνος, παρέμεινε Παπικοανδράποδον ἐν Ῥώμῃ, συνδιατρίβων, ὡς παράσιτος κόλαξ, τοῖς ἀβροδιαίτοις τῶν Καρδιναλίων καὶ ἄλλοις γαστριμάργοις, δεῖπνα καὶ πότους διώκων, τῇ λαίμαργίᾳ καὶ ἀδδηραγίᾳ δουλαγωγούμενος ὁ δὲ, Φραγκίσκος Κόκκος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐνεγκαμένην, ἐκείθεν δὲ ληγούσης τῆς ΙΣΤ'. ἑκατοστύος, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν.

§. 13. Περὶ τούτου λέγεται, τῇ μὲν ἔνδον διαθέσει ἦν Λατινόφρων, τῇ δὲ ὄφει καὶ πράξει ὀρθόδοξος, οὕτω τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτῷ ὑπαγορεύοντας, καὶ δὴ μάλιστα διὰ τοὺς περιον-τας τινικαῦτα ἐν Κωνσταντινουπόλει περιωνύμους ἐκ τοῦ Κλήρου, οἷος κατ' ἐξοχὴν ἦν ὁ πολὺς τὴν σοφίαν καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Πρόμαχος Θερμὸς, πνευματικὸς καὶ πανσέβαστος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, καὶ ὁμοπάτριος τοῦ Κόκκου αὐτοῦ, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, καὶ ἄλλοι ἔτι τῶν Ἀρχιερέων ἐλλόγιμοι, ἀκροαταὶ Μανουὴλ τοῦ μεγάλου Ῥήτορος καὶ Ἰωάννου τοῦ Ζυγομαλᾶ. Μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τῷ 1593 ἔτει κατὰ Νοέμβριον, καὶ τὸν θάνατον δύο Πατριαρχῶν τῷ αὐτῷ 1594 ἔτει, Γαβριὴλ καὶ Θεοφάνους,

κατ' ἐπίμονον παράκλησιν τῶν ἐν Βασιλευούσῃ Ἀρχιερέων τε καὶ τῶν Προκρίτων τοῦ Γένους. ἐκόσμησεν ὁ κλεινὸς Μελέτιος καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, Ἐπιτελητὴς τούτου γενόμενος κατὰ τὰ ἔτη 1595 καὶ 1596, ὅτε τὸ Πατριαρχεῖον ἦν κατὰ τὴν Ξυλόπορταν. Αὐτὸς οὖν ὁ Κόκκος, ἡ καθ' ὑπόκρισιν, ἡ κατ' ἀλήθειαν, νοθεσία καὶ προτροπὴ πιθανὸν τοῦ Πηγᾶ, μεταμέλῳ χρησάμενος, τὰς Παπικὰς κακοδοξίας ἀποπύσας καὶ ὑπόληψιν πύξας, τὴν λῆξιν ἀμειψάμενος Θεοδοσίῳ τοῦ Ζυγομαλαᾶ, κατ' ἐγκρίσιν τοῦ τε Κλήρου καὶ τῶν ἄλλων, συντελοῦντος καὶ τοῦ Πηγᾶ, ὁ Κόκκος αὐτὸς, δυνατὸν, ὡς εὐπαίδευτος, τὴν τοῦ Γένους Σχολὴν ἀνεδέξατο, ἀρχομένης τῆς ΙΖ'. Ἐκατονταετηρίδος· ἀλλ' ἐφ' ὅσον χρόνον παρέτεινε διδάσκων, εἰς ὅσον τῆς ἡλικίας προεβέβηκει αὐτὸς, καὶ εἰ τὸ ζῆν παρέτεινε μέχρι τῆς τοῦ Κορυδαλέως ἐλεύσεως, ἡμῖν ἄδηλον. Ὁ δὲ συμμαθητεύσας αὐτῷ Ματθαῖος ὁ Καρυοφύλλης, ἔζη ἔτι κατὰ τὸ 1631 ἔτος ἐν Ῥώμῃ, γαστρὶ δουλεύων, ἀκροέστως βουλιμιῶν, καθ' ὃ συνέγραψε διὰ στίχων πολιτικῶν, ἀποτεινόμενος εἰς τὸ Γένος καὶ διεγείρων αὐτὸ, τὰ ἐξ ἀμάξης κατὰ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ὡς ἐχθροῦ τῆς Ῥώμης· ἐξ ὧν πολλῶν, χάριν περιεργείας ταῦτα·

Εἰκονομάχον ἔχετε τὸν ψευδοπατριάρχην,
καὶ παλαιᾶς αἵρέσεως νῦν Ἀκαδημαίρχην.
Καὶ πῶς τὸν τρισεπιβουλον πάντες οὐ διασπᾶτε;
καὶ Φινεὲς τὸν ἔνθεον ζῆλον οὐχὶ τολμᾶτε;
Ἐγείρεσθε, ὀπλίσθητε, οὐκ ἄμαχος ὁ δράκων,
καὶ ἀποσκορακίσσατε τὴν ῥίζαν τῶν φαρμακῶν.

Ὁ δὲ οὐκ ἴσχυσεν ἡ Ῥώμη διὰ τῶν αὐτῆς βδελυρῶν παραπίπτειν πράξει, διὰ τῶν αὐτῆς χρημάτων τέως κατέπραξε τῷ 1638 ἔτει, θανατώσασα τὸν αἰοίδιμον Λούκαριν.

§. 14. Περὶ Θεοφίλου Κορυδαλέως. Οὗτος, μετὰ τὴν αὐτοῦ ἐκ τῶν Σχολῶν τῆς Ἰταλίας ἐπάνοδον, διέτριβεν ἐν Ζακύνθῳ Σχολάρχων· ἐκεῖθεν δὲ ἔγραψε πρὸς Κύριλλον τὸν Λούκαριν κατὰ τὸ 1624 ἔτος, συγγαίρων ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ Πατριαρχείᾳ. Ἐκ τοῦ Γράμματος γοῦν τούτου ἀρρομῆς δραξάμενος ὁ Πατριάρχης, εἰ καὶ πρότερον ἐτύγγανεν εἰδὼς ἐκ φήμης τὴν τοῦ Κορυδαλέως περὶ τὰς ἐπιστήμας μάθησιν, καὶ τὴν περὶ τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους πολλὰν αὐτοῦ ἀκρίβειαν, γράμμασι Πατριαρχικοῖς προσκλητικοῖς μεταπέμπεται αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παραγενόμενον, Σχολάρχην καθίστησι· τῷ 1626 ἔτει. Διέπρεψε Σχολάρχων μετὰ κλέους ὁκτὼ πρὸς τοῖς δέκα χρόνοις. Ἐπὶ δὲ τῆς Πατριαρχείας Παρθε-

νίου τοῦ ἐπανυμουμενοῦ Γέροντος, τῷ τῶν Ἀρχιερέων πληρώματι ὀρεγνύμενος ἐγκαταλεχθῆναι, τὸ μοναχικὸν ὑπέδου τριβώνιον, Θεοδύσιος μετωνομάσθη, καὶ Ἀρτὴς Ἀρχιερεὺς προήχθη τῷ 1639 ἔτει· ἀλλὰ μετὰ μικρὸν παραιτησάμενος τοῦ ποιμαίνειν, εἰς τὰς Ἀθῆνας μετέβη τὴν αὐτοῦ πατρίδα καθ' ἡσυχίαν ζῶν, ὅτε καὶ ὁ Συναίτης Νεκτάριος Πελοπόννησον καὶ Ἀπτικὴν περιερχόμενος, ὡς ταξιδιώτης τοῦ Σινᾶ, ἠκροάσατο παρὰ Θεοδοσίῳ τῷ Κορυδαλεῖ καὶ Ἀρχιερεῖ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων τῷ 1645 ἔτει. Τέως δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς αὐτὸς καὶ Σοφὸς Διδάσκαλος ληστευθεὶς ὑπὸ κακούργων καὶ στερηθεὶς τῶν ὧν ἐκέκτητο, ὑπὸ λύπης ἀσχέτου, μικροψύχως, μελαγχολία δεινῇ ὑποπεσὼν, τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν. Ἀπὸ δὲ τῆς διδασκαλίας τούτου ἡτὶς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχικῆς Σχολῆς πρόεδρος τῆς μαθήσεως, ἤρξατο εὐμαθέστερον, προχωροῦσα βαθμυδὸν ἐπὶ τὰ μείζω καὶ τελεώτερα.

§. 15. Μετὰ τὸν Κορυδαλέα διεδέξατο τὴν Σχολὴν, τῷ 1646 ἔτει, ὁ τούτου προκριτώτερος ἀκροατὴς Ἰωάννης Καρυοφύλλης ὁ Βυζάντιος. Διέπρεψε δὲ αὐτὸς, τὰ τοῦ Διδασκάλου αὐτοῦ εὐμεθόδως ἀκύνως διδάσκων μέχρι τοῦ 1664 ἔτους λήγοντος, ὅτε ὁ ἐκμητρός ἐπιστάμην λίαν Βυζαντινῆς καὶ πατρός Χίου Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ παρὰ τῆς πλουσίας μητρός αὐτοῦ Σκαρλατίδους καλῶς πρότερον κατ' οἶκον ἐκπαιδευθεὶς τὰ Γραμματικά καὶ τῶν μαθημάτων τὰ Ἐγκύκλια, ἐφ' οἷς ἐσπουδακῶς καὶ ἐγκρατῆς γενόμενος καὶ τῶν Ἀσιατικῶν γλωσσῶν, καὶ ἀποσταλὴς εἰς τὰ παρὰ τῆς μητρός αὐτοῦ εἰς τὰ ἐν Παταβίῳ Σπουδαστήρια ἐπὶ μαθήσει νεωτέρων γνώσεων, καὶ αὐτῆς τῆς τῶν Ἀσκληπιαδῶν τέχνης, καὶ μετὰ χρόνους τινὰς ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1665 ἔτει, καὶ παραιτησάμενος τότε τοῦ Καρυοφύλλου τῆς ἐπ' ἔτεσι πρὸς τοῖς τέσσαρσι καὶ εἰκοσι παραταθείσης αὐτοῦ Σχολαρχίας, ἀνθ' ἧς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας γέρας εἴληψε τὸ τοῦ μεγάλου Λογοθέτου Ὀφφίκιον, ἐγκρίσει πάντων, ὡς πλουτῶν νεωτέρων καὶ συστηματικωτέρων γνώσεων τοῦ Κορυδαλέως ὁ Ἀλέξανδρος, Σχολάρχης τῷ αὐτῷ 1665 ἔτει προέκρίται ἐν τῇ νέᾳ κατὰ τὴν Συνοικίαν τοῦ Ἀγιοταφίτικου Μετοχίου Σχολῇ (περὶ ἧς συστάσεως ἀνέγνω, ὡς γράφει, τὸ Σιγίλλιον), τῇ ἰδρυθείσῃ, προτροπῇ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Νεκταρίου, παρὰ τοῦ φιλομούσου ἐκείνου καὶ κοινωφελοῦς ἀνδρὸς ἐκ Καστορίας ὀρμωμένου Μανολάκη.

§. 16. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν Σχολὴν ὁ Μαυροκορδάτος, καὶ καθορίσας μετὰ δύο χρόνους τὰς ὥρας τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, μετήρχετο εὐκαιρῶν καὶ τὴν ἱατρικὴν, εἰσχωρῶν δι' ἧς καὶ εἰς τὰς τῶν Μεγιστάνων οἰκίας. Ὅστις προΐδων τὴν τῆς Σχολῆς κατάργησιν,

δι' αἷτια, ἃ οὐδεὶς ἐξέθετο, προσφωκιοῦθη τῷ τηνικαῦτα τὴν τοῦ μεγάλου Ἑρμηνέως λειτουργίαν τελοῦντι μέγα ὄνομα κεκτημένῳ καὶ ὑπερισχύοντι τῇ τε πολυμαθείᾳ καὶ τῇ τοῦ νοῦς δυνάμει παρ' Ὀθωμανοῖς, καὶ ὡς λόγοις τε καὶ ἔργοις ἀνδρὶ ἀταλάντῳ Παναγιωτάκῃ Νικοσίῳ τῷ Βυζαντίῳ, παρ' ᾧ καὶ Γραμματεὺς μυστικός καὶ μεταφραστὴς τῷ 1671 ἔτει ἐγένετο. Συνῆν δὲ τῷ Παναγιωτάκῃ συναπερχομένῳ μετὰ τοῦ Ἐπιτρόπου Φαζίλ Ἀχμέτ Πασᾶ Κιοπρολόγλου κατὰ τῶν Πολωνῶν ἐκστρατεύοντος. Ἐν δὲ τῇ περὶ τὸν Δούναβιν Σάξᾳ ἀποθανόντος τοῦ Παναγιωτάκῃ τῷ 1673 ἔτει, διὰ τὰς πρὸς τὰς Ἀσιανὰς καὶ Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας δυνάμεις, καὶ τὴν τοῦ νοῦς αὐτοῦ πολλὴν δεξιότητα, ἤρθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐπὶ τὴν τοῦ μεγάλου Ἑρμηνέως ὑπουργίαν, ἐν ᾗ διέπρεψε μετὰ κλέους καὶ ἰσχύος περὶ τοὺς τριάκοντα τρεῖς χρόνους λειτουργῶν, καὶ πρὸς τῇ τοῦ γενικοῦ Ἑρμηνέως καὶ τῇ ἐπὶ τῶν ἐξ Ἀπορρήτων Ἀξία παρὰ τῆς Βασιλείας τετίμηται.

§. 17. Ἡ τῆς Σχολῆς διδασκαλία πέπαυται περὶ τὰ εἴκοσιν ἔτη. Εἶτα δὲ ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶν ἐπιλεγομένου, συνεστήθη αὐθις τῷ 1691, ἔτει, ἐπιμελείᾳ μὲν τοῦ Πατριάρχου, πραγματικῇ δὲ βοηθείᾳ τοῦ αὐτοῦ ἀγαθοεργοῦς καὶ διαπύρου ἐπὶ φωτισμῷ τοῦ Γένους, ἀξιωματημονεύτου ἀνδρὸς γηραιοῦ ἡδὴ Μανολάκη, κατὰ τὸ ἐκδοθέν τότε Σιγίλλιον Γράμμα, ἐν ᾧ ἐμφαίνεται μετὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς ὑπογεγραμμένος, ὡς τότε εἴηστο, καὶ ὁ περιὼν ἔτι τῷ βίῳ μέγας Λογοθέτης Ἰωάννης ὁ Καρυοφύλλης. Παρατηρητέον δὲ ἐν τῷ Σιγίλλίῳ τούτῳ τὰ ἐνάληθα δῆθεν αἷτια, (1) ὑπ' ὧν ἡ Σχολὴ διὰ τοσούτων χρόνων πέπαυται διδάσκουσα ταῖς μόναις λέξεσι ταύταις. « Περιστατικῶν δὲ τινων κατὰ τὸ ἀντίξουν ταῖς τοῦ καιροῦ δυσχερείαις ἐπεισφρησάντων, » τῇ σιωπῇ παρέρχονται· πιθανὸν διὰ τοὺς περιόντας καὶ ζῶντας εἰσέτι τότε αἰτίους. Πρὸς δὲ τὸν ἀξιάγαστον Εὐεργέτην τοῦ Γένους Μανολάκην, ᾧ ὅμοιον τῇ αὐτῇ ἐλευθερίῳ προαιρέσει, ἐπὶ συστάσει πανταχοῦ Σχολείων, ἕτερον μετ' αὐτὸν οὐκ εἶδε τὸ Γένος, Ἐλευθερίος τις τότε, Τραπεζούντιος, ταῖς τοῦ Μανολάκη χορηγίαις ἀναμφιδόλως ἐκπαιδευθεὶς, στέφανον ἐξ Ἡρωελεγειῶν πρὸς αὐτὸν ἐπλεξε τὸν δε.

Ἡμετέρης γραφίδος νέμεσις καὶ μῶμος ἀπέστω,
Βένθος ἐς ἀπλώτου κύματος οἰχόμενος.

(1) Ἡ ἀπουσία τοῦ Μαυροκορδάτου ἦν ἡ αἰτία· ἔτι δὲ μέζων αἰτία ἦν, ὅτι ὁ Μαυροκορδάτος ἐδίδασκεν ἀμισθί, καὶ ἴσος αὐτῷ οὔτε εὕρισκετο, οὔτε ἀμισθὶ εἰδέχετο τὸ φορτίον. Σημ. Κ. Εὐθυβ.

Αἰνεῖν γὰρ δὴ καὶ Σ' ὀλβίστατε διε Μανουήλ,
Ἄρξομ' ἀριζήλου Καλλιόπης χάρισιν·
Οὐνεκα τῆς δ' ὑποφύτας ἐπώτρυνας εἰς ἐν ἀγείρας
Μούσης ὠγυγίης λείψαν' ἀποσθιμένης.
Ἡδ' Ἱερῆς Σοφίης ἐρικυδέα θυμὸν ἀνήψας,
Λαμπρὸν ἐς εὐμαθίην φέγγος ἀμειψάμενος.
Φύτλης θ' ἡμετέρης χαλεπὴν σκοτόμαιναν ἔλυσας,
Δεινὴν δυσμαθίης ἀχλὺν ἀπωσάμενος.
Τῷ τοι καὶ τὸν οὐνομα ἄφθιτον ἔσσεται ἀεὶ,
Ἀθανάτῳ μνήμῃ συμπαρατεινόμενον.
Ζῶης ἐς λυκάδαντας ἀπείρονας, ὦ Πτολεμαῖς.
Οψίτερε, Στεράνων ἄξι' αἰδοτέρων.

§. 18. Ἀποκατασταθείσης δ' αὐθις τῆς Σχολῆς, Σχολάρχης ταύτης προέκρινται ὁ τοῦ Καρυοφύλλου καὶ τοῦ Μαυροκορδάτου εἶτα ἀκροατῆς ὁ ἐκ Τραπεζοῦντος Σεβαστὸς ὁ Κυμινήτης, καὶ διδάσκαλος τῶν Ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον· προσκληθεὶς γὰρ ἐπῆρε τῷ 1698 ἔτει εἰς Βουκουρέστιον, Σχολάρχης γινόμενος τῆς ἐκεῖσε Αὐθεντικῆς Σχολῆς, προελόμενος ἀναμφιδόλως τὰ παρὰ τῆς Αὐθεντικῆς μεγαλοδωρίας πλείονα δίδακτρα, ἢ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ τῆς ἐξ Μαρμάρων Ἐκκλησίας ἐμβαιοκίου γλίσχρα κατ' ἔτος διακόσια γρόσια κατὰ τὸ Σιγίλλιον· ἀλλ' οὐκ ἀπώνατο διὰ πολλοῦ τῶν Αὐθεντικῶν συντάξεων ὁ κατὰ πᾶσαν λόγου ιδέαν τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς πεπαιδευμένος Πρεσβύτερος, τὸν βίον μεταλλάξας ἐκεῖσε τῷ 1702 ἔτει κατὰ Σεπτέμβριον πρὸς ὃν Ἐπιτύμβιον δι' Ἰάμβων ὑπὸ Ἰωάννου Κομνηνοῦ πεποιήται τόδε·

Ἐνθάδε κεῖται Πρεσβύτου σοφοῦ δέμας,
Κλῆσιν Σεβαστοῦ καὶ γένος Κυμινήτου·
Πατρίς Τραπεζοῦς, ᾧ περ ἦν κλεινὴ πόλις.
Ἀλλ' ᾧ μαθητῶν πληθὺς, ὡς εὐγνωμόνως,
Οἷς αὐτὸς ἐξέδωκε παιδείας λόγοις.
Διδασκάλῳ σπείσατε δάκρυ κειμένῳ·
Σβέσθη Σοφῶν γὰρ λύχνος ἐκ μέσου μέγας.
Καὶ Χριστὸν αἰτήσασθε τῶν πόνων γέρας
Αὐτῷ παρασχεῖν τὴν ἄνω κληρουρίαν.

§. 19. Τὸν Σεβαστὸν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Σχολῇ διεδέξατο Γεράσιμος ὁ ἐξ Ἀκαρνανίας, ὁ ἀκροασάμενος μὲν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ Πατρίδι· πρῶτον τοῦ ἱκανῶς τὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ Θεολογίας πε-

παιδευμένου, καὶ πολιτεία ἐναρέτω τε καὶ φιλοπτωχία ἐπισίμου ἀκροατοῦ τοῦ Κορυθαλέως, Ἀκαρνᾶνος Εὐγενίου, εἴτα δὲ καὶ τῶν ἐν Βυζαντίῳ δύο τοῦ τε Καρυοφύλλου καὶ τοῦ Μαυροκορδάτου. Σχολαρχοῦντος δὲ τούτου, τὰ τοῦ δευτέρου διδασκάλου ἐν ταῖς Γραμματικοῖς καὶ Ἐγκυκλίαις μαθήμασιν ἐπλήρου ὁ ἐκ Ῥυσίου (Ἀρετσούης) ὀρμώμενος Ἀδάμας ἢ Διαμαντῆς (Πρόπαππος τοῦ φιλοφύγου Κοραῆ)· παῖς δ' ἔτι αὐτὸς ὢν, τῶν συντων αὐτοῦ εἰς Βυζάντιον μετοικισθέντων, τῇ αὐτόσε Σχολῇ τῇ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, ἐκδοθεὶς ἱκανῶς καὶ τὸς τὰ ἐκ τῶν πηγῶν ἐκείνου ἐγεύσατο νόματα. Μετὰ δὲ ἑπτὰ ἔτη τῆς διδασκαλίας παραιτησαμένου τοῦ Γερασίου, συμπαρητήσατο καὶ ὁ Διαμαντῆς, ὅστις εἰς Χίον ἀπελθὼν ἐνυμφεύθη ἐκεῖσε, καὶ διδάσκαλος ἐχρημάτισε.

§. 20. Παραιτησαμένου τῆς Σχολαρχίας τοῦ Γερασίου, προτροπῇ θερμῇ τοῦ οἰκουροῦντος ὀνόματι Αὐθέντου γηραιοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ γνώμῃ τοῦ Κλήρου καὶ τῶν ἄλλων, τὴν Σχολαρχίαν ἀνείληφεν Ἰακώβος Μάνος ὁ Ἀργεῖος· πελάτης γάρ ὢν τοῦ οἴκου τοῦ Ἀλεξάνδρου, διδάσκαλος ἐχρημάτισε τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ Νικολάου καὶ Ἰωάννου, τῶν ὕστερον ἄμφω Ἡγεμονευσάντων. Ἀνηγόρευται δὲ καὶ Ὑπάτος τῶν Φιλοσόφων, ἅτε δὴ Σοφὸς, Πολυμαθὴς, μιμητὴς κατὰ λόγου ἰδέαν τῶν ἐξόχων παλαιῶν Ἑλλήνων, δεινὸς τῶν Ἀριστοτελικῶν δογμάτων καὶ προασπιστὴς τούτων ἀνένδοτος, βαθὺς ἐρ' οἷς καὶ τῶν Θεολογικῶν. Ἐσχολήρησε δὲ (κατὰ τὸν Δημ. Προκ., Μοσχοπ.) διὰ βίου, ἀλλὰ πότε τέθνηκεν; ἄδηλον. Ἐξῆ μὲν κατὰ τὸ 1709 ἔτος, ὅτε τοῦ Ἀλεξάνδρου μεταστάντος τῶν τῆδε, τὸν Ἐπιτάφιον λόγον ἐπὶ τῆς κηδείας αὐτοῦ ἐκπερώνηκεν· ἔξῃ δὲ καὶ κατὰ τὸ 1716 ἔτος, καθ' ὃν χρόνον, τοῦ Νικολάου υἱοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ Διερμηνέως Αὐθέντου Βλαχίας γενομένου, λόγον Ἐγκωμιαστικὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰακώβος συνέθετο· μετὰ δὲ ταῦτα, εἰκάζεται, ἀπεβίω. Σχολαρχοῦντος τοῦ Ἰακώβου, διδάσκαλος δεύτερος ἐν Γραμματικοῖς καὶ Ἐγκυκλίαις ὑπῆρχε Καλλίνικος ὁ ἐκ Νάξου, ὁ καὶ Μητροπολίτης εἴτα Ἡρακλείας γενόμενος· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1726 ἔτος, μαθὼν αἶφνης, ὅτι ἐκπτώτου γενομένου τῆς Πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Γ'. αὐτὸς ἐξελέγη ἀντ' ἐκείνου, ὑπὸ χαρᾶς πεσὼν ἐξ ἀποπληξίας κατὰ ξηρος, ἐνεκρώθη.

§. 21. Διάδοχος Ἰακώβου ἐν τῇ Σχολῇ κατέστη ὁ τούτου ἀκροατῆς, ὁ Λογοθέτης γενικοῦ Ἀντώνιος ὁ Βυζάντιος· καὶ πολλῆς ἂν ἦν ὠφελείας πρόξενος, εἰμὴ γε κομιδῇ νέος (κατὰ τὸν Δημ. Προκ.) ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. Διεδέξατο δὲ τὴν Σχολὴν μετ' αὐτὸν, ὁ ἐπ' ἀκροάσει τῶν ἐν Παταβίῳ Σοφῶν ἀπελθὼν ἐπ' ὀλίγῳ χρόνῳ τούτου

αὐτάδελφος Χουρμούζιος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἁώρῳ θανάτῳ ἀπετμήθη τοῦ βίου. Μετὰ δὲ τοὺς ῥηθέντας δύο βραχυεῖους, ἡγήσατο τῆς Σχολῆς ὁ ἀκροατὴς Καρυοφύλλου καὶ Ἀλεξάνδρου, μέγας Χαρτοφύλαξ (1) Σπανδωνῆς γέρον ἥδη. Ἀπεβίω τῷ 1726 ἔτει, κηδευθεὶς ἐν τῇ κατὰ Χὰς κιοῖ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς. Συνέθετο δὲ τὸ ἐπὶ τοῦ μνήματος αὐτοῦ Ἐπιτύμβιον ὁ τότε Κληρικὸς ὢν τῆς Ἐκκλησίας Κριτίας τόδε·

Ἐνθάδε κεῖται τὸ τοῦ Σπανδωνῆ σῶμα,
Ὅς βίου, λόγου ἀρεταῖς διαπρέψας,
Διδάσκαλος γένετο τῆς Κωνσταντίνου,
Χαρτοφύλαξ τε μεγάλης Ἐκκλησίας,
Βαθὺ δ' ἐς γῆρας ἐλάσας μετὰ δόξης,
Τανῦν μετέστη πρὸς μονὰς αἰωνίους.
αψκστ'. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ.

§. 22. Μετὰ Σπανδωνῆν τὴν Σχολὴν διεδέξατο Δωρόθεος ὁ Λέσβιος, ὁ καὶ μέγας Πρωτοσύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀκροατῆς Ἰακώβου. Ἦν δὲ εἰς ἰδέαν λόγου μιμητὴς ἐξαιρέτως τοῦ Θουκυδίδου, ἀόκνῳ προθυμία τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους Ἀκροαματικά τοῖς φοιτηταῖς αὐτῷ παραδιδούς. Ἐπὶ πόσους δὲ χρόνους τὴν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῖς ἀκροωμένοις αὐτοῦ διδασκαλίαν παρέτεινε καὶ πότε καὶ ὅπου ἀπεβίω καὶ ὁ σοφὸς οὗτος Καθηγητὴς, οὐδεὶς ἐσημείωσατο.

§. 23. Μετὰ τοῦτον τὴν Σχολὴν παρέειληφεν Ἰωάννης Λέσβιος ὁ καὶ Ἰζανῆς (ἐξ οὗ οἱ Ἰζανέται Φαναριῶται), ἀκροατῆς Ἰακώβου, Φιλόσοφος καὶ τὸς Περιπατητικὸς, ὡς καὶ πάντες οἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν πρὸ αὐτοῦ· ἦν δὲ τῷ τοῦ μεγάλου Πριμικηρίου ὀφφικίῳ τετιμημένος. Ἀλλ' ὃν τρόπον ὁ Ἰακώβος Ἀργεῖος πρότερον διὰ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου, οὕτω καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ Αὐθέντου Γρηγορίου Γκίκα τοῦ παλαιοῦ, υἱοῦ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων Ῥωξάνδρας τὸν τοῦ Ὑπάτου τῶν Φιλοσόφων Τίτλον εἴληφε. Παρέτεινε δὲ Σχολαρχῶν μέχρι τοῦ 1744 ἔτους, ὅτε δι' ἀσθένειαν παραιτησάμενος ἔξῃ καθ' ἡσυχίαν. Κατεργασθεὶς δὲ τέως ὑπὸ τῆς συνεχῶς βασανιζούσης εὐκοιλιότητος, τὸν βίον ὑπὸ δυσεντερίας κατέλυσε τῷ 1753 ἔτει, κηδευθεὶς καὶ τὸς (ὡς καὶ πάντες οἱ ἀποθνήσκοντες τότε τῶν Φαναριωτῶν Ἀρχοντες) ἐν τῇ κατὰ τῶν Κεραμερείων καὶ Πικριδίου τὸ πάλαι, τανῦν Χὰς κιοῖ, Ἐκκλησίᾳ. Ἐπὶ δὲ τῆς πλακὸς τοῦ τάφου ὁ ἐξ εὐγενῶν Φαναριώτης, ἀκροατῆς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Ἰουλιανὸς (Γουλιανὸς) Ἐπιτύμβιον ἔγραψε τόδε·

Ἡ Σοφὸς ἥδ' ἀρετῶν σωρὸν κεύθει θεοτερπῶν

(1) Πρὸ καιροῦ ἦν Δικαιοφύλαξ. Σημ. Κ. Εὐθυθ.

Εὐσεβίην, Σοφίην, Σωφροσύνην, Σύνεσιν,
Κλεινὸν Ἰωάννην τὸν Ἰωάννου, πέλεν ὃς νυ
Ὀρρικήφ κ' ἀρετῇ Φιλοσόφων Ὑπάτος.

1753· Νοεμβρίου 1.

Ἐπὶ τούτου διατέλει διδάσκων τὰ τε Γραμματικὰ τῶν μαθημάτων καὶ Ἐγκύκλια Ἀζαρίας ὁ ἐκ Σαντορείνης.

§. 24. Παραιτησαμένου τῆς Σχολῆς Ἰωάννου τοῦ καὶ Τζανῆ, καὶ ὑστάτου αὐτοῦ Ὑπάτου τὸ ἀξίωμα τῶν Φιλοσόφων, ὁ ἐκ Χίου ὀρμώμενος Ἱερομόναχος Ναθαναὴλ τοῦπίκλιν Κλονάρης, ἀκροατῆς Δωροθέου, ταύτην διεδέξατο. Ἐξείχετο γὰρ καὶ αὐτός, ὡς καὶ πάντες οἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν, τῶν Ἀριστοτελικῶν, ἃ καὶ ἐδίδασκεν, ἐφ' οἷς δὲ καὶ τὰ τῶν θείων λογίων· ἄλλ' ἐπιθυμία ἄλλους ἐπὶ τῷ Ἀρχιερατεῦσαι, κεχειροτόνηται. Ἀρχιερεὺς Ἀγχιάλου τῷ 1749, ἔτει, εἴτα δὲ προήχθη καὶ εἰς τὴν τῆς Ἐφέσου Μητρόπολιν.

§. 25. Μετὰ τούτον τὴν Καθέδραν τῆς Σχολῆς ἀναλαβὼν ἐκόσμησεν ὁ μέγας Ἐκκλησιάρχης καὶ δεινὸς Γραμματεὺς τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς Κριτίας ὁ Προυσαεὺς ἀκροατῆς Ἰακώβου καὶ Ἀντωνίου· ἀνὴρ πολυμαθὴς, Περιπατητικὸς, ὡς καὶ οἱ Καθηγηταὶ αὐτοῦ, καὶ βαθὺς ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς. Προέστη τῆς Σχολῆς (ἔχων ἐν τοῖς Γραμματικοῖς καὶ τοῖς τῶν Ἐγκυκλίων μαθήμασι διδάσκαλον δεύτερον Γεώργιον τὸν Βυζάντιον,) περὶ τὰ δώδεκα ἔτη, ἀσχολούμενος καὶ ἀμφιπονῶν ἀόκνως καὶ περὶ τὴν παράδοσιν ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνωτέρω διδγαμάτων, καὶ περὶ τὰς ἀναγκαιοτέρας διὰ γραμμάτων ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας· τέως τῆς Σχολῆς παρητήσατο ἕνεκα τῆς ἐφεξῆς ῥηθησομένης περιστάσεως· ἄλλ' ὁ τοιοῦτος ἐνεθυμήθη νυμφευθῆναι τὴν ἡλικίαν ἑξωρος. Ἐὐν λῆξιν ἤμειψε τῷ 1767 ἔτει κατὰ Μάρτιον· καὶ εἰ μὴ γάμψω ὠμίλει ὁ ἀνὴρ, πολλῆς ἂν εἴη ἔτι ὠφελείας πρόξενος.

Ἐπὶ τούτου, τῷ 1751 ἔτει, ἀνεφάνη ἐν τῷ κατὰ Βιθυνίαν Κατιρλί Αὐξέντιός τις Διάκονος ἀγύρτης, ὑποκρινόμενος ἀρετὴν καὶ ἀγιότητα, κηρύττων πρὸς τὸν συντρέχοντα λαὸν ἐκασταχόθεν, καὶ διδάσκων ἀπὸ τῆς θυρίδος τοῦ οὗ ἐκάθητο οἴκου τὸν ἀναβαπτισμὸν τῶν ἐξ οἰασδῆποτε αἰρέσεως τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ προσερχομένων, καὶ διεγείρων τὸν ὄχλον κατὰ τοῦ Πατριαρχοῦντος τότε Παΐσιου τοῦ Βυζαντίου, ὡς Λατινόφρονος καὶ Ἀρμενόφρονος (εἰσηγήσει, λέγουσι, τοῦ πρῶτον Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη διαγοντος Κυρίλλου τοῦ Πελοποννησίου)· ὠνομάσθη δὲ παρὰ τοῦ συρρέοντος ὁσμήραι πρὸς αὐτὸν πλήθους Ὅσιος καὶ Προφήτης· οὐ γὰρ ἐνετύγχανε τινι ὁ γόης πρὸ τοῦ αὐτοῦ ἐξομολογηθῆναι· ὁ δὲ παρ' αὐτῷ Πνευματικὸς διὰ πιστοῦ τινος ἐμύνηεν αὐτῷ ἐγγράφως τότε

ὄνομα, τὴν πατρίδα καὶ τὰ τοῦ ἐξομολογηθέντος ἁμαρτήματα πρότερον, εἴτα δὲ παῖρησιαζόμενος πρὸς τὸν πλάνον ψευδοπροφήτην αὐτός, ἤκουεν ἐκπληκτικῶς αἰφνὴς ὁ ἄθλιος καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὰς ἁμαρτίας. Ὁρῶντες οὖν ὁ τε Πατριάρχης καὶ οἱ τῆς Συνόδου τὴν ἐξ ἀπάτης τοσαύτην συρρέον τοῦ πλήθους εἰς Κατιρλί, καὶ τὸ κακὸν κορυφούμενον, διεμήνυσαν προστάττοντες, ὅπως παύσῃται αὐτὸς τῶν τοιούτων διδασκαλιῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ καταφρονῶν καὶ ἀπειθῶν, οὐδ' ἀκούει· πέμπει δὲ τέως ἡ Ἐκκλησία τὸν καὶ τουρκιστὴν ἔμπειρον, διδάσκαλον Κριτίαν, ἵνα διὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ λόγων πείσῃ αὐτόν· ἀλλὰ μικροῦ ἐδέησε φρονεθῆναι τὸν Κριτίαν παρὰ τοῦ ὄχλου, φυγῇ δὲ διασωθεὶς, ἔντρομος ἐπανῆλθεν εἰς Βασιλεύουσαν. Τὸ τοῦ ἀπατεῶνος τοῦτο δράμα κατήντησεν εἰς λυπηρὰν τέλος τραγωδίαν. Εἰδοποιηθεῖσα ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, πέμπει προσκαλοῦσα αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τοῦ Σουλτάνου, ὡς ἅγιον καὶ Προφήτην· οἱ δὲ σταλέντες, ἰσχύσαντες διὰ τῆς τοιαύτης ἀπάτης ἀποσπᾶσαι αὐτὸν ἡσύχως τῶν χειρῶν τοῦ παράρρονος ὄχλου, καθ' ὁδὸν πνίξαντες ἔρριψαν εἰς τὴν Προποντίδα. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐν Κατιρλί ὄχλου δραμόντες πολλοὶ εἰς Βασιλεύουσαν, καὶ συνεννοηθέντες καὶ μετ' ἄλλων ὁμοφρόνων τῶν ὑπονοησάντων τὸν θάνατον τοῦ Αὐξέντιου, καὶ συνενωθέντες, ἐρομώσιν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, καταπατοῦσι, δέρουσι τὸν Πατριάρχην, ὡς αἴτιον τοῦ φόνου τοῦ αὐτῶν Ὁσίου, καὶ ἐθανάτουν ἂν αὐτόν, ἐὰν ἡ τοῦ Φαναρίου Κουστωδία οὐ προσελάμβανεν ἀφαρπάσασα αὐτόν καὶ σώσασα. Τέλος δὲ τοιοῦτον ἡ λυπηρὰ αὕτη τραγωδία εἴληφε, τὴν τε πτώσιν τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου Κεμουρτζόγλου τὸ ἐπώνυμον (μονάσαντος ἐν τῷ κατὰ Χάλκην Μοναστηρίῳ τῆς Παναγίας, καὶ κηδευθέντος ἐνδον τοῦ Ναοῦ), τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Πελοποννησίου Κυρίλλου, ὡς δημαϊτήτου, καὶ τρεῖς τῶν ἀρχηγῶν τῆς τοιαύτης θεοβλαβοῦς ἀποστασίας κρεμασθῆναι παρὰ τὴν τοῦ Φαναρίου Πύλην.

§. 26. Παραιτησαμένου τοῦ Κριτίου ἐπὶ τοιαύτης ταραχῆς, καὶ δι' ὅσα ἔπαθεν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν καὶ κατ' αὐτοῦ καταδρομὴν, καθὼς περ καὶ κατὰ τῶν ἐγκρίτων τῆς Συνόδου, τοῦ Πελοποννησίου Κυρίλλου, ἕνεκα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, παρείληφε τὴν Σχολὴν Ἀνανίας ὁ Πάριος τῷ 1752 ἔτει, ἀκροατῆς Δωροθέου τοῦ Λεσβίου. Δεινὸς καὶ αὐτὸς περὶ τὴν Γραμματικὴν, περὶ ἧς συνετάξατο Βιβλίον πολὺφυλλον. Παρέτεινε δὲ διδάσκων τὰ τῶν μαθημάτων Γραμματικὰ καὶ Ἐγκύκλια περὶ τὰ δέκα ἔτη.

Σημ. τοῦ Συγγραφ. Ἐν τῇ ὑπὸ Γεωργίου Λιγνιὰν ἀνεκδότῳ Συγγραμμάτων τοῦ Κλεινοῦ Εὐγενίου Συλλογῇ, ἐκδοθείσῃ ἐν Ἀθῇναις τῷ 1838 ἔτει, λανθάνεται βαρέως γράρων αὐτός· « ὅτε ὁ Εὐ-

γένιος ἀνελάβετο τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σχολήν, διδάσκαλος τῶν Γραμματικῶν ἐτύγγανε τὴν καὶ αὐτὰ ὦν, δῆθεν, Δωρόθεος ὁ Λέσβιος, ὅστις φθόνῳ, φησί, κινούμενος, κατηγόρει πᾶσι τοῦ Εὐγενίου, ὡς μὴ εἰδότης τὴν Ἑλληνικὴν». Ἀλλ' ὁ Δωρόθεος, ὡς δέδεικται, μετὰ Σπανδωνῆν τὴν Σχολὴν ἀνείληφεν, ὡς καὶ ὁ Εὐγένιος μετὰ Σπανδωνῆν αὐτὸν κατατάττει, ὅστις, ἐπὶ τῆς Σχολαρχίας αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐ περιτὴν τῷ βίῳ· εἰ γὰρ ἐν τοῖς ζώσι διετέλει, οὐκ ἂν καὶ τούτου ἐμνημόνευε, καθὰ οὕτε τοῦ Ἰωάννου Τζανέτου, οὐδὲ τοῦ Κριτίου. Εἰ τέως ὁ Δωρόθεος ἦν ὁ κακολογῆσας τὸν Εὐγένιον, οὐδὲ ἔγραφεν ὁ ἀοίδιμος πρὸς ἀνώνυμὸν τινα περὶ Δωροθέου ταῦτα· «εἴπερ ἄρα τις καὶ σφίσι λόγων περίεστι δύναιμι, οἷους αὐτὸς ἀπὸ τῆς Δωροθέου αὐτόχρημα ἠρύσω πολλάκις πηγῆς ἐκείνης τῆς πολυχέυμονος». Ὁ δὲ ὑπὸ ἀπειροκαλίας γλῶτταν κατ' Εὐγενίου κινήσας, ὡς διδάσκοντος περιττὰ καὶ ἄχρηστα, ἐστὶν ὁ κατὰ τὸ 1752—62 ἔτος διδάσκαλος ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Γραμματικῶν Ἀνανίας ὁ Πάριος.

§. 27. Ἀπὸ δὲ τῆς στασιασάσης Ἀθωνιάδος Σχολῆς (παραταθείσης ἀπὸ τοῦ 1753 μέχρι τοῦ 1758 ἔτους,) προσκληθεὶς τῷ 1759 ἔτει, ὁ πολὺς τὴν Σοφίαν κλεινὸς Εὐγένιος παρὰ τοῦ τὴν καὶ αὐτὰ Πατριαρχεύοντος Σεραφεῖμ, ἀποκατέστη Διδάσκαλος τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων κατὰ τὰς τότε νεωτέρας θεωρίας, καὶ τῶν λοιπῶν Ἐπιστημῶν, διὰ Σιγίλλιδους Γράμματος ἐκδοθέντος τῷ 1760 ἔτει. Ἀλλ' ἡ ἐλπίς τῶν καταβληθέντων παρὰ τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἀνδρὸς κατ' Ἠπειρον πρῶτον, Θεσσαλίαν, εἴτα καὶ κατ' Ἀθῶνα σπερμάτων, πρὸς εὐτυχέστεραν τῶν Ἐπιστημῶν εὐφορίαν, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὧ χρόνων σχετλίων! ὧ διαθέσεων! ἐματαιώθη μὴ κατωρθωθεῖσα· καὶ πρῶτον, ἔνεκα τῆς τοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ πτώσεως, μὴ παραταθείσης τῆς τοῦ Εὐγενίου διδασκαλίας πλείω τῶν ἑπτὰ πρὸς τοῖς δέκα μηνῶν· ὁ γὰρ τὸν Σεραφεῖμ διαδεξάμενος Ἰωαννίκιος ὁ Καρατζᾶς, οὐδόλως δεξιώσεως καὶ περιποιήσεως ἤξιώσε τὸν Σοφὸν ἄνδρα, τὸν τὴν παιδείαν καλλιέργησαντα ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων ὀργώσαις ψυχαῖς, καὶ καταρτίσαντα πολλοὺς τῶν παλαιοτέρων Καθηγητῶν ἐπὶ τὸ τελειότερον, πληθύνας καὶ δι' ὧν τὸν τοῦ Γένους φωτισμόν. Μὴ διδομένου δὲ καὶ τοῦ ταχθέντος αὐτῷ μισθοῦ, ἐπαυθιάσας καὶ προσοχθήσας παρητήσατο τῆς διδασκαλίας, καὶ διέτριβεν ἐν τῷ περιφανεῖ οἴκῳ τοῦ μεγάλου τότε Διερχομένου τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, ἐν ᾧ οἴκῳ ταυτοχρόνως ἐξενίξετο φιλοφρονούμενος καὶ ὁ ἕτερος Σοφὸς καὶ ἀοίδιμος Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης· καὶ ὁ μὲν τούτων ἀναλώμασι τοῦ Γρηγορίου τούτου Γκίκα Ἠγεμονεύοντος ἐν Μολδαβίᾳ, τὴν τῶν Πα-

τέρων Σειρὰν ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας τύποις φέρων ἐξέδωκεν, ὁ δὲ τὴν Λαγικὴν αὐτοῦ αὐτῷ ἀνέθετο. Ἐν δὲ τούτῳ, ἐν ᾧ ὁ Εὐγένιος ἐσκόπει τὴν εἰς Λειψίαν αὐτοῦ ἀποδημίαν, τοῦ Ἰωαννικίου ἐκπεσόντος τοῦ Θρόνου κατὰ Μάϊον τοῦ 1763 ἔτους, Πατριάρχης ἀνηγόρευται ὁ ἀπὸ Δέρκων Σαμουήλ ὁ κλεινότετος. Καί τοι αὐτὸς ἔχων νοῦν λαμπρὸν, ὁξὺν, σύνεσιν πολιτικὴν καὶ ἐμπειρίαν πολλήν καὶ ἱκανωτάτην πρὸς εὐστοχὸν διαχείρησιν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἦν αὐτὸς ὑπάρχων τῶν προληπτικῶν καὶ προκατειλημμένων εἰς, ὡς ἀκροατὴς Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, προστετηκὼς ταῖς τοῦ Ἀριστοτέλους δόξαις, ἀπταίστους ταύτας πρεσβεύων, ἀχωρίστως ταύταις προσκείμενος, καὶ πολλὸν τῇ τριγί ἔχων τὸ αὐτὸ, ὁ ἐδιδάχθη φρόνημα, ἀπεστρέφετο τὰ παρ' Εὐγενίου παραδιδόμενα, ὡς νεωτέρας φρενὸς κινήματα ἔνθεν τοι καὶ οὐκ εὖ πρὸς αὐτὸν διέκειτο, οὐδὲ ἀποκατέστησεν αὐθις ἐν τῇ Σχολῇ, ἀλλὰ μόνῳ τῷ τοῦ Ρεφερενδარიὸν Τίτλῳ τοῦτον τετίμηκεν (οἶδε τὸν περὶ τούτου κατὰ χλεύην ἀναγραμματισμὸν ἐρρε διὰ φρενὸς.) καὶ τοῦτο, χαριζόμενος τῷ μεγάλῳ Διερχομένῳ ῥηθέντι Γκίκα. Ταλανίζων οὖν δικαίως τὰ τοῦ Γένους, ἀπῆρε τῆς Κωνσταντίνου τῷ αὐτῷ 1763 ἔτει κατ' Αὐγούστον, μεταβάς εἰς Λειψίαν. Καὶ παρ' ἡμῖν μὲν τοῖς Ὀμογενέσιν (ἐναγόμεθα ὑπὸ λύπης διαθρηνησάμενοι) ὁ ἐπ' ἀκρότητα Σοφίας ἐλάσας τηλικούτος ἀνὴρ παρώραται, φεῦ! παρὰ δὲ ἑτερογενέσιν ἄλλοις, παρ' οἷς ἡ ἀρετὴ διὰ τιμῆς ἄγεται, ὅτι καὶ ἀξιοπρεπῶς τετίμηται, καὶ δόξῃ Ἱεραρχικῇ καὶ περικοσμήμασιν ἄλλοις, ἐπισήμοις κατηγλάισται, κατείδομεν.

§. 28. Ἡ γοῦν σχολὴ στερηθεῖσα Εὐγενίου καὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ παραδόσεων, ἐξηκολούθει διδάσκουσα τὰ τῶν μαθημάτων Γραμματικὰ καὶ Ἐγκύκλια παρὰ τοῦ Καθηγητοῦ μετὰ Ἀνανίαν Γεωργίου τοῦ Βυζαντίου, ἀκροατοῦ Κριτίου· καὶ εἰ μὴ πάθει σφοδρᾶς μελαγχολίας αὐτὸς περιέπιπτεν, ἐπὶ πολὺ ἂν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ εὐδοκίμησε. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῷ 1765 ἔτει Παναγιώτης Βυζάντιος, καὶ αὐτὸς ὁμιλητὴς ὡσαύτως Κριτίου· ἀλλ' ἐπιθυμία ἐπιθυμήσας τῆς Ἀρχιερατικῆς Ἐπωμίδος, ὑπέδου τὸ τῶν μονοτρόπων Σχῆμα, Προκύπιος μετονομασθεὶς, καὶ Ἀρχιερεὺς Εὐρίπου ἐγένετο. Διεδέξατο τὴν Σχολὴν Ἰωακείμ ὁ Ἀντιπάριος ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ, κατὰ μίμησιν τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἡ καρδιά καιομένη ἦν ἐπ' αὐτῷ, καὶ κρούσας, καὶ ζητήσας εὔρε τὸ κατὰ θυμὸν, Ἀρχιερεὺς γενόμενος Ἀγχιάλου, καὶ μετὰ χρόνους, Κυζίκου (1).

(1) « Ἡμεῖς πρὸ τοσούτου διὰ τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν τοῦ σοφολογιστάτου Διδασκάλου κυρ Ἰωακείμ, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, μετὰ πολλὰς εἰς ἡμᾶς παρακλήσεις του, παραχώρησιν του, μυρίου τρόπους ἐδοκιμά-

Ἀνεδέξατο μετ' αὐτὸν τὰ πρὸς παράδοσιν τῶν Γραμματικῶν καὶ τῶν Ἐγκυκλίων Χρύσανθος ὁ Λιτωλὸς τῷ 1770 ἔτει· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1774 ἔτος ἀποθεμένου τὴν διδασκαλίαν, Σχολάρχης κατέστη Ἠλίας ὁ Κύπριος, ἀκροατὴς Κριτίου.

§. 29. Κατὰ δὲ τὸ 1775 ἔτος, τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἰθὺν-
νοντος τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου, συνεστήθη καὶ αὐθις Φιλο-
σοφικῶν μαθημάτων Σχολεῖον ἐν ἰδιαιτέρᾳ οἰκίᾳ· τῆς δὲ παραδό-
σεως τούτων διδάσκαλος κατ' ἔγκρισιν κατέστη ὁ τοῦ Εὐγενίου
ἀκροασάμενος Σέργιος ὁ ἐξ Ἀγράφων. Ἦν τὰ φιλόσοφα ἐκ πολλοῦ
πολλοῖς ποθεινὰ καὶ περισπούδαστα, ὡς χρόνον ἱκανὸν σεσιγηκότα·
τίς γὰρ τῶν παρ' ἡμῖν φιλεπιστημόνων οὐχὶ περὶ πολλοῦ ἐποιήσατο
τῶν τῆς φιλοσοφίας μελετημάτων καὶ λόγων τυχεῖν; Ἐκ δὲ τούτου,
συνέτρεχον (αὐτόπται γεγόναμεν) ὅσοι ἐν Ἐκκλησιαστικαῖς τάξε-
σιν, ἐν τε ἐπαγγέλμασι διδασκάλων, ἐν Ἀρχιερατικοῖς ἔτι βαθ-
μοῖς ἴδρυντο, (ἐξ ὧν καὶ ὁ εὐπαίδευτος Σμύρνης Προκόπιος, ὁ κατὰ
τὸ 1784 ἔτος ἀρθεὶς ἐπὶ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον),
ἐπ' ἀκροάσει τῶν κατὰ νεωτέραν θεωρίαν φιλοσοφικῶν μαθημάτων
ἀπὸ τε τῆς Λογικῆς καὶ τῶν ἐφεξῆς βαθυτέρων. Παρέτεινε δ' ἡ
Σχολὴ αὕτη διδάσκουσα παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεργίου τὰ τῶν μαθημά-
των φιλόσοφα μέχρι τοῦ 1798 ἔτους, καθ' ὃν χρόνον ἅμα τῇ
καθαιρέσει τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ ταῦτα ἐδιδάσκοντο, συγκαθαιρέθησαν
καὶ τὰ παυσάμενα.

§. 30. Τοῦ οὖν διδασκάλου τῶν Γραμματικῶν καὶ Ἐγκυκλίων
Ἠλίας τοῦ Κυπρίου, κατὰ τὸ 1778 ἔτος, διὰ τὸν ἐνσκήψαντα τότε
μέγαν καὶ θανάτηφόρον τῆς Πανώλους λοιμὸν τῇ Βασιλευούσῃ, τῆς
Σχολῆς ὑπὸ δέους παραιτησαμένου, ἀνείληξε ταύτην ὁ ἀκροα-
τὴς καὶ Κριτίου ἐν Ἱερομονάχοις Ἀρσένιος, ἐκ Σηλυβρίας ὀρ-
μώμενος.

Σημειωτέον. Οἶκος δὲ Σχολῆς τῶν Γραμματικῶν καὶ τῶν Ἐγκυ-
κλίων ἦν τότε ὁ τοῦ μακαρίτου Κριτίου οἶκος παλαιὸς καὶ σα-
θρότατος. Τὸ δὲ τούτου οἰκόπεδον ἐμπεριέχει τανῦν (ἐκταθέντος
τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου τῷ 1798 ἔτει, ἐπὶ τῆς δευτέρας Πα-

σαμεν γὰρ εὖρωμεν τὸν ἄξιον διάδοχόν του εἰς παράδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν
μαθημάτων, ὅσους καὶ δὲν ὑῤῃραμεν κανένα ὑποκείμενον, μήτε εἰς τὴν τάξιν
τῶν μαθητῶν, μήτε εἰς τὸν χορὸν τῶν Σπουδαίων, ἕως οὗ καὶ ἡναγκάστη-
μεν νὰ προαλέσωμεν εἰς διδασκαλικὴν Καθέδραν τὸν νῦν Πανιερωλογιώτατον
ἄγιον Βυζήτις κυρ Γεράσιμον, ἱκανὸν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ πάτριον τῆς φω-
νῆς καὶ εἰς τὰς Ἀττικὰς οὐσας, προσέτι καὶ ἀμέμπτου καὶ καθαρωτάτου
βίου, ὁποῦ διχόθεν νὰ ὠφελῇ τοὺς μαθητευομένους, καὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν
καὶ μετὰ τὸ παράδειγμά του· καὶ ἐκτὸς τούτου, πολλὰ ἰχνηλατήσαντες, ἄλλον
δὲν εὖρωμεν ἀξιότερον ἢ. (Ἐπιστ. Σαμουήλ). Σημ. Κ. Εὐθυβ.

τριαρχείας τοῦ Γρηγορίου) τὸ τούτου Μαγερεῖον καὶ τὸν σταῦλον
τῆς ὁδοῦ μέχρι. Προνοίας δὲ λησθείσης, ἀνικοδομήθη παρὰ τοῦ
Κοινοῦ, παρὰ τὴν ὁδὸν (περὶ τὸ Τσικμάσοκἀκι) τὴν εἰς τὴν Πύλην
τοῦ Πετρίου ἄγουσαν, νέα Σχολὴ τῷ 1782 ἔτει (ἡ ἤδη καὶ αὕτη
σθρωθεῖσα), εἰς ἣν μετέβη ὁ Ἀρσένιος. Ὁ δὲ τῶν Φιλοσοφικῶν
τῆς Σχολῆς οἶκος ἔκειτο κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ τοίχου, ὅπου τανῦν
τὸ πρὸ τῆς Πατριαρχικῆς οἰκίας Κηπίδιον.

§. 31. Παρέτεινε δὲ ὁ Ἀρσένιος Σχολαρχὸν μέχρι τοῦ 1784
ἔτους λήγοντος, ὅτε ἀσθενήσας καὶ παραιτησάμενος μετέβη εἰς
τὴν κατὰ τὸν Παλατᾶν κειμένην οἰκίαν τοῦ γέροντος Αὐθέντου
Κωνσταντίνου Μουρούζη, ζῶν καθ' ἡσυχίαν, ἕως οὗ μετὰ τινος χρό-
νου, τῇ τοῦ ῥηθέντος Αὐθέντου μεσολαβήσει, Ἀρχιερεὺς Προικον-
νήσου ἐγένετο. Μετὰ Ἀρσένιον, τὴν Σχολὴν τῶν Γραμματικῶν καὶ
Ἐγκυκλίων ἐπανείληφεν Ἠλίας ὁ Κύπριος, δεινὸς περὶ τὴν Τεχνο-
λογίαν καὶ τὴν τῶν Μετοχῶν ἀνάλυσιν. Μετὰ δὲ δύο ἔτη διὰ
γῆρας τῆς Σχολαρχίας παραιτησαμένου, Διδάσκαλος τῶν Γραμ-
ματικῶν καὶ τῶν ἄλλων κατέστη ὁ ἐκ Γάνου καὶ Χώρας Ἱερο-
μόναχος Ματθαῖος.

§. 32. Τούτου μὲν τοῦ Ἀρσενίου καὶ τοῦ ἐπαναλαβόντος τὴν
Σχολὴν Ἠλίας ἀκροάσθημεν καὶ ἡμεῖς, εἴτα δὲ παρὰ Σεργίου τῆς
Λογικῆς. Κατὰ δὲ τὸ 1788 ἔτος, ἔτος τῆς ἡλικίας ἡμῶν ἀνύον-
τες τὸ δέκατον ὄγδον, τὰ τῆς Πόλεως ἐρρῶσθαι λιπόντες, τῆς
ἐπὶ ξένης φερούσης ἡψάμεθα, ὅπου ἐδιδάχθημεν ὑπὸ ὀρθοδόξων Κα-
θηγητῶν Λατινιστῶν τὰ μετὰ τὴν Λογικὴν, Ὀντολογίαν, Φυσικὴν τε
καὶ Μεταφυσικὴν, καὶ ἠθικὴν Φιλοσοφίαν, ἐφ' οἷς καὶ τὰ καθ'
ἡμᾶς Ἱερὰ τῆς Θεολογίας, συνημμένης τῇ Δογματοπολεμικῇ.

§. 33. Μετὰ δὲ τρεῖς χρόνους παραιτησάμενος καὶ ὁ Ματθαῖος
τῆς Σχολῆς, εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐπανελήλυθε Σχολαρχὸν ἐκείσε,
ὡς καὶ πρότερον. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐπιβέβηκε τῆς Σχολαρχικῆς
Καθέδρας ὁ Λογοθέτης γενικοῦ καὶ Γραμματεὺς μέγας τῆς Πατριαρ-
χικῆς Αὐλῆς, ἐκ Κύπρου ὀρμώμενος, ἀκροατὴς Κριτίου καὶ Ἀνα-
νίου, Φώτιος, παρατείνας τὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Γραμματικῶν
καὶ Ἐγκυκλίων προθυμίᾳ ἀόκνῳ ἐς ἱκανοὺς ἔτεσι.

§. 34. Διήρκεσαν οὖν αἱ δύο αὗται Πατριαρχικαὶ Σχολαὶ τῶν
τε Φιλοσοφικῶν (παυσαμένων τούτων πρὸ πέντε χρόνων, ὡς εἴρηται)
καὶ τῶν Γραμματικῶν μαθημάτων ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ εὐδοκίμως
ἄχρι τοῦ 1803 ἔτους, ὅτε ἡ περὶ τὰ καλὰ τῶν παιδευμάτων
φιλοτιμία τῶν λογάδων τοῦ Γένους Φαναριωτῶν, τῶν τὰ κατὰ τὸ
Φανάριον, ἀπὸ Πετρίου μέχρι τοῦ Παλατᾶ, τῶν Πατέρων καὶ Προ-
γόνων αὐτῶν ἐκτεινόμενα ἀρχαῖα Σκηνώματα καταλιπόντων, καὶ

μεταστησάντων τὰς Σκηνώσεις ἐν τοῖς κατὰ τὸν τερπνὸν Βόσπορον χωρίοις, ἐρεθιζομένη καὶ ὑπὸ φιλογενείας μὲν ἐπὶ φωτισμῷ τοῦ Γένους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λόγῳ, τῷ τοὺς παῖδας τῶν ἐν τοῖς χωρίοις οἰκούντων Ἀρχόντων φοιτᾶν ἐπὶ μαθήσει ἐκ τοῦ πλησίον, ἰδρύσεν ἡ τοιαύτη αὐτῶν φιλοτιμία ἐκ κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν τε Βυζαντινῶν ἐπιστήμων Φαναριωτῶν Οἰκων, καὶ μᾶλλον τῶν φιλομουσῶν Μουρούζιδων καὶ ὅλου τοῦ Κλήρου, τὴν κατὰ τὴν Ἑπρὰν Κρήνην νέαν Σχολὴν (οἶκον ὄντα πρότερον τοῦ Αὐθέντου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου) προσεκλήθη δ' ἐν αὐτῇ Σχολάρχης τῶν τε Φιλοσοφικῶν καὶ Ἐπιστημονικῶν ὁ ἐκ Χίου Δωρόθεος ὁ Πρώτος. Τὰ δ' ἐφεξῆς, καθὰ γνωστὰ, παραλείπονται.

§. 35. Διήρκεσε γοῦν τὸ οὐ φαῦλόν τινα ἐκ τῆς παιδείας καρπὸν ἐνεγκὸν ἀποβλάστημα τοῦτο τῆς ἀρχαίας Βυζαντινῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς περὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη ἀλλὰ διὰ τὸ ἀποκεντρὸν, τοῦ ἐν αὐτῷ ῥυθμοῦ τῆς δεούσης εὐταξίας καὶ πειθαρχίας παρεκκλίνοντος, ἐπὶ τὴν προτέραν βλάβστην καὶ τὸ κέντρον καὶ τὴν ἄμεσον ἔτι Πατριαρχικὴν ἐποπτεῖαν ἐπανεληλύθε.

§. 36. Τὰ τῆς σπουδῆς τοίνυν καὶ μαθήσεως, ἅμα τῇ τοῦ Γένους κακώσει, ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεγάλη Ἐκκλησία ἐναγκαλισαμένη, οὐκ ἐπαύσατο δι' ἧς συνεστήσατο Μουσῶν ἐστίας, τῇ τοῦ χρόνου διαδοχῇ, ἐν τοσούτῳ κακῶν, περιποιουμένη καὶ περιθάλπουσα. Προήνεγκε μὲν ἡ Σχολὴ αὕτη, μᾶλλον κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην Ἐκατονταετηρίδα, ἄνδρας εὐκλεεῖς περὶ τὴν Γραμματικὴν τ' ἐπὶ πλεῖον ἥκοντας τέχνην, τὴν ὅσῃν δι' ἐντέχνου ιδέας παιδεῖαν λογογράφοις ἀνήκουσαν, καὶ ὅσῃν ἐπὶ τὸ ῥητορικώτερον μεθοδεύεται, ἐπ' ἀκρίβειαν διδάσκοντας, βαθεῖς δ' ἔτι ἐν τοῖς Θεολογικοῖς, καὶ εὐμεθοδεστέρα θεωρία τῇ Φιλοσοφίᾳ γνωρίμους, ἀλλ' ἅπαντας αὐτοὺς τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους δογμάτων ἐξηρημένους. Κατὰ δὲ τὴν τῶν Ἐκατονταετηρίδων δεκάτην ὁγδόην μεσοῦσαν, ἐπὶ Καθηγεμόνος Εὐγενίου, τοῦ κλέος ἄσβεστον καταλελοιπότος, καὶ μνήμην, ἣν ὁ χρόνος ἐσαεὶ παραπέμπει, πολύχουν τὸν καρπὸν καὶ ἡ Σχολὴ αὕτη, καίτοι πρὸς βραχὺ, ἐκ σπερμάτων γνησιωτέρας φιλοσοφίας ἐπηνέγκατο. Τραπεῖσης τοιγαροῦν τῆς Σοφίας ἐπὶ τὸ δι' ὀρθοῦ λόγου ἐκλεκτικὸν εἶδος, δαιμονίως ὥφθησαν πολλοὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπιδεδωκότες, οἱ καὶ πανταχοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, Ἕππειρον, Μακεδονίαν καὶ Θράκην κατέβαλον τὰ τῶν σπερμάτων αὐτὰ τῆς τῶν Ἐπιστημῶν καὶ γνώσεων κατὰ τὰς τότε νεωτέρας θεωρίας, τὰς ἀφορμὴν οὐ φαύλην τοῖς ὕστερον ἡμῖν γενομέναις ἐπὶ τῷ ἐλευθέρῳ μὲν, ἀλλ' ἐμβριθῶς, εὐλόγως καὶ εὐσυλογίστως φιλοσοφεῖν.

§. 37. Προσείδμεν ἐν τῷ αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς, ὅσα ὁ Κούμας, ἡ ἡχώ τοῦ Δοκίφρονος Κοραῆ, ἐκτίθησι κατὰ τε τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινωνίας καὶ τῆς γεραρᾶς Βυζαντινῆς ταύτης Σχολῆς, καὶ τοὶ ἄδράς τὰς ἐξ αὐτῆς Συντάξεις κεκάρπωται, ἀνάγων περιφρονητικῶς τὴν πηγὴν τῆς διανοητικῆς τοῦ Γένους ἡμῶν βελτιώσεως εἰς τὴν Πόλιν τῶν Ἰωαννίδων. Ἀλλ' ἴστω, ὅτι ἡ πρώτη Σχολῆς καταβολὴ ἐκεῖσε ἐγένετο κατὰ τὸ 1684 ἔτος, καὶ πρῶτος ταύτης Καθηγητῆς ἐν τῇ τοῦ Γγιόγκα κληθείση Σχολῇ κατέστη Βησσαρίων ὁ μακρὺς ἐπωνυμούμενος, ὁ παρὰ τε Ἰωάννῃ τῷ Καρυοφύλλῃ καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μαυροκορδάτῳ εἶτα μαθητευσάμενος. Μὴ οὐσης δὲ (ἔστω κατ' ἀντίφασιν) παιδείας συστηματικῆς ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Σχολῇ οὔτε καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, πῶς ἄρα ἐδύνατο ἡ παρὰ μαθητοῦ μὴ συστηματικὴ διδαχθεῖσα ἐν Ἰωαννίνοις ὀνομασθῆναι πηγὴ πρώτη βελτιώσεως; Καὶ αὐτὸς ὁ Μελέτιος ἡκροάσατο τοῦ ῥηθέντος μαθητοῦ τῆς ἐν Βυζαντίῳ Σχολῆς, εἶτα δὲ διὰ διετίας τῶν ἐν Παταβίῳ Σοφῶν, καὶ ἐπανελθὼν ἐσχολάρχησεν ἐν Ἰωαννίνοις δι' ὀλίγου· τῶν γὰρ ἐξ Ἀρτης ζητησάντων αὐτὸν Ποιμένα παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, Ἀρχιερεὺς Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης κεχειροτόνηται τῷ 1692 ἔτει. Μετὰ δὲ Βησσαρίωνα καὶ Μελέτιον, τὴν Σχολὴν ἐκεῖσε ἀνείληφεν ὁ Ἱερεὺς Γεώργιος ὁ Σουγδουρῆς· μετὰ δὲ τοῦτον, ὁ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Ἱεροκλήρυξ Ἀναστάσιος ὁ Ἱερεὺς, καὶ ἐφεξῆς Μαθόδιος καὶ Παλάνος.

§. 38. Ἐρωτᾷ καὶ περὶ τῆς ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης Συναϊτικῆς Σχολῆς. Αὕτη δὲ ἐν τῷ τοῦ Σινᾶ ἐκεῖσε εὐρυχώρῳ τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης Μετοχίῳ, τῷ εἰς Τέμενος ἥδη μεταβεβλημένῳ, προθυμία τῶν Συναϊτῶν συνεστήθη, μεσοῦσης τῆς ΙΣΤ'. Ἐκατονταετηρίδος, καὶ περετάθη μέχρι τῆς κατὰ τῆς νήσου ἐκείνης κατὰ τὸ 1640 ἔτος ἐκστρατείας τῶν Ὀθωμανῶν. Πρῶτος δὲ ταύτης τῆς Σχολῆς καθηγήσατο ὁ Κρῆς Ἰωάννης Μορζῆνος, οὗ μέμνηται Μαρτίνος ὁ Κρούνιος, γράψας πρὸς αὐτὸν ἀπὸ Τυβίγγης τῷ 1582 ἔτει. Ἦνεγκεν οὖν ἡ Σχολὴ αὕτη ἄνδρας τοῦ Ἱεροῦ Καταλόγου μᾶλλον ἐπικρότους τὴν μάθησιν. Καὶ πρῶτον τὸν Κρῆτα Μελέτιον τὸν Πηγᾶν (1), οὗ τὸ κλέος περὶ Σοφίαν πολὺ· Πρωτοσύγκελλος δὲ

(1) Μελέτιος Πηγᾶς ἐγεννήθη περὶ τὸ 1538 ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἐσπούδασεν ἐν τῇ Συναϊτικῇ Σχολῇ παρὰ Ἱεροδιδασκάλῳ Μελετίῳ τῷ Βλαστῷ· ἔπειτα ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν καὶ δὴ καὶ εἰς Πατάβιον, ἀκούσας ἐν αὐτῷ τῆς Λογικῆς παρὰ Ἰακώβῳ Ζαβαρέλλᾳ, ἀκροασάμενος καὶ τῆς Ἱατρικῆς· ἀλλ' οὐκ ἔστεργεν οὗτος δοῦναι τῷ Πάπα τὴν ὁμολογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, συνέστησεν ἐν τῇ Πρωτευούσῃ Σχολῇ, ὅπου καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐδίδασκεν Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Σιλβέστρου εἰς Αἴγυπτον, κατελήφθη ἱερί·

χρηματίσας παρὰ Σιλβέστρῳ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, μετὰ θάνατον ἐκείνου καὶ τοῦ Θρόνου διαδοχὸς τῷ 1693 ἔτει ἐγένετο (2). Μάξιμον Μαργούνιον, τὸν μετὰ τὴν Σχολαρχίαν ἐν τῇ ῥηθείᾳ Σχολῇ, Κυθήρων Ἐπίσκοπον προαχθέντα ὅστις ἐξέδωκεν ἐπιστολὰς εὐφραδία, καλλιπερία καὶ νοημάτων ὑψηλότητι κομώσας ἀπὸ Ἀνακρεοντίων, ὧν συνέθετο, δεικνύται εἶναι αὐτὸν ἓνα τῶν δοκιμωτέρων Λυρικῶν. Παραιτησάμενος τελευταῖον τῆς Ἐπισκοπῆς, τὸ χρεὼν ἀπέτισεν ἐν Κρήτῃ τῇ αὐτοῦ Πατρίδι τῷ 1602 ἔτει, πρὸ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ. Κύριλλον Λούκαριν τὸν Κρήτα, ἀκροατὴν Μαργουνίου, Ἀρχιμανδρίτην χρηματίσαντα παρὰ τῷ Πατριάρχῃ Μελετίῳ τῷ Πηγᾶ, εἶτα καὶ τοῦ τῶν Ἀλεξανδρέων Θρόνου διάδοχον. Περίπυστος αὐτὸς, διότι κατὰ τὸ 1621 μεταθεὶς εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχικὸν Θρόνον, πεντάκις ὥφθη Πατριαρχεύσας ἐν διαστήματι δέκα καὶ ἑπτὰ χρόνων, μέχρι τοῦ 1637 ἔτους, καθ' ὃν χρόνον οἰκτρῶς ἐθανατώθη, καὶ διότι ἡ περὶ αὐτοῦ ὑπ' ληψίς διεσαλεύθη, διὰ τὴν αὐτῷ ἐπὶ φρονημάτων αἰρετικῶν προστριβομένην ὑπόνοιαν. Τῶν ἐκ τῆς Σχολῆς ταύτης προεληλυθότων ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐφεξῆς Κρήτες Γεράσιμος, ὁ μετὰ Λούκαριν Πατριαρχῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνὴρ περὶ τὴν θύραθεν καὶ μάλα τὴν Θεολογίαν εὐκλής, εἰδήμων δὲ τῆς τε Λατινίδος καὶ τῆς Ἑβραϊκῆς. Ἀθανάσιος ὁ Πατελάριος, ὁ δις Πατριαρχεύσας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μελέτιος ὁ Συρίγου, Διδάσκαλος, καὶ Ἱεροκλήρυξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ὀνομαστότατος ἐπίσημος

τροπος ὁ Μελέτιος ἔπειτα δὲ ἐγένετο καὶ Πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ περὶ τὸ 1580 (Ἦν δὲ ὁ Σιλβέστρος Κρής, ἀλλὰ μαθητεύσας παρὰ Θεοφάνει τῷ μεγάλῳ Ῥήτορι ἐν Βυζαντίῳ ἔπειτα ἐγένετο ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγχαράθου, κακεῖθεν προσεκλήθη εἰς τὴν Πατριαρχεῖαν, διαδεχόμενος τὸν Ἰωακείμ. 10 ἔτη Πατριαρχεύσαντα). Περί δὲ τὸ 1585 προσεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ὅπου ἐδίδαξεν ἀπ' Ἀμβωνος καὶ κατ' οἶκον τότε ἐκήρυξεν ἐπὶ δύο ἔτη κατὰ συνέχειαν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Παμμακαρίστου καὶ κατὰ τὸν Παλατᾶν. Ἐπατριαρχεῦσε δὲ τῷ 1590 ἔμεινε δὲ τρία ἔτη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἔπειτα ἦλθεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν, καὶ κατὰ τὸ 1593 συνέστη Σύνοδος ἐν τῷ Ναῷ τῆς Παναγίας τῆς Παραμυθίας ἀνεχώρησε δὲ εἰς Ἀλεξανδρείαν τῷ 1594. Ἀλλὰ τῷ 1597 ἀπέθανεν ὁξέως ὁ Θεοφάνης, καὶ προσεκλήθη ὁ Μελέτιος, ὅτε καὶ ἐγένετο ἐπίτροπος τῷ δὲ 1599 ἀναχωρεῖ εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ Πατριάρχῃ τῷ Μαθθαίῳ. Ἀπέθανε τῷ 1602. Ὁ Πηγᾶς ἔγραψε τῷ Πατριάρχῃ Γαβριήλ, τῷ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, « ἔστω φρονίς, καὶ οὐχ ἡ τυχεύουσα, τῆς ἱερᾶς φιλοσοφίας ἔσται δὲ, ἐὰν αἱ γενεαὶ φιλοσοφούντες καὶ τὴν πράξιν καὶ τὴν θεωρίαν τιμῆς ἀξιοθῇσονται προσκυόσας, καὶ χώραν ἔξουσιν ἐν τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας (ἐπιστλ. 118). » Στμ. Κ. Εὐθυβ.

(2) Ἐντεῦθεν καὶ Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος, ὁ συγγραψας κατὰ Παπ-

ἐγένετο ταῖς ὑπὲρ τῶν Ἱερῶν Δογμάτων ἀγωνίσμασιν αὐτοῦ ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαυίας τῷ 1642 ἔτει ἐν τῇ κελεύσει τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, συστάσῃ Συνόδῳ, ναὶ μὴν καὶ διὰ τὸ παραλαβεῖν παῖδα ἔτι ὄντα, ἐκπαιδεῦσαι ἄριστα τὸν Ἕλληνα λόγον καὶ τὰς Ἀσιατικὰς γλώσσας, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἐκπέμψαι εἶτα ἐπ' ἀκροάσει τῶν Σοφῶν, εὐκλεέστατον τελευταῖον ἀνασανέντα ἄνδρα Παγιωτάκην τὸν Νικόσιον, τὸν ἐπ' αὐτὴν τὴν τοῦ μεγάλου Ἑρμηνέως ἀξίαν ἀρθέντα πρῶτον. Μελέτιος ὁ τοῦ πικλὴν μακρὺς, ὁ ἐν ταύτῃ μὲν τῇ Σχολῇ ἐκπαιδευθεὶς, εἶτα δὲ καὶ Σχολάρχης ταύτης γενόμενος. Ὁ παρὰ τῷ Λούκαρει Ἀρχιμανδρίτῃ τοῦ τῶν Ἀλεξανδρέων θρόνου ἔτι ὄντι, ἐκ πατρὸς Κυπρίου καὶ μητρὸς Ἀλεξανδρινῆς, ἐκπαιδευθεὶς, καὶ ἐν τῇ τοῦ Χάνδακος τῆς Κρήτης Σχολῇ ταύτῃ ὕστερον τοῖς μαθήμασι τελειοποιηθεὶς, Ἰωαννίκιος Πατριαρχῆς αὐτὸς, τῷ 1654 ἔτει Ἀλεξανδρείας. Νεκτάριος, ὁ ἀπὸ Σιναΐτῶν Πατριαρχῆς Ἱεροσολύμων, τῷ 1661 ἔτει. Ἱερεμίας ὁ Κακαβέλας, Ἱεροκλήρυξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας δοκιμώτατος. Γεράσιμος ὁ Βλάχος, οὗ μέμνηται ὁ Εὐγένιος. Ἐκ δὲ τῶν Κοσμικῶν, πολλοὶ ἀπὸ τῆς δε τῆς κατὰ Κρήτην Σχολῆς ἐσπᾶσαντο τὰ τῆς παιδείας νάματα. Ἐπιστημότεροι δὲ τούτων Κρήτες τὴν πατρίδα ἱστόρηνται οὗτοι. Νικόλαος ὁ Καλλιάρχης, ὁ ὕστερον ἀκούσας καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ῥώμῃ Σοφῶν, καὶ Καθηγητῆς ἐν Παταβίῳ εἶτα τῆς Ῥητορικῆς Θωμᾶς ὁ Κατάνης, ἀκροατὴς μετὰ ταῦτα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ Καθηγητῆς τελευταῖον ἐν Παταβίῳ τῆς φιλοσοφίας. Ἀδράμιος ὁ Ἱερεὺς, φιλόσοφος καὶ θεολόγος ἀμφοτεροδέξιος, ἐφ' οἷς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου Κήρυξ. Νικόλαος Παπαδόπουλος Κομνηνὸς Ἱερεὺς, ἀνὴρ πολυμαθέστατος, περὶ φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν διαπρεπέστατος, διὰ δὲ τὸ τῶν γνώσεων αὐτοῦ ὕψος, τὴν τῶν Καθηγητῶν ἐν Παταβίῳ αὐτὸς πρῶτην Καθέδραν λαχὼν διεκόσμησεν.

§. 39. Ἔτι δὲ προσεῖδομεν, ὁ τῇ ἀβελτηρίᾳ συνεχόμενος Κούμας ὅσα καὶ κατὰ Φαναριωτῶν ῥαψοδεῖ, διαβάλλων ἐν τῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ, ἐθελοκακία δουλεύων, καὶ αὐτὴν τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ τὸ ἦθος. Ἀλλ' ὁ ἀγνώμων αὐτὸς, ἐπιξενιτεύων ἐνταῦθα, καὶ θαμὰ αὐτοῖς τοῖς τότε Φαναριώταις συντυγχάνων, παρ' αὐτῶν παντοίας καὶ φιλοφροσύνης, καὶ εὐνοίας κατηξίωται. Ἐκ δὲ τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν καὶ λόγων, παντοδαπαῖς μαθήσεσι συνιδεῖν ἄρα οὐκ ἔσχε τοὺς πλείονας αὐτῶν ἡσκημένους; ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν πολιτικὴν φρονήσεως ἕξιν καὶ ἐμπειρίαν, οὐκ ἔγνω καλῶς αὐτοὺς γεγυμνασμένους; Ἐφ' οἷς δὲ καὶ τῶν Σειρῆνος αὐτῶν εὐφραδῶν ἐκφράσεων οὐκ ἤκουσεν; Ἀλλ' ὡς μὴ εἰδὼς, μηδ' ἀκούσας ἐκείνων, ὑπὸ ἐντετηκότος αὐτῷ ἔχθους καὶ πάθους ὑπερεπιζόμενος, ἐξήμεσεν ὅτ-

τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἐπῆλθεν. Ἐρρέτω γοῦν, ὡς τυφλὸς καὶ κωφίαις. Ὅσους δὲ τούτων ἐπὶ τῆς νεανικῆς ἡμῶν ἡλικίας εἶδομεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἐγνωμεν, ἐθαυμάσαμεν τὰς τε τοῦ νοῦς δυνάμεις, τὴν τῆς εὐφυΐας, κρίσεως καὶ μνήμης δεξιότητα, τὸ πολυμαθές, πολύγλωττον, τὸ τῶν, ἐμπειρία τῶν πραγμάτων, ἐπιχειρημάτων εὐεπιβούλων ἐνεργὸν αὐτῶν καὶ δραστήριον, δι' ὧν πλεονεκτημάτων, ὡς οἱ πρὸ αὐτῶν, οὕτω καὶ αὐτοὶ εἰσχωροῦντες ἐν αὐλαῖς τῶν Κρατούντων ἔπειθον, καὶ πείθοντες, τὸ κατὰ θυμὸν προῦβαινε βούλευμα. Τοιουτοτρόπως οὖν διὰ δύο αἰώνων παρευόμενοι ἐπορεύοντο, Βασιλικαῖς τε λειτουργίαις καὶ τιμαῖς, ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν ἐνδόξως.

§. 40. Τοσαῦτα τοίνυν περὶ Φαναριωτῶν εὐκλεῶν, τῶν συναντιλαβόντων μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ σωσάντων Σχολήν, καὶ Παιδείαν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν πρόοδον πρὸς φωτισμὸν τοῦ Γένους, καὶ τιμησάντων αὐτό. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἤδη ἐξέλιπον μνήμην καταλιπόντες τῆς ἐν Κόσμῳ αὐτῶν πορείας αἰδίων. Περὶ δὲ τῶν Προγονικῶν αὐτῶν Οἴκων, ἐκτεινομένων ποτὲ ἀπὸ τῆς ἐγγύς τοῦ Σιναϊτικοῦ κατὰ Παλατᾶν Μετοχίου γεφύρας, ἄχρι τῆς ἐκείθεν τοῦ Πετρίου νέας Πύλης, ἐφεῖται ἡμῖν εἰπεῖν. Παρήλθομεν τὸ διάστημα, ὃ εἴρηται, καὶ ἰδοὺ οὐκ εἰσὶν, ἐζητήσαμεν αὐτοὺς, καὶ οὐχ « εὗρέθη ὁ τόπος αὐτῶν ». εἰ μὴ μόνην μίαν ἐπιγραφὴν ἀνέγνωμεν ἐπὶ μιᾶς Πύλης πετρίνου οἰκοδομήματος, (Γκερκῦρι) ταύτην.

Στῆς Ἑρμηνεύς λᾶν με Σοφῶν μέγας ἄφθιτος εὐχος,
Καίνισε δ' οὖν με ἥρως νυμφίος, ἡγάθεος.
αχπῶ. Ὁκτωβρίου κέ.

Ἦτις ἐπιμαρτυρεῖ, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτό ποτε ὁ περιφανὴς Οἶκος τοῦ εὐκλεεστάτου ἀνδρός, καὶ πρώτου Διορμηνέως Παναγιωτάκη, ὃ ἐκ λίθου οἰκοδόμημα, τὸ συνημμένον τῷ ξυλίνῳ, Οἴκῳ ἔπηξε μὲν ἐκεῖνος, ἀνεκαίνισε δ' ὁ τὴν ἐγγόνην, θυγατέρα τοῦ μόνου υἱοῦ αὐτοῦ, νυμφευθεὶς ἐκ Τραπεζοῦντος καταγόμενος, πλοῖα ἴδια ἔχων, ὡς πλούσιος, μετακομίζοντα τὰ τῶν γεννημάτων εἰς τὸ τῆς Πόλεως τῶν ἀλεύρων Ὠρρεῖον (οὖν Καπάνι), ὃ ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος Καπανλῆς καλούμενος, Ἀδαμάκης Μουρούζης, καὶ Ἀρχιερέτης αὐτὸς καὶ Πρόβολος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μουρούζιδων. Ὁ δ' οἶκος μεταπωλούμενος, περιῆλθε τέως εἰς Νικόλαον τὸν Καρατζᾶν, ἄνδρα εὐμαθέστατον, τὸν καὶ μέγαν Ἑρμηνέα γενόμενον τῷ 1774 ἔτει κατὰ δὲ τὸ 1782 ἔτος, ἐπὶ τὴν τῆς Βλαχίας Ἠγεμονίαν, παραιτησαμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ταύτης, ἐπαρθέντα αὐτὸν κατείδομεν. Πυρποληθέντος δὲ τοῦ Οἴκου τούτου τῷ 1812 ἔτει, περιῆλθε τὸ

τούτου Οἰκόπεδον πωληθὲν Βαναύσῳ τινὶ Χ. Γιαννάκῳ, οὗ ἡ θυγάτηρ κατοικεῖ ἤδη τὸν οἶκον αὐτὸν, ὅπου καὶ τὸ ρηθὲν ἐπίσημον Γκερκῦρι, ὃν ὁ πατὴρ αὐτῆς ὠκοδόμησεν.

§. 41. Ὁ δὲ μακαρίτης πρὸς πατὸς ἡμῶν Θεῖος (περὶ οὗ ἐρωτᾶ), ὁ κατὰ τὸ 1159 ἔτος προαχθεὶς εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Σιναίου, τὰ μὲν Ἐγκύκλια μετῆλθεν ἐν Πάτρῳ, τὰ δ' ἄλλα τῶν θεωριῶν ἀνώτερα πεπαίδευται παρὰ τινι Διδασκάλῳ Ἡσαΐα, ἐκ τῆς ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου Χρυσουπόλεως ὁρμωμένῳ, ἀκροατῇ Ἰακώβου Μάνου τοῦ Ἀργείου ὅστις καταλιπὼν πατρίδα, οἰκίαν, καὶ συγγένειαν, ἀπῆλθε τῷ 1728 ἔτει ἐν Σιναίῳ, ἀσπασάμενος ἐκεῖσε τὸν μονήρη βίον πρὸς δὲ τὸν αἰοδίμου Πατρῶν ἡμῶν ἐκ Κρήτης Θεῖον καὶ πρὸς ἄλλους τῶν Σιναϊτῶν, σὺν οἷς καὶ πρὸς τὸν Μητρῶν ἡμῶν Θεῖον Ἀρχιμανδρίτην τέως Σιναϊτὴν Παρθένιον τὸν Βυζάντιον, τὰ τοῦ Ἀρχιδιακόνου τελούντα παρὰ τῷ ρηθέντι Ἀρχιεπισκόπῳ Κυρίλλῳ, τὰ πάσης παιδείσεως θείας τε καὶ ἀνθρώπινης, ὁ μακαρία τῇ λήξει ρηθεὶς Διδάσκαλος, καὶ ἀκροατῆς τῆς Πατριαρχικῆς περιπύστου ταύτης Σχολῆς, διελθεὶν αὐτοὺς πεποίηκεν.

§. 42. Ἰδοὺ τὸ περὶ τῆς Βυζαντινῆς, αἰῶσιν ἤδη τέσσαρσι καὶ πλέον ὑφισταμένης Πατριαρχικῆς εὐκλεοῦς Σχολῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαπρεψάντων Καθηγητῶν, ὃ κατ' εὐχὴν αὐτῇ ὑπῆρχε καὶ πρόθεσιν, ἐς πέρας κατ' ἀκριβῆ, ὡς οἶόν τε, ἐπίγνωσιν ἤκεν. Ἐπευχόμεθα, ἵνα ποτὲ ἰχνηυτὴς τις ἡμῶν ἀκριβέστερος καὶ ἐπιτυχέστερος γένηται. Γινῶναι δὲ βουλόμεθα, εἰ τὸ περὶ Σχολῆς τουτὶ φιλοπόνημα ἐν τῇ τοῦ αἰοδίου Μελετίου Ἑλληνιστὶ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ, τῇ ἀρχομένου τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος, ἅμα τῇ ζωῇ ἐκείνου, λῆξιν λαβούσῃ, τυποῖς προκύψει, ἢ ἐν τῇ μετὰ Μελέτιον τῶν ἐφεξῆς χρόνων ἀκολουθίᾳ, ὃ καὶ προσῆκον, τῇ παρὰ Βεντώτου.

αωνέ κατὰ Ἰαννουάριον.

Ὁ θερμὸς εὐχέτης
Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ Α'.

Περὶ Ματθαίας τῆς Καντακουζηνῆς, Περὶ
τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Μητροπόλεως
Μεσημβρίας Ἱερῶν Εἰκόνων, Περὶ
Δημητρίου τοῦ Καντακουζηνοῦ,
καὶ περὶ τινῶν ἐν τῇ Πόλει
Μεσημβρίᾳ ἀρχαίων
Μνημείων.

Ματθαία, ἡ Ματθαία Καντακουζηνή ἡ Πηλαιολογίνα, ἥς ὁ τάφος ὁράται ἐν τῇ ἐρειπωθείσῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Μητροπόλεως Με-